CASP. HOFMANNI

DE

GENERATIONE HOMINIS

LIBRI QVATVOR.

CONTRA MUNDINUM MUNDINIUM.

ADIECIMVS SENTENTIAM EIVSDEM
De FORMARVM ORIGINE secundum Aristotelem.

Cum Indice locupletiſsimo.



FRANCOFVRTI AD MOENVM,
Typis Wechelianis, Sumptibus Clementis
Schleichii, & Petri de Zetter.

ANNO M.DC. XXIX.



ILLVSTRI ET GENERO-SO DOMINO,

D. ACHATIO JUNIORI, BURGGRAFIO ET BARONI A DOHNA, &c. ACADEMIÆ ALTORFINÆ RECTORI MAGNIFICO, Domino meo gratioso S. P. D.

CASP. HOFMAN.



UM memoriâ repeto celebritatem eius diei, Illustris & Generose Domine, quo Rector III. sceptrum clavesq; Academicas de manu in manum tibi tradidi, duo inprimis iucunda obuersantur animo meo. Alterum, quod oneris Aetnâ gravioris liber ad studia mea reditum fecerim. Alterum, quod tibi, principi iuuentutis nostræ, honorem, in hierarchia literaria omnium maximum, contulerim. De me res ipsa vetat quidquam loqui, cum præter fidem, quam DEO & incluto Senatui Norimbergensi debeo, nihil mihi sim conscius. De te cuperem plurima, eaq; verißima prædicare, ni me, quo minus id faciã, pudor tuus ingenuus prohibeat. Nec enim in illorum censu es, qui, præter maiorum imagines nobilitatis nihil habent, nec in aliud valere gentis claritatem putant, quam vt sub eius prætentu omnes nequitiæ partes impleant. Quin immo rectißime existimas, cum ex virtute profecta sit omnis nobilitas, virtute nobilitatem augeri, decusque familiæ magis illustrari. Quid enim? Deceantne bene natum illa, quæ nullum non mortalem dedecent? Enimvero longè turpius est progenitorum lumini tenebras offundere, quam obscuris editum esse. Atque vt laus ea no-

bis propria est, si ita viuamus, vt à nobis incipiat nobilitas: sic dedecus illud nostrum est, si degenere vita nobilitatem paternã collutulemus. Huius animi quasi signum erigere tibi libuit, quod omnes vere nobiles sequantur. Nec enim satis habuisti patriæ testatum fecisse, non deiicere animũ tuum eà, quæ promiscuam nobiliũ turbam solent: voluisti etiã exteris significare, eius te sententiæ esse, Nisi proauos tuos veris animi dotibus, vel æques vel antecedas, parum tibi ipsi videri dignũ stemmate tam laudabili! Hæc adeo res te cõpulit, vt in viridi iuuenta ad nos properares, inspecturus campũ honoris, in quo ante aliquot annos decurrerunt Illustres & Generosi D D. D. ABRAHAMUS, D. ACHATIUS, & D. CHRISTOPHORUS, *patrui tui, Domini mei gratiosi, certus interim nolle ab iis vinci, siquidem DEVS non permittat illos vincere. Et bene hactenus habuerunt initia. Postquam enim à sapientioribus cognitum fuit, quo ardore in famam incumberes; immò vero quibus stimulis perpetuo foderet latus tuum Illustris* D. ABRAHAMI *memoria, eiusque in Academiam merita: sategerunt iidem, vt honestißimæ tuæ voluntatis ratio haberetur. Non dubitẽ affirmare, quamuis apud Pholios quosdam odiosum sit futurum, Semina hæc virtutum esse, absq; quibus ad virtutem nemo peruenit. Quia enim ab Academiis pendet omnium statuum salus: quis neget, Academiæ præesse velle, tam esse laudabile desiderium, quam poßit esse vllius, vel Imperatoris, vel Regis boni? Nempe, hoc desiderium est* ἀγαθὴ *illa* ἔρις, *quam Hesiodus celebrat,* contentio illa bona, seu ambitio illa honesta, *quæ incitat nos, vt in virtutis cursu velimus præuortere alios, & qua qui destituuntur, ad omnem laude dignam actionem languere & torpere necesse est. Vis exempla? Non longè abiero. Inspice* CUNRADUM, *qui ante annos octingentos primus lumen in familiam Dohnanam intulit. Hunc enim nisi propulisset illa, nunquam ad id autoritatis peruenisset apud* LUDOVICUM I. *Imp. vt non solum facultatem acciperet ponte iungendi Albin, qua is* Dresdam alluit, *ibiq; vectigal exigendi, sed & Imperii membrum fieret. Inspice* OTTHONEM, *qui ante quadringentos annos sub* FRIDERICO II. *floruit. Hunc enim ita protraxit eadem, vt, singulari pietatis zelo permotus, templum Deiparæ virgini splendidißimum in stemmatis vestri cognomine oppido excitaret. Inspice* CHRISTOPHORUM, *qui superiori seculo Recturam Wittebergensem gessit. Is enim ab operibus scholasticis in tantum in aula Danica splendorem exsurrexit, vt domi quidem Mareschallatum gereret: in bello autem Suecico & Danico illustria officia alia. Ac ne mortuos tantum oggerere tibi videar, vide* FABIANUM, *propatruum tuum, quantis ille in muneribus benefi-*

cio huius contentionis verſatus ſit! De ACHATIO, *auo tuo, eiuſque filiis generoſiſſimis omnibus & ſingulis, de* FRIDERICO, *inquam, patre tuo, qui ſupremus Orientalis Boruſſiæ Præfectus, primariusq́; ducatus Conſiliarius audit, nihil dicam: nihil de* FABIANO, *qui arcis Brandenburgicæ in Boruſſiâ Præfectum, ſimulque Conſiliarium prouincialem agit: nihil de* ABRAHAMO, *cuius nunc veſtigia premis: nihil de* THEODORICO, *Comitis Hoenloii in bello Bohemico Legato: nihil de* ACHATIO & CHRISTOPHORO, *qui maximis muneribus & legationibus functi ſunt hactenus: nihil (inquam) de his omnibus dicam, ne vili hoc orationis genere quidquam de ſolida ipſorum laude deteram. Te autem inſpicere tantum iubeo, & ab ipſis poſtulare cauſam, ob quam familia veſtra tot Imperatoribus, tot Regibus, tot Electoribus, tot Principibus imperii Romani Legatos, Conſiliarios, Belli duces inuidenda copia dederit? Non fallor, vno ore dicent, Fuit in nobis omnibus, in prima ſtatim pueritia, immenſa quædam cupiditas animi, ardentis incredibili amore liberalis cognitionis & eruditæ doctrinæ. Cum qua cupiditate nexu indiſſolubili cohæret indignatio vehemens, ſi vel vlla diſcendi occaſio temere amittatur, vel alii in curſu honoris feliciores ſint. Et quia Virtus cultores ſuos indefeſſos nunquam deſtituit, ſequitur præmium ingenii, ſtudii, induſtriæ ſponte ſua. Id vero eſt ſecundum Homerum,*

----ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων,

---Præſtantiorem aliis eſſe.

Scilicet, vt Græci dicunt, οὐδεὶς κοιμώμενος οὐδενὸς ἄξιος,

--niſi certanti nulla corona datur.

Sed & explicare volent per præceptum Epicharmeum, quod apud Xenophontem eſt,

μὴ τὰ μαλακὰ μώεο, ἵνα μὴ τὰ σκλήρ' ἔχῃς,

ne ſis nimis deditus mollibus ne dura tibi obtingant.

Et quia inter mollia iure habentur illa, quæ ad inanem iactationem & plauſum vulgarem pertinent, eiuſdem ordinis dixerint eſſe Euripidis illud, ab Ariſtotele in Polit. laudatum,

μή μοι τὰ κόμψ', ἀλλ' ὧν πόλις δεῖ,

nolo mihi diſcas, quæ ad oſtentationem, ſed quæ vtilia ſunt Reip.

Hæc & alia huius generis quia procul omni dubio illi dicturi ſunt; & vero quia tu eadem cum lacte materno imbibiſti: ſerum fortaſſis fuerit hortari te, vt veſtigiis gentilium tuorum fixus & firmus inhæreas. Sed & non neceſſarium videri poterat excitare te ad laude digna perſequenda, cum tot exemplis domeſticis pungaris, exſtimuleriſque, quæ ignaviſſimum quemque perpellere poſſint, nedum te, qui proprio impetu ad palmæ honores contendis. Ego verò

quasi in transcursu attingere volui, vt si (quod Deus prohibeat) restitare fortè voles, scias, te hac publica mea cõpellatione quasi in theatrũ protractum esse, è quo non possis te surripere nisi bene saltatâ fabulâ. Quod quo minus fiat, non deerunt, qui post Deum curet, præcipue ornatissimus & doctissimus Vir, D. CHRISTOPHORUS GULDENIUS, *Ephorus tuus, amicus meus honorandus. Interea, quia aliud non possum, non desinam te strenue currentem, & ad perfectionis metam properantem, sequi à tergo faustis applausibus & acclamationibus, necubi remittas à cœpto feruore. Libuit autem huius rei initium sumere à dedicatione huius opusculi. Cum enim deberem illud adolescentibus nostris lenocinio aliquo honesto commendare: visus sum mihi non aliâ re consequi posse, quam præscriptione nominis tui illustris. Si enim Pindarus rectè iubet, hymnorum exordia debere esse omnibus modis ornatissima, qualia sunt magnificarum ædium vestibula: librorum fortè frontes meliori iure iusserit esse aliquis quam pulcerrimas, vt ne desint illiciæ ad cognitionem rerum, quæ in illis tractantur. At vero cum tractatio de Generatione hominis tanto sit nobilior reliquis speculationibus Physicis, quo præstantior est homo aliis creaturis: vtique non leuiter soliciti esse debemus de machinis, quibus huc pertrahantur ii, qui homines se esse nesciunt. Tanto magis, quò frequentius id nos iubent facere sacra nostræ literæ, earumque interpretes. Et quia nullus dubito, te, qui familiam ducis iuuenum bonæ mentis, vltro primum esse velle eorum, qui ad intelligendum hoc diuinum mysterium accedent: primo quoque tibi in manus venire volui. Quod meum factum vt Illustris Generositas tua in bonam partem accipiat, meque, (qui nulli cedo inter eos, qui surgentem virtutem Illius colunt & admirantur) sibi porrò quoque commendatum habeat, humiliter & obseruanter oro, rogoque. Benè valeat Illa, beneque agat hoc ineunte anno novo 1620. Altorfii è Museo.*

LECTO-



LECTORI
S. D.

CVm figlinam ab vrceolis inchoandam esse parœmia iubeat, Beneuole lector, dedi hactenus tenuia quædam laborum meorum ἀποσπασμάτια, daturus, si cōtingat illa in circulum eruditorum admitti, propediem maiora. Licet autem necdum certus sim de euentu: tamē quia boni viri est fidem datam liberare, ecce tibi quasi in antecessum libb. 4. de Gen. hom. Hos cur primos omnium extrudam, facit elegantissimus liber D. HIERONYMI FABRICII ab Aquapendente de Formato fœtu. In huius enim vestibulo cum dicat, tractatum eorum, quæ ad generationem pertinent, in tres partes se diuisisse; tradat autem nō nisi tertiam & vltimam: libuit mihi occurrere desiderio quorundam, quibus fortean graue erit exspectate, vsque dum aliquis è lario defuncti depromat. Neque tamen existimet quisquam, me vel tam audacem esse, vt componam me cum hoc semideo, vel tam ineptum, vt putem me obstruere posse luminibus eius: quin immo hoc ago, vt postquam ille prodierit, vt ætherius Sol, ego veluti altera Luna dispaream. Qua similitudine eo lubentius vtor, quo certior sum, lucernulam meam non nisi mutuatitiam esse ab ingenti illa lampade, qua claret D. Fabricius per totam Europam. Vtor vero ideo quoque, quod ab ipsomet audiuerim celebrari dictum Philosophi, Arbitrum esse oportere, non aduersarium, qui veritatem diiudicare velit. Scilicet, κανὼν οὐκ ἀσφαλής ἐστι, *regula est iniusta*, si dicas, Hoc sensit ille vel ille, ergo ita est. Quæ tamen adeo placet quibusdam, vt in Naturam, adeoque Deum ipsum peccare videantur, qui non omnia vel Aristotelis vel Galeni probent. Sed profecto seruitus hæc est nimis dura, quamque à nobis amoliti sunt illimet, & exemplo, & præcepto, quod haberent persuasissimum, neminem scire omnia. Atque in hoc hactenus illis consentio, quin errore illo (siquidem error est) tantopere delector, vt, dum viuo, extorqueri illum mihi nolim. Quo fit, cur in his libris vbique medius esse voluerim, inter putidam quorundam negligentiam, & obscuram aliorum diligentiam. Voco autem putidam negligentiam, quæ omnia aliorū dicta indistincte acceptat, defenditque iis armis, quibus ipsimet nolunt. Obscuram diligentiam, quæ contrario morbo affecta, omnia notat censoria virgula, sibique soli transscribit sapientiæ possessionem. Atque hi

quidem, quod inuideant aliis partum decus, ſibique ipſis triumphos decernant, odio digni habiti ſunt iam olim à cordatis: illi autem, quod lauream in muſtaceo quærant, ludibrio. Digniotes vero vel ideo, ſunt præmio ſuo, quod ſoleanr vti *ῥηλορείᾳ μακρᾷ, longis concionibus*, vt Gal. appellat, (ne tu neſcias, idem vocat *λῆρον μακρὸν, nugas prolixas*) quibus pueris ſuis perſuadeant, ſe Ariſtotelicos eſſe, Galenicos, Teleſianos, & neſcio quos alios, cum (eodem iudice) non ſint meliores Dauis & Getis, qui in ſcenam à Menandro introducti, nihil laude dignum ſe feciſſe arbitrantur, niſi herum ter fefellerint. Per multum enim ocium ſophiſmata concinnant, quibus euincant, vel Deum ſuum nunquam deliraſſe, vel reliquos male omnia ſcripſiſſe. Quare *μονότροπυς ſingulares* vocat iterum Gal. *σκληρὺς, δυσπειθεῖς, καὶ πρὸς ἅπαν ἀντιτείνοντας, duros, refractarios, qui ſemper & vbique inſtant*: imo qui *ἅπαντα δρῶσι, ἅπαντα πάσχυσι, καὶ παντοῖοι γίνονται, omnia faciunt, omnia patiuntur, in omnia rerum miracula ſe transformant*, dum cauſam aliquam probabilem quærunt, quæ à confeſſione veritatis rutos reddat. Quid dico autem, Cauſam? Scurras ſæpe agere malunt, quam fateri, ſe aliquo veritatis ſenſu tangi, De horum vno nuper animi cauſa feci hos verſiculos, imitatione elegantiſſimi poetæ, Gail,

Legiſti noſtros? riſiſti, Romule, libros?
Vt vidi, vt riſi, Romule diue, tuos.
Quæ cauſa effectus paris in tam diſpare cauſa?
Riſiſti ingenium tute, ego ſtultitiam.

Nempe enim homines vani *καὶ κενόδοξοι*, qui, vt eſt apud Lucilium, aquã in animo habent, nolunt me de veritate ſolicitum eſſe, ſed omnia ſolo Gal. teſtimonio confirmare. At iſtud vobis ſolum licet, ô rales, quibus Philoſophia venroſa in lingua eſt, vt cum Turno Virgiliano loquar, quib. ſatis eſt, edidiciſſe quorundam verba, quæ paſſim iactetis, veritatique obſtrepatis. Mihi, cui veritatis, citra cuiuſquam iniuriam, magnum eſt ſtudium, lubet anquirere in res ipſas, lubet admirari nihil, antequam conſtet, quibus rationibus fultum ſit, lubet de his ipſis non niſi timide pronunciare, adeoque

Γηράσκειν ἀεὶ πολλὰ διδασκόμενον,
Seniorem quotidie fieri multa diſcentem.

Quod ſi diſplicet ingentibus quibuſdam Titis, non ob id muto ſententiam, priuſquam illi aliud docuerint. Huius meæ conſtantis voluntaris principem volo eſſe teſtem opellam hanc. In qua duo ago, 1. Deduco rem ex ipſis principiis, 2. Reſpondeo ad rationes aduerſariorum. Cum enim à Præceptoribus opt. max. didicerim, ita demum de veritate rei certos eſſe nos poſſe, ſi res ex veris & naturæ conſentientibus principiis deducta ſit; principia autem Ariſt. tam ſint certa, vt Gal. ipſe non potuerit non acceptare: videor mihi iure hæc laboris exordia ſumſiſſe. Cum ab iiſdem audiuerim, tum demum rite ſatisfieri poſſe difficultatibus, ſi res bene definita ſit: videor mihi recte feciſſe, quod tum Mundini rationibus paria facere tentauerim, cum habebam, vbi pedem figerem.

Vtinam vero vel vacasset vel libuisset huic rei nonnullam temporis portionē decidere Clarissimo D.D. CÆSARI CREMONINO, præceptori meo honorando, quod ipsum mihi aliisque illum promittere memini! Sat scio, constaret omnibus bonis, neque alium, vel ingenio esse acriori ad stabiliendas veras sententias, vel iudicio excussiori ad refellendas falsas. Non enim ex illorum numero est, qui λίθον ποτὶ τὸν σπάρτον ἄγουσι, *lapidem ad funiculum elaborant*, quod prouerbii est apud Chrysostomum & Basilium: multo minus ex illorum, qui ad incitas redacti, dicunt aliquid, è quo maius incommodum, quam ex priori, h.e. mendacium mendacio tegunt, ne perpluat. Quin hoc vnice agit, vt sciatur, quid veri sit, quid falsi in singulis. Hac in rē discipulum me illius esse profiteor, cupioque constare publice, nullo me rapi affectu, sed hoc duntaxat dicere, quod cōscientia me iubet. Et quia, ceu innui, Aristoteles (si hoc solum demas, quod est de semine fœmineo hodie dicto) negotium de generatione animaliū tā perspicue explicuit, vt Galeno aliter sentienti tacere licuerit: quidni coniungam me cum Aristotele? Quod dum ago, si forte an contra Galenū verbū aliquod asperius excidit, nolo illius æstimationi nocere, sed cupio adscribi humanitati. Quis enim adeò æquus est, vt erroribus vbique blandiri possit? Idem dictum volo de Mundino, qui, nulla præbita causa, disputationem de vtriusque sexus semine in eam amplitudinem euexit, vt molē propriam ferre amplius non potuerit. Interim demonstrasse se ait: demonstrauit certe, si demonstrare est dicere aliquid, quod quoquo modo seruit tuendæ thesi. Quod ipsum si audacius contrectaui, non ad hominem, sed ad rem ipsam referri volo. Quis enim est ille, qui possit λαλεῖν, καὶ μὴ θιγγάνειν, *loqui, & non tangere*? Alioquin ita me animatum esse sciat, vt, si ex aliis principiis aliud mihi persuaserit, é vestigio statim abiturus sim. Sin litigare maluerit, more huius seculi vnico,

---- χαιρέτω
Λιβυκοῖσι βίβλοις, ταῖς τε Ἄννωνος πλάναις,
---- *oblectet se*
Libycis libris de Hannonis peregrinationibus.

Fortassis culpabit aliquis prolixitatem, adeoque nimiam diligentiam: Non refert. Si enim, vt Gal. de hoc ipso negotio loquitur, ea tantum dicere voluissem, quæ vera sunt, hæc tractatio caruisset debitis probationibus: Sed & dum minutim omnia persequor, manu quasi prehensos adolescentes duco in veritatis cognitionem. Cuius quam sit misera conditio in hoc mundo; vbi in exemplo tanti momenti viderint: exstimulabuntur, (spero) ad seriam rerum cognitionem, dediscentque se credere limatulis quibusdam scriptoribus, qui sine alis in cœlum euolant. Ita autem loquor, ne qui putent, velle me aliorum libros excutere é manibus studiosorum. Quin volo vt legant, intelligantque quantum distent æra lupinis. Me ad talia legenda allicit præmium voluptatis, quod capio v berrimum, partim ex cognitione malorum, quibus careo ipse, partim ex perscrutatione arcanorū Naturę, quę in istis λο-

γοναῤῥοίαις aqueis ſcriptis vim patiuntur magnam. Cuius voluptatis qui participes vna mecum eſſe volent, illos Curios & Catones eſſe iubeo, hoc eſt, afferre huc animum pudicum. Si enim in opere naturæ omniũ maximo, (vt generationem Gal. vocat) in quo Deus inprimis conſpiciendam præbet omnipotentem bonitatem ſuam, inuerecunde agemus, & verbis, cogitationibusque obſcœnis nos polluemus: Mercurius Platonicus cum caduceo ſubito aderit, violatique pudoris pœnam præ foribus eſſe nunciabit. Quin ſuperueniet e' tertio cœlo redux Mercurius longe nobilior, cauſamque ſcire volet, cur Chriſtiani cum ſimus, paganorum ad inſtar Deum agnitum, non vt Deum colamus, gratique eius opera celebremus? ſed vanis cogitationibus impliciti ſinamus cor noſtrum in inſcitia obtenebraſcere? Quod ne fiat, immo, vt cedat hoc omne in gloriam illius, qui mirabiliter nos formauit, ſuoque ſeruitio addixit, exora tu mecum Illum, ô Lector, & vale.



M. AEBII BEBII

DE MVNDINO MVNDINIO Epigramma.

MVNDINVS hic VVLPES erat TEVMESSIA
  Opinione propria.
At PHOEBVS indigne ferens proterviam
  Superbientis ingenI,
Vſus DIANÆ dextero nutu, CANEM
  Immiſit huic MONESIVM.
Iam captus ILLE ringitur, Vulcaniis
  Conſtrictus ora vinculis.

Idem Græce conuertit.

Ἄληπτος ἦν Μουδίνιος πάλαι, δίκην
  ἀλώπεκος Τευμεσσίας.
Φοῖβος δ' Ἀπόλλων, δυσχεραίνων αἰνόθεν
  ἀμήχανον τἀνδρὸς τύφον,
Τὴν Ἄρτεμιν προσνεῦσα· ἡ δὲ Μονήσιον
  ἔπεμψ' ἄφυκτον τὸν κύνα.
Οὕτως ἀλὰς ἀγωνιᾷ, δεδασμένος
  δεσμοῖσιν Ἡφαίστου γνάθοις.



CASP. HOFMANNI DE GENERATIONE HOMINIS

LIBER PRIMUS.

CAP. I.



Vi audit, de homine esse heic agendum, procul dubio iam *quatuor* intelligit. *Primum.* Agi de substantia quadam sublunari, quæ constet ex materia & forma. Vnde subito apparet aliud. Cum formę rerum, aut sint ἄυλοι, *extra materiam, seu, non alligatæ materiæ,* B aut ἔνυλοι, *in materiam immersæ*: non agi heic de forma aliqua ἀύλῳ, sed de ἐνύλῳ, de tali, inquam, quæ sine sua materia nõ sit apta quidquam efficere. *Alterum.* Agi de substantiæ illius, non prima tantum compositione, quatenus ex elemẽtis vulgo dictis concinnata est, quam σύμφυσιν, *coalitum, connascentiam*, vocant Philosophi: sed & de secunda & tertia, quatenus ex elementis fiunt partes si- C milares, quas cum adiectione *Elementa sensibilia* mos est vocare Medicis; & ex partibus similaribus, inter se iũctis, Dissimilares, seu Organicę, quarum vtramque ἕνωσιν, *vnitionem, coniunctionem*, vno verbo video vocari. Vnde clarũ fit illud. Non agi heic de misto aliquo imperfecto, sed perfecto, quod destinatum sit actioni alicui præstanti. *Tertium.* Substãtiam illam produci à sexu distinctis dua- D bus substantiis aliis, mare, dico & fœmina, quæ generatio est συνώνυμ☉, *vniuoca.* Hinc cadit ὁμώνυμ☉, *æquiuoca* illa ex putri, quam non-nemo ex Philosophis superioris subsellii adserere voluit anteriori seculo. *Quartum.* Ad substãtiæ huius productionem opus esse distincto vtriusq; sexus semine, quippe ex quo primo omnia secundũ naturam fiũt in hoc orbe. Cum enim rerum omnium opifex distinxerit in duo: verisimile est, non distinxisse sine grauissima causa. Et quia ita distinxit, vt vtrobique forma hominis maneat perfecta, & omnibus suis numeris absoluta: verisimile est iterum, à forma illa perfecta pendere perfectam aliquã facultatẽ seu potentiã, quæ nata sit edere perfectam in suo genere actionẽ.

CAP. II.

HOc *vltimum*, quia explicatus habet paullo difficiliores, oportet amplius videre. Constans est Peripateticorum sententia *ex 1. Gen. vlt.* quam ipsa rerum Natura cõfirmat, Quæ distincta sunt in sexus, ob formæ excellentiam habere magnum instrumentorum, certis actionibus dicatorum, apparatum: quæ non sunt, paucum. Instrumenta multa cum facta sint procul dubio propter actionum, quas obeunt, præstantiam; & rursus, præstantes actiones cum velint præstantes facultates: huc denique res redit, vt, quæ distincta sunt in sexus, propter distinctas facultates distincta sint. Hoc exemplo declaretur. Plãtæ, & quæ plantis vicinã habent naturã, animalia quæ-

quædam exſanguia, qualia ſunt oſtreæ, & alia, quæ petris adhærent, 1. *Gen.* 1. 4. *Præf. pulſ. vlt.* quia vnam tantum habent actionem, eamque animatorum vltimam, Vegetationem ſeu Nutritionem, pauca etiam habent inſtrumenta, quibus ineſt vnica illa facultas, Vegetatrix dicta ſeu Nutrix. Quamobrem in ſexus nõ diſtinguuntur. At vero animalia ſanguinea, quia, præter nutritionem & nutricem, habent ſenſum & motum, iuxtaque facultatem ſenſilem & motricem, pluribus indigent inſtrumentis, quibus inſideant dictæ illæ facultates. Multa hæc inſtrumenta quia opus habent (in prima generatione) operoſa diſtinctione, non potuit etiam principium illorũ ab vno indiuiduo proficiſci. Quare ſecta fuerunt animalia illa in marẽ & fœminam. Iam quia in tota rerum natura effectus ſemper fit à duobus 1. ab agente, quod habet rationẽ formæ, quippe, in quo eſt forma, & cum quo conuenit ſpecie, differt numero, vt Bonamicus docet 2. *Motu* 29. 2. à patiente, quod habet rationem materiæ: quæ differentia eſt inter plantas, quæ non diſtinguũtur ſexu; & inter animalia, quæ diſtinguuntur? In plantis ab vno & eodem indiuiduo procedit & agens & patiens: in animalibus ab altero ſexu alterutrum. Vt res ſit planior. In ſeminibus omniũ plantarum id, quod habet rationem agentis ſeu formæ, eſt in apice illo, per quem ſemen iungitur ariſtæ, lobo, folliculo, vmbellæ, breuiter, conceptaculo ſuo, quo quouis modo ablato, ſemen eſt infœcundum: quod rationem patiẽtis ſeu materiæ, eſt reliquũ ſeminis corpus totum. Hoc ita eſſe, ex fabis didicimus. In his enim punctum illud nigrum, quod *Hilum* vocamus, eſt id, quo mediante adhæret lobo ſuo: quo etiam abſciſſo, faba nunquam germinat. Hinc progreſſus eſt factus ad alia ſemina omnia, præſertim frumentacea, quæ formicæ condunt non niſi arroſa, ne rurſus in fruges exeant è terra, vt Plinius loquitur *l.* 11. *c.* 30. Hoc norunt agricolæ, didiceruntque cum damno ſuo. Quoties enim annua ſemina terræ eredunt, fere fruſtranea eſt ſpes meſſis. Cauſa nõ tam in eo eſt, quod ſpiritus exhalauerit, vt *apud Laertium* Zeno docet, quã quod crebra illa verſione & agitatione (opus

A eſtilla, ne cõcepto ex prohibita tranſpiratione calore, putreſcant, & in curculiones abeãt) atteritur cuſpis ille, in quo ratio formæ. Quare qui in alterum annum ſeruare volunt, condunt cum paleis ſuis, vt molliter cadant grana in concuſſione illa. Et ita quidem in plantis ſe habet: In animalibus, v g. in gallinis noſtris domeſticis, ita. Gallinæ edunt oua,
B & inita à gallo gallinaceo, & non initæ. Verum illa, quæ absq; gallo ſunt edita, vocantur ὑπηνέμια Græcis, *ſubuentanea Latinis, voce quamuis non Latina, quod à vento credantur concipi*, & ex his nihil fit, quantumuis diligenter gallina incubet. Ideo mulieres cum volunt ſupponere ova, probant ad lucernam, vt ſciant, An habeant den Hanen / oder den Vogel / vt loqui ſolent? Et pauperculæ, quæ gal-
C lum alere nequeunt, nunquam ſupponunt ſua, ſed petunt à vicina, quæ gallũ alit. Apparet autem in iis ouis, quæ gallũ habent (vt ſic dicam) album quid, craſſumque, albumini innatans, diſtinctum à ſubſtantia albuminis reliqua. Hoc eximunt, quæ delicatius quid ex ovis parare volunt transmiſſis ouis excuſſis per colum. Manet enim ibi ſemen galli, non diſſimile ranarum ſemini. ſi
D multa fuerint oua, vt fere fit. Quia igitur gallus dat ouo principium illud, ὅθεν ἡ κίνησις, *vnde principium motus*, vt Ariſtoteles loqui ſolet, ſcilicet, ſine illo nihil fit: iure id ita fieri in aliis quoq; concludimus, docemusque, Ideo diſtincta fuiſſe animalia in ſexus, vt alter tribuat formam, alter materiam. Hoc Ariſtoteles tradidit multis locis: ſed ſufficiat vnus. Quia certum eſt, inquit 1. *Gen.* 2. gene-
E rationis principia eſſe marem & fœminam, ſtatuerit aliquis, τὸ μὲν ἄρρεν, ὡς τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως ἔχον ἀρχὴν. τὸ δὲ θῆλυ, ὡς ὕλην, *Marem quidem eſſe id, quod præbet initium motus & generationis: fœminam autem, quod materiam ſuppeditat.* Hoc probat ex confeſſa omnium hominum opinione, quæ ait, Marem eſſe id, quod habet facultatem generandi in alio: Fœminam, quod in ſeipſo. Quamobrem,
F mas quidem habet talia inſtrumenta, quæ tale ſemẽ (prolificum, inquam) procudere poſſunt, & in fœminam immittere: fœmina autem talia, quæ ſemen illud recipere, & recepto alimentum præbere. Huc faciunt illa 4. *Gen.* 1. Ἐπεὶ τὸ μὲν

δύναται

δύναται· τὸ δ' ἀδυνατεῖ ἐκκρῖναι τὸ περίττωμα, καὶ τὰ ἐφεξῆς. *Quæ apud me hunc faciunt sensum. Quoniam alter sexus habet facultatem excernendi, tribuendique ad generationem materiam puram, alter non habet; omnis autem facultas præsupponit instrumentum: vtique & mas & fœmina habebit instrumẽta, ei rei apta.* Ea sunt, in fœmina quidem vterus: in viro autem coles, & quæ ad illum spectant. Hæc sententia est Aristotelis de causis distincti sexus, cui, tanquam fundamento, superstruet mox alia, vbique pulcre sibi consentientia. Galenus autem, cum hæc agnoscat, vt doceo *in Com. de vs. part. l. 15. c. 1;* eat autem postea aliorsum: haud obscurum est, quid dicturus sit ille, ὅστις προτιμᾷ τὴν ἀλήθειαν, *cui potior est veritas, Galeno.* Esto autem hoc *primum* nostrum quoque fundamentum, *Causa distincti sexus est, vt alter det hoc, alter illud. Aut, si mavelis, vt alter habeat hanc facultatem, alter illam.*

CAP. III.

HOc excipiat *alterum*, Cur alia sit maris temperies, alia fœminæ? Nẽpe, in hoc consentiunt omnes, diuersitatem quandam esse: non consentiunt autem, Masne an fœmina sit calidior? Frequentior & vera sententia est, siue autoritates, siue rationum momenta consideres, Marem esse calidiorem fœmina. Autoritates sunt. I. Hipp. *l. 1. de diæta, n. 22. apud Martinell. m, de Genit. n 7. 2. in 6. Epid. 37. & 39 apud Vallesium.* Huc faciunt illa, quæ de conceptione & gestatione maris ex dextro latere, & in dextro latere dicuntur *in Com. in 14. Vs. part. 7.* & ante illa, quæ de caliditate dextri lateris *in calce Com. lib. 11.* II. Platonis, 5. *de Rep.* III. Aristotelis, 4. *Gen. 1. & 6. 2. Part 2. 3. Part. 1. Long. & breu. 5. Physiognom. 2. 4. Probl. 29. 10. Probl. 10.* Pertinent huc illa quoque, quæ de dextri lateris prærogatiuis dicta sunt *Com. l. c.* item quæ dicentur *mox in rationibus.* IV. Galeni, 9. *Sent. Hipp. 3. 2. Sem. 4. 2. Temp. 4. 7. Vs. part. 22. 3. Caus. puls. 2.* (quo ex loco disces etiam quatenus comparentur, Vir calidissimus cum fœmina calidissima) *5. Aph. 62. 3. in 3. Epid. 70. 11. Simpl. c. de Pingued. & alibi forte.* Vis Arabas quoque? Accipe vnũ pro omnibus, Principem illis dictum, 1. 1. *doctr. 3. c. 3.* Rationes sunt duûm generũ, vt incomparabilem Scherbium distinxisse memini, aut à priori, aut à posteriori.

A A priori est illa, quam fuse explicat Galen. 14. *Vs. part. 6. & 2. Sem. 4.* ex Arist. ni fallor, *1. Gen. 20. 2. Gen. 3. 4. Gen. 1. & 6.* His enim locis docetur, Fœminæ naturam, collatione facta ad maris, esse ἀδυναμίαν, ἢ ἀναπηρίαν τινὰ φυσικὴν, *impotentiam & mutilationem quandam naturalem.* Hoc vero accipiendum est profecto in sano illo sensu, quem Gal. ipse adscribit Aristoteli, & quem fuse exposui *in Com. sapicule dictis.*

B Nimirum, esse quidem fœminam frigidiorem, ideoque imperfectiorem viro: sed enim imperfectionem illã magni esse vsus, quinimò, fœminę perfectionem cõsistere in illã imperfectione. Cum enim in id sit instituta, atque adeo hæc sit illius perfectio, vt & concipere possit animal, & nutrire aliquandiu, tam extra, quam intra se; non possit autem id vllo modo fieri, nisi suppetat in id materia,

C quæ sanguis est: debuit profecto calorem habere remissiorem (is autem frigus dicitur à Philosophis iuxta & Medicis) qui non tantum dissipet, quantum maris calor. Nimirum, vel tãtum gignit sanguinis, quantum vir, (licet non æque calidum ob finem) vel nõ multo minus: at non discutit tantum partim ob vitam minus actuosam, partim (& magis) ob habitus frigiditatem. Tu his intellectis

D vide affanias eorum, qui nolunt concedere, fœminas dici imperfectas! Primò enim non simpliciter ita dicuntur. Deinde, finis hic dat illis perfectionem, qua de re pulcre Mercatus *tom. 1. Physiol. quæst. 53.* ne de Gal. *14. Vs. par.* dicam. A posteriori sunt reliquæ omnes, quæ à primo fœminæ conceptu per omnem eius ætatem duci possunt. I. Mas gignitur, cum semen quidem bene excoctum est; san-

E guis autem maternus bene temperatus: fœmina, cum semen est crudius; sanguis ipse serosus & excrementitius, *2. Gen. 6. 4. Gen. 1. 2. 3. 7. Hist 1.* quæ explicant Hipp. illa *de diæta,* cum semen vtriusque sexus, vel masculum dicitur, vel fœmineum. Hinc causa petitur, cur fœminas ferè gignant adolescentes & senes, illi ob crebriores libidines: hi ob caloris debilitatem, 4. *Gen.* 2. II. Mas gignitur apud

F Hipp. & Gal. cum semen è dextro teste in dextrum vteri sinum ceciderit fœmina contra. Ideo mares vt plurimum in dextro latere mouentur, fœminæ in sinistro, quia vni tantum lateri appenditur hepar vterinum, vt infra ostendetur.

1. *de diæta, n.* 21. *de* Genit. *n.* 7. *de Superfœt.* 18. 6. *in* 2. *Epid.* 21. 2. *in* 6. *Epid.* 44. 4. *in* 6. *Epid.* 27. 6. *in* 7. *Epid.* 30. 5. *Aph.* 38. & 48. 14. *Vs. part.* 4. 2. *Sem.* 5. 6. *Loc. aff.* 5. 7. *Hist.* 1. & 3. 4. *Gen.* 1. Hoc licet fatendum sit *λίαν πόῤῥωθεν εἶναι αὐτοῦ ἅπτεσθαι τῆς αἰτίας, nimis longè abesse à vera causa*: tamen *ἔχει τινὰ λόγον, rationabile est*, inquit Philosophus. Rationabile autē ideò est, (in iis, puta, in quibus testes sunt) quia dextra sunt calidiora, vt *in calce lib.* 11. *Com. dictorum* probâsse me jam dixi. Tamē si pugnare tibi placet, adi Argenterium 2. *Com. in Artem.* 45. III. Mas intra vterū citius crescit, tardius extra: fœmina contra, *de Nat. pu.* 14. *de Septim. part.* 8. 2. *in* 6. *Epid.* 45. & 46. 6. *in* 7. *Epid.* 32. 5. *Aph.* 38. 2. *Sem.* 5. 4. *Gen.* 6. Ratio datur de fœminâ, quia mult⁹ est humor, calor paucus, qui non nisi tardiusculè articulat. At vbi fœmina est edita, citi⁹ crescit (instar salicis) citiùs sapit quia calor cœpit dominari materiæ, & jam non oriatr. Hinc sunt gaudia matrum de filiabus, quas prædicant præ filiis, & anno decimo adhibent rei familiari: contra, querelæ de filiis, quos ajunt lasciuire tantū. At hoc à multo calore est, qui in vtero quidē feliciter dominatur materiæ suæ: at quia ille siccior, progrediendo verò etiam magis siccatur, extra vterum non nisi tardè agit, (instar quercus) & sapit homo tardius. IV. Quæ fœminā gestat, ferè semper decolor est (ad seipsam collata, non ad aliam) & longè pejus habet, quam quę marem, 7. *Hist.* 4. 5. *Aph.* 42. 7. *Epid* 7. *qua de sorore Harpalidis, vbi vide Vallesium.* V. Fœmina in majori abortus periculo est, quam mas, ob acetabulorum humiditatem, vt docet Valles. *in iam citato loco.* Hoc deduxerit aliquis ex 5. *Aph.* 45. VI. Quæ fœminam peperit, diutius purgatur, etiam in sacris literis, *Leuit.* 12. vbi vide Valles, *sacræ Philos. c.* 18. Ratio est (& valet illa in prioribus etiam) quia fœmina non discutit excrementa, vt mas. VII. Mas, vbi adoleuit, habitu est nigro, duro, gracili, piloso. fœmina contra, albo, molli, glabro; pili autem congeniti, plani sunt, tenues, longi, 4. *Hist.* 11. 5. *Hist.* 10. 11. *Vs. part.* 14. 5. *Meth.* 7. *& vbicunq; fortiora medicamenta applicat habitibus duris, &c.* VIII. Mas ob id facilius fert, & calorem, & frigus. Id verò indicium est firmioris caloris. Non loquor de consuetudine, præcipuè ad aquas frigidas, in quibus fœminæ diu stare possunt, dum

A lauant. Fit enim mulier animal femiaquaticum, vt jocari solebat Scherbius noster. IX. Ob eundem calorem mas fit ambidexter: fœmina non fit, 7. *Aph.* 43. X. Mas venas habet ampliores, vocem grauiorem. Id vero est à calore dilatante, 4. *Hist.* 11. 7. *Hist.* 1. & 14. 1. *Gen.* 9. 2. *Temp.* 4. XI. Mas ferè insensibiliter digerit excrementa sua: fœmina valdè fœtet. Thomam Erastum dixisse ajebat

B idem Scherbius, si in vno cōclaui ægrotent decem mulieres, pejus olere, quam si triginta viri in alio. De Alexandro Magno Curtius scribit, sudorem ipsius bonum reddidisse odorem. Igneus enim erat. Huc pertinet, quod de pediculis dicitur 5. *Hist.* 31. XII. Mas tardius canescit, fœmina citius: item, Mas sæpè caluescit: fœmina ferè nunquam, 5. *Gen.* 3. & 4. Illud, quemadmodum calorem

C majorem indicat: ita hoc majorem siccitatem, quæ ferè cum calore est. XIII. Mas staturâ major est, robustior, lacertosior, vegetior, minus obnoxius morbis, tardiùs senescit: in fœminâ omnia sunt contraria, 1. *Gen.* 19. 4. *Hist.* 11. 3. *Part.* 1. *Long. & breu.* 5. 3. *Caus. puls.* 2. Ideò, ceu dixi, quidam comparant marem quercui, fœminam salici XIV. De animi moribus ferè idem dicēdum est Mas

D est animosior, liberalior, constantior, apertior, leonis in modum: fœmina timidior, auarior, semper mobilis (Virg. 4. *Aeneid.* Varium & mutabile semper Fœmina) versuta vulpeculæ instar. Frigoris autem sunt hæc omnia: vt caloris illa. Et hęc apud me planè probant, Marem esse fœminâ calidiorem.

CAP. IV.

E FOrtassis autem non fuerit hoc satis illi, qui scit non pauca posse objici in contrarium? Ego verò de omnibus in vniuersum dico, quod Symmachus ait apud Macrobium 7. *Saturnal.* 7. Verti posse in contrarium sensum, probarique muliebris corporis frigiditas. Afferam autem præcipua tantum. I. Calidæ sunt fœminæ: quia iracundæ sunt.

F Resp. Morosæ potius sunt: quippe, quæ nesciant modum irascendi. Oportet igitur distinguere inter *ὀξυθύμους ἢ ὀργίλους, eos, qui subito sunt in fermento*: & *θυμώδεις, eos, qui nō facile irritantur, at vbi irritati sunt, non facile placantur.* Magnanimi enim

est,

est, adeoq; generosi pectoris, cõtemnere posse iniurias: & hoc à calore est. Pusillanimi contra est; quales etiã ægri sunt, & mulieres, facile commoueri: & hoc à frigore est. Videri hac de re potest Gal. 2. *in 1. Epid.* 38. Vallef. 3. *in 1. Epid* 31. II. Calidæ sunt; quia plus habẽt sanguinis. Resp. Aristo. 4. *Gen.* 1. Non quidquid humidũ est, & colore sanguineum, subito est optimus sanguis, quo de nobis est sermo, cum in corporibus sanis sæpe parcus sit, sed purus, omnino melior muliebri. Hoc alii sic efferunt. Sanguis est vocabulum ab vno, & præcipue dicitur de optimo, minus præcipue de deteriori. Ille est in viris, sed maximè in arteriis: hic in fœminis, si conferas cum viris. Quod vero in hoc negotio negligendũ non est, Fœminæ (inquit Philosophus) sunt πολύαιμοι, *multi sanguinis*, non toto corpore, sed κατὰ τόπες τινὰς, *locis tantum quibusdam*, tu puta, illis, qui destinati sunt procreationi. Et hoc est, quod 3. *Hist.* 19. ait idẽ, Minus sanguinis per summa corporis fœminatum est, (nam venas habent exiles, ceu prędictum est) plus autem parte interiore continetur. Cæterum, Parmenidis fuisse argumẽtum hoc paret ex 2. *Part.* 2. Cui satisfactum esse per ea quæ dicta sunt, vt non dubito: ita malo cum Mercato *tom.* 1. *Phys. qu.* 53. recurrere ad prius illud, Generat qu dem fœmina plus sanguinis: non autem discutit tantum. Cal dior igitur est mas. Quod autem Capiuaccius & Massaria, *vterq. 4. Pract.* 1. de ascititio fœminarum calore dicunt: fateor me non intelligere. III. Fœmina pulsum habet frequentiorem: ergo calor quoq; est maior. Resp. Frequentior quidẽ est, ob angustiam vasis, sed ob id etiam minor, agente natura tribus (v. g.) ictibus, quod ageret alias duobus. Vide Gal. 3. *Caus. puls.* 2. *extremo*, Claudinum *Resp.* 23. IV. Salaciores sunt: ergo sanguinolentiores Resp. Non pertinet hoc ad sanguinis calorem, sed ad motũ. Dum n. sanguis tendit ad locum, ad quem natura illum destinauit, calidus vapor stimulat. Hinc Arist. scribit 7. *Hist.* 2. Quibusdam desiderio coitus, vel ob ætatem, vel quia diu abstinuerunt, vterum delabi, purgationesque muliebres sæpe ter se ostendere in mense, vsq; dum cõceperint. Hinc æstate etiam sunt libidinosiores, 5. *Hist.* 8. 4. *Problem.* 26. & 29. Vide Bonamicum 4. *Alim.* 3 Accorambonum *Not. in* 4. *Gen.* 5. V. Testes habent: ergò. Hi

A enim calefaciunt totum corpus adeo, vt inter partes principes habeantur. Resp. Calefaciunt, non qua testes sunt, (quî enim id possint? corpora tam exilia, & ea quidem exsanguia?) non etiam qua semẽ continent (semen enim non magis calet exse, quam sanguis) sed qua faciunt ad Venerem, in qua immensus quidam sanguinis feruor excitatus, feruere facit totum corpus. Hoc est, quod primus & solus docuit Iacchinus *in quæst. naturalib. n.* 28. quam totam exscribam, nõ tam propter rei probabilitatem, quam quia negotio huic mirifice faucet. Cur, (inquit) exsectione adeo immutantur animalia, cum habitu corporis, tũ moribus? Mollitie namque & voce omnino fœminis quam simillimi fiunt. Moribus quoq; ita euariant, vt socordes, pauidiq;, atq; (vno verbo) ἄθυμοι efficiantur. Mirum profecto est, ex initio adeo exili tam grandem sequi naturę immutationem! Est enim, quod exciditur, quodãmodo vacuum, si vitam spectemus. At videmus nihilominus alia quoq; evenire ciusmodi, quæ fidem magis excedunt, quando, nullatenus affecto corpore, moribus adeo immutari animal contingit, vt, licet mas sit, fœminam omnino præ se ferat. Gallina namque si semel gallum excusserit, aut pugnans vicerit, cucurritu primum gallos imitari incipit, postea & reliquas fœminas supersilire audet. Contra, mas victus, quasi inire possit, sese in terrã demittit, quod quidem quasi portentum rustici exsecrantur, & occidunt. Neque cessat ferocia hæc, & alacritas, donec in corpore quoque notis quibusdam elucescat. Crista enim rigidior fit, erigiturq;, & cauda: mas contra demittit & languet. Cum igitur sola animi mutatione, tanta in animante diuersitas contingat, quid mirum fuerit, obsecro, si, vbi flagrans amor & libido è medio tollatur, ignauum atq; iners fiat, feruore, inquã, vniuerso sanguine languescente, deinde pereunte virilitate omni, corpus plus iusto humidum ac molle, atq; (vno verbo) fœmineum euadat? Quod autem ita res habeat, indicio est, quod si qui marium, naturâ minus auidi sint Venereorum, vultu, gestisq;, & voce non dispares castratis videntur. Contra, fœminæ naturâ libidinosiores, hirtæ magis sunt, & durioris carnis, voceq; & motione mares ferè æquant. His adde, quod quo tempo-

 rema-

re mares ad coitum cõcitantur, (quo, in-quam, tempore vitilitatẽ maximam præ se ferunt) duriorem carnem, gustuq; & olfactu virosiorem obtinent, calore scilicet præter modum eo tempore excitato atque exurente. Quod si qua viribus prę-stant, v.g. quæ ferratos dentes habent, & carnibus vescuntur, sæuiora tunc tempo-ris & audentiora experimur. Parit itaque libido sanguinis feruorem, audaciam, alacritatem, inde durum corpus, hirrum-que efficitur. Quod si libido exstinguatur, secus omnia eueniunt. Hæc Iacchinus. Quem tu ne forrè incuses, quod fabulas scribat, accipe hæc è veteri historiâ. Aegyptii in suis Hieroglyphicis significaturi mulierem tribadem, gallinam pingunt, quæ caudam, cristamq; etigir, & cui parua caleatia prominent. Vnde hoc nisi ex historiâ? Liuius tanquam portentum miratur, gallinam in marem degenerare, & gallum in fœminam. Quæ degeneratio quî alia possit esse, quam hæc, de quâ Iacchinus? Gallinæ cantus, quem ille apud Terentium ominosum esse dicit, vnde sit, quam ex hoc negorio? Hæc si tibi non persuadent, Arist. audi 9. *Hist.* 49. Gallinæ, eum mares vicerint, canere incipiunt, exemploq; marium superueni re aliis gaudent. Crista etiam caudaq; erigitur ita, ne facile sit postea dignoscere, An sint fœminæ? Nonnunquam etiã calcaria parua iis enascuntur. Quin tu hinc disce, Quę sit horum prodigiorum (si omninò ita vocare tibi placet) causa? simulq;, Vnde sit robut, quod à testibus toti corpori esse Gal. ait 1. *Sem.* 16.? Non est à testibus, seminéue, sed à motu sanguinis. Proptereà Elephanticos quidem exsectis testibus curari posse credo: Epithemata, testibus apposita, roborare totum corpus: non credo. Hanc ob causam etiam bellicosissimi quiq; sunt libidinosissimi: contrà Eunuchi ferè mulierosi sunt, & ad instar mulierum malitiosi. Vide Auenzoarem *l.2.tr.3.c.1.* VI. additur Hipp. autoritas, qui *1. de morb. mul.* ait, θερμότερον ἔχει τὸ αἷμα ἡ γυνὴ, καὶ διὰ τοῦτο θερμοτέρη ἐστὶ τοῦ ἀνδρὸς, *Calidiorem fœmina sanguinem habet, ideo calidior viro est.* Ego verò huic autoritati simpliciter oppono alteram autoritatẽ eiusdem, de quâ priori cap. Quamobrem libenter assentior Christ. à Veiga *in 3. Prognost.* 10. qui consentit Duretũ, autor est Laurentius 2. *Anat.q.* 13. Non esse illa *de Morb.* genui-na, Vide hunc, & Claudiũ *l.c.* Mailariam

A 4. *Pract.* 1. Hæc igitur iterum sententia Arist. est, de diuersitate rẽperamẽti vtriusque sexus. Cui quia tot locis tã clare adstipulatur Gal. causæ non est, cur sequamur illũ, sicubi deflectat ab itinere. Esto igitur hoc *alterum* nostrum fundamentũ, *Diuersitas temperamẽti in diuerso sexu ideo est, vt alter possit hoc tribuere, alter illud, tu puta, vt diuersa facultas abeat in diuersum actũ.* Neque enim animal idem cõficiat semẽ spi-B ritu plenum, adeoq; viscosum, compactumq; corpus efficiat, vt spiritum genitiuum in se cõtinere, & quasi coërcere possit: & fœtum gerat atq; alat. Illud n. magni caloris est, qui cum multa humiditate consistere non potest: hoc copiosæ superfluitatis, quæ iterũ cum magno calore iungi non potest. Ita ferè loquitur Telef. *l.6. de Rer. nat. c.*18 De cõtrouersia si lege-re voles ipsos autores, adi Th. à Veiga *Cõ.*
C *in 6. Loc. aff.* 5. Mercatum, *quo loco dixi*, Ferdinandum 1 *Theorem.* 23. Laurent. 2. *Anat. q.* 13. Horstium nostrum 1. *de Nat. hum. Ex.* 7. *q.* 9. Bonam. 4. *Alim.* 2. Oddum, *Com. in Art. c.* 45. Peramatum, *de Temp. c.* 13.

Cap. V.

HOc immediatè sequitur *Tertium*, Si mas tã calidus est, poterit excoque-D re semen suum eò vsq;, vt calor ipsius sit analogus quinto elemẽto, veluti infrà docebitur ex Aristotele: Si fœminę calor tã debilis est, non poterit etiam eò vsq: peruenire semen ipsius. Vtrobiq; consentit Aristoteli Galenus. Veruntamen, vt certum est, confessumq; ab vtroq;, Quod sit semen masculum? ita Gal. valdè dubiũ fecit, Quod sit semen fœmineum? Nimirum, cum semen masculum (de vtriusque E sensu) sit substantia illa alba & spumosa, quam mas in συνουσίᾳ emittit: semen fœmineum, de Arist. quidem sententia, est sanguis, qui ab omnibus dicitur menstruus, vel totus, vel melior ipsius pars; de Gal. autem, substantia illa alba, quæ à quibusdam fœminis eiicitur, substantia & colore non valde dissimilis semini masculo. Ergo eum intueor vim duorum præmissorum fundamentorum, non possum mihi F aliter persuadere, quam, Sanguinem mẽstruum esse semen fœmineum. Ostendit id prætereà Aristot. multis argumentis, *cum albi, tum verò præcipue* 1. *Gen.* 19. quorum I. est. Quo tempore incipiunt mares habere semen: eodem fœminis fluere

fluere incipit sanguis ille. Et, quo tempore mares fiunt steriles, eodem fœminis definit fluor. Hoc repetit *ca.* 20. *seq.* & 7. *Hist.* 5. II. Quo tempore vterq; sexus incipit habere semen suum, eo incipit vterq; mutare vocem, 4. *Gen.* 8. 7. *Hist.* 1. Pertinet hoc ad cōsensum, qui in morbis etiam est inter partes genitales & vocales dictas, de quo videre est Valles. 1. *in* 2. *Epid.* 11. 5 *in* 2. *Epid.* 4 & 16. 6. *in* 2. *Epid.* 22. 4. *Epi.* 134. Deniq Laurent. 2. *Anat q.* 4. III. Quo tempore id fit, vtriq; sexui attolluntur mammæ & testes, vtriq; pubes fit pilosa. Flos enim præcedit semen, dicebat Alcmæon Crotoniates. Quibus a. siue maribus siue fœminis hæc non accidunt, ij omninò sunt steriles, *διὰ τὸ πηρωθῆναι τὸν τόπον τὸν γόνιμον*, *quod locus genitalis sit mutilus seu oblæsus*, 1. *Gē.* 20. 2. *Gen* 7. 7. *Hist.* 1. & apud Gal. 2. *Humor.* 36. IV. Quotiescunq; in fœminis non benè pcedit sanguis ille, siue morbo aliquo detineatur, siue aliò vertatur (v. g. ad hæmorrhoidas, ad nares) non fit conceptio. Et in harum aliquibus adesse semen nihil prohibet. V. Habitus fœminarum est mollior, delicatior, venæ in iisdem sunt minores & obscuriores, corpora ipsa sunt breuiora, non ita colorata: quamobrē? Quia Natura sanguinem nō mittit in habitum tantâ copiâ, sed in locos illos, quorum suprà facta est mētio ex Aristotele, illos, dico, quos generationi destinauit. VI. Quæ aliàs benè habent, sed pinguescunt, vel non concipiunt, vel fœtus edunt debiles, exsuccos, parumq; viuaces quam ob causam? Sanguis, qui debebatur fœtui, facessit in pinguedinem, 2. *Gen.* 7. 2. *Part.* 5. Ex hac meâ oratione intelligitur, sermonem mihi esse de verè pinguib⁹, hoc est, de iis, quæ, cum graciles essent, factæ sunt pingues ob luxum & otium: non autem de crassis naturâ, seu carnosis, vt Hollerius distinguit *in* 5. *Aph.* 46. ex Hipp. *lib. de sterilibus, de superfœt.* & *de Morb. mul.* Et noui ego quondam talem, quæ bis tantum per omnem ętatem pepererat, prolemq; ediderat tantum non osseam, quæq; ad maturitatē non peruenit. Non nescio, Hipp. *Aph. cit.* & *alibi* causam sterilitatis in his talibus referre in omentum, quod comprimere ait os vteri, & prohibere seminis receptionem. Quod vt fieri posse non nego: ita rarius esse censeo cum Vesalio 5. *Anat.* 4 cum id, quod dico, frequentius fit. VII. Fœminæ concipiunt, non quouis tempore, sed paucis ferè diebus, vel antequam fluant menses, vel cum fluere desierint. Nam quo tempore fluunt, semen ab humido multo eluitur Quo nō fluūt, deest alimentum seu materia, è quâ fœtus formetur, 1. *Gen.* 19. 7. *Hist.* 2. Tempore intermedio (cum, inquam, reuerà non fluunt, sed stagnat adhuc aliquid in vasis vteri) non tantùm suppetit materia, sed & inæqualitas quædam est, ob quam semen faciliùs adhærescit vtero, vt quidam loquuntur, *de Octim. part.* 5. *de Anat. vteri* 10. 14. *Vs. part.* 3. 1. *Sem.* 2. Hoc tantò magis vrget, quantò contentiosiùs agunt aduersarii in asserendâ materiæ illius albæ necessitate ad partium constitutionem. Si enim (quod illi clamant) absque sanguine potest fieri prima fœtus delineatio: quid opus est sanguine? Opus esse, docet ipsius retentio in plerisque omnibus à conceptu. Et hoc est VIII. Postquam enim conceperunt, non ampliùs apparet sanguis ille, quod jam vertatur in alimentum fœtûs, vt dixi Quo loco id monendum est, pleraque omnia hæc fieri ita, *ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ*, vt loquitur Philosophus 1. *Gen.* 19. 7. *Hist.* 2., *non semper, sed vt plurimū*, quod ipsum etiam maximè secundùm naturam est. Quare addit: Non obstat, quo minus quędam concipiant, licet mēses nunquam habuerint. Tantum enim habent, quantum restat aliis à fluxu. Huius rei exempla aliquam multa Schenkius collegit 4. *Obs.* 117. Non obstat etiam, quo minus quædam concipiant in ipso fluxu. Sicciores enim cum sint tales, & ob id non nisi parcissimè purgentur, alio tēpore semen non inuenit materiam, quin immò statim à purgatione clauditur talibus vterus. Atq; hoc Hipp. quoq; *l. de Nat. pu. n.* 39. habet. Nō obstat quin etiam, quibusdam fluere post conceptum, & aliis quidem longiùs, aliis breuiùs, quibusdam toto gestationis tempore. Morbosæ enim sunt tales, & fœtus non nisi debiles dant. Noui ego pariter fœminam, quæ toto gestationis tempore mēses habet copiosos: sed & quæ fœtus edit, aut mortuos, aut non diu victuros Quando autem fiat innoxiè, vide 5. *Aph.* 60 Tribus verbis, Cum neq; in multos menses extenditur, neque copiosus est fluxus. Interim, vt dixi, rara sunt hæc omnia, quæq; regulam Physicā non euertunt. Exempla si vis, Schenkium adi *loco dicto Obs.* 146. IX. Sunt quædam, quas Viragines vocant Latini, *ἀρρενωπὰς* Græci, quæ menses non habent, ideo etiā

non conciplunt, 2. *Gen.* 7. Harum pleræque sunt valdè libidinosæ, vt verisimile sit, abundare substantiâ albâ, q̃ semen isti dicunr. Eadē ratio est laboriosatum quarundam, quæ omnem sanguinem discutiunt in opere. Iam hæc iterum mens est Arist. de vtroq; semine. Quod ad masculum, consentit illi Gal., quatenus statuit principiũ vnde motus: sed dissentit, cũ ex corporaturâ eius cōfieri ait partes ipsi dictas spermaticas seu seminales. Quod ad fœmineum, quia Gal. ex corporarura seminis masculi fecetat partes quasdam; & vetò, vt sufficeret moli totius corporis, in societatē assumserat semen fœmineũ ipsi dictum: ex semine hoc, seu, (vt ipse vocat) sanguine facit partes sanguineas ipsi dictas. Atq; illud quidē de semine masculo, quia (vt videbimus) planè ἀφιλόσοφον est; in hoc autem, de materia omnium partium, non consentit sibi ipsi, vt pariter videbimus: non est, cur heic plura verba perdamus. Esto igitur ratũ jā *tertium* fundamētum, *Semen masculum facit hoc; Semē fœmineū facit hoc.* Vt tribus junctis, fiat deniq, hæc oratio. *Perfecta animalia ideo sunt distincta, vt alter quidem sexus præbeat causam efficientē; alter autem materialē. Quod vt fieri possit, alter quidem, qui dat efficientem, debet calidior esse altero; alter autem, qui materiam, minus calidus, ne dissipet materiā.* Et ita est. Calidior enim mas est: frigidiot fœmina. Propterea, mas quidem dat hoc semen, quod vt Gal. ipse loquitut, εἰς ἄκρον ἥκε πέψεως, *summè coctum est:* fœmina autē dat hoc, quod, vt Arist. loquitur, semen est, οὐ καθαρὸν, ἀλλὰ δεόμενον ἐργασίας, *non purum, sed elaboratione indigens*, quam præstat primò semen masculum, deinde fœtus ipse. Et hæc quidem nunc ita jacta sint: posteà n. amplius considerabimus singula, conabimurq; pariter respōdere aduersariorũ objectionib⁹.

Cap. VI.

MOdò, constituto eo, quid semen appellemus, consequens est, vt in vtriusq; essentiā inquiramus. Et qa mas prior est fœmina natura, opottet hinc quoque initium sumere. Arist. postq̃ *ab initio* 1. *Gē. animal. vsq, ad c.* 17. proposuit vniuersalia, incipit agere de semine masculo in hunc ferè modum. Primũ dispicit, Quid semen sit? Et quia tum temporis (vide Lipsium 3. *Physiolog. Stoicorum* 6.) apud plerosq, omnes obtinebat sententia; Semen decidi ex omnibus corporis partibus: pponit eius o-
A pinionis quatuor argumenta, q̃ refutat *c.* 18, *seq.* Deinde, dupliciter (vt quidem Accorambonus notat *in eum locum*) describit semen, in genere & in specie. In genere, inquit, semē est id, ex quo primò fit aliquid secundum naturā, nō quia huius (v.g. Socratis) est, decisum quippe ab omnibus illius partibus, vt tum putabatur: sed quia hominis est, seu, quia ab homine hanc potentiam habet, vt possit inde fieri homo.
B Hoc qa nimis latè patebat: paulò pòst in specie docet, & quidē p ἀνάλυσιν, vt idem Accoramb. Quid sit? Aut, inquit, est aliquid secundùm narurā, aut est aliqd pter naturā. Non pter naturā: qa est in omnibus, secundùm naturam cōstirutis, & natura ex eo fit. Tu verò in illo ratiocinio mireris fortè, Cur tāto studio refutet σύντηγμα, *colliquamentū*: Si n. nihil eorum est, quæ sunt præter naturam, nō fuerit vtiq;
C colliquamentũ quoq;. An sit pp Hipp., qui *l. de Genit.* vocat σύντηξιν? Potest tamen id quoquo modo concedi, si de causa efficiente intelligas, vt censent eruditi Vide, si vacat, Th. à Veiga *Com. in Art. c.* 47. Ergo est aliquid secũdùm naturam. Si hoc, aut est pars aliqua cotporis, eaq; vel similaris, vel dissimilaris, aut alimētum, aut alimēti excrementum. Nō est pars similaris: quia non concurrir ad vllius dissimilatis con-
D stiturionem, q alias de naturâ similariũ est. Nō dissimilaris: quia non subsistit per se, & seorsim, quod ipsum etiā de naturâ dissimilarium est, vt docer desinitio Gal. 1. *Vs. part.* 1. ex his, ni fallor, Philosophi verbis exstructa. Non est alimentum: hoc n. extrinsecùs aduenit corpori, cum semen sit aliquid intrinsecũ. Relinquitur ergo, quod sit excrementum. Hoc cum sit duplex, vtile & inutile, vtrius generis est se-
E mē? Inutile nō est: qui enim, vel ætate, vel morbo excrementis inurilibus abundāt, illi, aut parùm, aut nihil seminis habent. Ergo, vtile est. Rursus, cum alimētum sit, vel primum, vel vltimum; vtrius est? Non primi, quod pituita est: id n. permistũ alimento vltimo nutrire potest. Ergo vltimi est, sanguinis (inquam) illius, qui in omnes partes distribuitur, omnesq; alere potest. Hoc ita intelligere oportet. Semen est re-
F siduũ illius sanguinis, qui cum benè purgatus jam esset, aptusq;, qui actu nutriret: nō nutrit tamē, sed facessit in semē. Quod quia excernitut (id verò est oppositum illi, ad q alimētum destinatum est) dicitur *excrementum*: quia vsum habet ad speciei con-

conseruationẽ, dicitur *exerementũ vtile*. Et hęc, ni fallor, mens est Arist. (vide, an magis arrideat Argenterii interpretatio. 2. *in Art. 44.*) dic. loc. Huic rei (pergit ille) attestantur φαινόμενα quædã I. Pleriq; omnes ab emissione seminis debilitantur, quasi corpus priuetur eo fine, qui demum ab alimento illi accedit. An causa debilitatis potior est in spirituum copiosa emissione? Alleuiantur tamen (addit) pauci illi, q vel pæratem cumulant multum seminis, vel cum semine emittunt humores morbificos. II. Pueri aut nõ habent, aut improle, partim, quia materia eius absumit in augmentum corporis, partim, quia calor nõdum eo vsq; ascendit, vt gradũ coctionis illũ, qui semini pfecto debetur, attingere possit, III. Senes nõ habẽt: quia calor non amplius est in eo gradu, qui possit hoc, q iuuenes possunt. IV. Aegri non habẽt, ob eiusdẽ caloris debilitatẽ. V. Quidã εὔσαρκοι, quidamq. pingues non habẽt, quia absumitur materia, vel in carnes, aliasq; partes solidas, vel in pinguedinẽ. VI Idẽ fit in calidioribus quibusdã, qui opus habent alimentis medicamentosis, frigidis, humidisq;, qualis lactuca cichoriũ, &c. VII. Idẽ accidit laboriosis quibusdã. Heic quidã: Sed cuius coctionis excrementum est? secundæ, an terriæ? Inepta qstio. Cũ n. numerãtur excrementa secundùm coctiones, numerantur inutilia tantùm. At nobis sermo est de illo sangu ne, qui jam deposuit omnia excremẽta, aptusq; (vt dixi) est, qui jã nutriat. Sed sit sanè apta. Quomodo possit esse excremẽtum rertiæ coctionis, nisi vel decidatur ex omnib. partibus, vel ex gignitiuis solis? At illud quidẽ negãt ipsimet: hoc nõ concedent illi, qui norũt, dissimilẽ esse rationẽ de membris, q mun9 publicum sustinẽt, & de iis, q nõ, vt cum Mundino loquar *l. i. c. 16.* Est igitur excrementum (si omninò ita vis) secundę coctionis, sed, quaten9 sanguis fit, non ab hepate tantum sed & à corde. Non n. ex venâ solùm cauâ oriuntur vasa spermatica, sed & ex arteria magna, q omniũ consensu vehunt materiã spmaticam, & quidem nobiliorẽ illã, q in venis ir. Nimirum, duo hæc viscera faciunt vltimũ illud alimentũ, atq; p sua vasa in vniuersum corpus didunt. Huius igitur quando tanta in corpore copia est, vt superfit aliquid, quo corpus nõ eget; quãdo itẽ calor tãestvegetus, vt exactè conficere possit: in locis, ei rei destinatis, fit semẽ illud, de quo no-

A bis sermo est. Heic quidã: Rem tam nobilem vocabis excremẽtum? Quidni verò? quia excernitur? Tu vero statim ad inutile excremẽtum ibas. Quid autem? ne inutilia quidem respuit Natura, v. g. quando ex pituitâ, in intestinis collectâ, gignit vermes. Vide Ioubertum *in Apol. 2. Parad.* 7. Sed sit hoc nihil: Excrementum heic dicitur, quod felicius Græci vocant ὑπόλειμμα, vt alibi deduxi.

B

Cap. VII.

AB his propiùs accedendũ nobis est ad τὸ τί ἦν εἶναι, *ad essentiam* seminis. Ante autem omnia distinguere oportet nomina, quibus scriptores vtuntur. Tria inuenio, σπέρμα, γονὴ, καὶ θορὸς, q aliud significãt apud accuratè loquentes, aliud apud alios. Inter σπέρμα καὶ γονὴν, neq; ante Ari-
C stotelem Hipp. distinxit, neq; post ipsum Galenus. Hic n. libros duos περὶ σπέρματος scripsit: ille vnum περὶ γονῆς, in quibus confuse vtuntur vtroq vocabulo. At Arist. 1. *Gen.* 18. γονὴν vocat id, quod ἀπὸ τοῦ γεννῶντος, *à generante, seu mare* est: σπέρμα, q fit cũ primo jungitur semen vtrumq;, τὸ πρῶτον μῖγμα ἐκ θήλεος καὶ ἄῤῥενος. Hoc cõparat ibi tãtùm, c. autem 20. expressè vocat κύημα, q *conceptũ* vocant nostri, respondetq; plã-
D tarũ semini, nec nõ ouis fœcundis. Quod tamẽ dissimulandum non est, ipse discrimen non obseruat, sed σπέρμα sæpè vocat vtriusq; sexus semen seorsim. Aliquando non totum semen ita vocat: sed vtilem tantùm partẽ. Cum semine n. alias quoq; δυνάμεις exire, ait 1. *Gen.* 18. si cupias scire, Quæ sint illæ facultates? dicet tibi *in vestigio*, νοσώδεις, *morbosas* esse: vno verbo, ex-
E crementa. Ob hæc n. fieri ait, vt quidam planè infœcundum semen habeant. Ita, cum de semine fœmineo loquitur, *vt cap. 20. seq & alibi*, non ipsum sanguinem vocat semen, sed in sanguine ait esse semen, meliorem eius partem intelligens. Cæterum τὸ γονή, non in genere tantùm fœmineo, (vt Grammatici loquuntur) reperitur, sed & in masculino: sed rùm retracto accentu, γόνος legitur. γονὸς enim, vt illi dicunt, est adiectiuum, eiusdem
F cum τῷ γόνιμος valoris. Legitur vero, non in hoc tantùm sensu, sed & pro vtero, & in plurali numero, veluti αἱ ὑστέραι, αἱ μῆτραι, qua de re alibi. Τὸ θορὸς, ἢ θορὴ propriè significat, non ipsum semen, sed seminis excretionem, ἀπὸ τοῦ θορεῖν,

cum impetu ferri. Ideò quidam ex Arist. 3. *Hist.* 20. docent, proprium esse piscibus, quippe, in quibus non fit per συνουσίαν, *coniunctionem*, sed per παράψαυσιν tantùm, *allisionem maris ad fœminam*, 1. *Gen.* 6. Vulgò tamen idem est eum τῇ γονῇ, vnde etiã ὑγρότης θορώδης, ἢ θοραία, ἢ θορική, *humiditas seminalis.* Et hæc quidem dicta sunto ad intelligendos autores tantùm: Nobis perpetuo dicetur σπέρμα, *Semen*, ferè cum additione, *Masculum.* Age autem, hoc semen quomodo consideratur? Vt τόδε τι, *vt compositum.* Quemadmodum igitur in omni cõposito cõsiderantur duo, Materia & Forma. ita heic quoq;. Materiæ ratione habet ὁ ὄγκος σπερματικὸς, *moles seminis, corporatura*, à Philosophis dictus, à Philosopho ipso, ὄγκος, τὸ σπερματῶδες, τὸ σῶμα τῆς γονῆς, *moles, seminale, corpus seminis*, 2 *Gen.* 2. & 3 à Gal. ὑγρότης τοῦ σπέρματος, *humor seminis*, 5. *Aph.* 63. σωματικὴ οὐσία, *corporea substantia*, 1. *Prognost.* 42. Tribus verbis Materia seminis est moles illa terrea, seu potius aëria & aquea, in quâ forma habitat. Formæ rationem habet ὁ λόγος σπερματικὸς (*ratio seminalis* præeunte Macrobio) ab iisdem vocatus, à Philosopho εἶδος, ψυχὴ, σπέρμα τῆς ψυχικῆς ἀρχῆς, ἀρχὴ ψυχῆς, ἀρχὴ τῆς κινήσεως, θερμότης ψυχικὴ, τὸ ποιοῦν, τὸ δημιουργοῦν, *species, anima, semen principii animalis, principium animæ, principium motus, calor animalis, id quod agit & fabricat* 1. *Gen.* 2 & 20. 2. *Gen.* 3. 3. *Gen.* 1. 4 *Gen.* 1. 1 *Part.* 1. & *alibi*, à Gal. δύναμις σπερματικὴ, *Prog. l. c.* οὐσία πνευματικὴ, *substantia spiritalis*, *Aph. l. c.* Horum quædam sunt ab Hip , nisi fallor. λόγος enim dicitur 5. *Aph.* 62. Quod autem alii tam facilè mutant vocẽ in γόνος, non probo, nisi habeat illum sensum, quem proprium dixi esse Aristo eli. Hunc enim omninò desiderant verba, ἀποσβέννυται ὁ λόγος, *hoc est, in vteris frigidis & siccis exstinguitur vis & ratio seminis, in qua consistit omnis illius efficacia. Prognost. l. c.* & *propter quam solam semen est, non magis futurum aliud, quam oculus eburneus est oculus.* Dicitur etiam ψυχὴ 1. *de diæta* 5. In cuius loci explicatione quantum fallatur Laurent. 2. *Anat.* 9. patebit illi, qui inspicere volet.

Cap. VIII.

PRoximum huic est considerare, Ex quâ materiâ fiat hoc semen? Nescio, an quisquam dubitet (si modò anteriora legit) ex sanguine esse! Eius rei argumentum affert Arist. 1. *Gen.* 6. quod in vasis

A præparantibus ferè sanguis adhuc fit, in deferentibus semen. Aliud habet idem *seq. c.* 19. quod, qui nimis lasciuiunt, sanguinem effundant loco seminis. Et Gal. ait 1. *Prog. vlt.* In vasis, quæ testes nutriunt, apparet aliquando liquido sanguis. Distinctius 9. *Vs. part.* 4. In vasorum spermaticorum principio sanguinem esse docet, in progressu semen. Idem legeris 14. *Vs. part.* 5. Quare 2. *Sem.* 2 ait idem Semen
B nihil aliud esse, quam sanguinem. in suis vasis exquisitè concoctum. Procul autẽ dubio τὸν ὄγκον, *corporaturam* habet semen à fibris sanguinis, quippe, quę terreę sunt, 4. *Meteorol.* 7. τὸν λόγον, à spiritibus, sanguini permistis. Vnde subitò redarguuntur illi, qui duplicem seminis materiam afferunt, Excrementum alimenti vltimi, & spiritus. Quia enim alimentum vltimũ ne cogitari quidem potest absque calore
C seu spiritu: quorsum denuò adsuitur? *Sanguis* enim (quod alibi docetur) vno nomine dicitur, quod *Aqua feruens* duobus. Ἐν μὲν γὰρ τῷ λόγῳ αὐτῷ, inquit Philosophus 2. *Part.* 3. ὑπάρχει ἡ θερμότης, *in definitionem enim ipsius ingreditur calor, seu, quod idem est in hac doctrina, spiritus.* At, quomodo semen album, cum sanguis rubeat? Dic tu, quomodo pituita apud Platonem, 8. *sent. Hipp.* 5. Vt exẽplo res inclarescat, quomodo ce-
D reuisia nostra rubra spumam dat albam, &, quod magis est, quo rubicundior & crassior est, eò albiorem & durabiliorem? Nimirùm hoc est, quod Arist. ait 2. *Gen* 3. παχὺ καὶ λευκὸν (τὸ σπέρμα) διὰ τὸ μεμῖχθαι τὸ πνεῦμα, *Semen est crassum & album, propter admistum spiritum.* Et mox lucidius: αἴτιον τῆς λευκότητος τοῦ σπέρματος, ὅτι ἐστὶν ἡ γονὴ ἀφρός. ὁ δ᾽ ἀφρὸς λευκὸν, καὶ μάλιστα τὸ ἐκ ὀλιγοστῶν συγκείμενον μορίων, καὶ οὕτω μικρῶν, ὥσπερ ἑκά-
E στης ἀοράτου τῆς πομφόλυγος, *Causa, cur semen sit album, est, quia est spuma. Spuma autem alba est, & maximè illa, quæ ex tam minutis constituitur partibus, vt singulæ bullæ sint inuisibiles.* Hoc sciuisse ait veteres, cum Venerem, κυρίαν θεὰν τῆς μίξεως, ἀπὸ τῆς δυνάμεως ταύτης προσηγόρευσαν, *peculiarem coitus Deam appellarunt ab hac facultate.* Innuit autem vocabulum ἀφροδίτη, ἢ ἀφρογενής, vnde etiam est verbum ἀφροδισιάζειν. Hinc Pythago-
F ras, vt est apud Gal. *in Hist. Philosophica*, aut Aëtium, cui Patricius transcribit opus illud ex Theodoreto, aut Plutarchũ, cui alii tribuunt, 5. *Plac. Philosoph.* 3. vocauit semen ἀφρὸν τοῦ χρηστοτάτου αἵματος, ἢ περίσσωμα τῆς τροφῆς, *spumam optimi sanguinis,*

nis, aut etiam, excrementum alimenti. Quo- A rum hoc pulcrè explicat illud, ostenditq; nobis conuenientiam dogmatum Pyrhagoræ & Aristotelis. Hoc est, quod Gal. quoq; docet 1. *Sem.* 4. γλίσχρον, καὶ πολὺ, καὶ παχὺ, *lentum, multum, crassum* Quod explicat *cap. seq. cum laudat illa ex 2. Gen.*, docetq;, πλήρεις εἶναι τοῦ πνεύματος τοῦ ζωτικοῦ, *plenum esse vitali spiritu* (notent hoc, qui cor hinc excludunt, addantq; ex Bauhino 1. *Thea.* 25. steriles esse, quibus deest vtraq; arteria spermatica: quin ex Laurentio ἀναστόμωσιν venatum cum arteriis, 2. *Anat.* 2. *& quæst.* 14.) *ob quem constet ex bullis multis inuisibilibus.* Et 14. *Vs. part.* 9. ait, τὸ σπέρμα εἶναι πνευματῶδες, καὶ οἷον ἀφρῶδες, *semen esse spirituosum quid* (*nam ita legerunt Interpp.*) *& quasi spumosum, quod* (addit) *extra effusum, paulo post apparet multò diminutius, quam cum initio excideret.* Sic Philosophus (vt ad illum reuertar) 3. *Hist.* 22. τὸ σπέρμα ἐξέρχεται μὲν λευκὸν, καὶ παχὺ, ἂν ᾖ ὑγιεινόν· θύραζε δ' ἐλθὸν, λεπτὸν γίνεται καὶ μέλαν, *Semen, si sanum sit, & secundum naturam, exit album, crassumq;: foras autem vbi venit, tenue fit, nigrumq;.* Et clarius 2. *Gen.* 2. διὰ ταύτας τὰς αἰτίας καὶ τὸ σπέρμα ἔσωθεν μὲν ἐξέρχεται στιφρὸν καὶ λευκὸν, ὑπὸ τῆς ἐντὸς θερμότητος πνεῦμα ἔχον πολὺ θερμόν· ἐξελθόντος δὲ, ὅταν ἀποπνεύσῃ τὸ θερμὸν, καὶ ὁ ἀὴρ ψυχθῇ, ὑγρὸν γίνεται καὶ μέλαν, *Ob has causas semen quoque foras exilit solidum & album, habens ab interno calore spiritum calidum multũ. Postquam autem egressum est, iamque calidum exspirauit, & præcipue in aere frigido* (*ita enim intelligo, & explico ex illo* ψυχόμενον, *quod est initio cap. bis*) *humidum fit, nigrumq;.* Ex his intelligũtur problemata quædam. 1. Cur semen sit album? Non tantum propter coctionem, de qua dictum est: sed & propter aërem. Aër enim, quemadmodum *hoc eod. cap., sed explicatius cap.* 4. ait Aristot. διακρινόμενος λευκότητα ποιεῖ, ὥσπερ καὶ τὸν ἀφρὸν, *in minima sectus, albedinem facit, vt spumam quoq;.* Nempe aër suâ naturâ albus est, *l. de Color.* 1. 23. *Problem.* 23. Vide Bonam. 4. *Alim.* 13 vt abiicere possis commẽtitiam alboris causam, à Gal. 1. *Sem.* 12. 14. *Vs. part.* 5. 1. *Progn. vlt.* traditam. 2. Cur fiat nigrum? Euanescentibus bullulis illis minimis, quás visu sigillatim discerni posse Arist. negabat. Sic spuma cereuisiæ alba fit deniq; iterum cereuisia rubra. Est autẽ vbiq; nigror ob densitatem. Ita cœlum sudum, apparet nobis cœruleum: ita aqua profunda apparet nobis nigra. Oculus enim penetrare non potest.

CAP. IX.

HÆc si materia est seminis, fortè non difficile judiciũ erit de temperamẽto ipsius? Sed reuerà non est ita. Licet n. omnia persuadeant, esse, aut eiusdem cũ sanguine temperamenti, aut non longè diuersi, Calidum, inquam, & humidum: multa tamen dubia se objiciunt. Quæ ex Arist. & Gal. dicta sunt hactenus, non ab- B ludunt à sententia mea. At verò Arist. nõ tantũ ὑγρὸν, *humidũ* vocat, *in 2. Gen.* vt paret: sed & *in 3. Hist.* addit, γίνεσθαι πάμπαν λεπτὸν καὶ ὑδατῶδες, καὶ τὸ χρῶμα, καὶ τὸ πάχος, *fieri prorsus tenue, humidumq;, siue colorem species, siue consistentiã.* Quin 2. *Gen.* 3. ait, φύσιν ἔχειν ὑγρὰν καὶ ὑδατώδη, *naturam habere aqueam & humidam.* Naturam autem quid aliud heic dicas significare, quam temperamentum? Gal. quoq; *l. adv. Lycum. c.* 7. C spiritui conjungit serosam humiditatem. An dicere licet, aliud esse judicium vulgi, quod solum sensum sequitur: aliud Philosophi, qui rationem addit? Vulgus igitur, quia tam ex colore, q̃ ex substantia dicit esse aquam: admittit id aliquando Philosophus, quando non nocet rebus suis. Nõ admittit autem, quando accuratè, & ex rei naturâ loquitur. In de Hist. igitur, quia id totum opus ex solo sensu pendet, non D refellit opinionem vulgarem: at in de Gẽ. facit, addita ratione, διὰ τοῦτ' οὐ πήγνυται, inquit. ὁ γὰρ ἀὴρ ἄπηκτος, *Quia semen est natum ex aere & spiritu,* (*is autem calidus est,* 2. Gen. 2.) *non potest etiam gelascere, non magis, quam aer.* An aliud est, loqui de actu, aliud de potẽtia? Cum enim de actu; dicitur humidũ, quidquid non continetur suis terminis. An tum dicitur tãtum aqueum, cum aër in aquam resolutus est, semenq; non ma- E gis est semen, quam quiuis alius liquor? Aërem autem in aquam resolui, quemadmodum contra, aqua in aërem resolui potest, ob viciniam elementi vtriusque inter se, dubium non est. Hinc dicunt Philosophi, Oleum, pinguedinemque omnem densari, cum aër inclusus à frigore densatur. Quare etiam liquescunt, cum aër à calore iterum soluitur. Rursus, idem Aristot. 2. *Part.* 3. videtur F velle, semen esse frigidum. Est enim subjecto terreum, non minus quam sanguis. Et 2. *Gen.* 2. γεῶδές τι, *terreum quid* ei adscribit. Galen. quoque 1 *Aph.* 14. semen ait participare paucam substantiam terream. An dici debet,

Est

Eſt frigidum (vt Philoſophus ſe explicat) ſubiecto, quemadmodũ ſanguis quoq;? At vero vt ſanguis eſt calidus *κατὰ πάθος*, & ideo dicitur etiam calidus: ita ſemen quoq;. Eſt etiam alia ratio, Cur ſemẽ dici poſſit frigidum? Liquatur, n. à calido, Viciſſim, Liquatur à frigido, Ergo eſt calidũ. Hoc eſt magnum illud miraculum, q Bonamico videtur 4. *Altm.*14. Quo de q.d ſentiendum ſit, nouerit, is qui intelligit, q̃ docet Ariſt.4. *Meteorol. 6. & ſeq.* Quod ad rem noſtram, Neutrubi eſt vera liquatio. Fluit enim ab admiſto ſpiritu multo: diffluit, eo euaneſcẽte. Quamobrẽ, ſi omnino etiam bene ſe habet objectio, ferit illa Bonamicũ tantùm, qui ſemen à prædominio aqueũ eſſe ſtatuit. Quod quomodo obtinere poſſit, non video, niſi craſſitiem, quã ab aere calido (3. *Hiſt.* 22. 2. *Gen* 2.) accipit, ſtatuerit eſſe præternaturalẽ, vt facit, *ἀφιλοσόφως* prorſus. Quomodo verò reſpõdebit idem ad argumẽtum Ariſt. *in de Gen.*? A qua non craſſatur: at ſemẽ è corpore calido exit craſſum & calidum. Sed ſit ita: miror vehemẽter, quod totã aſſertionis vim autoritate Problematũ fulciat! Quid enim? an nõ pleriq; negant, Ariſtotelis illa eſſe? Sed ſint: an non eſt ſcriptum Exotericum? Quid dicam amplius? cum Bonamicus ipſus fateatur, loqui Ariſt. ibi more Democritico, ſemẽ decidi ex omnibus partibus? Hoc vero operoſe illum refutare 1. *Gen.* 18. qui potuit ignorare tantus vir? Neq; terrebor, ſi quis mihi attulerit, vel illa, quæ modo ſunt allata, vel ca, quæ habet *extremo* 2. *Gen.* 7. vbi ait *τὴν ὕλην τῆς γονῆς ὑδατώδη εἶναι*, *materiam ſeminis aqueã eſſe.* Vt enim nõ dicam, quæ poſſem dicere ex Accorambono *in h. l.* jam ſatis explicarat Ariſt. mentem ſuã, & hoc duntaxat agebat nunc, vt cauſam redderet, Cur oculi in Venere ita afficiantur? Satis autem illi fuit attuliſſe cauſam qualemcunq;, licet incurreret in dogma *lib. primo* refutatum Cuius rei exempla plura qui notare velit apud Philoſophũ, facilimo negotio poſſit. Hoc modo an expeditæ ſint tricæ illæ, quæ ſemen faciunt, modo calidum, modo frigidum, modo humidum, modo ſiccum, judicent eruditi & candidi.

Cap. X.

Mihi libet in veſtigio conſiſtere, & cõcludere, Semen eſt calidum & humidum (2. *Temp.* 2. 1. *Aph.* 15. 1. *San. tu.* 2.) vt ſanguis, ſed gradu lõgè ſuperiori, partim,

A ob admiſtos in illa ſucceſſiõe, tam animi, quã corporis, plurimos ſpiritus, partim, quia (vt Auerroes ait, *Paraphraſi in* 1. *Gen.* 20.) eſt de natura butyri, cum in eo exſuperet pars aëria & ignea. Et hinc Auicenna ſcribit 3. *Animal* 3. ex quadraginta vncijs ſanguinis fieri vix vnciam vnam ſeminis. Vnde plerique inferunt, vnciam vnã ſeminis emiſſam plus debilitare, quã vncias quadraginta ſanguinis, in venæ ſe-

B ctione emiſſas. Huc tẽdit, quod Hipp. ait *principio lib. de Genit.* *τὸ ἰσχυρότατον*, *fortiſſimum* (mox explicat per *πιότατον*, *pinguiſſimũ*) eſſe id, quod ab omnib. partib. in emiſſione ſeminis abſcedit. Eſt autẽ id ſpiritus, quos *μόρια ἐνορμῶντα* illum vocare alibi, norunt etiã pueri noſtri. Hinc Chryſippus, vt eſt apud Laërtium *in Zenone*, ſemen definit, quod ſit ſubſtãtia ſpiritus, *τὴν οὐσίαν πνεῦμα.* Nõ quod ſit ſolus ſpiritus, ſed (verba ſunt

C admirabilis Lipſii *loco nuper allato*) vim & efficaciam gignendi in ſpiritu ponit, eamq; velut ſeminis eſſentiã & naturam. Chryſippum igitur indicat Gal. cum *l. Progn.* 42. ait, *ὅσοι τὴν δύναμιν αὐτῆς σπέρμα καλοῦσι, οὐ τὴν σωματικὴν οὐσίαν.* In eam rem affert idẽ Lipſi⁹ Senecæ ſui locũ *ex* 2. *Quæſt. natural.* 6. Conſideremus (inquit Stoicus,) quam ingentem vim per occultum agant paruula ſemina, & quorum exilitas in commiſſu-

D ra lapidum vix locum inueniat, in tantum conualeſcunt, vt ingentia ſaxa diſtrahãt, & monumẽta diſſoluant! Hoc quid eſt aliud, quã intenſio ſpiritus, ſine qua nil validum, &, contra quam nil validi⁹ eſt: Dicas, Vnde eſt tanta ſeminis potentia? Ab animâ, de ſententiâ Stoicorũ, dicet idem Lipſius. Huius n. eſt *ἀπόσπασμα ἢ ἀπόσπασμα*, *particula auulſa*, vt idem Zeno, & cum eo Epicurus loquitur, apud Gal. *in Defin. Medi-*

E *cis, nec non in Hiſt. Philoſ. l. c.* Sic Tertullian⁹, *l. de Anima c.* 27. In illo ipſo vltimę voluptatis æſtu, quo genitale virus expellitur, nõne aliquid de Animâ quoq; ſentimus exire, atq; adeò marceſcimus & deuigeſcim⁹ cũ lucis detrimento? Hâc de re quidquid ſit, q certè difficilimũ eſt, vt neſciam, an quiſquam hominũ rectè exponere poſſit: hucuſq; peruenire nobis licet, Quod eſſentia ſeminis cõſiſtat in ſpiritu. Cuius natu-

F ram ſi quis benè conſiderârit, non erit ille vſq; adeò iniquus iis, qui ſemẽ volunt eſſe igneum. Non n. credo tã ineptè ſocordes fuiſſe, vt cum Democrito animã dicerent eſſe ignẽ, vt quidem Ariſt. explicat 2. *Gen.* 3. 1. *Anima* 2. *t.* 20. Propter enim caliditatẽ,

quæ

quæ aëri cõmunis est cum igne, tolerari hoc quoquo modo potest. Vide sis laudatũ Lipsiũ *operis & lib. cit. c.* 9. Ego enim illud repeto, q̃ nõ ita pridem dixi, Semẽ sine spiritu vitali non magis est semen, q̃ oculus eburne⁹ est oculus. Quod ipsum cum dicat Auerroes *in fine* 2. *Coll.* 10. quomodo non ꝑ tralatitiâ haberi debet historia, quæ ibidem legitur? Imprægnatã fuisse quandam in balneo, cum sederet in loco, cui quidam semen aspersetant? Tantò magis, q̃ intelligam, in Hebræis Exx. quibusdam (restatur id in edit. Venetã anni 1552. Interpres Hebræus, Iac. Mantinus, cui cõsentit Syluatic⁹ *in Controu.* & Ferdinandus *in Theor.*) illam non reperiri. Mecũ est Bonamicus 4. *Alim.* 26. *extr.* quẽ vide. Hinc cadit excusatio Lothi, q̃ quidam ꝑ illo fingunt. Cadunt similia alia, q̃ legi possunt apud Mercurialem *de Gen. hom* c. 8. Abbatiũ 5. *Controu.* 4. Cõtra firmantur, & amplius stabiliũtur, q̃ de notis laudabilis seminis tradita sunt ex Arist. 2. *Gen.* 2. & Gal. 1. *Sem.* 4. & 5. His accedat q̃ Gal. 2. *St.* 4. ad illa se referẽs, ait, Semẽ, quod γόνιμον, *fæcundũ* esse velit, debere esse ἀξιόλογον τῷ πλήθει, γλίσχρον, θερμὸν καὶ παχὺ, *sic satis copiosum, lentum, calidũ & crassum.* Accedat & id, quod Arist. ait 3. *Hist. vlt.* τὸ μὲν γόνιμον ἐν τῷ ὕδατι χωρεῖ κάτω· τὸ δὲ ἄγονον διαχεῖται, *fæcundum quidem in aqua subsidet: infœcundum autem diffluit.* Et 7. *Hist.* 1. τὰ χαλαζώδη, γόνιμα, καὶ ἀρρενογόνα μᾶλλον. τὰ δὲ λεπτὰ καὶ μὴ θρομβώδη, θηλυγόνα, *Semina, quæ grandinis instar in se coacta sunt, fœcunda sunt, & vt plurimum mares generant: tenuia autem seu fluxilia, & non globosa, fœminas producunt.* Nimirũ, q̃ infrà latius deducetur, Certus quidam caloris gradus reqritur, cum quo semẽ est semẽ. Quãobrem semen, non statim atq; emitti incipit, fœcundũ est, sed vix ante annum vicesimũ primum, 5. *Hist.* 14. 7 *Hist.* 1. & 5. Hic gr dus ferè consistit in eo, vt semen faciat quàm crassissimũ. Quare Biesius *Com. in Artem*, & si q̃ idem statuunt, audiri non debet, Semẽ nimis crassum, infœcundũ esse. Crassities enim à spiritibus est, quæ quomodo obsit generationi?

Cap. XI.

Heic illud in dubium vocatur, Vtrũ spiritus, qui in semine, aut, si mauis, λόγος σπερματικὸς seminis faciat omne? an potius præter illũ requiratur corpus aliud ex influentiã cœlesti? Requiri, vidẽ- A tur docere illa Philosophi verba 2. *Gen.* 3. πάσης ψυχῆς δύναμιν κεκοινωνηκέναι ἑτέρου σώματος, θειοτέρου τῶν καλουμένων στοιχείων, *Omnis animæ facultatem participare de corpore quodam, quod vocatis elementis diuinius sit.* Non abludũt etiã illa, quæ sequuntur, πάντων ἐν τῷ σπέρματι ἐνυπάρχειν, ὅπερ ποιεῖ γόνιμα εἶναι τὰ σπέρματα, τὸ καλούμενον θερμόν. τοῦτο δὲ οὐ πῦρ, οὐδὲ τοιαύτη δύναμίς ἐστιν, ἀλλὰ τὸ ἐμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ σπέρματι, καὶ ἐν τῷ ἀφρώδει, τὸ B πνεῦμα, καὶ ἡ ἐν τῷ πνεύματι φύσις, ἀνάλογος οὖσα τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ, *In omni semine inesse id, quod facit, vt semina ipsa sint fœcũda, vocatum scilicet Calidum innatum. Id verò non est ignis, aut facultas aliqua ignea (hunc sensũ colligo ex iis, quæ mox sequuntur,* οὔτε πῦρ, οὔτε ἀπὸ πυρὸς) *sed id, quod in semine est, præcipuè in spumosa eius parte, spiritus, eiusdemq; spiritus natura, proportione respondens quinto elemento, quod cœli est & astrorũ.* Videtur huc quoq; C facere Virgiliana illa *Aeneid.* 6. *Igneus est ollis vigor & cœlestis origo seminibus.* Et hæc videtur quibusdã respicere Animã mũdi Platonicam, de qua vide Macrobium 1. *in Somn. Scip.* 14. Crinitũ 6. *de Hon. discipl.* 12. Lipsiũ 1. *Phys. Stoicæ* 4. Ego verò ex his nihil tale exsculpere possum. Vt enim agam per πρωθύστερον. 1. Si λόγος σπερματικὸς est analogus cœlo, non est cœlestis. Vbi enim est analogum, ibi res ipsa nõ est. V. D g. vbi est analogum cordis ibi cor nõ est: vbi est analogũ sanguinis, ibi sanguis nõ est. 2. Si λόγος σπερματικὸς est spiritus ille, q̃ in corporaturâ seminis est; spiritus autẽ ille est ἀπόσπασμα ἢ ἅρπαγμα (vt pridẽ dixi ex veterum opinione) spiritûs nostri: quorsum vlterius, q̃ par est ascendimus? 3. Si λόγος σπερματικὸς est idem cum Calido nostro natiuo (eo modo, quo dicetur inferius) quod Philosophus θερμὸν vocat E simpliciter: cur instituimus cogitationes de alio aliquo? 4. Schegkius *l. de vi plast.* aliiq; θειότερον illud σῶμα planè explicant de eodẽ Calido, dicuntq;, Diuinius esse elemẽtis, quia viuificat elemẽta, Præstat autẽ, quod viuificat, illud, quod viuificatur. Hoc ipsum corpus est analogũ cœlo, quatenus in microcosmo tàm varios ciet effectus, quàm varios cœlum in macrocosmo, vt pulcrè philosophatur F Peramatus *lib. de Semine.* Idipsum est diuinum, non quia cœlo descendit, sed ob perfectionẽ, vt ex Arist. rectè docet idẽ Peramatus *l. de Facult. c.* 5. & 6. Vide etiam Pacium *in* 1. *Meth.* 6. *f.* 161. 5. Manifestè distinguit Arist. *in seq.* τὴν τοῦ ἡλίου θερμό-

θερμότητι, καὶ τὴν τῶν ζώων, *solis calorem ab animalium calore*: cur igitur nos confundimus? Dicis. Ad minimum, hoc mihi concedes, Necessariam esse ad hominis generationem, solis, & superiorum corporum efficaciam? Nimis enim quam receptum est ab omnibus illud 2. *Phys.* 2. *t.* 26. Homo generat hominem, & sol. Resp. *Primum* tergiuersari possum, & dicere, legendum esse, ἄνθρωπος μὲν ἄνθρωπον γεννᾷ ἐν ὕλῃ εἶδος. Ita enim Accorambonus inuenit in antiquissimo codice Ms. comprobatq; collatione similium locorum. In eam rem aliquid dicit etiam Bonamicus 2. *Motu* 29. *Deinde* dico, non negare me efficaciam superiorum corporum, quam (secundum Arist.) imprimunt motu & lumine: illa tamen efficacia non descendit cum corpore ὠδ ἀθρώδες, vt quidam vocare solent. *Tertio*, si maxime distinctim sint accipienda illa, vt Cæsalpinus contendit 5. *Peripat. quæst.* 1. obtinet id tamen non nisi in imperfectè mistis, non autem in homine, ceu monui ab initio. In hoc enim cœlum habet tantũ rationem causæ communis, quatenus calor ipsius aspergitur calori virili, qui calor est causa propinqua, eademque propria generationis hominis. Et hoc est, quod Arist ait 2. *Gen.* 1. Causam generationis finalem ἄνωθεν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔχειν ἀρχήν. Nisi enim cœlum moueretur, omnia quiescerent. Communicatur autem motus sine corpore. Vt audiendi non sint, qui dicunt, Cœlum dare formam. Non dat: sed disponit materiam ad recipiendam formam, vt alibi docetur. Interim, si de duplici illa ratione (motu & lumine) velit quis cognoscere plura, Picum is adeat *l.* 3. *contra Astrologiã*, & qui hunc perstringit, Vallesium *in Sacra Philos. c.* 31. Zabarellam item *l. de Calore cœlesti*, Chioccum 3. *Quæst.* 14. Accoramb. *in* 4. *Gen. extr.* Cæterum, attingit jam hæc disputatio illam, An & quatenus vis plastica seu formatrix sit diuina? Attingit etiam illam, quam ex Anaxagoræ mẽte (vt ex Censorino didici) Fernelius confinxit 4. *Patholog.* 1. & 2. *Abd.* 7. de diuinitate caloris nostri, de qua locus nobis heic relictus est nullus.

Cap. XII.

PRoximum enim est, vt inquiramus in illud, Vbi generetur tã præstans substantia? Quamuis enim consensus sit inter nostros, generari in vasis spermaticis, cum appensis testibus: nõ videtur tamẽ negligenda esse veterum autoritas, qui deriuabant è toto. Huius sententiæ inuenio fuisse Democritum, Empedoclẽ, Praxagoram, Anaxagoram, Sphærum, Zenonis discipulum, vt est apud Plutarchum *in Cleomene*, alios forte. Quin fuisse Hipp. quoq; patet *ex l. de Gen n.* 5. 4. *Morb.* 1. *de Sacro mo*r*bo* 5. *Aer. aq. & loc.* 36. Hermetem quoq; Trismegistũ fuisse, docuit me Lipsius, *quo loco dixi*. Arist. vt monui, 1. *Gen.* 17. & 18. pponit, & refutat quatuor huius opinionis fundamenta, hoc (ni erro) sensu. I. Voluptas, in vniuerso corpore percepta, non satis argumẽti præbet, Semen ex vniuerso corpore abscedere: fit enim (inquit) διότι ἐστὶν ἰσχυρὸς κνησμὸς, *quia vehemens est pruritus*. Quemadmodũ igitur, dum in pruritu scalpimus vnam partem, delectatur torum: ita heic quoque. Causa est in motu spirituũ (Hipp. *de Ost. nat.* 21.) quippe, qui in illis quoq; excitat voluptatem, qui semen nõ profundunt, vt dicetur infra. II. Quod ex mãcis fiat manca, nõ est etiam satis argumenti: nõ enim semper ita fit, docẽte quoq; Hipp. *extremo l. de Genit.* Nouimus Altorfii plerique omnes ciuem, cui sinister deerat pollex, cuius tamen liberi omnes hodieque apud nos sunt integri. Nouimus pariter, cui totum deest brachium sinistrum, cuius tamen liberi bene habent. III. Similitudo non est satis: Est enim illa aliquando inter auum, auiamq;, inter fratres, & sorores. A quibus decessitne aliquid ad hunc hominem? Hanc rem pluribus exagitat Arist vt in propatulo est. IV. Probabile est, (dicebant) vt quemadmodũ heic est aliquid, ex quo fit totum ita sit quoq;, ex quo fiant singulæ partes. Responsio in promtu est, Quid est rotum, nisi partes omnes? Et cum adest, ex quo fit totum, vi sne aliquid præterea ex quo partes fiant? De his qui plura volet, videat ipsum Philosophũ, tum etiam Th. à Veiga, *Com. in Artem. c.* 47. Vallesi. *Com. ibidem, vbi se refert ad* 2. *Cõtrouers.* 8. Bonamicum 4. *Alim.* 10. Conciliatorem, *Diff.* 34. Cardanum 2. *Contrad.* 2. *tr.* 6. *q.* 17. Scaligerum, *Com. in* 10. *Hist. dist.* 27. Argenteriũ 2. *in Art.* 44. & 3 *in Art.* 86. Quibus si acquiescere nolet Piccolominus 3. *Anat.* 4. & afferre morbos suos hæreditarios: respondebo illi, quod Arist. respondebat de mancis, & similitudine. Sæpe (dicebat Scher-

Scherbius) pater est podagricus, aut calculosus: filius non est, sed nepos. Sæpe fratrũ aut sororũ vna adit hæreditaté rã inauspicatã, reliqui nõ adeunt. Sit igitur Socrates calculosus, & gignat filium nõ calculosũ: siquidem à renibus calculosis discessit semen calculosum, quomodo semen id facere potest renes nõ calculosos? estne via quædã à priuatione ad habitũ? Rursus, filius Socratis non calculosus gignat iterũ filiũ calculosum: estne seminis Socratis portio aliqua in semine filii Socratis? Arist. quidẽ, ne quid diffitear, 4. *Gen.* 3. ait, κινήσεις τινὰς ἐν τῷ τῶν προγόνων σπέρματι δυνάμει εἶναι: *motus quosdã in prædecessorũ semine potẽtia esse*: ego autem ἐπέχω. Iamq; Mercurialẽ *de Gen. hom.* 7. miror, in hãc sententiã inducere quoque velle Aristotelẽ! Modo.n. dixi, quomodo sit intelligendũ, Semen est excrementũ vltimi alimenti. Nõ (inquã) illius, quod iã in omnes partes distributũ est: sed quod aptum est, vt possit distribui. Miror etiã, eundem *ex* 4. *Problẽ.* 22. velle hoc probatũ! Quasi vero scriptũ Exotericum, vt supra innui, tantũ habeat autoritatis, quantum Acroamaticũ! An satis est id, quod Valleriola ait 1. *Loc. cõ.* 17. & ego in hoc vestigio tetigi? Semen est à toto, quatenus est è sanguine, qui aptus est nutrire totum corpus. Vt. n. semen dicimus, τὸ πρὸς ἅπαν πεφυκός, 1. *Gẽ.* 17. *quod ad omnes partes tendit*: ita sanguis est ille, quo omnes partes nutriuntur. An satius est cũ Alberto Magno 9. *Animal.* 4. quẽ sequitur Capiv. *de form. fœt.* 3. Laurentius 2. *Anat.* 9. *& quæst.* 15. dicere, Semen est à toto, quatenus spiritus habet à toto? Hoc explico ex Th. à Veiga *loco iam dicto.* Quemadmodum sãguis est omnes partes, non ratione materiæ, sed formæ: ita semẽ cõtinet in se omnes partes, ratione eiusdem formæ. Quãobrem, veluti sanguis abire potest in partes omnes (licet nondum contigerit illas), ꝑpter aptitudinem, quã habet: ita semen, licet non sit decisum ex omnib. partibus, tamẽ fieri potest omnes, propter spiritum, quem habet. Vocat hunc Gal. *1. Sem.* 5. ζωτικόν, *vitalem*, & explicat Petamatus *l. de Procr. hom.* 5. ex Auicenna, vt puto, 13. 3. *tr.* 1. *c.* 2. quo inclinat Mercarus 1. *Physiol. quæst.* 96. de gignitiuo, in quo trium spirituum, vitalium, naturalium & animalium vis sit, decisus quippe (vt ego intelligo) nõ tan-

A tum ex tribus partibus principibus, sed & ex omnib. aliis, quæ principib. illis famulãtur. Hinc illa totius corporis delectatio, quæ in seminis emissione fit. An neq; hoc vsquequaq; tutum est? Si enim hoc ita se habere concedemus, non testes, sed vniuersus corporis habitus, facient semen γόνιμον. Et scio quid ad hanc obiectionem dicant sententiæ illius patroni: verum quia difficultatem nullate-

B nus exhaurit, nõ debet etiam huc afferri. Si vis, vide apud Andernacum, *de vet. & noua Med. Dial.* 5.

CAP. XIII.

Vicina huic sententia est, & ab eodẽ Hipp. celebrata, *de Genit.* 2. Cum .n. in ipso statim principio sententiam suam proposuisset, Semen prouenire ab omni sana parte, (vide Cognatũ 1. *Variar. lect.* 2.) mox addit, Ex toto corpore (idem pene

C legeris *de Off. nat.* 12. *& seq.*) omnibusq; adeo partib. vias esse in spinalem medullã, & cerebrũ (ita.n. intelligo) inde autem rursus è cerebro & spinali medulla descendere in renes, vicinasq; partes genitales. Propterea, *t.* 3. addit, Quibus venæ post aures incidũtur, eos semen quidem habere, sed exiguũ & infœcundum, quasi ea seminis portio, quæ ex cerebro defluere solet, non adsit. Atq; vt intelligas,

D de qua sectione loquatur, explicat id *de Aere, aq. & loc.* 50. & 51. de ea quæ fit ob sanguinis emissionem. Qua medicina quia crebro vtantur Scythæ, seipsos perdere ait illata sterilitate. Et hęc est θήλεια νοῦσος, *morb. fœmineus* Scytharũ, quã Venerem Vraniã, ob spoliatũ templũ, illis immisisse Herodotus (Hipp. σύγχρονος vt putant quidã) est autor *in Clio.* Eo qui laborabant, quoniã, autore Hipp. dice-

E bantur ἀνανδριεῖς: quid si apud Herodotũ legamus, ἀνάρεας? Ita.n. vtraq; vox eũdem pene sensum habebit. Vt autem Hippocraticum ἀνανδριεῖς mutetur in Herodoti ἐνάρεας, vox significãs in nõ-significãtem, quo Mercurialis inclinat 3. *Var. lect.* 7. non consuluerim. Sed hæc obiter: ad confirmationem sententiæ, affertur quoq; Timæi autoritas, qui ait, τὸ δὲ σπέρμα, ὅτῳ πολὺ καὶ ῥυῶδες περὶ τὸν μυελόν, *semen autem, cui-*

F *cunque multum & fluxile circum medullam gignitur.* Vide Bonamicum 4. *Alim.* 12. Huius sensum Plato secutus est, qui *in Timæo*, medullam hanc, non tantum vocat *Genitricem*, sed & semen ἀπόρροιαν τοῦ νω-

C ταίου

τιαὺ μυελῦ, *stillam dorsalis medullæ*, quod, vt A
Gal. *in Com. eius loci* habet, plurimũ semi-
nis ab illa destillet. Affertur & autoritas
Aristotelis. Causam .n. reddens 10. *Probl.*
56. cur Eunuchi non caluescant? dicit,
Quia copiosum habent cerebrum. *ἡ γδ
γονὴ ἐστὶν ἀπὸ ἐγκεφάλυ χωρῦσα*, *semen .n. è ce-
rebro descendit*. Et ne scriptum Exotericũ
causeris, repetit id 3. *Hist.* 11. additq;, Cal-
uitium nemini accidere, *πρὶν ἀφροδισιά-* B
ζειν ἄρξηται, *antequã libidinari cœperit*. Quod
repetit 5. *Gen.* 3. Ex Alberto Magno, pdu-
cuntur duæ historiæ, quæ huc quoq; fa-
cere videntur. Quidam histrio, cum ex
nimia Venere occubuisset, inuentus fuit
fere sine cerebro. Quidam, post inflictũ
capiti vulnus, amisit Veneris appeten-
tiã. Apud quosdã nostrates, tabes dorsa-
lis, descripta ab Hipp. *de Loc. in hom. n.* 18.
& 29. 2. *de Morb.* 49. *de Intern. aff.* 13. (me- C
minit huius inter Recentiores, Solenan-
der 5. *Cons.* Curio *in* 3. *Aph.* 10. Cæsalpinus
6. *Artis Medicæ* 17. *&* 18. An est *κάταρρ@
νωτιαῖ@* Hipp. *in Cois*?) tantum potuit, vt
nouas ostenderent vias semini, è cere-
bro delapsuro. Obseruauit Bauhinus,
preceptor meus, 1. *Theatri* 20. 1. *Part. siml.*
8. venas & arterias quasdã vertebris lum-
borũ (ideo *Lumbares* vocauit) se insinua-
re, & p interiorem spinalis medullæ ca- D
uitatem sursum ascendere. Harum vsum
esse semen vti deorsum vehant, quis nõ
statim cogitet? Vesalius *l.* 4. *c.* 9. è quo for-
tè Bauhinus 1. *Theat.* 25. itemque *l.* 2. *c.* 19.
cum quib. Vallesius *l. c. Controu.*, neruum
describunt, qui à sexta cõiugatione post
aures extrinsecus delabitur ad testes vs-
que. Per hũc quid fieat semẽ? Quidquid
sit de viis, profectò inuenti sunt, qui pro-
pter hanc causã prohibuerint sectionem E
venarum (*iuuenilium* dictarum à quibusdã)
post aures, quam tamen Gal. 3. *Loc. aff.* 8.
admittit. Contra rem ipsam, scio, q̃ mul-
ta & varia dici possint: sed quæ vno velu-
ti impetu prosternit nescio quæ proba-
bilitas, tantorum etiam virorum autori-
tate stabilita. Quare ego tacere malo,
quam nihil dicere.

Cap. XIV.

Tanto magis, quod Philosophi non F
ignobiles cõtendunt, De Arist. quo-
que sententia necessarium esse, vt, si qui-
dem semen fæcundum esse debeat, pri-
mo sursum feratur ad cerebrum, è quo
in partes genitales relabatur. Sed enim

quoniam apud Arist. hactenus non legi
hoc: fecero etiam neutiquã operæ pre-
cium, si in re mihi incognita immorer. I-
dem iudicium esto de illis, qui dicunt,
De Arist. sententia semen fieri à corde;
antequã autem fiat fœcundum, imo, vt
fiat fæcundum, necesse esse, vt ad omnes
partes eat, indeq; redeat ad partes geni-
tales. Cum enim Arist. tam diligenter
impugnet decisionẽ seminis è toto: quis
credat, illum hoc velle? Interim accepto
illud, quod Philosopho nõ ingratum es-
se sat scio, docuitque ante me Capiv. *de
form. fœt.* 2. Semen fieri à corde, tanquam
causa remota, quatenus cor facit omnẽ
sanguinem: &, Semen masculum solum
esse fæcundum. Quæ dum negat Th. à
Veiga, *Com. in Artem c.* 47. & se absoluit
nudis tantum illis verbis, *Quod innitatur
sententiis nõ receptis*: videor mihi ostende-
re iterum posse consuetudinem summi
viri, de quã *in Com. de Vs. part.* aliquid dixi.
Quid enim? Statisne hoc est: falsum est,
quia contra Galeni, ab omnibus rece-
ptam, sententiam est? Non puto, nisi logi
sint meri asseuerationes nostræ, Verita-
tem esse amiciorem omnib. amicis. Vt i-
gitur hoc tantum dicam, Quoniam cor
conficit omnem sanguinem, venosum
quidem mediate, & p ministrum hepar,
arteriosum autem imẽdiate, & in seipso,
adeoq; forma sanguinis omnis, quę calor
est, à corde est: quidni seminis materia
remota sit à corde? & seminis fæcundi,
quale solum est masculũ, Galeno quoq;
consentiente, vt partim ostendi *in Com.
dictis*, partim ostendam *inferius*? Hinc o-
biter intelligitur, quid sit sentiendũ de
Auicenna, cui idẽ à Veiga tribuit (nescio
quã rectè) Quod semen velit esse à trib.
partib. principib. Est quidem à corde &
hepate, eo modo, quo dixi: at à cerebro
non ita est. Et de hoc solo, non item de
duob. aliis, verum est, q̃ ait solertissimus
Hispanus, Nõ apparere meat⁹ ad testes.
Vasa .n. spermatica annon à corde & he-
pate pertinent ad testes? & per hæc cõ-
fluxus fieri non potest? Te si fortè admi-
ratio etiamnum tenet, Si nihil ex cere-
bro ad procreationem confluit, quid ita
debilitatur? hoc habe. Nihil materiale
(ne arguteris, nihil quod ad constitutio-
nem ꝧ ὄγκυ facit) confluit. At vero,
quia (ceu comprehensum est) mul-
tus spiritus in semine est, isque adeò,
non

non naturalis tantū & vitalis, sed & animalis, veluti ex Auicenna dixi modo; cerebrū autem nō solum ex se, ob tēperamēti frigiditatē & humiditatē, debile est sed & quia lōgiusculè abest à fonte caloris: nō potest non insigniter debilitari amissione tot spirituū. Hinc si arguis, Dici omnino debere, à cerebro quoq; esse semen, quod aliquid formæ inde fit: non valde pugnabo. De Scythis si hæres, adi Ferdinandum *2. Theorem. 36.* & disces, o-cto alias sterilitatis causas esse, vt venarum hac sectione non sit opus. In huius defectu, vise ad eos, quos laudat, Langium, Capiuaccium, Mercatū, Paræum, Augenium, Vallesium, & dispice, dicātne, quod illos dicere affirmat Theorematū autor. De sectione ipsa, si Gal. non credis *l. c.* credes Alpino *2. Med. Aegypt. 10.*

CAP. XV.

Age autem, quoniā in vasis spermaticis, forte etiam testibus, videmus fieri semen: quid occupamur in istis lōge dissitis? Vtinam res tam certa esset de testibus, quam de vasis est! Quid dico autem? Telesius *6. de Rer. nat. 31.* ne hoc quidem concedit, Aristotelem semen in vasis spermaticis fieri voluisse. At vero cum iste homo longe iniquior sit Aristoteli, quam vel Gal. vel quisquam alius: quid credas ei? Quod ad hoc negotium attinet, cum Gal. 1. *Sem.* 13. expresse tribuat Arist. quod semen faciat in vasis; cum Philosophus ipse 3. *Hist.* 1. in vasis eiaculatoriis (vt hodie loquimur) ponat λευκὴν ὑγρότητα, *album humorem*, ὃς ἤδη σπέρμα ἐστι, *qui tam semen est*, vt ex 1. *Gen.* 6. loqui licet: quid vlterius de mente Arist. ambigimus? Quid enim, Telesi? ex sensu iudicat Philosophus: ad sensū cur vocas illum? Quod igitur *ib.* dicitur, In iis, in quibus testes non sunt, cito absolui τὸν συνδυασμὸν, quod semē iam adsit coctum; in iis, in quibus sunt, coqui in ipso συνδυασμῷ: explicari debet ex toto contextu, non autem minutim carpi verba. Res intelligetur ex sequentibus: Gal. 1. *Sem.* 15. vehementer exagitat Aristotelem, qui 5. *Gen.* 7. docuerit, Testes nihil aliud facere, quam textricum pondera. αἱ τοὺς ἱστοὺς ὑφαίνουσαι, inquit, τὸν στήμονα κατατείνουσαι, προσάπτουσι τοὺς καλουμένους λάας. (ita .n. corrigo ex 1. *Gen.* 4. qui τὰς λαίας nuspiam inuenio) οὕτω γὰρ καὶ τῶν ὄρχεων φύσις προσήρ-

A τηται πρὸς τοὺς σπερματικοὺς πόρους, *Textrices cum stamen distenderint, appendunt pondera, quæ λάας, lapides vocant: Eodem modo testes sunt appensi vasis spermaticis.* Et hinc quidem Gal. concludere voluit, Aristotelem pene cum iis esse, qui frustra factos esse testes contendebant. Sed reuera tam humiliter Arist. de testibus nunquam sensit: quemadmodum etiam tam magnifice de iis locutus non est, quam
B Gal. qui cordi præfert. Quæ res vt clarior fiat, audiamus porrò. Arist. *1. Gen.* 4. docet, Omnia fieri, aut quia necessaria sunt, aut quia melius est ita esse. In vtro ordine sint testes, si scire volueris, dicet tibi Philosophus: In altero. Si enim necessarii essent testes ad generationē, non posset illis carere vllum animal, quod generat. Nunc vero carent illis (docet id ipsum *3. Hist. 1. 5. Hist. 5. 4. Part.*
C *13.*) pisces, serpentes, omnia quæ pedib. carent. Ea ipsa quia generant, quomodo testes dici possunt necessarii esse ad generationem? Animalitatis enim essentiam non ingrediuntur, vt Auerroes loquitur. Facti igitur sunt, βελτίονός τινος χάριν, inquit, *propter aliquid, quod melius est esse, quam non esse.* Hæc si vidit Gal. (debuit autem vidisse, si honeste volebat agere) qua fronte imponit Arist. tam fu-
D tilem sententiam? Certe, quod factum est propter τὸ εὖ, *melioris gratia*, non est frustra factum, docente Gal. ipso *in libb. de Vs. part. non semel*, quin de testibus ipsis *hoc loco, quem præ manu habemus.* Si hoc ita est, cur Gal. simiolæ quædam audent dicere, Rationem Arist. nullius esse momenti? Vt semen sit prolificum (vult dicere) non requiruntur testes: quia dantur animalia, quæ semen prolificum ha-
E bent, testes non habent. Estne hæc ratio nullius momenti? Hoc enim quæritur, (vt bene distinguit Auerroes *paraphr. in hunc locum*) An testes sint necessarii ad generationem seminis, qua semen? Et respondetur negatiue, Non sunt: quia datur semen absque testibus. Non quæritur autem, An sint necessarii (vt Arist. intelligunt Argenterius *2. in Art.* 44. Laurentius *2. Anat. quæst. 2.*) in iis, in qui-
F bus sunt? Respondetur enim affirmatiue, Sunt: quia ita esse melius erat. Quam inepta igitur est illatio, Imperfecta sunt talia animalia, & procreandi eorum ratio est manca? Iam enim non quæritur,

Quæ animalia quibus sint præstantiora? A sed, An vllum Animal sine testibus procreare possit? Quod quia fieri potest, satis est. Interim nõ nego, immo vero clarè dico, Imperfectiora esse omnia illa, quæ testib. carent. Hęc igitur, in hoc quidem negotio, est Arist. mens, cum ipsa rerum natura congruens, de qua ὁμόψηφον habeo Conciliatorem *Diff.* 35. Accoramb. *in Notis*, Costæum *lib.* 5. *Disquis. Physiolog. aut si mauis, Com. in* 1. *1. Auic. doctr.* 5. Rumbeum, B *Exerc. de Gen. fœt.* 38.

Cap. XVI.

RESTAT, vt consideremus, Qua in re consistat illud βέλτιον? Nisi fallor, non in vna, sed duabus, *Altera* est, quam docet Arist. 1. *Gen.* 4. Vt animalia illa, quæ testes habent, participent de castitate diuinæ naturæ. Cum enim, vtib. docet Philosophus, tres sint animalium C ordines, quoad testes, Alia carent; Alia habent, sed intus; Alia foris habent: libidinosissima sunt illa, quæ carent; minus libidinosa, quæ intus habent; minime, quæ foris. Hoc explicat simili, ipsi Gal. acceptissimo, ab amasio quippe ipsius, (Platone) profecto, vt est 4. *Vs. part.* 17. Quemadmodũ hominis intestina sunt circumuoluta in multos gyros & anfractus, ne ꝑpetuo cogatur esse occupatus, D cum in sumendis cibis, tum in egerendis excrementis, itaq; vita ipsiꝰ sit aliena ab omni Philosophia & Musis: ita testes habet homo longissime abductos, vt vita ipsiꝰ sit σωφρονεστέρα, *castior*, nõ alligata perpetuo illis ἀνοήτοις, *Venereis*. At ratio hæc nulla est ꝓpter duas causas. 1. Fatetur ipse Philosophus 6. *Hist.* 22. hominẽ animalium omnium salacissimum esse. 2. Quemadmodum gyri intestinorum nõ E sunt facti propter excrementa, alioquin bruta quoq; cum Philosophia & Musis cõmercium haberent: ita vasorum spermaticorũ ἐπαναδιπλώσεις (sic ipse vocare solet) non sunt factæ ob σωφροσύνην, alioquin boves quidem, oues, & quæcunq; animalia testes habent pendulos, ad instar hominis, æque ac homo; aues autem, quæ habent illos adstrictos, minus participarent de castitate diuina. Vnde F apparet, quatenus Mercatus, Argenterius, alii, possint Aristoteli obiicere passerculos, aliaque salaciora, vt mox dicã. Apparet etiam, quatenus valeat inversio Mundini, Quo longiora sunt vasa, eo plus affluit spiritus, eo libidinosiora fiunt animalia. Nego. n. à copia spirituum id fieri: quin potius, ab acrimonia seminis. Ita autem vtar ego raticinio Aristotelico. Quemadmodum intestina habẽt gyros, prima quidem & principalissima ratione, vt chyli ꝑ vasa mesaraica distributio fit q̃ felicissima; secundâ & minus principali, vt in illa mora magis perficiatur chylus: ita vasa spermatica esse tantopere inuoluta, propter vnam & solã causam, vt semen melius concoquatur. Quod ad longiorem aut breuiorem cohæsionem, eatenus puto amplius coqui semen, quatenꝰ fit spirituosius, subinde affluẽtib. spiritib. plurib., & indicibilem illam voluptatem adaugentib. Et hoc puto spectasse Aristotelem, cum semen in συνδυασμῷ coqui scripsit, *h. e. spumescere, alboremq; contrahere*: non id, quod Telesius auguratur. Fiet autem hoc manifestius ex sequentibus. Attulerit igitur Arist. hoc ex aliorum sententiâ.

Cap. XVII.

ALTERA & verior causa est, quam attigi modo, Vt semẽ magis coquatur, & ꝑfectius reddatur. Quo. n. animalia ipsa sũt ꝑfectiora: eo ꝑfectius desiderant semen. Hanc Aristotelicã esse quia pauci credent, (quãuis docuerit illam ante me Auerroes 2. *Collig.* 10. Cardanus 2. *Contrad.* 2. *l.* 2. *tr.* 6. *c.* 6. Costæus *loco iam dicto*, Mundinus *l.* 1. *c.* 5. Hippius θ. 37. alii) ita deduco. Causam quærens 1. *Gen.* 12. cur vterus quidem omnibus sit intus, testes autẽ quibusdam intus, quibusdam extꝰ? de iis, quib. extus sunt (& de his pręcipuè nobis quæstio est) ait, Circumdari illis scrotum, διὰ τὸ δεῖσθαι αὐτοὺς σκέπης, καὶ καλύμματος, πρὸς τε σωτηρίαν, καὶ τὴν τοῦ σπέρματος πέψιν, *quod opus sit testibus velo, tegmentoque, vt & seruentur ipsi incolumes ab externis iniuriis, & concoquere possint semen.* Et ne tergiuerseris, redi *ad c.* 4. (idẽ docetur 3. *Hist.* 1. 5. *Hist.* 9.) & vide, quid dicat de magnitudine testium in auib. & quadrupedib. ouiparis, eo tẽpore, quo coire solent. Cũ. n. tum sint grãdissimi, ob receptam περίττωσιν σπερματικήν: videtur dici debere, Testes promouere coctionem. Cõfirmo id amplius *ex c.* 6. vbi dicit, ἐν τῷ ἑτέρῳ μέρει τῆς ἐπαναδιπλώσεως, *hoc est, in vasis præparantibus, vt hodie loquimur,*

semen

semen adhuc esse sanguinem: ἐν ἑτέρῳ δὲ, *hoc est in deferentibus, seu eiaculantibus*, esse perfectum semen; ὥστε ὅταν ἐνταῦθα ἔλθῃ ἡ γονὴ, ταχεῖα καὶ τούτοις γίνεται ἡ ἀπόλυσις, *vt cum eo peruenit semen, & hæc animalia subito se absoluant*, q. d perfecto scilicet aliquatenus semine in anterioribus vasis, testibusque. Heic ego appello γαληνομανῆ quendã, Frustra ne sunt facti illi testes, qui concoquendo semini seruiunt? Si tacuerit, vt spes est: dicã amplius, Ergo si docuit Aristoteles quod Pōtifex quoque tuus, cur ais, illum denegasse testibus vim σπερματοποιητικὴν? Visne etiam porto cum larvis luctari? quin potius cum reuerentia & attentione cogitas de mirabili illo instituto, quod Natura in dandis, vel nō dandis testibus, iisq; vel intus cōclusis, vel extus propendētibus, secuta est? Nisi fallor, ita se res habet. Natura instituit hunc ordinē, propter ordinē, qui inter ipsa animalia est. Pisces & serpentes, quia minus operose sunt facti, quippe, qui manibus carent & pedibus: gignere poterant absque testibus, & sufficiebat semen crudiusculum. Aues plura habent instrumenta, sed nō tam multa, neque ipsæ tam magnæ sunt, vt quadrupedia ideo testes habent intus conclusos, fiuntque ex semine melius elaborato Quadrupedia iterum magis minus operose sunt facta: ideo quædam testes habent ventri adstrictos, quædam pendulos, quia ibi sufficiebat iter vasorum breuius, heic opus erat longissimo. In horum censu est homo, qui testes habet ἀπηρτημένους, ἢ ἀπολελυμένους, *2. Hist. 1.3. Hist. 1.* vt vasa facerent geminam ἐπαναδίπλωσιν vt sic dicam, fiatque semen quam elaboratissimum. In has me cogitationes deduxit Telesius *6. Rer. nat. 34.* Hoc posterius ipse Gal docet eo loci, quo Aristotelem sibi exagitandum proposuerat. Si testes, inquit, essent intra abdomē, dimidia pars seminarii meatus periisset, & venæ simul, arteriæque reuolutio. Ex hoc fit (addit mox) vt & sanguis, dum diuturniorem in vasis moram trahit, concoquatur, & meatus ipse longissimus euadat, &c. Reuolutionis ergo vsum, iuxta cum testium, non cognouit Aristoteles? At vtriusque vsum tradidit illum met, quem tu, ô Galene!

CAP. XVIII.

A Ergo, semini perficiendo dati sunt testes, tam apud Aristotelē, quam Galenum. At qua ratione id fit? Expeditissima esset ratio Vesalii *l. 5. c. 13.* (exscribit hanc Fuchsius *4. Anat. 1.*) si tam facile demonstrari posset. Inquit enim, A parastatis variciformib. per tunicas testium in substātiam ipsorum disseminari multos vasorum spermaticorū ramos, per-
B inde vt in iecore fit à complicationibus venæ Cauæ, Portæque. Et habet ille consentientem Hipp. Non tantum enim *l. de Locis in hom. t. 7.* ait, Venas quasdam εἰς τοὺς ὄρχιας περαίνειν, *in testes desinere*; & *l. de oss. nat. t. 21. & 22.* τοὺς ὄρχιας ἐρριζωκέναι πολυπλόκοισι, λεπτῇσί τε καὶ στερεῇσι, καὶ ἰνώδεσι φλεψὶν, *in testes immissas esse radices venarum multipliciter intortarum, firmarum, fibrosarumque*: sed & *l. de Genit. initio,*
C διὰ τῶν μεσαίτων ὄρχιων, *per medios testes transire*; quin mox addit, τοὺς εὐνούχους οὐ λαγνεύειν, ὅτι σφέων ἡ δίοδος ἀμαλδύνεται τῆς γονῆς. ἔστι γὰρ δι' αὐτῶν τῶν ὄρχιων ἡ ὁδὸς, *Eunuchos non citari ad libidinem, quia ademtus illis sit transitus seminis. Est enim*, inquit, *via per ipsos testes.* At vero, siue autoritates aliorum, siue experientiam spectes, non est plane res certa. Aristoteles, qui non minus studiosus fuit Anatomiæ, quam
D Hipp. *3. Hist. 1.* scribit, Testes λεπτοῖς πάμπαν φλεβίοις περιέχεσθαι, *tenuibus admodum venulis circumdari.* Et *paulo post*, cum vasa spermatica deduxisset μέχρι τῆς κεφαλῆς ἑκατέρου τοῦ ὄρχεως, *vsque ad caput alterutrius testis*: mox subiungit, ἀπὸ τῆς κεφαλῆς πρὸς αὐτῷ τῷ ὄρχει πόρος ἐστὶ πυκνότερος καὶ νευρωδέστερος, ὃς ἀνακάμπτει πάλιν ἐν ἑκατέρῳ τῷ ὄρχει πρὸς τὴν κεφαλὴν τοῦ ὄρχεως· ἀπὸ δὲ τῆς κεφαλῆς ἑκάτερον πάλιν εἰς ταὐτὸ συνά-
E πτουσι, καὶ τὰ ἐφεξῆς: *A capite testis, proxime ipsum testem, meatus est densior neruosiorque,* (παραστάτης *Hipp. l de Loc. in hom. l. c* παραστάτης κιρσοειδὴς *Herophili apud Gal. 14. Vs. part. 11.* τῆς ἐπαναδιπλώσεως μέρος ἔναιμον, *reduplicationis vasorum pars altera & sanguinea, 1. Gen. 6.*) *qui in illo alterutrius testis capite iterum in se reuoluitur, & à capite vtrinque digressus* (τῆς ἐπαναδιπλώσεως μέρος ἕτερον, *reduplicationis pars altera, in de*
F *Gen.*) *prorsum ad pudendum abit*, Et *1. Gen. 4.* οἱ ὄρχεις οὐδέν εἰσι μόριον τῶν πόρων, *Testes non sunt pars meatuum seminariorum.* Hęc quid differunt ab iis, quæ nostri docent, Vasa spernatiça, aut potius parastatas varicifor-

 cifor-

ciformes, vna cum ꝓstatis glandulosis posse à testibus detrahi, saluâ manente omni testium substãtiâ? Testes ipsos nõ auium tantum, sed & quadrupedũ si disseces, solidos ipsos videbis, & neutiquam hepatis modo foraminosos. Si cõprimas, exibit quidem humor albus, sed quem non minori jure (fortè etiã maiori) dicas humorem testium alimentariũ, q̃ semẽ. Vt de tauro, qui post exsectos testes generauit, vt est apud Arist. 3. *Hist.* 1. *&* 1. *Gẽ.* 4. aliosq́; (vide q̃ solicitus sit de illo Mercurialis *de Gen hom.* 12.) non dicam: scribit Holletius *Com. in* 5. *Aph.* 63. Eunuchos semen emittere, licet non generent. De Guidone quodam Musico scribit Smetius *lib.* 10. *Miscell.* illũ, cũ maniacus esset, vnguibus dilacerasse scrotũ & vtrumq; sibi exemtum testem Chirurgo ostendisse. Hunc curatũ, non minus q̃ ante morbum, persoluisse conjugi maritale debitum, adeoq; semen effudisse. Similis historia (ꝙ ad testiũ amissionem) apud Albertũ Magnum est, vt Cœlius annotat 4. *Antiq.* 4. *&* Schenk. 4. *obs.* 47. Cabrol. *obs.* 3. meminit cuiusdam, qui fœcundus erat, quamuis scrotum penitus esset vacuum. Ideò de alio, cui pariter scrotum erat inane, ꝓnunciauit, fœcundum fore. An talis quoq; fuit ille, cuius Arrius Menãder *lib. de re milit.* meminit? Aspectu n. satis virili fuisse ait, barbatumque, licet scroto esset ꝓrsus vacuo. Talis erat Dunoius ille, de quo Smetius *l. c.* Tales erant duo illi fratres, quos Ruland. 5. *Cent.* 97. curauit. Nimirum, vt Riolan. *l.* 5. *c.* 1. *& in calce Anatomiæ* scribit *ex Varobio*, Testiculi in fœtu latent intra peritonęum. Et Ioa. Bauhinus apud Schenk. 4. *Obs.* 151. in fœtu sex mensium vidit testes ad os sacrum hęrere. Fabricius quoq;, Hildanus noster 2. *Obs.* 59. in fœtu quinquemestri vidit; testes extra abdomen non ꝓpendisse, sed in ipsa ventris capacitate resedisse, quo loci vasa spermatica ad scrotũ descendunt. Idemet affirmat Gal. 2. *Sem.* 5. ex alio q̃uis fundamento, cum quo Paræus 7. *Chirurgiæ* 16. Hæc si vera sunt, vt dubitare nemo potest, monẽdus primò venit Cabrolius, vt intelligat, non fuisse istos, quos putat, sine testib. fœcundos. Deinde, auris vellenda est Rulando, qui frustraneam subierit curam. Nam absq; etiam illâ in scrotum testium demissione, orphani sui poterant esse fœcundi:

A Mox ostendendi fuerint vtriq; κρυψόρχιδες apud Gal. *in Def. Med.* Nisi n. res frequens esset, non inuenisset nomen. Cõfirmatur ex his aliquo modo (ita loquor) sententia eorum, qui dicunt, Mutari fœminas in viros, cum testes, cum pene absconditi, erumpunt. An iterum causa cadit Aristoteles? Vt ut enim verum sit, ꝙ Cabrolius ait, Vasa spermatica integris testibus à corpore ipsorum reuelli; vt ut B etiam vasorum ꝑ testes distributio tam conspicua non sit, vt in hepate: esse tamẽ omnino aliquam, propter has causas cẽseo. 1. Fœcundum habere semen visus non est, qui testibus omninò careret. 2. Quibus contusi tantum, aut compressi sunt testes, pariter non habent fœcundum semen, licet vasorum continuitas intercisa forte non sit. Quæris, cum & vasa spermatica coquãt semen, & testes: C vtri parti debeatur principatus? Ego vasis defero, ꝓpter causam à Gal. datam 9. *vs. part.* 4. At læsis testibus animal desinit esse fœcundum? Resp. cum Costæo, *loco iam allato*, & inclinat eò Bonamicus quoque 4. *Alim.* 15. Non necesse esse, vt semꝑ lædatur pars princeps (v. g. crystallinus in oculo) cum quauis etiam aliâ parte lęsâ, tamen visio lædatur. Iamq; ita cõcludo, Vasa spermatica nõ tantum pertina- D citer adnascuntur corpori testium: sed & corpus testium ingrediũtur, licet qui negant, numero fortè pręualeant. Vnde n. est illa pertinax cohæsio, nisi à vasis? Horum exilitatem si causari volueris, ostendam tibi vasa, quæ in substantiâ lienis, vt intelligam, An exilitas illorum facere possit, quo minus vasa sint? Ostendam fortè etiam vasa cerebri, & quærã, An illa jam non sint vasa? Cõsentit heic E mihi Conciliator *Diff.* 35. (ne de Vesalio, Fuchsio, Columbo, aliis dicam) Quod Arist. (inquit) ait, testiculos nullam esse partem meatuum, fortassis veritatem non habet, cum aliis, & mihi pluries sensibili apparuit Anatomiâ contrarium. Visum est namq; sperma in substantiam veram testium cadere, ꝙ ostendit sperma in eis inuentum, & ipsorum augmentum in perdicibus, & phasianis, tempore F coitûs, 3. *Hist.* 1. Hæc ferè ille. Quamobrem, si neq; ego, neq; tu (ita alicubi Auicenna) hoc vidimus, proptereáne mendacium est? Quantò prudentius Platerus, qui dubitat, cum negare non posset,

quod

quod ratio suadebat, licet sensus illum destitueret! Quantò iterum prudentius Varolius, qui, ob eandem causam, insensibiliter id fieri ait! At contumacior, an ineptior? Piccolominus, qui gluten quoddam comminiscitur, cum vasorum penetrantiam aliter cludere nō posset! Longè contumacior ille, qui nescio quā testium irradiationem affert! Quod n: simile exemplum in toto corpore dare potest? Fortè cor dabit? Ego verò mox dabo causam dissimilitudinis, vt pluribus non sit opus, nisi fortè hoc, Irradiationem hanc, non minus, quam gluten illud (licet ad Gal. autorem 1. *Sem.* 16. referri possit) fictitiam esse.

CAP. XIX.

Abirem hinc, nisi inuitum retinerent me illi, qui, cum de testib. omnia magnifica ꝑtulerunt, Aristotelem tantum nō ostracismo dignum censent, qui tam jejune de illis scripserit! Ego a. ostendā, neq; deberi illa testibus, qua testes: neq; Arist. tā absurdum fuisse, hinc facto exordio. Gal. 1. *de Sem.* 15. ita pergit: μικρὸν μὲν τοῦτο· τῆς δὲ ἰσχύος ἁπάσης τῶν ζώων ἐν αὐτοῖς ἡ ἀρχὴ φαίνεται. καὶ τοῦτο ἦν ἀναγκαῖον ἐν τοῖς μάλιστα ζητηθεῖσι τὴν χρείαν τῶν ὄρχιων ἐπισκεπτομένῳ, &c. *Quasi hoc velit: Causa abductionis testiū extra abdomen, non est magni momenti præilli, quam iam dicam. Principium enim omnis animalium roboris in iis apparet esse. Testibus n. excisis, aut alio modo læsis, tāta fit animalis mutatio, vt, qui mas erat modo, fœmina dici debere videatur. Vnde apparet, prope ad dignitatē cordis accedere: quin immo, quanto præstantius est bene viuere, quam simpliciter viuere, tanto præstant testes Cor.* Vt merito appelles ἑτέραν ἀρχὴν τῆς ἐμφύτου θερμασίας, *alterum principium caloris natiui.* Quid heic pro Arist. dicemus? Vera sunt, quæ Gal. dicit, & fiunt ista: sed an ob id testes tantæ sunt dignitatis? Habentne natiui caloris fomitem quendam, vt cor habet? Partes, ex omn um cōsensu, frigidæ? Sed habeant: quæ sunt illa vasa, per quæ in corpus distribuunt ignem suum, quemadmodum per venas & arterias cor distribuit suum? for. assis diuinitus, & absque vllo instrumento id fit, vt loquitur Accorambon? Dicam igitur, μὴ παρὰ τοῦτο, *non fit propter testes*, alioquin fieret in omnibus, qui testes habent. Sunt autem horum quidam tam effœminati, vt solus vestitus illis desit. Imò fieret etiam in fœminis. Vt concludi fortè debeat, sicut in viris dant virilitatem: ita in fœminis fœmineitatem, vt sic dicam. Illa verò quid est? Quare dicō etiam, Aristotelem neutiquam ferit telum hoc. Tu verò scire desideras, Quî igitur ista fiunt? Vno verbo, ꝑpter motum caloris, de quo dixi suprà ex Iacchino. Quam ipsam causam quia ignorauit Galenus: q̄ tam acerbè taxat ignorantiam Aristotelis? His intellectis facile est judicaru, Quid sit sentiendum de futili illa quæstione, An testes sint in numero partiū principiū? Quę n. Laurenti[9] 2. *Anat. q.* 1. accumulat miracula, absentiā testium sequentia, omnia pendēt ex cōmotione humorū, de qua modo laudatus Iacchinus. Cui dum inhęreo fixus & firmus, quippe, ex qua responsionem habeo ad omnia illa dubia: meliori jure, q̄ Laurentius, Sophisticam argumentationem vocare possum illam, qua *in de Sem.* Gal. vtitur, ceu vidimus. Quod nomen si ꝑscripserim etiam fugæ illi Laurentianę, quam bis repetit, ne lector facilè perdat tantum κειμήλιον, Ratione speciei, nō indiuidui, sunt partes principes: jure merito fecerim. Quæ n. à Gal. 6. *Vs. part.* 7. *& alibi*, de partis principis conditione dicuntur, solum indiuiduum respiciunt. Sed neq; constans est Laurentius in vestigio. Paullò antè enim ad feminis calidi naturam retulerat calorem illū è testibus, in totum corpus diribitum. Nisi fallor, hanc causam leuiter attingit Cardanus, qui caloris refluxu fieri dicit. Attingit & ipse Laur., cum fieri ait caloris influxu mediato. Verùm, quia & alienā sententiam repudiat, & ꝑpriam nō satis explicat: jure dici debet, Laurentium in tenebris palpare parietes. Idem pene dixerim de summo alias viro Th. à Veiga, qui *Com. in Artem, c.* 57. pariter numerat mirificos illos euentus, qui testium excisionem, compressionémue sequuntur; at dum caloris refluxum negat, &(*praced. c.* 29.) firmat se in absentia qualitatis simul cum aura tenuissima: nec cautus satis est in redarguēdo, nec fidelis satis in docēdo. Quæ n. (sodes) illa est qualitas? quæ aura? Hactenus ergò Iacchinus nobis præstitit, quod nec Aristot. potuit, nec Gal., nec quisquam alius per tot retrò secula. Videamus porrò, si quid aliud præstiterit.

CAP. XX.

QVæritur, Cur vox mutetur in exsectis itemq; in iis, qui Venere incipiunt vti? De exsectis respondet Arist. 5. *Gen.* 7. fieri hoc, διὰ τὸ ἀνίεσθαι τὴν ἰσχὺν τὴν νευρώδη ἐν τῇ ἀρχῇ. ἡ δὲ ἄνεσις (pergit) παραπλησίως γίνεται, ὥσπερ ἂν εἴ τις χορδὴν ἀνατείνας, σύντονον ποιήσειε τῷ ἐξάψαι τὸ βάρος, οἷον αἱ τοὺς ἱστοὺς ὑφαίνουσαι, &c. *quia vis neruosa in corde remissa fuerit. Fit autem remißio (inquit) eo fere modo, quo fidibus intendendis pondus appenditur, qualiter etiam textrices faciunt, cum stamini distento pondera sua applicant.* Heic valde exsultant quidam, non prorsus sine ratione: at quia ipsi meliorem rationem non afferunt, non possum plane probare modum agendi. Verum est, Arist. ista scribit: at quia (fatente ipsomet Gal. 1. *Sem. paulo post illa verba, quæ modo descripsi*) παρέργως tantum id fecit, cur tam seuerum meterentur examen? Equidem sum eius sententiæ, Aristotelem hoc quoque dixisse, non ex propria sententia sed aliena. Solere autem illum talia facere, in Exotericis (præcipue si distincti sunt libri, de eadem licet re. V. g. In Physicis, aliud docere potest, in historia pattium, aliud in vsu) notum est iis, qui vel mediocriter versati sunt in lectione ipsius. Quia itaque vulgata erat rum, & plausibilis sententia de causa mutatæ vocis: in defectu melioris, acceptauit hanc. Fortassis autem vera & genuina Philosophi sententia exsculpi potest ex illis eiusdem verbis 1. *Gen.* 2. quorum Galenus quoque meminit *loco illo*, μικρᾶς μετακινουμένης τῆς ἀρχῆς, πολλὰ συμμεταβάλλειν εἴωθε τῶν μετὰ τὴν ἀρχήν. δῆλον δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἐκτεμνομένων. τοῦ γὰρ γεννητικοῦ μορίου διαφθειρομένου μόνον, ὅλη σχεδὸν ἡ μορφὴ συμμεταβάλλει τοσοῦτον, ὥστε ἢ θῆλυ δοκεῖν εἶναι, ἢ μικρὸν ἀπολείπειν, *Quod leuiter etiam immutato principio mutari soleant multa, quæ sunt post principium illud, seu, quæ pendent à principio illo, patet ex exsectis. Nam parte tantum gignitiua corrupta, tota pene forma mutatur vna, in tantum quidem, vt, quod mas erat antea, vel fœmina videatur, vel non longe absit à natura fœminea.* Hoc ego ita vtor, cum Accorambono *Notis in h. l.* Mutato principio illo, vnde quis mas est, mutantur multa, quæ sunt deinceps. Inter hæc est vox. Quare quæ fuit antea virilis, fit

A fœminea Sunt igitur testes principium, (aut, si ita vis, pars princeps) non qua animal, sed qua hic sexus animalis. Vnde cadit argumentatio Telesii, *extremo cap.* 34. qua restibus principatum adserere vult, etiam de Arist. mente. Interim, nondum habemus causam mutatæ vocis, dicis? Redeo ad toties nobis vocatum Iacchinum, In exsectis non est ille caloris vehemens motus, qui partes vo-
B cales dilatat, vocemque grauiorem reddit. Ex eodem fonte petere licet explicationem moris cuiusdam, à solo (quantum memoria teneo) Catullo tacti, *in Nuptiis Pelei,*

Non illam nutrix orienti luce reuisens
Hesterno poterit collum circumdare filo.

Quid enim hoc sit, aut quam ob causam factum, neque Statius inuenit, neque Muretus docet, neque Scaliger
C explicat, neque Passeratius tangit. Nugatur aliquid Luisinus *l.* 3. *Parergon c.* 44. quod videat, qui vult. Dicit aliquid Abbarius 5. *Controuer.* 3. Res ipsa est: Mos fuit, nouis nuptis, post primæ noctis concubium, illudere dimensione colli. Si enim collum eandem haberet crassitiem, quam habebat ante concubitum, credebantur intactæ: Sin, iam Venerem expertæ esse dicebantur. Quæ causa?
D Tangit illam Bonamicus 5. *Alim.* 17. qua de conatu in vsu Veneris: sed explicat diserte Iacchinus noster, In illa caloris & spirituum lucta, immo in illa totius corporis succussione, necesse est inprimis laborare patres, spirationi seruientes. Inter illas cum sit collum, factum quippe propter pulmones, vt Gal. docet *principio lib.* 8. *Vs. part.* mirum non est, carnes ipsius in nisu illo fieri tumidio-
E res. Hinc causa patet, Cur vocem mutent, qui Venere incipiunt vti? Hipp. vocat hoc τραγᾶν, qua de re Foesius in τράγος. Heic nescio quomodo oblitus sui Laurentius 2. *Anat. quæst.* 4. agnoscit caloris refluxum, à quo (inquit) incalescente toto corpore, vasorum omnium fit amplificatio, & frigidi humoris, musculos laryngis inebriantis (ita delicatior in verbis) resolutio. Mi Laurenti,
F si calor facit hoc, quidni facit etiam reliqua, quæ tu *in quæst.* 1. alio ablegabas? Mondaltus *l.* 1. *de hom. sano*, videtur mihi heic paria cum Th. à Veiga facere, veluti *in praced. cap.* dixi, Quæ enim est quali-

tas

tas illa seminalis veluti virulenta? realis A quidem, sed spiritualis? Eorum qui nihil docent, genus quoddam est, dicebat Scherbius, quod dicit aliquid, sed nusquam se explicat. Idem περιττολογίας solebat vocare eiusmodi verba, quæ nemo intelligat, ne ipse quidem autor illorum, vt de τῶ πληθώρα ait Gal. *initio libri eius nominis*. Et sic quidem ego exculpaui secundum testium vsum, quem Aristoteli imponit Laurentius, *quæst.* 2. B Plura qui vult, adeat Bonamicum 4. *Alim.* 15.

Cap. XXI.

Venio ad primum, vt idem Laurentius disponit, & cum eo Mundinus *1. de Sem.* 5. Scribit Philosophus, vt nuper docui, Testes habere, adeoque vasa seminaria longa, intortaque, animalium illa, quæ σωφρονέστερα esse debebant. Et in C his testes esse vasis appensos, διὰ τοῦ σώζειν τὴν ἐπαναδίπλωσιν, καθάπερ (addit) τοὺς λάας προσάπτουσιν αἱ ὑφαίνουσαι τοῖς ἱστοῖς, *vt seruent reduplicationem, non secus ac textrices pondera appenaunt stamini suo.* An locum cubare in tristi mendo, probari potest ex ipsomet Galeno, *loco toties dicto*? Inquit enim, παραλιπὼν οὖν αὐτό, καὶ μηδὲν ἐν πρώτῳ διαλεχθείς, ἐν τῷ πέμπτῳ κατὰ τὸ πάρεργον πειρᾶται δεικνύναι, ὅπως D τῶν ὄρχεων ἐκτεμνομένων ἀτωνοτέρα περὶ τὰς ἐνεργείας ἡ καρδία γίνεται, *Relinquens igitur hoc (Aristoteles) & nihil in libro primo ea de re differens, in quinto obiter conatur ostendere, qua ratione exsectis testibus cor fiat debilius.* Vnde sic infero. Si, quæ de ponderibus dicit ibi Aristoteles, non legebantur Galeni seculo: procul dubio ne nunc quidem legi debent. Quamobrem, ponderibus iis sublatis, E dici iam debet, quod seruent reduplicationem, non tendendo, deorsumque trahendo, vt pondera textricum solent (nam alioquin & musculi testium videntur prohibere tensionem hanc) sed, vt Bonamicus docet *loco iam dicto*, & Cardanus, *in Contrad. l. c.* (is pondera plane adstringit ad hoc solum, ad quod ego) dilatando, vt vasa impleri possint. Nisi enim id fit, neque aditus F præbebitur semini, neque exitus, atque ita sterilescent animalia. Sed & tendendo dici possunt agere. Nisi enim tensum sit stamen, subtegmen ingredi non potest. Ita saccus, nisi sit tentus, non impletur. Et alioquin ad vsum illum primarium testium, qui est, concoquere semen, quid obstat, accedere alium, & secundarium, seruare vasa aperta? quid vero, etiam tertium, faciendi semen σϕόσιμον? Quemadmodum enim animalia εὐθύπορα subito iterum emittunt, quod acceperunt: ita pisces, & expedia alia facile proiiciunt semen, quippe, quæ & vasorum illa complicatione carent, & testibus. Hæc si Arist. non spectauit, accipio omnia ea, quæ post Gal. Laurentius & Mundinus *locis præallegatis* afferunt, imo, quæ alii etiam, quos tædium sit in proscenium ducere. Quæ enim falsa Arist. docuit, ea vera esse nolo dicere cum sectariis. De tertio, *ex 4. Problemat.* 24., nihil dico. Nam neque Mundinus iudicauit dignum, quem refutaret. An dici potest cum Bonamico, Esse concausam? Certe, Collado *obs. in Laur.* 12. ita distento pene ascendere ait, vt sæpe omnino sub cute pectinis occultentur.

Cap. XXII.

Hactenus igitur de semine maris: à quo venire oportet ad semen fœminæ, illud, puta, quod nos ita vocamus. Heic iterum primo loco agendum est de nominibus. Sanguis menstruus aut mensurnus, sæpe vno nomine, menstrua, menses Latinis, vt Græcis quoque ἔμμηνα, ἐμμήνια, καταμήνια dicuntur, quod singulis vtplurimum mensibus sese ostendant in iis fœminis, quæ generationi quidem idoneæ sunt: non tamen, vel in vtero habent, vel lactant. Dicitur autem ita, non ille tantum sanguis, qui foras prodit: sed etiam ille, qui intus manet, præbetque materiam, tam constitutionis in vtero, quam auctionis extra vterum. Nimirum, ab accidenti, non à propria substantia nomen habet, vt recte docet Mercatus *1. Morb. mul.* 4. Nostris hominibus, ob statâ illa tempora, quæ seruare solet, Tempora, die Zeit / Flos, die Blum / oder der Weiber Blum. Vt enim supra ex Alemanno dixi, flos præcedit fructum. Sev. tamen Pinæus *opusculi sui*

c. 2. pudendum ipsum appellat *Florem*: quemadmodum c. 5. *Rosam* quoque, licet hæc ipsa vox ab aliis sanguini tribuatur. Apud Hipp. sæpe τὰ γυναικεῖα, *muliebria* (subintellige καθάρματα, *purgamenta*) dicuntur: quamvis etiam τὰ λόχεια, siue, vt alii scribunt, λοχεῖα, quæ post partum eunt, ita dicantur. Quin & ipsæ partes genitales non raro ita vocantur, vt est apud Foesium *in Oecon.* Apud eundem Hipp. notante eodem Foesio, appellantur quoque καθάρσεις, subaudiendo ἐμμηνοι, *purgationes menstruæ*. Vbi hoc est obseruandum. Cum apud Arist. 3. *Hist.* 19. & qui hac in parte illum sequuntur, Medicos, legitur ῥόος, ἡ ῥοῦς, *fluxus*, aut cum additione, γυναικεῖος, *muliebris*: non esse accipiendam vocem de huius sanguinis vacuatione naturali; sed de fluxu quodam præternaturali, cum videlicet vacuantur per vterum, aut certatum partium excrementa, aut totius corporis. Ideo fere differentiæ gratia additur, ῥοῦς λευκὸς, ἐρυθρὸς, ὠχρὸς, *fluxus albus, ruber, pallidus, &c.* Practicis nostris dicitur hic affectus *Profluuium muliebre*, & posse illum contingere viris quoque (tu puta, cum per penem effluunt excrementa talia) discere est ex 2. *Prognost.* 37. 6. *Loc. aff.* 5. vbi consulendi sunt Interpretes. Nomen ipsum à Plinio est *l.* 21. *c.* 25. *& alibi*, qui, vt ab hoc affectu distingueret Gonorrhoeam, vocauit illam *l.* 20. *c.* 13. *extr. Profluuium genitale.* Et hæc quidem de nominibus paulo fusius dixi, vt confusionis periculum tollã. Sed quo modo consideratur? Vt sanguis alimentatius, qualis quidem in fœmina esse potest, & debet. Nempe enim huc spectant, quæ apud Philosophum *diuersis locis* dicuntur de ἀδυναμίᾳ καὶ ἀναπηρίᾳ φυσικῇ, *impotentia & mutilatione naturali fœminarum*. Qua de re quia egi *Com. in* 14. *Vs. part.* 6. afferam huc vnicum tantum Arist. locum *ex* 4. *Gen.* 1. *extremo.* Ἐναντίον δὲ, inquit, τῷ ἄρρενι τὸ θῆλυ. θῆλυ δὲ τῇ ἀπεψίᾳ καὶ τῇ ψυχρότητι τῆς αἱματικῆς τροφῆς, *Mas fœminæ cõtrarius est. Fœmina enim natura consistit in cruditate & frigiditate alimẽti sanguinei.* Et mox, cum docuisset, marem habere locum proprium, in quem semen ipsius recipiatur: addit, ταῖς δὲ θηλείαις, διὰ ἀπεψίαν, πλῆθος αἱματικὸν ἀκατέργαστον δὲ &c. *Quasi diceret: Habent quidem & fœminæ locum talem, proportione respondentem illi, sed amplius ille*

A *est (vterum intelligit) quia semen ipsum est sanguis multus, sed inelaboratus.* Et fit hoc quidem ἐξ ἀνάγκης *necessario*, vt 2. *Gen.* 4. docet Philosophus, propter frigiditatem fœminæ naturalem: vtitur tamen Natura inelaborato illo sanguine ad fœtus, partim constitutionem, partim alimentum. Vtrobique enim cum iterum coqui debeat, si sanguis esset o-

B mnibus suis numeris absolutus, Natura caderet fine suo. Bonus enim sanguis (his quidem terminis) vlteriori coctione in bilem facesseit. Et hoc est, quod 1. *Gen.* 20. scribitur, vt iam supra innui, Sanguis menstruus semen est, οὐ καθαρὸν, ἀλλὰ δεόμενον ἐργασίας, *non purum, sed coctione indigens*, quam in vtero præstat partim semen virile, partim fœtus. Hoc explicat 2. *Gen.* 3. τὰ καταμήνια σπέρμα, οὐ

C καθαρὸν δὲ. ἐν μὲν γὰρ οὐκ ἔχει μόριον (ita legit Accorambonus) τὴν τῆς ψυχῆς ἀρχήν, *Menstrua sunt semen, quamuis non purum. Non enim habet formam seminis, hoc est, principium animæ sensitiuæ.* Quod principium vt recipere possit, δεῖται ἐργασίας, *opus habet noua elaboratione.* Quamobrem paucis ante lineis dixerat, ὅ δὲ σπέρματος ὄντος περίττωματος, &c. *quæ ita intelligo. Semen masculum, vbi vterum subiit, mouet semen*

D *fœminæ eo motu, quo ipsum mouetur, ad fœtus, inquam, constitutionem.* Mouet autem τὸ καθαρώτατον, *partem purissimam*, (χρηστότερον appellat Gal. *3. in 3. Epid.* 73.) vt loquitur Philosophus 2. *Gen.* 4. Cui quia opponitur ibi τὸ ἄχρηστον, sunt, qui diuidant sanguinem menstruum in putum & impurum, quorum hoc dicunt singulis mensibus effluere in plerisque omnibus: illud retineri, & constitui inde fœ-

E tum. Ego vt non inficior, sanguinem illum, qui effluit, ex euentu esse inutilem: ita substantiã esse malum & impurum, ab Arist. nondum vidi dictum. Si enim illius etiam, qui manet, pars quædam est inutilis: quomodo vox potest adstringi ad illum tantum, qui effluit? Quamobrem ita puto, Sanguis menstruus est semen non purum, hoc est, vt ipse se explicat, non coctum: idem

F sanguis, aut potius τὸ πλεῖστον αὐτοῦ, *maxima eius pars*, est ἄχρηστος, *inutilis* ob extremam cruditatem. Verisimile autem omnino est, cum semen sanguinem illum attractum coquit, coquere meliorem partem: vnde tantus fit in prægnantibus pleris-

plerisque (primis fere mensibus) sympromatum concursus, quæ causam habent relicta excrementa. Verisimile quoque est, cum prægnantes non sunt, elabi id potissimum, quod aquosissimum est, ob naturalem ῥοπὴν, quam habet: ita tamen, vt propterea malus aut impurus sanguis dici non debeat, sed crudus tantum, seu pituitosus. Hac in re consentit mihi Ioubertus 2. *Paradox.* 7. Cæsalp. 5. *Quæst. Perip.* 2. Iam igitur in duobus differt semen masculum à fœmineo 1. Semen masculum est ex sanguine elaboratissimo, qui per vlteriorem coctionem in spermaticis vasis eo euadit: Semen fœmineum nihil aliud est, quam sanguis, ne satis quidem elaboratus, si cum sanguine masculo conferas. 2. Semen masculum habet in se principium animæ sensitiuæ; Semen fœmineum non habet, sed est instar materiæ duntaxat.

CAP. XXIII.

Et hæc quidem ita se habent: quibus vt ampliorem lucem fœnerer, proponam certa quædam problemata, in quibus tam οὐσία, *essentia* huius seminis accuratius explicetur, quam ἑπόμενά τινα quædam, *illa, inquam, quæ essentiam eius sequuntur.* I. Potestne de hoc semine institui ratiocinium simile illi, quale de masculo instituit Aristoteles, *vt vidimus supra*? Potest omnino. Est enim excrementum, proportione respondens semini masculo, differens in duobus illis, quæ dicta sunt. II. Estne pariter excrementum secundæ coctionis? Est, siquidem ita accipias illam, vt ego, dehepate pariter & corde. Heic quam Claudinus *Respons.* 23. distinctionem parat, Esse excrementum secundæ coctionis immediatè, tertiæ mediatè: inanis est. Quod enim illud medium? Neque satis est, quod in Venis sit. Distinguunt enim omnes, & maiores quidem venas, quæ in trunco sunt, afferunt secundæ coctioni: minores, easque tantum, quæ in partes alendas eunt, tertiæ. III. Quomodo consideratur? Iam dixi, Quod si non sufficit, & desideras iuxta positionem, dico: Vt πόθεν, *vt compositum aliquod.* Materiæ rationem habent fibræ terreæ, è quibus moles partium fit: Formæ, calor, quem habet à corde. Vt enim *supra cap.* 8. docui ex Arist., Calor ingreditur definitionem sanguinis. IV. Quod est temperamentum ipsius? Calidum & humidum, sed in inferiori gradu, si compares cum sanguine masculo. Ob quem gradum sæpè dicitur frigidus & crudus. V. Cur habet hunc gradum? Iam dixi, Necessariò quidem, ob frigiditatem & humiditatem sexus: Natura tamen abutitur ad eam rem, quam pariter dixi. VI. Cur rantain copia gignitur, vt menstruâ vacuatione sit opus? Iam hoc quoque dixi. Quia enim frigiditas habitûs muliebris non permittit tantam sanguinis dissipationem, quantam calor habitus virilis: superest vtique, & quidem ob finem non semel dictum. At vero cum mulier, nec possit, nec debeat semper, vel in vtero habere, vel lactare: quando neutrum horum est, excernitur, adeoque vere excrementum est, quia Natura ad conseruationem huius indiuidui non indiget. Nimirum, mensium & lactis eandem esse materiam, docet, non Arist. tantum 2. *Gen.* 4. sed & Galenus 14. *Vs. part.* 8. 5. *Simpl.* 22. Ita *de Venæ sect. adv. Erasistratum*, *cap.* 5. Mensium & lactis (inquit) eadem est substantia, amborumque (vt quispiam dixerit) riuorum fontes communes. Quamobrem, quibus per ætatem menses non amplius fluunt, his neque lac amplius in mammillis colligitur, &c. Sano itaque sensu indiget, quod *ibidem paucis ante lineis* ait Galen. Naturam singulo mense vacuare mulieres, sanguine superfluo foras effuso, quod genus illud domi semper agat, nec frequentibus exercitiis fatigetur, nec sub sole agat, atque ideo coaceruet multos humores, &c. Ideo nempè vacuat Natura, quia (ceu dixi) non debebant semper in vtero habere, lactareue. Et alioquin rusticæ, quæ quotidie opus faciunt sub sole, tamen habent menses suos. Ex his iudicare licet ea, quæ Syluius, *Com. de Mensibus*, aliique scribunt de magno mulierum appetitu, de infelici coctione, de vita sedentaria, de aliis. Vt ut n. hæc nata sint (concedam enim) augere copiam sanguinis, necessitatemq; vacuandi: res tamen

tamen ipsa pendet ab longe alio clato, ab eo, inquam; quem ex Arist. & Gal. fixi modo, & docet amplius Gal. 5. *Aph.* 39. Opifex nostet ita voluit. VII. Potestne dari vna & certa ratio temporis, quo fiat purgatio hæc? Respondet Arist. 2. *Gen.* 4. ἀκριβῶς ἡ περίοδος ὀ τέτακται ταῖς γυναιξὶ, *non est præscriptus ei rei mulieribus certus terminus.* Vt plurimum tamen, quod *& ibi & postea* 4. Gen. 2. *item* 7. *Hist.* B 2. docet Philosophus, decrescente luna fit. Tum enim corpora sunt frigidiora & humidiora, ob defectum luminis. Dico *Vtplurimum.* Quia statum tempus esse non potest, ob diuersitatem temperamenti & victus, qua de te videte tibi integrum est Mercurialem *l. 4. de Morb. mul. c. 1.* Bonamicum 4. *Alim.* 17. Auerroem *in Paraphrasi super* 2. *Gen.* 4. Laurentium *2. Anat. quæst.* 22. Ego ne in vno C quidem indiuiduo statum habere terminum dico. Hoc enim obseruaui, singulis mensibus anticipasse per biduum auttriduum, vt spacio semestri quinquies tantum purgatæ fuerint. Quo casu necesse est, ire aliquando noua luna, aliquando plena, aliquando decrepita. VIII. Cur Arist. scribit 7. *Hist.* 2. Paucis ire singulis mensibus: plerisque vno interposito? Costæus (cui consentit Bo- D namicus *loco tam dicto*) *l. de humano conceptu c.* 12. ex Plinio *l. 7. c.* 15. respondet, Paucis ire singulo mense confertim, & in magna copia, sed trimestri spacio interposito. Quod vt non valde improbo: ita magis mihi placet Alberti Magni, *Com. in eum locum*, sententia, Mendam subesse. Quam licet violentam esse dicat Mercurialis *loco iam dicto*, *itemque de Gener. hom.* 5. contraque fidem omnium E Ms. Codicum: mihi tamen imptobabile videtut, ertoris vetustatem debete officere duobus illis eiusdem Atist. manifestis locis, 2. Gen. 4. & 4. Gen. 2. vbi ait, φθινόντων τῶν μηνῶν, *decrescente luna*, περὶ τοὺς μῆνας φθίνοντας, *circa decrescentem lunam.* Quorum verborum explicationem, & quasi restrictionem si vis esse ea, quæ in de Hist., & quidem sensu Pliniano: non valde pugnabo. Non refragabor etiam, F aut more ferocularum quotundam tidebo, si in Græcia ita esse dixeris, non in Scythia nostra. Magnam enim in hac re diuersitatē esse, secundum quoq; regiones, Accotambono ctedo *Notus in eum locum.* Vide Massatiam 4. *Pract.* 1.

CAP. XXIV.

IX. Sed cur omnibus tricenis diebus potius, vt Plinius loquitur, quam vel vicenis, vel quadragenis mouentur menses? Placet mihi Mercurialis *in de Gen. hom.* determinatio, Quia est motus quidā Criticus. Quando igitur dies Critici constituuntur per quartas seu hebdomadas: quatuor autem hebdomadæ conficiunt paullo minus quam integrum mensem: ideo hoc potius modo fit, quam alio. Tanto enim tempore tantum colligitur, vt opus sit expulsione. Hoc est, quod 2. *Gen.* 4. dicitut, Non esse motum hunc, ἂν μή τι βίᾳ πολλῇ, καὶ παρὰ φύσιν, *nisi cum violentia, & præter naturam.* Dum enim natura gtauatur copiâ, insurgit, non sine manifesto corporis sensu. Hoc (si quid video) dictum est de iis, quæ natutalitet se habent: non de libidinosis illis, quibus aliquando ter eunt in mense, vt scribit Philosophus noster 7. *Hist.* 2. & ex eo Mercatus 1. *Morb. mul.* 4. Cæterum, id, quod dictum est de quatuor hebdomadis, confirmatur obseruatione illa mea, cuius modo memini. Vide, si placet, censutam huius motus Critici apud Bonam. *l. c.* X. Cur anno demum bis septeno fieri hoc incipit, 5. *Hist.* 14. 7. *Hist.* 1? Quidam dicunt ideo fieri, quod calor in iunioribus sit acriot, insumatque sanguinem. Hoc illis nullatenus dari potest. Quo enim modo cum tanta humiditate, qualem primi anni (præsertim in fœmina) secum ferunt, tanta possit esse calotis acrimonia? tanta vis ad discutiendum? Vera igitur causa est, quod ante illud tempus absumatur omnis sanguis in corporis incrementum, 14. *Vs. part.* 4. Licet autem anno 14. non desinat augmentum, sed duret vsque ad ἀκμήν: non tamen postea requiritur tantum sanguinis, quantum antea. Et possunt quidem circa hoc tempus concipere: at, quia (vt dixi) corpus etiamnum indiget materia pro auctione, vix sunt viuidi fœtus ante annum ter septimum, vt Arist. definit 2. *Gen.* 4. 5. *Hist.* 14. 7. *Hist.* 1. Fit autem hoc (vt idem ait) ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, *vtplurimum.* Quare non obsunt nobis exempla quædam rara earum, quæ vel quinto, vel octauo, vel nonæ-

no ætatis anno menſes habuerunt, conceperuntue. Qui vult, videat illa apud Schenkium 4. *Obſer.* 125. & Syluium, *Com. de Menſibus.* Sunt autem omninò tales breuioris vitæ. Vt enim Hipp. ait *6. Epid.* 8. *t.* 16. Aetas ab ætate differt. Propterea, quod his quidem adoleſcentia eſt, iam illis iuuentus eſt, & quod his iuuentus, illis perfecta ætas. Contrà, diutius viuunt, quibus tardius erumpunt, cæteris tamen paribus. De maſculis penè eadem eſt ratio. Quo, enim citius incipiunt libidinari, eo citius ſeneſcunt, moriunturque. XI. Cur inter omnes fœminas, aut ſoli mulieri, aut nulli fœmellæ æque prodeunt? Proponit hoc Ariſtot. *5. Hiſt.* 18. & reſpondet *7. Hiſt.* 2. cæteris fœminis verti in alimoniam corporis: aliis in pilos, in corticem, in ſquamas: alias eſſe maiores maribus ſuis, &c: quæ vide. Noſtri addunt, Mulierem præ omnibus aliis eſſe voluptuoſam & otioſam, vnde & multum ſanguinis gignatur, & parum diſcutiatur. Adde his iterum Maſſariam 4. *Pract.* 1. XII. Cum ſanguis ſoleat fluere, aut per διαίρεσιν, *ſolutionem continui*, aut per διαπήδησιν, *transſudationem*, aut per ἀναστόμωσιν, *vaſis apertionem*: quomodo fluit heic? Quidam volunt euincere *ex* 2. *Gen.* 4., Ariſtotelem ſtatuere διαπήδησιν. Ego vero non magis διαπήδησιν, quam ἀναστόμωσιν inde poſſum elicere. Tenuitas enim ſanguinis, non vaſorum, facit διαπήδησιν. Fit omnino per ἀναστόμωσιν, vt poſt Mercurialem Claudinus docuit. XIII. Sed quorum vaſorum ἀναστομώσει? Vteri proculdubio: quo de non quæritur. Sed, fundi, an ceruicis? Ariſtoteles *l. c.* videtur velle, fieri per vaſa fundi, cum ait, ἐκκρίνεσθαι εἰς τὰς ὑστέρας, *effundi in vterum*. Idem vult Galenus *1. Sem.* 7. Atidem 6. *Loc. aff.* 5. *præcipue* 5. *Aph.* 60. videtur diſtinguere, & docere, In non grauidis vacuari per fundum: in grauidis per ceruicem ſeu collum. Veſalius *lib.* 5. *cap.* 15. mitam profitetur diligentiam, quam in indagandâ hac re adhibuerit. Docet autem, ex cadauerum ſectione nunquam quidquam diſcere ſe potuiſſe, quod ad alterutram ſententiam confirmandam ſatis eſſet. Hac occaſione (credo) vſus Columbus *lib.* 6. *Anat. ſua* (conſentit huic Peramatus *de Procreat. hom.* 3.) arbitrium ſibi ſumens de toto negotio, Sæpenumero ſe vidiſſe, ait, oculis ſuis in mulieribus, quæ violenta morte perierint, vel dum menſes illis fluerent, vel dum propediem inſtarent, exire ſanguinem hunc per ceruicem. Quod vidiſſe illum vt negare non auſim: ita concludere ille non poteſt, aut hoc tantum, non etiam illud fieri, aut perpetuum hoc eſſe in omnibus. Quoties enim factum fuiſſe credendum eſt, vt pœna capitalis in eos exacte dies incideret? niſi forte metus mortis ciere potuit? Sed viderit (vt loquitur) ſæpenumero: quid reſpondebit ad duo Veſalii argumenta? Primum eſt: In procidentiâ vteri manifeſte apparet, ſanguinem menſtruum vacuari per fundum vteri. Secundum eſt: Quæ concipiunt, illis ſecundæ adhærent vteri fundo. Veriſimile autem omnino eſt, per ea vaſa ire ſanguinem, qui ſingulis menſib. vacuatur, per quæ it ille, qui fœtum conſtituit, alitque in vtero. Quod attinet diſtinctionem Galenicam, idem Veſalius docet, nullam adeo neceſſitatem eſſe, grauidas ſemper purgari per ceruicem. Neq; enim toti vteri capacitati ſecundæ adhærent, (quin immo, alteri tantum parti, vt infra docebo) neq; vterus in omnibus tam exacte clauditur. Quid mirii igitur, ſi fluat ex illis vaſis, quæ occupata non ſunt? maxime, in iis, quibus vterus non eſt clauſus, quæque ſuperfœtare poſſunt? Quamobrem concludo, Poſſunt fluere vtrinque, & modo ex his fluunt, modo ex illis, modo ex vtriſque. XIV. Quæ cauſa eſt eius rei, quam modo tetigiſti, Quibuſdam etiam grauidis fluere? & quidem aliquibus, primis tantum menſibus, aliquib. toto geſtationis tempore? Vnam cauſam ſupra attuli *ex* 1. *Gen.* 19. *extr.* Præter naturam eſſe. Ait enim Philoſophus, ἀλλὰ τοῦτο μὲν νοσηματῶδες, *ſed hoc morboſum eſt.* Ita 4. *Gene.* 5. παρὰ φύσιν, *contra naturam* ait eſſe. Et addit, βλάπτει γὰρ τὸ κύημα, *lædit enim conceptum.* In eandem ſententiam 7. *Hiſt.* 2. ſcribit, φαῦλα τίκτουσι, καὶ μὴ σώζουσιν εἰς αὔξην, &c. *Tales*, inquit, *pariunt liberos morboſos, quique non diu viuunt, aut, ſi viuunt, morboſi ſunt.* Loquitur autem de iis, quæ toto tempore habent. Iam addo alteram, Otium & lu-

xum mulierculartim nostrarum, qui- A bus peruertunt, & falsi conuincunt Hipp. nostrum, 5. *Aph.* 31. docentem, Mulier grauida sanguine misso abortit, maxime, si maior sit fœtus. Quota enim quæque est, quæ hodie secare venam non erubescit? Et accidit hoc plerisque bene, illis, dico, quæ valde sanguineæ sunt. Sed accidit etiam multis male, fitque inde, vt non tantum B partus sint difficiles, sed & fœtus ipsi postea, vel semper miseri, vel cito moriantur. Quo fit, vt amplectar consilium Syluii, *Com. iam nuper citato*, Non nisi illis venam esse secandam, quæ menses habent, dum grauidæ sunt: sed cum hoc additamento, Si certum sit, esse ex sanguine laudabili. Si enim sit ex sanguine tenuiore, qualis non tantum in biliosis est, sed & in lineosis: C non admitto consilium. Hinc intelligitur, Cur quædam, etiam dum lactant, menses habeant? Docet id Aristoteles quoque 7. *Hist.* 11. Vide Augenium 5. *Epist.* 1. Chr. à Veiga *Com. in dict. Aph.* Accoramb. *tract. de vsu lactis.* An & in his & in illis non meretur dici sanguis menstruus? Certe Hollerius *in Scholiis ad libr. 1. de Morb. int. cap.* 58. valde verisimiliter docet, ex D hæmorrhoidibus vteri fluere. An potius τὰ λόχεια sensim & sensim in his secedunt? Sanguis enim est ater, quem iure dixeris esse reliquias boni illius alimenti, quod fœtus capit. Argumentum eius rei esse dixeris, quod sanguis hic it, non cum molestia, vt dixi de menstruo: sed sine illa, docente Bonacciolo *lib. 2. de Conceptu hom. cap. 2.* Vide de hac re Paschalium ad Pere- E dam *libr. 1. cap.* 55. XV. Quot diebus solet absolui fluxus hic? Non in omnibus eodem temporis spacio. Pro diuersitate enim temperamentorum, ætatis, aliarumque circumstantiarum hæc variant. ὅσαις ὀλίγον χρόνον γίνεται, δύο ἢ τρεῖς ἡμέρας, ἀπαλλάττουσι ῥᾷον, *quibus exiguo tempore fit, puta, duos aut tres dies, ea facilius defunguntur, inquit Philosophus* 3. *Hist.* 2. Dixeris hoc ex Hipp. esse, qui F *de Morb. mul.* 15. Moderati, inquit, menses sunt, qui ad duos aut tres dies durant. Longius aut breuius tempus morbosum est. Atque hæc duorum summorum virorum testimonia faciunt, quo minus credam Auerroi, 3. *Coll.* 29. dicenti, Et tempus naturalis purgationis breue, est vnius diei: longum, est dierum septem. Licet enim in morbosis etiam vltra septimum extendi possit: in sanis tamen absolui posse vno die, prohibent me credere illi, quos dixi. Bonamicus 4. *Alim.* 17. omnia refert ad maiorem, minoremue caliditatem. XVI. Qua quantitate solet esse? Hipp. *l. c.* ad duas heminas Atticas refert, hoc est, ad ℥xxx, vt computat Mercurialis *de Morb. mul.* Sed reuera, vt idem Mercurialis docet, Non potest certum quid dici.

C A P. XXV.

XVII. Quam diu, seu, ad quot annos durare solet? Arist. 7. *Hist.* 5. scribit, Circa annum quadragesimum plerisque sisti: quib. autem tum non sistitur, illis ire ad quinquagesimum vsque. ἀλλὰ τοῦτο μὲν σπάνιον γίνεται, *at hoc raro fit.* 5. *Hist.* 14. Magnâ enim ex parte circa annum quadragesimum quintum desinunt esse fœcundæ. Quo magis dici poterit, si quæ peperit anno sexagesimo, esse id rarum, & pene monstrosum. De partu Constantiæ Imperatricis, post annum scilicet quinquagesimum, quomodo dubitatum fuerit, non ab hostibus tantum, sed & ipsis coniugibus, quæque turbæ illum exceperint, videre est, cum apud alios, tum apud Collenutium *libr. 4. Hist. Neapol.* XVIII. Cur per hanc potius partem, quam per aliam it sanguis hic, v. g. per nares, per hæmorrhoidas? Vt natura assuescat huic viæ: non autem, quia vterus est debilissimus, quod quidam censent. Interim non nego, fieri id postea, & ex accidenti, Quia natura assuescit huic viæ, si contingat in corpore error aliquis, mittit etiam eo excrementa. Hinc vterus dicitur cloaca omnium, quæ in fœminis gignuntur, sordium, ex Hipp. *lib. de loc. in hom.* 6. & Aristot. 4. *Gen.* 7. Atque huc faciunt, quæ ex Galen. & Syluio non ita pridem dicta sunt. XIX. Vtrum sola quantitate sit excrementum, an etiam qualitate? Si bene se habent fundamenta nostra, nullo modo potest esse excrementum qualitate, 3. *Caus. sympt.* 2. quod

2. quod cum veneno comparant quidam. Statuit id tamen Fernelius 7. *Physiol.* 7. quem sequitur longa pompa, inter quos celebriores sunt, Cardanus *Com. in Hipp. lib. de aere, aq. & l.* 8. Bottonus *de morb. mulier. cap.* 7. *& seq.* Horum Rhetoricationes (vt sic dicam) qui cognoscere vult, simul quid in vniuersum & singulis responderi debeat, adear Ioubertum 2. *Paradox.* 1., aut, in eius defectu, referendarium ipsius Casmannum 2. *Psychol.* 8. *disp.* 9. Peramatum *l. de Procr. hom. cap.* 16. Laurentium 2. *Anat. quaest.* 20. Claudinum, 1. *Respons.* 23. Horstium nostrum 1. *Nat. hum.* 1. *quaest.* 7. Paucis, si ita vis. Quamdiu sanguis hic à natura gubernatur: tamdiu bonus est, & naturae amicus. Vbi autem corrumpitur, vel ex diuturniore mora, vel ex admistione prauorum excrementorum: fieri & ipsum prauum, naturaeque inimicum, rationabile est. Venenum tamen fieri nego, quatenus venenum à pernitioso distinguitur in Medicina. Huius meae assertionis haec duo iam fulcra sunto. Hipp. 1. *Morb. mul.* 15. ait, χωρέειν, οἷον ἀπὸ ἱερείου, *fluere quasi ab animali iugulato.* Huius interpretationis fides si tibi suspecta est forte, Casaubonum adi *Animaduer. in* 1. *Athenaei* 11. Qui si satis non est, accedat Aristot., qui 7. *Hist.* 1. ait, τὰ καταμήνια εἶναι αἷμα, οἷον νεόσφακτον, *menses esse sanguinem, qualis à recens mactato animali profluit.* Et haec quidem hactenus: quibus ἐπισώγματος loco addo, propter adolescentiores, Columbi & Valuerdae crassissimas subtilitates. Ideo, inquit Colũbus *lib.* 12. *Anat.*, sanguis hic ad foetum necessarius non est, quia quibusdam grauidis fluit. Pulcrum! Si enim paucis quibusdam, ergo ne omnibus? Sed & ipsus se refutat, cum ait, Factum hoc fuisse ob magnam sanguinis copiam. Nimirum, ob hanc eandem dixi quibusdam secari venam. Quod vero praecipue mireris in homine, est, Purat, illũ tantum sanguinem dici menstruum, qui singulis mensibus effluit: ideo addit, In quibus non gignitur in tanta copia, in iis vniuersum distribui ad foetum ipsum, naturae miraculo. Ego vero supra dixi, quid vocetur sanguis menstruus, non, inquam, ille, qui ostentare se solet singulis mensibus, cum mulier in vtero non

A haber, lactarue: sed quem natura destinauit alendo foetui. Alitur igitur foetus, non illo sanguine, qui è venis in vterum effluxit: sed semen trahit illum è venis, vt infra latius explicabitur. Valuerda 3. *Anat.* 17. videri vult, φιλοσοφικωτέρως egisse hanc rem. Ait enim 1. Si sanguis hic esset necessarius ad constitutionem animalis, omnia animalia habe-

B rent. At non habent omnia: immo sola mulier & equa, teste ipso Aristotele. Argumentum hoc esse factum ad imitationem illius, cuius ex 1. *Gen.* 4. de testibus facta est mentio; Bonamicus obseruauit 4. *Alim.* 16. Respondit autem ipse Aristot. 7. *Hist.* 2. vt pluribus non sit opus. 2. ait: Multae pariunt, & pariunt liberos sanos, quae nunquam habuerunt menses. Ego dico, Non valde multis ac-

C cidere, sed paucissimis, & inter millenas forte vni, qualis illa fuit, quam Rondeletius *Meth. cap.* 24. ait duodecies peperisse, & non habuisse hunc fluxum vnquam. Sed & nouerat hoc Philosophus, 1. *Gen.* 19., ceu dictum est mihi. 3. ait, Quod singulis mensibus eiicitur, tam est prauum, vt foetum interficere potius aptum sit, quam natum alere. Qui priora non legit, is desiderat responsionem.

D Modo illud addo ex Bonamico: Debebat sanguis hic coqui à semine viri, foetuque: quod cum nõ fit, quid miri, si vitium capiat? 4. ait. Multae initio conceptionis purgantur: quod ni fieret, periclitaretur infans. Ita est, veruntamen cum explicatione, quam dedi. Ex magna igitur illa copia dum capit infans, quod satis sibi est, ablegat autem superfluum: quid incommodi inde habet sen-

E tentia nostra? Tandem ait. Non ob copiam fluere, alias fieret sine illis symptomatis, quae videmus: fieri autem, cum excrementa quasi fermentata turgent. Magnum postulatum! Etiam ob solam copiam non adesse signa pellentis naturae! Sunt autem tanto euidentiora, quanto sanguis est impurior. Ideo illae, quae purgantur per sex aut septem dies, recte possunt appellare malam suam

F septimanam, ob dolores grauissimos, strangulationes, aliaque quae facit mustum illud feruens. An vterque horum fundat se super distinctione illa, Aliud est sanguis menstruus, aliud sanguis, quo foetus nutritur? Menstruus sanguis

 est

est (dicit quidã) qui sua natura malignus est, & non gignitur in omnibus: in quibus autem gignitur, siquidem grauidæ non sint, pellitur singulis mensibus; si sint, facit in illis picas, vomitus, alia mala, A collectus autem vacuatur post partum sub nomine τῶν λοχείων, &c. Hæc repudiabit, qui priora bene intellexerit. Quare gradum iã facio.



CASP. HOFMANNI DE GENERATIONE HOMINIS LIBER SECVNDVS.

Cap. I.

Explicata quoquo modo natura & essentia vtriusq; principiũ nostri, deinceps propiꝰ veniendum est ad rẽ, applicandumq; agẽs ad patiẽs. Nam, quid agendo semen masculum in semen fœmineũ, producit hominem? Heic quoniam ab omnibus, tam Peripateticis, q̃ Galenicis, semini masculo tribuitur vis C actiua, seu effectiua: ab omnib. etiam pariter disputatur de δυνάμει, *facultate, seu, vt Scaliger vult, potestate quadã, virtuteue*, quâ agente seu operante sequatur effectus, qui est hominis ex semine generatio. Vocant hanc, qui Græcas amant literas, πλαστικὴν, διαπλαστικὴν, δημιουργικὴν, ποιητικὴν, *formatricem seu formatiuam, efformatiuã seu informatiuam, fabricatricem, effectricem, & forte aliter*. Schegkius *in libb. de hoc nego-* D *tio* retinuit Græcum, vocauitq; Vim plasticam, quem sequar. De hac qui dicere occipit, subito inuoluit se quęstioni vulgatissimæ iuxta & tenebricosissimæ, de formarum origine. At vero quia illa nimis longe abducit nos à scopo, sufficiet forte autores tantum monstrasse, qui illam prosecuti sunt. Inter hos Conimbricenses sunt, *Com. in Arist. 1. Phys. 9. quæst. 12., & Com. in 1. de Gen. & Cor. 4. quæst. 8. & 13.* E Fonseca *Com. in 5. Meta. 2. quæst. 4.* Ruuio *in 1. Phys. 2. quæst. 1.* Pererius 5. *Cõ. princ. 21.* B *& 22.* Pendasius *in Exam. princ. 20.* Bonamicus *2. de Motu 28. & seq.* Argẽterius *in 1. Aph. 1.* Vicomercatus *2. Princ. natural. 9. & 10.* Erastus *disp. de medicament. ppriet. c. 14. & seq.* Breuiter, Formas & vim formatricem nõ necesse habemus aliunde petere, cum omnes res creatæ suam pfectionem in se habeant, natæq; sint similes sibi (q̃ ipsum sit omnib. suis numeris pfectũ) pducere. Quando igitur Vis plastica est aliquid animalis, quid est? Gal. *de Form. fœt. 6. itẽ 9. Sẽt. Hipp. 8.*, cũ quo Th. à Veiga facit *Com. in 6. Loc. aff. vlt.* oratorie magis mirantur, quæ facta sunt à Natura, q̃ dicunt, à quâ causâ fiant. Idem Gal. 17. *Vs. part. 1.* videtur inclinare ad Animã mundi Platonicam. Quo it (nisi fallor) 1. *Tép. vlt.*, idemq; sensisse Aristotelem, psuadere vult 2, *Tép. 6.*, vbi dubitat, vtrum Vis plastica sequatur omniũ partium temperiem, quatenus ab elementis sunt? an potius diuiniorem aliquã superne originem habeat? Quare de elementis subiicit, Εὔλογον, ὄργανα μὲν εἶναι αὐτὰ· τὸ διαπλάττον δ' ἕτερον, *rationabile est, elementa quidem seu elementorũ qualitates instrumenta duntaxat esse: id autem, quod format, aliud quid esse, fortaßis, Animam mundi*. Contra hanc quę dicant Conimbricenses, *in Phys. l. c. 2 item de Cælo 1. quæst. 1. art. 3.* si videre libet, licet. Cæterum, quia Gal. *in de Form fœt.* negat, τὴν ἐν τῷ σπέρματι ψυχὴν διαπλάττειν τὸ ἔμβρυον, *animam, in semine contentam, formare fœtum*

fœtum; ea ipsa autem, vel est sententia Aristotelis, vel non longe ab illa abest: age videamus rem paullo attentius cum Bonamico 4. & 5. *Alim. passim.* Quandoquidem animæ hominis sunt variæ facultates, quarum aliæ agunt per qualitates elementares, aliæ non agunt: si Aristoteles quasdam deducit ex semine paterno, quasdam θύραθεν ἐπεισιέναι, *forinsecus accedere* scribit, vtique certi quodammodo esse possumus de ipsius voluntare. Atqui τὸ φυτικὸν, *anima vegetatiua*, vna cum τῷ αἰσθητικῷ, *anima sensitiua*, obitur à qualitatibus elementaribus, quibus vtuntur illæ pro instrumentis. Ergo. Intelligitur hoc amplius ex oppositione. Si enim τὸ λογιστικὸν, *anima rationalis*, quam νοῦν, *mentem* solet ille voca-re, μόνος θύραθεν ἐπεισεῖ, καὶ θεῖός ἐστι μόνος, ὅτι τῇ αὐτοῦ ἐνεργείᾳ οὐ μὴ κοινωνεῖ σωματικὴ ἐνέργεια, 2. Gen. 3. *solus accedit forinsecus, solusque diuinus est, quod actioni ipsius nihil habeat commune cum actionibus corporalibus*: manifestum erit, quid sentiendum sit de reliquis facultatibus. Hoc docent illa, quæ sequuntur, ab omnibus vexata, à paucioribus recte accepta. Πάντων ἐν τῷ σπέρματι ἐνυπάρχει, ὅπερ ποιεῖ γόνιμα εἶναι τὰ σπέρματα, τὸ καλούμενον θερμόν. τοῦτο δὲ πνεῦμά ἐστι, ἐμπεριλαμβανόμενον ἐν τῷ σπέρματι, καὶ ἐν τῷ ἀφρώδει, καὶ ἡ ἐν τῷ πνεύματι φύσις, ἀνάλογος οὖσα τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ, *In omni animalium semine inest, quod facit, vt semina sint fæcunda, vocatum, inquam, Calidum. Hoc spiritus est, inclusus semini, seu potius parti ipsius spumosæ, & in spiritu natura quædam, proportione respondens stellarum elemento.* Heic quid est γόνιμον ποιεῖν? Dicat Bonamicus noster 4. *Alim.* 19. Spiritus, in aëria seminis substantia comprehensus, aspersus autem à calore cœlesti, & vià patre accepta, & ea, quam è cœlo participat, in vterum fœminæ coniectus, concoquit materias, à fœmina infusas, & pro ratione ipsarum variis modis afficiens, efficit instrumenta; dum vero ea fabricat, appellatur Vis διαπλαστικὴ, seu, δημιουργικὴ; sed vbi exstructa fuerint instrumenta, vt vti illis queat, quæ prius erat Vis formatrix, illis vtens degenerat in Animam, mutata scilicet habitudine, quam habebat ante organorum fabricationem, & postquam organa formata

A fuerint, tum iis vtitur, eadem substantia permanente. Et post pauca, si sensum afferre, satis est: Eadem substantia est, quæ Vis formatrix dicitur ante organa, & Anima, quæ post organa. Tu vero fortassis hinc occasionem capis dicendi cum Fernelianis, Cœlestem, adeoq; diuinam esse Vim hanc plasticam? Quamobrem hæc addo superiorib. Deus & Cœlum a- B pud Peripateticos sunt prima viuentia, prima principia, primæ causæ omnis vitæ, siue illam plantę dicas, siue animalis, siue hominis: sed Deus quidem, vt mouens seu causa remotissima, libere agēs; Cœlum autem, vt mobile, seu causa propinquior, ex præscripto cōditoris agens. Est.n. Cœlum in id institutum, vt præsit mutationibus rerum naturalium. Ideo recte dictum est supra, Si Cœlum staret, C omnia inferiora starent, hoc est, non esset vlla vicissitudo generationum & corruptionum. Cœlum ergo quia effectus omniū rerum cōtinet eminenter, motu & lumine efficit in his sublunaribus Calorem, quo omnia animantur. Efficit autem, non quia immittit substantiam aliquam calidam: sed quia substantiam calidam, quæ in nobis est, exsuscitat, fœcundamque reddit. Hæc res exemplo D declaretur. Cerealia semina, quæ per autumnum spargit rusticus, cur nō germinant per hyemem? Deestne illis aliquid ad perfectionem? Non puto: Accedente enim calore cœlesti germinant. Calor igitur cœlestis est ille, quo fauente, & pullulant, & crescunt, & ad maturitatem denique perueniunt. Ita semen humanum, calefactum à superioribus, redditur γόνιμον, quod est (.vt explicant.) E ζωόγονον, καὶ ζωοποιὸν, *vt aptum sit producendo animali*. Hoc Arist. voluit dicere illo iam allato, Homo generat hominem & Sol. Pendent enim hæc nostratia è superioribus, propter æquiuocam connexionem, non propter vniuocam effectionū communionem, vt, paulo sanius quam Cæsalpinus, Scaliger loquitur *Exerc.* 6. *num.* 5. Hoc volebant veteres, eum Cœlum, & Solem, adeoq; supera cor- F pota omnia, generantis & patris nomine vocabant, *vt est* 1. *Gen.* 2. Dicis. Cœlum igitur quia dat semini formam, cur cœleste non dicitur semen? Dico. Cœlum primo dat homini: secundario semini, quod homo profundit. Totum igitur

quia ab homine est, iure etiam dicitur Humanum, non Cœleste. Pendet autem ab homine συνδυαζομένῳ tamdiu, quamdiu durat ὁ συνδυασμός. Quo absoluto, exsistit forma seu λόγος, superstes in materia, seu ὄγκῳ seminis, iamque actu distincta est forma ab efficiente, semen fœcundum à patre fœcundo. Et hanc ob causam dicebatur priscis ἀπόσπασμα ψυχῆς καὶ σώματος, ceu vidimus ante. Nimirum, vt ignis (qua similitudine Bonamicus vtitur) excitatur per attritionem duorum corporum solidorum: ita in συνδυασμῷ excitatus spiritus exsilit cum corpore suo in fomitem, in quo nouum ignem excitat, qui Anima dicitur. Patet ex his, quatenus Themistio & Auerroi, *Com. in 2. de Anima* 12. concedi possit, Vim plasticam esse cœlestem & diuinam? Quia Cœlum ita irradiat materiam seminis, vt apta sit producendæ speciei suæ. Quo tendunt illa, quæ supra dixi de diuinitate Calidi natiui, quia, inquam, viuificat elementa. Potest & alio modo diuina esse, quatenus forma est θεῖόν τι, 1. *Phys. t.* 81.

CAP. II.

TV dicis fortasse, Si omnino ita est de inferioribus animæ gradibus: quid fit de rationali? estne illa quoque ex semine? Si de Aristotelis mente (quam exponere nobis animus est) quæris, ausim pene affirmare, Non esse ex semine. Hoc enim loquitur disertis plane verbis locus ille, quem *ex 2. Gen. 3*, attuli, cum ait, Mentem accedere forinsecus. Hoc clamant illa *2. de Anima 2. t. 21.* περὶ δὲ τοῦ νοῦ, καὶ τῆς θεωρητικῆς δυνάμεως οὐδέπω φανερόν. ἀλλ' ἔοικε ψυχῆς γένος ἕτερον εἶναι. καὶ τοῦτο μόνον ἐνδέχεται χωρίζεσθαι, καθάπερ τὸ ἀΐδιον τοῦ φθαρτοῦ. *Quasi diceret, Definitio animæ, præcedenti cap. tradita, non extendit se ad hominem, seu ad animam rationalem. Imo videtur illa species esse alia quædam anima, eamque solam esse separabilem à corpore, quemadmodum incorruptibile & æternum à corruptibili.* Quibus ex locis, aliisque pluribus quibus diuinitatem τοῦ νοῦ, *mentis seu intellectus* prædicat, clare intelligitur, Quid de animarum nostrarum immortalitate senserit Aristoteles? Quod autem non definierit, Vnde sit anima nostra? mirum non est. Postquam enim discessit à Platone,

A qui ex Anima mundi decidebat; non suppetebat autem illi alia ratio: maluit in dubio relinquere, quàm temere iactare falsa. Nempe hunc fuisse illi morem scimus, vt in iis, in quibus sensus fides illum destituebat, non temere, aut affirmaret quid, aut negaret. Illud, ne temerarius haberetur: hoc, ne impius. Non me latet, Hawenreuterū nostrum *in Oratione primum sua Magistrali, anno* 1574. *habita,* B *deinde in Com. in 3. de Anima* 5. quæ Goclenius quoque habet inter alia similis argumenti, *anno* 1594. *edita*, probare voluisse, Traducem (vt hodie fere loquimur omnes) etiam de mente Aristot. esse. At vero, quia loca, quæ affert, non persuadent; immo vero, quia ad loca contraria, aut nihil respondet, aut non satis: hactenus ego illi aures dare non potui. Idem dictum velim de Rumbau- C mio, *in præf. Exerc. de Gen. fæt. item Ex.* 72. *& seq.* Cæterum, licet quæstio de traduce sit obscura, explicatu difficilis, periculique plena, quod in quamcunque partem statuatur aliquid, sequantur absurda, quæ vel in sacræ scripturæ diuinitus patefacta testimonia impingunt, vel refragantur perpetuo Naturæ ordini, vt vere loquitur summus Vir, Casp. Peucerus *in elegantissimo tractatu de essen-* D *tia & ortu animæ*: tamen, quia licuit semper, semperque licebit in medium proponere, quid quaque de re sentias, ità puto. Si in omnibus, quæ generantur, generãs dat generato totum, v. g. equus generat equum, asinus asinum, canis canem, & sic de cæteris, ita, vt ad perfectionem cuiuslibet speciei nõ desit quidquam: cur homo sit infelicior equo, asino, cane? Quin Natura ipsa, si loqui pos- E set, indignissime se ferre clarissimis verbis testaretur, adimi sibi nobilissimam operationem, hoc est, generationem substantialem, vt alicubi scribunt Conimbricenses. Huius sententiæ fuisse memini viros clarissimos, eosdemque præceptores meos optimos maximos, DD. Ph. Scherbium, & Nicol. Taurellum, cuius hac de materia supersũt geminæ Dispu- F tationes, *quarum altera anno* 1596. *respondente Stanislao Iurgeuicio habita fuit, altera anno* 1604. *respondente Christophoro Leibnitzio.* In quibus, vt in toto quoque negotio, si quædam nimis accurate, adeoque superstitiose disputantur, pensiculantur,

lanturque: non ego id valde probo, sed A ad illos me adiungo, qui sobrietatem quandam, & parsimoniam in eiusmodi controuersiis desiderant. A me autem qui argumenta, vel pro stabilienda hac parte, vel pro diruenda aduersaria expectet is pariter accuset me pruritus cuiusdam omnia inculcandi huic commentario. Quæ causa quoq; mihi est, cur excutere nolim ea, quæ de Vi plastica scri- B pserũt, Leonicenus *libro singulari*, Schegkius *tribus integris*, Langius 1. *Epist*. 14. alii aliis locis. Mihi enim satis est dixisse, In semine masculo esse virtutem quandã, à mare propagatam, quæ è semine fœmineo, tanquam materiã, fingat alium hominem. Atque hanc dici Vim plasticam. Nec me Gal. moratur, qui negat, Animã feminis hoc posse, *οὐ μόνον οὐκ οὖσαν σοφήν, ἀλλὰ καὶ παντάπασιν ἄλογον, quod non tantum* C *non sapiens sit, sed & omnino bruta.* Qui enim instituit generationem hãc substãtialem, supra omnes est sapiens, & omnibus modis prudens, quo ipsus it 5. *Aph*. 39. Et hic est iussus ille diuinus, de quo Erastus *l. c.* aliique egregie philosophantur. Pariter nõ discutiam, ad quam facultatem pertineat hæc vis? Videri autem potest de controuersia illa Vallesius 2. *Controu*. 18. Bonamicus 4. *Alim*. 1. Peramatus D *l. de Facult. c.* 6.

C A P. III.

HEic nobilissima sese ingerit disputatio, An semen, à patre abiunctũ, sit animatum? seu, vt alii loquuntur, viuatne? si sit ita, quo modo? actu? an potentia? Plerique omnes, dum conantur rẽ explicare, implicant. Audientes enim a- E ctum, subito intelligere volunt illum secundum, quo animal est animal, hoc est, intelligunt animam, instructam instrumentis illis, quib. animal vnumquodque indiget ad edendas actiones suas. Tum vero absurdum dictu non est, Semen nõ esse animatum. Ergo potẽtia est animatum, dicunt, Sed & horum non pauci errant, dum potentiam intelligunt nudã, qualis est in ligno, è quo fieri potest mẽ- F sa. Tum vero idem est, ac si dicas cum priorib., Semen non est animatum. Qui primus inter recentiores mihi fregisse glaciem hanc visus fuit, Scaliger est, *Exerc*. 7. *n*. 5. cui lumen præiisse, non Auerroëm tantum, sed & ipsum Aristotelem, postea didici. Docuit is, duplicem esse potentiam, ꝑpinquam & remotã: duplicem quoq; actum, primum & secundum. Et hunc quidem (actũ secundum) coincidere cum potentia ꝑpinqua: illum (actum primum) cũ potẽtia remota Si ergo quæras de semine, Est (inquit Scaliger) animatum potentia remota, seu actu primo: non est animatum, potentia propinqua, seu actu secundo. Vt intelligas, accipe hæc quoq;. Semen cuiusq; animalis habet animã, quæ possit fabricare sibi instrumenta, suo generi apta: Semen nõ habet animã, quæ habeat iã instrumenta illa, quib. operantur singula animalia. Hoc, nisi fallor, Auerroes voluit, *Paraphr. in* 2. *Gen*. 3. Nõ possumus (inquit) dicere, animam inesse semini: non possumus etiam dicere, semen nullam habere animã: sed dicere possumus, habere potentiam animatam. Hoc clarius docuit optimus magister, vt Bonamicus appellare solet, 2. *Gen*. 1. ὅσα φύσει γίγνεται, ἢ τέχνῃ, ὑπὸ ἐνεργείᾳ ὄντος γίνεται, ἐκ τοῦ δυνάμει τοιούτου, *quæcunq; aut à natura fiunt, aut ab arte, fiunt ab eo, quod actu est, ex eo, quod potentia tale est.* τὸ μὲν οὖν σπέρμα τοιοῦτον, καὶ ἔχει κίνησιν, καὶ ἀρχὴν τοιαύτην, ὥστε, παυομένης τῆς κινήσεως, γίνεσθαι ἕκαστον τῶν μορίων, καὶ ἔμψυχον, *q. d. Semen igitur cum sit agens naturale, habet in se potentia principium tale, vt, postquam motus non est amplius, pars vnaquæque sit actu id, quod semen erat potentia.* Et post pauca: ἡ τῆς φύσεως κίνησις ἐν αὐτῷ, ἀφ᾽ ἑτέρας οὖσα φύσεως, τῆς ἐχούσης τὸ εἶδος ἐνεργείᾳ, *principium motus naturæ est in eo ipso, quod fit, sed profectum ab altera natura (à generante, puta) quæ formam habet actu.* Sed (pergit) si de semine quæras, An habeat animam? dicetur tibi, quod antea de partibus. Si enim pars quælibet est animata (actu) quia est à semine, quod est animatum (potentia) fuerit vtique & semen animatum. οὔτε γὰρ ψυχὴ ἐν ἄλλῳ οὐδεμία, πλὴν ἔσται ἐν ἐκείνῳ, οὗ ἐστιν, *nulla enim anima est in alio, præterquam in illo, cuius est anima.* Et concludens negotium, δῆλον οὖν, ὅτι καὶ ἔχει, καὶ ἔστι δυνάμει, *manifestum igitur, quod semen & habeat animam, & habeat potentia.* ἐγγυτέρω δὲ καὶ πορρωτέρω αὐτὸ αὑτοῦ ἐνδέχεται εἶναι δυνάμει, ὥσπερ ὁ καθεύδων γεωμέτρης τοῦ ἐγρηγορότος πορρωτέρω, καὶ οὗτος τοῦ θεωροῦντος, *q. d. Ne erres in eo, quod dixi de potẽtia, hoc tibi dico, Nõ est illa vniusmodi: sed alia*

quidem remota, alia autem propinqua. Ita enim Geometræ vni actu, apponitur Geometra duplex potentia, & ille, qui vigilat; & ille, qui dormit, quorum hic potentiam habet remotã, ille propinquam. Ita etiam homini actu viuenti, opponitur duplex potentia homo: & ille, qui iam habet omnia instrumenta, vt nutriri possit, sentire, ratiocinari: & ille, qui nondum habet, sed habere potest. Quemadmodũ igitur Geometra dormiens habet potentiam ad opus Geometricum, sed lõge remotiorẽ, quã vigilans: ita semen habet potentiam remotam ad hominem. Rursus, quemadmodum potentia illa Geometræ non est nuda, sed præsupponit actum quendã, qualis in nullo alio homine est, quam in eo, qui Geometra est: ita potentia seminis præsupponit actum quendam. Quemadmodũ igitur potentia illa Geometræ dormientis est actus primus Geometræ geometricantis, vt sic dicam: ita potentia seminis est actus primus hominis. An potentiam hanc remotam, quæ eadem est primus actus, Gal. indicauit, cum *lib. de Marasmo* 1. pro seminibus fecit peculiarem ordinem viuentium? Ait. n., tria esse viuẽtium genera, animalia, plãtas, semina Dicis fortasse, Si igitur semen omnino habet animam, quam habet? an potius omnes simul habet? Liceat n. nũc mihi ita loqui. Explicat id Philosophus pulcerrime *c. 2. seq.* τὴν θρεπτικὴν, *vegetatiuam* ab initio habet. Viuit. n. vitam plantæ, quæ est, adhærescendo (vt plantæ) aliunde accipere confectum alimentum, 2. *Gen.* 4. 3, *Gen.* 2. Et hi sunt motus illi primi, quos semen, vtero receptum, orditur, 14. *Ps. part.* 3. Quia autem vegetatiua est quasi fundamentum seu materia τῆς αἰσθητικῆς, *sensitiuæ*, accedit & illa sensim, fabricatis scilicet sensuum instrumentis. Mens autem seu anima intellectualis, quia instrumentis opus non habet, tandem quidem accedit, sed forinsecus, nequaquã ex potentia seminis. Tu vide locum, & fatebere, esse hanc sententiam ipsiũs de anima rationali, secus quam alii putant. Mecum est Atgenterius *Com. in* 1. *Aph.* 1.

C A P. IV.

HÆc si bene constituta sunt, labentur difficultates omnes, sine etiam vlteriori labore. Sed enim, ne qui contemni se putent, agedum, satisfaciam his quoque κὰδ δύναμιν, *pro virili*. I. sit, quod Aristotel. videtur sibi non constare, cum modo dicit potentia semen esse animatum, modo actu. Potentia dicit esse 2. *Gen.* 1. & 3. 2. *Part.* 1. 2. *Animæ* 1. *t.* 10. 9. *Metaph.* 7. & 8. Actu dicit esse 1. *Gen.* 22. 2. Gen. 1. 7. *Metaph.* 9. 9. *Metaph.* 8. *& aliis locis, quæ mox videbimus.* Respondeo ex superioribus, coincidit potentia remota cum actu primo. Quod vt melius accipiatur, oporter huc afferre explicationem triplicis potentiæ, vt *ex* 2 *Anima* 5. *t.* 55. 8. *Phys* 4. *t.* 31. proponunt Conciliator *Diff.* 48. & Th. à Veiga *Com. in Art. cap.* 47., adhibito in exemplum Geometra illo, de quo modo. Actus primus est vniuscuiusque rei, quatenus est: secundus, quatenus per operationes suas procedit in conspectum. Geometræ, qua Geometra, est actus primus eo ipso, quo est Geometra: secundus, quando operatur ex scientia Geometrica. Primo illi actui opponitur triplex potẽtia. Prima, cum vigilat Geometra, nec tamẽ operatur: habet enim tum potentiam pximam ad operationem. Secunda, cum dormit: tum enim habet potentiam remotam. Vtraque hatum dici potest formalis, quia vtrobiq; præsupponitur scientia Geometriæ, quæ est actus primus Geometræ. Tertia, cum infãs adhuc est, antequam fiat Geometra: habet enim tũ quoque potentiã, sed remotissimã, quã ideo materialem vocant. Est enim nihil dum in re, sed mera & sola aptitudo ad scientiam Geometricam, cum prioribus potentiis adsit iam effectiuum pcincipium, vt loquitur à Veiga. Iam igitur ita applico. In semine est potentia illa formalis, quæ cum actu primo prorsus eadem est, vt sine vllo inconstantiæ vitio dicere possit Philosophus vtrumque. II. Anima est actus corporis organici, At semen non est organicum, Animatum igitur non est. Respon. cum Simplicio 2. *de Anima cap.* 1. *t.* 6. ad cuius sensum Mundinus accedit *libr.* 1. *cap.* 13. Anima dupliciter dicitur actus corporis organici. Altero, quatenus organum tale fit, quod postea est animæ organum. Altero, quatenus vtitur organo iam facto Priori modo semen est animatum, quatenus (inquã) format sibi organum. Nimirum vt iam dictum

dictum est, non intelligitur in semine a- A ctus ille, quo animal iam est animal, omnibus suis numeris absolutum: sed ille, quo potest formare tale animal, quale fuit id, a quo decidebatur. Et hoc planissime voluit Argenterius, cum *Com. 2. in Artem c. 45.* scribit, Semen hominis esse hominem, quia formam hominis habeat: deesse autem solum membra expressa, delineata & figurata. Vt mirer, B quosdam ita insultare illi, quem non intelligunt! Nō displicet, quod dicunt iidem, Semē videri habere naturā quandā mediam, inter vere & vniuoce animatum, & inter æquiuoce animatum. Non enim habet animam in actu secundo, vt animal perfectum habet: neque tamen prorsus destituitur animâ, vt animal mortuum. Habet igitur, sed in potentiâ illa, quę cū actu primo est eadem. Huc, C ni fallor, eunt Gal. ista *de Marasmo.* III. Semen est vniforme, Ergo non est animatum. Respondeo. Per *Vniforme* aut intelligis *Similare*, cui opponitur *Organicū*, & ita iam est satisfactum tibi in præced. argumento: Aut intelligis *Simplex*, cui opponitur *Compositum*, & respondeo per negationem antecedentis, Semen non est corpus simplex, vt elementa, sed τόδε τι, vt ostensum fuit supra. Aliter Scaliger, D qui ait: Ab vniformi seu simplici esse actionem. Annon (inquit) anima est vniformis? ab ea tamen sunt actiones, non tantum diuersæ, sed & contrariæ. At, ô vir illustris, actiones non debentur, vel animæ soli, vel corpori soli: sed toti, seu composito. IV. Quidquid viuit, etiam nutritur, At semen non nutritur. Resp. Immo vero nutritur. Habet enim συμφύτους δυνάμεις, *insitas virtutes*, vt Gal. E loquitur 1. *Sem.* 6. attrahendi sanguinem, è quo fœtum format. Quod si non nutritur eo modo, quo animalia, non ob id negari debet illi nutritio. Vt enim potentia habet in se viscera nutritoria, quæ sanguinem postea conficiunt: ita potentiâ nutritur. Instantia. At semen abiunctum non viuit: quin subito disperit. Semina etiam Cerealia, vt & fructuum, si reponantur, non nutri- F untur. Respon. Satis est, si semina nutriantur, & quamdiu in planta sua sunt, & postquam terræ credita sunt. Hoc ipsum arguit σύμφυτον illam δύναμιν. Quod autem semina animalium abiuncta non viuunt, nō adimit illis quidquam. Dico enim: sic cōditor voluit. Tu tamen, si nutritionem hanc improprie dictam esse contendere voles: non pugnabo. Iam enim sufficit mihi, non Aristotel. tantum 2. *Gene.* 6. ita loqui, sed & Galen. 2. *Fac. nat.* 3. Vide mox *cap. 9. & 16. iterumque l. 4. c. 17.*

CAP. V.

V. QVod non est animati corporis pars, siue, quod cum toto non cohæret, non viuit; Semen non est pars corporis. Respon. Isti homines, præ studio φιλαυτίας, ne risum quidem doctorum metuunt! Quis enim sanus ferat hoc, Semen censeri eodem iure cum partibus, quæ totum constituunt? Alioquin vere animatum dici potest, quatenus ab animali est, & animal facit, eo sensu, quo dictum est. VI. Nullum viuens desiderat suam corruptionem, At semen desiderat. Respon. Aliud est, loqui de viuentibus actu secundo: aliud de viuentibus actu primo. Toties igitur cum iam dictum sit, quatenus semen viuat, cur tu perpetuo alio me trahis? Nempe enim luctator, prostratus etiam, non dimittit alterum, ne videatur victus! VII. Sed ne hoc quidem modo, quo tu dicis, semen dici potest animatum. Si enim est abscissa à generante pars, viuet vt insecta viuunt, quorum fertur vna actu esse anima, plures potentia, quia quælibet pars vult viuere, 4. *Hist.* 7. *de respir.* 17. *aut, si ita vis de Vita* 1. At hoc est falsum. Ergo illud quoque. Respon. primum, Argumentum ab insectis, animalibus adeo imperfectis, non valet ad animalia perfecta. Deinde, in similitudine hac maxima est dissimilitudo. Insecta enim iam sunt actu secundo animalia: at semen non nisi primo. VIII. Sententiam tuam sequetur etiam hoc absurdum, Semen generare, non patrem. Respon. Et semen generat, & pater: hic, quatenus semini has vires dat; illud, quatenus acceptas exserit. Quare apud Arist. 2. *Gen.* 1. οὐδὲν διαφέρει, τὸ σπέρμα λέγειν, ἢ ἀφ' οὗ τὸ σπέρμα, *non refert, siue semen dicas, siue patrem, à quo semen.* Proprie autē pater generat, vsus semine,

mine, quasi instrumento. IX. Sequetur etiam hoc absurdi, Semen seipsum formare. Resp. Nihil absurdi est, semen ab actu primo properare ad secundum, formam imperfectam ad perfectam. Vt enim antea dictum est, λόγ☉ seminis σπερματικός, qui instrumenta, actionibus suis apta, facit, vbi fecit, manet ibi, & iam dici ut anima. Tamen, Dicis, Vis plastica se ipsam constituet animam? Ne heic quidem aliquid absurdi est, cum mutetur tantum habitudo, vt Bonamicus loquitur 4. *Alim.* 19. In quem sensum it Peramatus quoq; *l. de Facult. c.* 5. X. Si semen habet animam, aut vegetatiuam habet, aut sensitiuam, aut rationalem. Sed nullam harum habet. Resp. Habet omnes in actu primo, non autem secundo, vt iam toties dictum fuit. XI. Si semen habet animam, aut est eadem cum illa, quam postea habebit animal, aut diuersa. Eadem dici non potest, ne duæ sint concedendæ animæ in vno indiuiduo. Ergo diuersa. Hoc vero absurdum est. Resp. Est eadem anima, ab actu primo educta ad secundum: ibi, nondum instructa debito modo; heic, instructa. Instantia. Quomodo potest eadem esse, si vnius generatio est corruptio alterius? Potest, si recte intelligas hoc axioma, Gallinæ generatio est destructio oui: interim in ouo erat anima gallinæ actu primo. XII. Potentia & actus se mutuo tollunt. Vbi enim potentia est, ibi actus non est. In ouo v. g. si est potentia ad gallinam, non est actus gallinæ. Vix contineo me, quin increpem tarditatem tuam! Potentia in ouo ad gallinam est actus primus gallinæ. Si hoc etiam vis, quod supra fuit doctum, Potentia materialis tollit actum, formalis non tollit. Quare ouum quidem fœcundum recte dixeris ἡμίζωον, *semianimal*: non autem irritum, (quamuis id velit Scaliger, *Com. in* 10. *Hist.*) quia principio caret, vt loquitur Aristot. 2. *Gen.* 3. Pariter, sanguis menstruus, quia mera est materia, non habet etiam aliam potentiam, quã materialem. At ouum irritum ne hanc quidem habet, quia non amplius est capax principii, seu actus primi. XIII. Si canis, v. g., anima est actu in semine canis, semen canis iam esset canis: quo quid absurdius? Absurdissimum esset,

A si actu secundo diceretur inesse animam: at quia primo, nihil plane absurdi est. Ita vero locutos esse veteres quoque, (semen humanum est homo) ex Martiali constat *Epigram.* 9. *ad Ponticum.* XIV. Ergone canis, vel homo, est plenus animarum? fitque adeo, vt anima geniti sit pars animæ generantis?

B Respon. Scaliger, *quo loco dixi*, Animal, quod gignit, non habet plures animas, sed vnam, quæ sufficit plurium generationi. Neque enim absurdum est (addit) animam materialem diuidi ad materiæ diuisionem. Ego vero hæc, vt etiam alia quædam in hac disputatione, refero in censum τῶν περιέργων. Non minus enim boni Philosophi, quam boni Grammatici est, quædam nescire. Tamen, si quis delectatur eiusmo-

C di, is adeat Scaligerum, Conciliatorem & Th. à Veiga locis dictis, Vallesium præterea 2. *Controuer.* 9. Mercatum, *in Physiol. libr.* 1. *quæst.* 98. Peramatum *libr. de Semine*, Ferdinandum 2. *Theorem.* 35. Horstium nostrum 2. *Nat. hum.* 3. *quæst.* 14. Sennertum nostrum 1. *Instit.* 10. Cardanum 2. *Contrad.* 2. *tr.* 6. *q.* 17.

D

CAP. VI.

FOrtassis malit aliquis vberiorem sententiæ dictæ confirmationem? Accipiat igitur hæc ex iisdem fontibus. I. *ex* 2. *Gen.* 1. illud repeto. Cum nihil referat, patrem dicas, an semen, quod mouet ad generationem: siquidem pater mouet actu, mouebit etiam semen actu. II. *ex eodem loco.* Quidquid fit,

E vel à natura, vel ab arte, fit ab eo, quod actu est. A semine fit homo, Semen igitur est actu. III. *ex* 1. *Gen.* 22. *&* 9. *Metaph.* 8. *t.* 13. Omne mouens est actu, At semen est mouens. IV. *ex* 7. *Metaph.* 9. Semen facit, vt artifex, At artifex actum habet, quo agit. Aut sic, *ex* 2. *Gen.* 1. Semen agit, vt αὐτόματον, ab artifice excitatum, At in αὐτομάτῳ est aliquid, quod actu mouet, Ergo in semine

F quoque. Expresse enim ait Arist. 2. *Part.* 1. generationem fieri ex eo, quod iam φύσιν τινὰ ἔχει ἐπὶ τινὰ μορφὴν, *naturam aliquam habet ad formam aliquam.* V. In omni generatione vniuoca genitum est simile generanti, Generatio hominis ex homine

homine est vniuoca. VI. Qui dat A *δύναμιν*, *facultatem*, *potestatem*, *vim* animæ, dat ipsam animam, At omnes dant semini Vim plasticam. Consequentiæ ratio est, quia facultates sunt inseparabiles ab anima illa, cuius facultates sunt, quippe à qua emanant. Alii ita formant. Cui datur relatum, datur simul correlatum, At semini datur relatum, *δύναμις*. Vide Galen. *1. Caus. puls.* B 2. VII. Ex operationibus, in sensum incurrentibus, iudicamus essentiam illius, à quo procedunt, licet in sensus non incurrat, In semine sunt operationes animæ, Ergo anima quoque est. De operationibus seu facultatibus, vnde sunt operationes, si non sufficit locus *ex 1. Sem. 6.* nuper allatus, adde hos duos alios *2. Fac. nat. 3. 14. Vs. part. 3.* Si ita vis, Auicennam quoque *1. 1. doctr.* C *6. cap. 2.* VIII. Quod generat, aut intrinsecum quid est (intra semen, inquam) aut extrinsecum. At præter semen nihil accedit ad generationem, Ergo in semine est, & est aliquid intrinsecum. Generatio autem quia est animati, non potest non ipsum etiam semen esse animatum. IX. In plantis eadem vis quotannis dat folia, flores, fructus, nouos ramos, quæ ab initio totas D plantas producit, Ergo in animalibus quoque ita est. Nam hac in re patitatem esse, nemo mihi iure negauerit, licet in aliis non sit. X. Si sanguis non potest verti in alimentum partis viuentis, nisi à parte viuente: multo minus idem sanguis vertetur in totum animal, nisi à semine viuente. XI. Cum animatum sit longe præstantius inanimato, quomodo homo animatus fieri E potest è semine non animato? XII. Vbi eiusdem animæ facultates, ibi eadem est anima, In semine sunt facultates animæ vegetatiuæ, non secus atque in fœtu, è semine formato, Ergo. XIII. Ab accidenti non fit substantia, A semine fit substantia, Ergo in semine fuit illa ante. XIV. Ab eo, quod actu non est, actus non fit, A semine fit actus, Ergo in semine fuit actus. XV. F Semen est spirituosum, Ergo animatum. Hinc Gal. *1. Sem.* 8. spiritum seminis vocat *αὐτοκίνητον ἀρχὴν τοῦ ζώου*, *ex se ipso mobile principium ad constitutionem animalis.*

CAP. VII.

Ad hæc, & non pauca alia, quid respondent illi, qui semini adimunt omnem actum, meramque & materialem potentiam relinquunt? Equidem paucissima vidi, & ea (quod pace illorum dixerim) nullius roboris. Vt viuens fiat ex non viuente (dicunt Conimbricenses *Com. in 1. de Gen. & Corr. 4. quæst. 25.*) non sempet necesse est viuens esse, quod facit: instrumentum enim potest idem. V. g. Calor, qui non viuit, mutat sanguinem in substantiam viuentem. Ita per asciam & dolabram fit mensa. Heic primum nego, Semen esse instrumentũ, puta externum. Est enim, vt mox conabor probare, primaria causa efficiens: at instrumentum seruit tantum primariæ causæ. Deinde, Calor est quidem instrumentum, puta internum: at ille sine primaria causa, sine anima, nihil agit. Iidem *quæst. seq.* valde sudant, vt excludant semen, eiusque operationes ab operationibus animæ. Virtus seminis, (inquiunt) non est de numero virtutum illarum, quæ proptie vitales sunt, sed alterius ordinis. Quos ego subsequor, Cuius autem, ô viri religiosi? Oportet omnino edatis nomen, si vultis me vobis fidem dare. Quod quamdiu non facitis, habeo vos in numero eorũ, qui nihil docent. Non necesse est (inquiũt) esse propriam aliquam, cum satis sit proficisci à principio, vitæ coniuncto, per spiritum & calorem, quem semen habet à parre. Eia! Si spiritus paternus actu est in semine, quid vos mihi loquimini de nuda potentia? Licet autem spiritus sit commune omnium facultatum instrumentum: fit tamen proprium, quando in hac vel illa parte nouum acquirit habitum. V. g. Spiritus vitalis fit in cerebro animalis, editque operationes illas, quæ vitalis non poterat. Ita in vasis spermaticis & testibus sanguis acquirit, non colorem tantum nouum, sed mutationem substantialem, quippe, quæ in nulla alia parte fieri poterat. Quam obrem spiritus ille seminis, & quæ in spiritu Vis plastica, non est cōmune quid, sed proprium. Amicus quidam noster magnus, cum inter actum primum & secundum, inter potentiam formalẽ & materialem non rite distingueret, nouam

uam inuexit distinctionem. Aliud est A (inquit) Vis plastica latens: aliud eadem excitata. Priori modo est proxima aptitudo ad facultatem recipiendam, non ipsa facultas: Posteriori est facultas, quæ præsupponit actum, seu animam. Ita enim loqui debebat, nisi latere volebat. Ego vero intelligere cupio, quo tandem modo facultas, quæ latet, hoc est, quæ non prodit in actum, non sit facultas? Oculus, B quia non videt, an propterea facultatem videndi non habet? Quare dico, Semen est animatum, quia Vim plasticam includit, quæ operabitur, quamprimum semen in loco suo fuerit, & idonea materiâ non destituetur. Stat ergo argumentum, Quod habet facultatem viventis, viuit, Semen habet. Huc eunt eiusdem verba illa, Causam formatricem partium corporis nostri esse ani- C mam naturalem, in semine latitantem. Quod mox explicans, intelligere se ait ipsam inexistentiam formæ, quæ latet inuisibiliter in sua materia, & non inesse dicitur actu, scilicet completo & perfecto, quatenus organis ad operandum conuenientibus destituitur. Et post pauca scribit, Materiam generationis nostræ, hoc est, semen vtrumque, obtinere in sese principium viuificum, cuius D virtute, hæc & non alia species ex eadem producitur. Dico enim, si anima in semine inexsistit, semen est actu animatum: si in semine est principium viuificum, semen viuit. Quis vero Peripateticorum vnquam somniauit actum secundum, qualem ille? Imo actum primum ipsusmet agnoscit *in secunda hypothesi*, quam confirmat autoritate Hipp., Plantis, Stoicorum, Ana- E xagoræ, Scaligeri, Quercetani, Seuerini, Formas & essentias rerum actu latitare in suis principiis, &c. Quid vero, per Hygieam illud est, quod ait alibi, Viuens producitur, non à semine, sed ex semine? Ergone in semine non est Vis efficiens? non est Vis plastica? Omnino, producitur viuens (in sexu distinctis) & à semine paterno, tanquam efficiente, & ex semine materno, tanquam F materiâ. Quid illud tandem, In generatione vniuoca efficiens est eadem cum effectu? An hoc vult, Non refert, si de efficiente sit sermo, patremne dicas, à quo semen, an semen? Tum vero subsumam ego, At pater actu concurrit ad generationem, Ergo semen quoque. Hæc ratio infringet quoque opinionem illam nouam, qua idem amicus animam fœtus à matre deducit. Si vis, vide, quæ contra illam dicit Sennertus noster *l. c.* Petræus de form. origine θ. 55.

Cap. VIII.

DE his autem hactenus: modo illud venit considerandum, Si Vis plastica fundamentum habet in spiritu geniltiuo, à patre accepto: quomodo illa agit? vtrum, vt causa efficiens? & ita est in numero causarum principalium? an vt instrumentum? & ita est materiale quid tantum? Sunt inter præstantissimos Philosophos, qui, ratione quidem λόγου σπερματικοῦ, efficientem esse dicunt: ratione autem ὄγκου, instrumentum. Hoc ita explicant. Quemadmodum coagulum (de hoc mulra postea dicentur) ratione acredinis suæ pervadit totam lactis massam, trahens secum partem terrestrem, quæ vehiculum ipsius est, & qua tanquam cuneo perforat lac: ita semen, ratione λόγου σπερματικοῦ, pervadit totam massam sanguineam, ob id in vterum attractam, & quia sine corpore (forma quippe ἔνυλος) non potest, vtitur suo corpore, ὄγκῳ, tanquam terebra, qua se in intima penetrat. Hoc declarat porro exemplo, ab artificibus petito. Vt statuarius aliquis forinsecus tantum expolit suum marmor, vt similitudinem aliquam hominis accipiat: ita λόγος σπερματικὸς, non forinsecus tantum, sed & intrinsecus (mediante ὄγκῳ suo, tanquam instrumento) contingit omnes materiæ suæ particulas, etiam minimas, dilatando, comprimendo, diducendo, contrahendo, solidando, rarefaciendo, omnino omnia agendo, quę ad absolutionem diuini sui operis faciunt. Hoc modo competere semini aiunt tres instrumenti conditiones. Primum enim, mouet, quia mouetur, hoc est, quia calor, aut potius spiritus, qui in calore est, impellit materiâ, vt fiat pars talis, aut talis. Deinde, non amplius mouet, quam per vim primi efficientis illi licet, hoc est, tantum pręstat, quâtum à patre accepit. Tertio, non amplius

plius mouet, cessante illâ primâ vi. A His quo minùs assentiar, multa me mouent. Inprimis, quod λόγ☉ ille σπερματικὸς hac ratione transmutetur in formam ἄϋλον, qualem etiam volebat Schegkius. Cum enim omne instrumentum sit extra agens principale, malleus aurificis, cœlum, lima, sunt extra illum, & sic de cæteris artificibus omnibus; ὄγκ☉ autem σπερματικὸς fit vnà cum λόγῳ σπερματικῷ, quippe cum quo constituit vnum τόδε τι: B quomodo λόγος ille nō dicetur hoc modo agere extra suum subiectū? At verò notū est in Philosophiâ, in formis ἐνύλοις, qualis est hic λόγος, actionem debeti, non formæ, non materiæ, sed toti composito. Deinde, instrumenta omnia sunt separabilia ab re, quam faciunt: at λόγος hic est inseparabilis, adeoque cum subiecto suo constituit, (vt dicetur) calidum natiuum, quod separabile ab animato esse C tantum abest, vt sit etiam animæ πρῶτον ὀργανικὸν, vt alibi docetur. Nec me quidquam tenet Bonamicus, qui 4. *Alim. 23. & 26. item 10. Motu 52.* contendit, Dari instrumenta quædam, quæ sint inseparabilia à re factâ, adeoque rei factæ pars, quale etiam sit semen. Reuerà enim locus, cui innititur, (*est is lib. de Spiritibus, apud Arist.*) suspectus est, ne quid amplius dicam. Qui ratione caloris semen vo- D lunt esse instrumentum, licet illi habeāt fauentem *Gal. 2. Temp. 6.* quin imò Arist. *2. Gen. 4. extr. & 6*: iisdem premuntur difficultatibus. Præterea, si maximè ratione huius vel illius sit instrumentum: non ob id tamen dici potest instrumentum. A formâ enim cuiusque rei denominatio petitur. Qui ratinone τοῦ λόγου σπερματικοῦ cōtendunt illi deberi nomen instrumenti, licet illi Auerroëm habeant auto- E rem, *passim in Paraphr. in lib. de Gen. & 7. Metaph. 31.* iisdem obnoxii sunt argumentis. Quin grauioribus etiam, quia forinsecùs tantùm adstare dicunt, vt statuarius marmori, quod pulcrè deducit Planerus, *Com. in Artem, quæ Ms. habeo.* Si hæc ratio ipsorum fuit, quod semen moueat in virtute alterius (sic loquuntur) cœli puto: respondeo, Cœlum non nisi causam remotam esse: at nobis de pro- F pinquâ est sermo. Licet igitur semen fiat, non absque cœlo: tamen vbi factum est, suoque loco conceptum, non ampliùs pendet à cœlo, sed agit vi propriâ, quâ scilicet semen est. Sunt, qui deserto cœlo ad patrem veniunt. Quibus dico, Semen generare, etiamsi parer occidatur eâ ipsâ horâ, quâ conceptus est factus. Non enim incubat, vt gallina ouis, sed quo calore posteà opus habet, illum præstat mater. Quando igitur satis superq; probatum est, Semen esse animatum actu primo, quo prodeunte effectus prodit, & quidem ab intrinseco: quid frustrà comminiscimur externum adstitem? instrumentum? Immò, quia semen est agens vniuocum, *7. Metaph. 9.*; vniuoca autem sunt causæ principales: semen nō erit deterioris conditionis. Et quoties Aristot. inter causas principales numerat? τὸ σπέρμα, καὶ ὅλως τὸ ποιοῦν, πάντα ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, *semen, & in vniuersum omne, quod facit aliquid, habent rationē causæ illius, vnde motus principium est, hoc est, efficientis, inquit 2. Phys. 3. t. 31.* Huic adde loca illa, *in de Gener. anim.* quibus semen vocat ποιοῦν, δημιουργοῦν, *faciens, fabricans, & aliter*, vt cognoscas, Schegkium à Sennerto nostro *in Instit. l. c.* rectè fuisse reprehensum, quod ex semine merum faciat instrumentum. Dicis. At fœtus fit, medio & beneficio seminis, vt mensa dolabræ, serræ, asciæ. Neque hoc aduersatur Arist. cuius *1. Gen. 22.* hæc sunt verba. ἡ φύσις χρῆται τῷ σπέρματι, ὡς ὀργάνῳ, καὶ ἔχοντι κίνησιν ἐνεργείᾳ, ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ τέχνην γινομένοις τὰ ὄργανα κινεῖται, *Natura vtitur semine, vt instrumento, quòd actu in se habeat motum, quemadmodum in artificialibus quoque instrumenta mouentur.* Resp. Arist. ipse satis se explicat, cum ait, Esse instrumentum intrinsecum, quod actu moueat. At artificum instrumenta non mouent, nisi mota, &, vt sic dicam, actuata à manu artificis. Nimirum, semen non est inanimatum, vt dolabra: quamobrem ex se etiam agit sine vllius alius adiumento. Vt rectè Philosophus comparauerit dolabræ animatæ, quo sensu etiam semen esse instrumentum, non negabo. Ergò est Instrumentum, inquis? Est. At mihi tecum amplius non est negotii quidquam, cum intelligere nolis, quod alii intelligunt facilè.

CAP. IX.

IAm, si semen agit hoc modo, adeoque iam Natura quædam est, *2. Fac. natur. 3.*

2.*Phys.*1.*t.*14. quid agit? Vin' dicā tibi Philosophi verbis? Ea sūt 2.*Gen.*4. ὅταν ἔλθῃ τὸ σπέρμα ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος, συνίστησι τὸ καθαρώτατον τοῦ περιττώματος, *Cum receptum fuerit semen in vterum, cum purißima parte sanguinis materni coit.* Ita enim heic vertā τὸ συνίστησι. Et hoc est τὸ πρῶτον μίγμα ἐκ θήλεος καὶ ἄῤῥενος, vt l.1. cū Philosopho locutus sum *ex* 1. Gen. 20. vbi κύημα vocat, *conceptum nostri.* Atq; hoc est, quod (vt in ipso vestibulo dixi) proportione respondet tam seminib. plantarum, quā ovis, quippe, in quibus vtrumq; principium iam coniunctum est. Et *mox* : ὅταν δὲ συστῇ ἡ ἐν ταῖς ὑστέραις τοῦ θήλεος ἀπόκρισις ὑπὸ τῆς τοῦ ἄῤῥενος γονῆς, *vbi autem in vtero fœminæ à semine maris coiuerit sanguis maternus, &c.* Item *cap.*1. τῆς γονῆς εἰσελθούσης εἰς τὰ ζῶα, συνίσταται καὶ λαμβάνει τὴν οἰκείαν μορφήν, *postquam semen in fœminam ingressum est, animalia constituuntur, accipiuntq́ propriam formam.* Quâ autem facultate semen id faciat, non potest obscurum esse illi, qui legit priora. Vin' edam tibi nomen facultatis? Si non satis tibi est Plastica, seu formatrix, accipe ex Gal. Atttactricem. Ait enim 14. *Vs. part.* 3. Semen, postquam in vterum venit, non elabitur, sed ad vnguem retentū motus naturales orditur. Qui vero sunt isti? Tenuem humiditatē è venis & arteriis vteri attrahit, eamque sibi similem reddit. Ita enim nunc intelligo locum, qui & in Græcis desideratur, & vitio carere non videtur. Quem si propterea fastidis, lege pulcertimum illum (.de quo infra iterum dicendum erit) *ex* 2. *Fac. natural.* 3. vbi inter alia ait, Omnes partes fieri ἐξ αἵματος, τοῦ διὰ τῆς κυούσης ἐπιῤῥέοντος τῷ σπέρματι, *ex sanguine, qui à matre grauida ad semen maris confluit.* Et *mox* docet, Semini (in vterum coniecto) facultatem inesse trahendi sanguinis, nō secus ac magneti ferrum. Ne dubites, Primam hanc (.ait.) seminis functionem esse, trahendi sanguinem sibi σύμμετρον, idque non semel & affatim, sed iteratis tot vicibus, quot necessariæ sunt, donec molem sibi, magnitudinemque iustam ex nutritione adiiciat, &c. Vnde intelliges, Galenum esse cum Hipp., qui *de Nat. pu.* 14. ab initio paucissimum trahi sanguinem ait: contra quam Aristot. qui 1. *Gen.* 22. ἀθρόως, *confertim.* Si non sufficiunt hæc, accipe, quæ 1. *de Sem.* 6. & 8. docet Galen. de vi attractrice, tam seminis, quam κυήματος, & intelliges, rectè à

A Iouberto *Com. in* 2. *Fac. nat.* 3. refutatum esse Fernelium 7. *Physiol.* 10. Atttactio enim hæc fit subito: at Fernel. volebat, fieri demum post σύστασιν obitam ex ὄγκῳ seminis masculi, fœmineique. Hunc sanguinem Arist. 2. *Gen.* 6. vocat τροφὴν πρώτην, ἢ τὸ τῆς τροφῆς θρεπτικὸν, *alimentum primum, seu partem alimenti nutritiuam*: ad differentiam sanguinis, quem fœtus iam constitutus trahit. Hunc enim vocat τροB φὴν δευτέραν, ἢ ἐπίκτητον, ἢ τῆς τροφῆς τὸ αὐξητικὸν, *alimentum alterum, seu partem alimenti auctiuam, alimentum ascititium*, quod θύραθεν, *forinsecus* accedere ait. Atque hunc aliquando sequitur Gal., cum semen masculum sanguine nutriri affirmat, quâ de de re infra. Et hoc quidem agit semen: Verum, quia res ipsa latè patet, (comprehendit quippe totum grauidationis tempus.) oportet diligentius in ista anC quirere. Autor est idē Gal. 1. *Sem.* 9. Hippocratem (.locum nec Iul. Alexandrinus reperit, nec ego, & τὸ κύημα fuisse illi vsurpatum, nondum credo) σύμπασαν τῶν κυουμένων δημιουργίαν τέτταρσι χρόνοις, *restinguere cunctas prægnantiū operationes quatuor temporibus*, quæ nominibus etiam distincta sint. Γονὴν enim appellare ait ante septimum diem, cum nihil dum articulatum est: κύημα, post illos dies, cum rudia adD sunt lineamenta cordis, hepatis, cerebri, &c, ἔμβρυον, cum ista iam peruenerunt ad aliquam perfectionem: παιδίον, cum infans est planè perfectus. Adhunc locum se referens *l. de Format. fæt.* 3. latissime explicat quatuor hæc tempora: at vero quia intelligebat, se *in de Sem.* propius accessisse ad Aristotelem, quàm sectæ suæ amicum erat, retractat id, quod de corde dixerat, solumque hepar in illo, quod E κύημα vocârat, esse confirmat. Quâ de re quidquid sit, (.videbimus autem mox.) de quatuor propositis temporibus ita censeo, Non pertinere illa ad σύμπασαν δημιουργίαν, *totam conformationem seu constructionem* vsque ad legitimum partum: sed πρὸς τύπωσιν, *ad figurationem*, aut omninò πρὸς κίνησιν, ἢ πρῶτον ἅλμα, *ad primum motum*, vt *l. de Alim.* loquitur Hipp. Hoc volunt etiam vulgares versiculi, qui ad F Ægidium quendam referuntur,

Sex in lacte dies, ter sunt in sanguine trini,
Bis seni carnem, ter seni membra figurant.

Et alioquin nota est Hipp. doct. 1. *de Diæta* 21.

ta21.de Nat.pu.10. articulationem perfici intra 30. aut 40. dies, vt paulò pòst videbimus, circa quod tempus ferè moueri quoque infantem, certum est. Sed demus hoc Gal. Tamen, quia quatuor illa tempora non ita obseruati possunt, distinguemus nos (cum Arist. 1. *Gen. 23. 2. Gen. 4. & 6.*, à quo nullatenus abest Gal. ipse 14. *Vs. part. 6. de Form. fœt. 2. vltimis verbis*) totam δημιουργίαν in duo, quorum alterum vocabimus σύστασιν, & vsque ad motum infantis extendemus: alterum αὔξησιν, quam ad partionem vsque legitimam differemus. De vocabulis ipsis pauca præmittenda sunt. σύστασις est πολύσημον. Heic significat συσωματοποίησιν quandam, *coniunctionem agentis cum patiente in vnam massam*, non qualemcunque, sed naturæ acceptam, gratamque, proximè scilicet ad finem ducentem. Hanc quomodo Latinè vertas vnâ voce, non facilè inuenias. Cicero, quem Gaza alicubi sequitur, *Concretionem* aut *coactionem* vertit: verumtamen non satis accuratè. Alibi *Constitutionem* vertit, verbo magno generoso, & pleno significationis, vt Scaliger loquitur *Com. in 10. Hist. dist.* 41. Est enim σύστασις initium quoddam animalis, quamobrem σύστημα etiam vocat Aristoteles. Est igitur amplius quid, quam κύημα, vt intelligetur. Hippocrati *de Nat. pu.10*. est πρώτη πῆξις, *prima concretio*. Vt hoc quoque afferri possit pro Goupylo, quem Scaliger *l.d.* oppugnat. Eidem *l. de Alimento* τύπωσις vocatur, vt iam dixi: item διάκρισις, μορφὴ, ἰδέα, *discretio, forma & figura*. αὔξησις heic nihil peculiare infert, cum auctio fiat, attracto per vasa vmbilicalia nutrimento, partibusque secundùm omnem dimensionem appositio. Hipp. *lib. iam dicto*, τελειότης, *perfectio, &c.*

CAP. X.

DE vtrâque dicam quædam in genere primum, deinde in specie. Quod ad σύστασιν, sit illa, quemadmodum iam cœpi dicere. Cum semen benè habitum in vterum benè habentem inciderit: adhærescit alterutri eius lateri, dextro vel sinistro, vt infrà probabitur. Tum verò, quia facultatem habet trahendi, vt modò dixi, orditur motus naturales, veluti Galen. loqui dixi, hoc est, attrahit sanguinem ex vteri venis, quas ille præ aliis

A partibus plurimas, grandissimasq; habet, *1. in 6. Epid. 2.*, quo cum semine masculo permisto, fit κύημα, de quo dixi, συνάθροισμα illud, è quo fœtus formatur. Huic seminum copulationi proximum esse valdè verisimiliter docet Gal. *2. Sem. 5.* & accipit ab hoc Peramatus, *de Procr. hom. 2. & 4.* vt motâ aliquâ in loco illo calido siccetur, & quasi spissetur. Vt n. lutum liquidũ, inquit Gal., impressionẽ & fictionem
B nullã admittit, mediocriter induratum admittit: ita primæ ac recenti fœturæ (κυήμαλι) accidit, q̃ lacti coagulato similis est. Ac, quemadmodũ illud casearii nondũ formare aggrediuntur, priusquam satis idoneã coagulatione cõcreuerit: eodẽ modo animal natura non antè fingere conatur, q̃ conuenientem duritiẽ fit adeptum. Hęc ille. De hâc spissatione interpretantur quidã Gal., qui *14. Vs. par. 11.*
C coqui ait semen fœmineũ à masculo, itemq; *1. Sem. 6.* augeri masculum à fœmineo. Quã de re quia infrà dicendũ erit, non est, cur heic stem. Modò id certum est, vtrumq; semen, hoc ipso dum crassescit, indui forinsecus membranã quãdã, quæ proportione respõdet testæ ouorũ, corticiq; seminum, partim ex necessitate, partim propter finẽ, *2. Gen.* 4. Propter finem, ne, vt Philosoph⁹ ait, animal fit in
D humido, sed separatum. Ex necessitate materiæ, quia quæcunq;, vel frigescunt, vel calefiunt, eorum extima superficies induratur. Hęc ita fieri ostendit abortus famosissimæ illius psaltriæ, de quã Hipp. *de Nat. pu.* 4. & Gal. *de Form. fœt. 1. 1. Sem. 4.3. Fac. nat. 2.* Ostendit & ille, quem Accorambonus describit *Notis in 1. Gen. 21.* Ego abortum vidi, (inquit) vnius ferè mensis, in cuius medio erat rubra quæ-
E dã materies, oblonga, circumcirca verò erat alba quędã & viscosa humiditas. Rubra illa materia habebat partes quasdã duras, & tactui resistentes, in albo verò humore circũfuso nihil solidi erat. Quod euidens est signum (inquit ille) rubrum illud fuisse menstruum, è quo membra solidiora incipiebant formari, erantque omnia rubra: humidum circumpositũ, fuisse semen virile, in quo nihil densi e-
F rat, &c. Mihi illud inprimis signum heic consideratur, quod semen, in vterum, tanquam agrum suum, coniectum, trahat sanguinem. Probabile autem omninò est, & scribit *Gal. in illo 2. de Fac. nat.*,

trahere successiuè, tantum singulis vicibus, quantum necesse est, *vt praeced. quoq. cap.* dixi. Est enim agens naturale, quod praescriptos sibi ab opifice terminos non egreditur. Quò securiores esse possunt illi, qui metuunt, ne ab affluente sanguine semen obruatur, & quasi suffocetur, fiatque loco veri conceptus mola. Possunt etiã hinc agnoscere errorem suum illi, qui putant, sanguinem iam in vtero stagnare, & quidem concretum, vt solet esse extra vasa sua. Non enim adest sanguis: sed trahitur. Trahitur autem, vt dixi, quò fiat inde prima partium delineatio, quando quidem ex semine fieri illa potest, vt ostendetur. Nimirum, sanguis est, ἐξ οὗ διαρθρωμένου γίνεται τὸ ζῶον, *ex quo dearticulato fit animal, 6. Histor.* 12. Haec delineatio seu dearticulatio cum fiat intra tot dies, quot dicti sunt: trahatur autem non nisi sanguis paucissimus, ad foetum scil. tantillum: fieri potest, vt succulentiores quaedam (. primis conceptionis mensibus.) tamen habeant fluxum suũ, non negante id Hipp. *de Nat. pu.* 5. Quare Philosophus 7. *Hist.* 3. dicere potest, accidere hos ταῖς πλείσταις ἐπί τινα χρόνον, *plerisque omnibus (. non omnibus.) sed non toto gestationis tempore.* Quod tempus definiens ibidem, numerat dies illos Hippocraticos, quorum iam bis facta est mentio. Quibus autem toto tempore fit, de iis dicitur 5. *Aph.* 60. Si mulieri grauidae purgationes eant, impossibile est, foetum esse sanum. Restringit enim Gal. ad duas conditiones, quarum prima est, si multus eat sanguis: altera, si saepiùs hoc contingat. Ego cum Liebautio & Heurnio addo illud Arist. ἐπί τινα χρόνον, & extendo vsque ad τύπωσιν, seu finitam σύστασιν, quae est, vt dixi, cum foetus est viuus, vt nostrae loquuntur. Hoc enim tempore non ita multus requiritur sanguis, praesertim primis mensibus: at postea cum foetus grandior est, non potest sine detrimento suo carere illo sanguine. Hinc ratio reddi potest, Cur, quod Varolus docet 4. *Anat.* 5. hepar vterinum in abortibus 30. aut 40. dierum non sit? Non seruit τῇ συστάσει, sed τῇ αὐξήσει, vt mox dicam.

CAP. XI.

Quod ergo ad αὔξησιν, *auctionem*, Cum (. quod statim probabitur.) in συστάσει, *constitutione* primũ omnium fiat cor; cor autẽ sine vasis seu instrumentis trahere nõ possit: statim post cor exhibẽt se vasa, vt αὐτοψία nos docebit. Haec, per vmbilicum infantis egressa, & in vterum matris ingressa, faciunt sibi χορίον, *quod hepar vterinum hodie vocamus.* Adhaerescunt autem vasa eo prorsus loco, quo semen adhaeserat. Quare, quod in συστάσει fecerat Natura seminis absque vasis: id in αὐξήσει facit Natura foetus, iam constituti, per vasa vmbilicalia. Haec si tibi non persuadent, exspecta dum paulisper, vti probem ex αὐτοψία, ceu promisi. Modo illud addo corollarium, Ex Aristotel. sententiã expeditius responderi ad quaestionem, quomodo foetus constituatur? Ex semine enim, quod tantillum est, quomodo tot partes fiunt? Illud autem augmentum, quod ex semine dicto foemineo illi suggerit Gal tot pariter difficultates, quot dici vix possunt. Ego autem in vado sum, dicoque simpliciter, Natura tantum trahit sanguinis, quantum necesse habet, pro formandis partibus. Ne quid tamen dissimulem, nisi alia infinita obstarent Gal., ratio materiae peti poterat etiam ex solo semine masculo. Si enim sufficit exemplum: Quantilla sunt semina plerarumque arborum, (& vrget alioquin id Gal., Esse coniunctum in semine masculo vtrumque principium, vt in plantis est.) è quibus tam vastae moles pullulant? Auctio enim plantae pendet à terrã, quemadmodum foetus ab vtero materno. Neque vero opus est magnã ad σύστασιν mole. Abortus enim 30. aut 40. dierum (. circa autem hoc tempus finem habere σύστασιν, iam aliquoties dictum fuit.) τὸ μέγεθος ἡλίκον μύρμηξ τῶν μεγάλων, *magnitudine sunt formicae maioris*, 7. *Histor.* 3. quam eandem esse cum ἱππομύρμηκι *ibidem capit.* 28. nullus dubito. Atque heic etiam non est opus longis ambagibus, quibus vel ad Aldrouandum eamus *l.* 5. *de Insectis*, vel ad Wildium *l. de formica*, vt certi simus de quã formicã locutus sit Philosophus. Macrobius enim, Latinus autor, *lib.* 1. *in Somn. Scip.* 6. ex autoritate Stratonis Peripatetici, & Dioclis Carystii scribit, Quintã septimanã in ipsã substantiã humoris (. κυήματος di-

ceret

ceret Græcus.) fingi humanam figuram, magnitudine apis. Vidi, inquit Varolus *l. c.*, in abortu quadraginta dierum, hominem distinctè formatum sub apis magnitudine. Tale quid apud Fernelium etiam leges *7. Physiol.10.* De loco Aristot. & Macrobii, totaque adeo re, vide Bonamicum *5. Alim. 16.* Nec moueat quem paritas. Vt enim Philosophus comparat 2. *Gen. 6.* Natura est heic instar pictoris, qui omnia prius delineat, deinde exornat. Cæterum, ex hâc inspectione redarguo autorem *lib. de Carnib.* apud Hipp. *text. 20.* qui intra septimum diem id fieri asserit, autoritate (si Diis placet.) meretricum. Oboluit huius rei falsitas etiam aliis, inter hos Lalamantio *in dict. lib. Hipp.* Cagnato 4. *Variar. 13.* Costæo *l. de hum. concept. 2. & 13.* Augenio *1. de hom. part.* 8. Riolano *5. Anat. 17.* An σύςασιν & αὔξησιν distinguere voluerunt etiam illi, qui conformationem à perfectione dirimunt? An huc quoque tendit prima illa & secunda ἀρχὴ? An pariter duplex illa conformatio? An simul duplex ebullitio? De quibus aliquammulta nos cogent dicere illi, qui iurârunt in opinionem illam, de vi seminis fœminei actiuâ.

CAP. XII.

ET hæc quidem posteà dicendorum quasi fundamenta sint: iam enim oportet omnia sigillatim explicare, ὡς εἰπεῖν ἀνθρώπῳ περὶ τοιούτων πραγμάτων, *quantum homini de his rebus sapere datum est*, vt Hipp. loquitur *de Nat. pu.* 4. Heic valdè miror diligentiam Gal. *1. Sem. & seq. de Form. fœt. 2. & seq.* Auicennæ *13. 3. tract. 1. cap. 2.* Capiuaccii *de form. fœt. 6.* Telesii *6. Rer. nat. 3. & sequent.* Peramati *lib. de procreatione hominis cap. 4.* aliorumque, qui tam accuratè omnium partium ordinem describunt, quasi naturam vidissent operantem, veluti quidam apes viderunt, vel facto in alueariis ligneis foramine, filisque ferreis munito, vel structis alueariis ex vitro. Ego apud priscos sapientes duos inuenio modos perueniendi in cognitionem huius rei. Alter apud Hipp. est, *l. de Nat. pu. t. 35. & 36.* vbi hæc sunt verba. Naturam pue-

A risic se habere, vsque in finem, intelliger, si quis restimoniis & ocularibus inspectionibus iam dicendis vti volet. Etenim si quis ova viginti, aut plura, vt pulli inde excludantur, gallinis duabus, aut pluribus subiicere velit, & singulis diebus à secundâ ordiendo, vsque ad vltimam, qua pullus excludetur, subtrahere, confringere & videre: inueniet omnia habere iuxta meum sermonem, quo-
B modo volucris naturam conferre oportet ad humanam naturam, &c. Atque iterum *t. 41.* Augescit volucris in ovo, & coarticulatur eodem modo, veluti puer. Hoc magistro vsus Aristoteles, experimentum illud in ovis non fecit tantum, sed & annotauit, quid mutatum fuerit, ceu videre est apud ipsum *6. Hist. 3.* E quo loco, vt credere par est, sua descripsit Plinius *l. 10. cap. 53.* Secutus Aristotelem
C est Aldrouandus, vt scribit ipse *14. Ornithologiæ 1.* huiusque adeo suasu fecit idem Coiter, *in Appendice Tabularum & Exercit. Anat. f. 33.* Fecit etiā Excellentiss. Vir, Domin. & Præceptor perpetuo mihi colendus, Dom. Hieronymus Fabricius ab Aquapendente, cuius historiam Ovi quotidiè exspectamus. Alterius modi mentio est apud Arist. 4. *Gen. 1.* Agens enim ibi contra Democritum de cau-
D sa generati huius vel illius sexus, asseuerationis suæ fundamenta in Anatomiâ ponit. καὶ τοῦθ' (inquit) ἱκανῶς τεθεωρήκαμεν ἐκ τῶν ἀνατομῶν ἐν πᾶσι ζωοτοκουμένοις, καὶ ἐν τοῖς πεζοῖς, καὶ ἐν τοῖς ἰχθύσι, *huius rei sufficientem notitiā habuimus ex Anatomiis, quas obiuimus in omni genere animaliū eorum, quæ viuos pariunt, & in pedestribus (.an scribendum est,* ᾠοτόκοις? *Nam* τὰ πεζὰ *non contradistinguuntur à* ζωοτόκοις. *Hoc probo ex* 2. Gen. 1. ἧς εἰσ-
E ελθούσης εἰς τὰ ζῶα, συνίσταται καὶ λαμβάνει τὴν οἰκείαν μορφὴν, τὰ μὲν ἐν αὐτοῖς τοῖς ζώοις, ὅσα ζωοτοκεῖ· τὰ δὲ ἐν ᾠοῖς καὶ σπέρμασι, καὶ τοιαύταις ἄλλαις ἀποκρίσεσι) *& in piscibus.* Et addit: περὶ ὧν εἰ μὴ συνεωράκει, εὐλόγως ἂν ἡμάρτανε, ταύτην τὴν αἰτίαν εἰπών. εἰ δὲ ἑωρακὼς, ἄτοπόν τι, ἔτι νομίζειν ταύτην τὴν αἰτίαν εἶναι, *In his si exercitus non fuit (.Democritus.) mirum non est, quod hallucinatus sit in afferenda cau-*
F *sa: sin exercuit se in talibus, absurdus sit, si amplius velit defendere hāc causam.* Er post aliquammultos versus de fatuitate eorum, qui citra Anatomiæ peritiam aliquid pronunciant, inquir: τούτους οὐκ ἀληθῆ λέγειν, ἀλλὰ μαντεύεσθαι τὸ συμβησόμενον ἐκ τῶν εἰκότων, καὶ προλαμβάνειν, ὡς οὕτως ἔχον, πρὶν

 γινόμε-

γινόμενον οὕτως ἰδεῖν, hos mentiri, coniectarique ex verisimilibus, quæ fieri putent: quin ducere, ita se habere, antequam viderint ita fieri. Hûc igitur pertinent abortus, quorum Hipp. meminit *de Nat. pu.* 4. & 14. Arist. 7. *Hist.* 3. *& alibi.* Apud Schenkium 4. *Obs.* 151. exempla eorundem aliquot sunt. Nimirum, in his rebus à sensu oportet exordium capere, & progredi ad rationem. quod Arist. fecit: contrà si voluerimus facere cum Galen., audiemus ab Aristot. 4. *Gen. iam dicto, μάντεις, coniectores* estis. Item, 2. *Gen.* 6. *οὐ λίαν ἐμπειρικῶς ἔχετε τῶν συμβαινόντων, Domini, non valde habetis experientiam eorum, quæ fiunt in Natura.* Appellat autem heic *συμβαίνοντα*, quæ aliàs *φαινόμενα*, *sensui nota*, tam in Physicis necessaria, vt sine iis nihil rectè, aut affirmetur, aut negetur. Summæ enim stultitiæ est, *τὸ διότι* quærere, ignorato *τῷ ὅτι*, quod vel experientiâ cognoscere opottet, vel lectione eorum, qui experientiam habent. Interim neutiquam excludere oportet *τὰ ἐναργῆ, intellectui clara,* immò coniungere, vt sicubi sensus deficit, habeamus vbi pedem figamus. Vide hac de re Scherbium *in fragmentis Artis Apodicticæ.*

Cap. XIII.

Ergò, vt intelligamus, quæ intelligere nobis data sunt de *συστάσει*, quatuor inprimis consideranda veniunt. 1. An omnes partes fiant ex sanguine, vt quidem Aristot. docet? An potius diuisio quædam partium sit instituenda, dicendumque, quasdam tantum ex sanguine fieri, quasdam ex semine, vt Gal. contendit? 2. Quo id fiat modo? Puta, Constituanturne omnes partes simul & semel, quod Hipp. vult? An potius vna post aliam, quod Aristoteles? 3. Quæ sit illa prima? Cor, an hepar? Nam de his duabus præcipue controuertitur. 4. Quantum temporis requiratur ad integram *σύστασιν*? Quod ad primum, cum circumspicio, duas præcipue causas video, quæ Gal. mouerint, vt opponeret se Aristoteli. Prima, quod nesciret, quorsum se vertat corporatura seminis masculi, si non abeat in partes quasdam? Altera, quod idem illi dubium obuersaretur de corporaturâ seminis fœminei. De hoc dicendi locus erit amplissimus in seq.: de

A illo dicendum heic est. Inprimis autem miror facilitatem Galeni, quod subitò crediderit illis, qui Arist. mentem interpretabantur tam ineptè! Tantò magis, quod laudat ipsusmet illa Philosophi verba 1. *Gen.* 20. *τὸ μὲν ἄῤῥεν παρέχεται τό τε εἶδος, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως· τὸ δὲ θῆλυ τὸ σῶμα, καὶ τὴν ὕλην. οἷον ἐν τῇ τοῦ γάλακτος πήξει, τὸ μὲν σῶμα τὸ γάλα ἐστὶν· ὁ δὲ ὀπὸς, ἢ πιτύα, τὸ τὴν ἀρχὴν ἔχον τὴν συνιστᾶσαν, Mas* B *quidem præbet formam, principiumque motus (. ad animal.) fœmina autem corpus, materiamque. Veluti in lactis concretione, corpus quidem est lac, succus autem seu coagulum est id, quod in se habet principium coagulandi.* Et illa, quæq; magis huc faciunt, 2. *Gen.* 3. *διόπερ οὐδὲ δεῖ ζητεῖν ἀεὶ, θύραζε αὐτὸ ἐξιέναι, οὐδὲ μόριον οὐδὲν εἶναι τῆς συστάσης μορφῆς, ὥσπερ οὐδὲ τὸν ὀπὸν, τὸν τὸ γάλα συνιστάντα. καὶ γὰρ οὗτος μεταβάλλει, καὶ μόριον οὐδέν ἐστι τῶν συνισταμένων* C *ὄγκων. Quare non oportet perpetuo illud crepare, an semen vtero excidat? & si non, quomodo non sit pars constitutæ formæ? Quemadmodum neque de coagulo, quod lac cogit, vlla quæstio est. Mutat enim (. & in re mutata manet.) neque tamen vlla pars est factorum caseorum.* Nimirum, hoc est illud, quod toties repetit Philosophus, & nos suprà in vestibulo exposuimus, eritque infrà iterum inculcandum, In iis, quæ sexu D sunt distincta, diuersas esse facultates, & à mare quidem esse principium actiuum tantum, à fœminâ passiuum tantum. Hoc explicat simili, à coagulo sumto. Quemadmodum, (vult dicere,) in lacte coagulato, seu in caseo, duo sunt, lac & coagulum, quæ ab initio erant distincta: ita in fœtus constitutione duo sunt, quorum alterum à mare est, & coagulo respondet, alterum à fœmina, E & lacti. Vt enim coagulum in se habet principium coagulationis; lac materiam seu molem casei coagulati; ita semen maris præbet principium coagulationis; sanguis maternus materiam, quæ coagulationi subest. Hinc quia dubium hoc oriebatur, Manetne semen masculum in fœtu, quemadmodum in lacte coagulum? Manet, inquit: sed non constituit vllam fœtus partem. Quei hoc in- F telligam? Ita. Quemadmodum coagulum mutat lac, & in substantiâ lactis manet, tu tamen (. quia magnitudinem separatam nullam constituit.) dicere non potes, Hoc est coagulum: ita semen, aut

aut potius corporatura ſeminis manet A in fœtu, neque tamen ad oculum oſtendere licet vllam partem, quæ ex illâ fiat. Quid ita? Quia, vt ex 1. *Gen.* 21. dicetur mox, Mas non confert quidquam ad fœtus quantitatem: confert autem ad qualitatem. Sed quid confert? Tribus verbis, *σύμφυτον θερμότητα φυσικὴν, ἣν πάντα τὰ μόρια καὶ πᾶν σῶμα τῶν ζώων ἔχει, Natiuã illam calidıtatem, aut, ſi magis proprie loqui me vis, natiuum illud calidum, quod in o- B mnibus animalium partibus & in toto eorundem corpore eſt, vt loquitur Philoſophus de iuuent.* 4. Eſt autem calidum hoc præcipuè, & eminenter in corde. E quo niſi affluat alıis partibus omnibus, illudque alterum excitet, & quaſi animet, animal rebus ſuis præeſſe non poteſt. Ideo in veſtigio ait, *ἀναγκαῖον δὴ ταύτης τὴν ἀρχὴν τῆς θερμότητος ἐν καρδίᾳ (τοῖς ἐναίμοις) εἶναι, Ne- C ceſſe eſt, calidi huius principium eſſe in corde ſanguineorum.*

Et hoc modo intelligere oportet, vbicunque ſimpliciter loquitur, In corde eſſe principium & fontem calidi natiui, Cor primũ viuere, & vltimũ mori, Cor eſſe ſedem animæ, omniumque facultatum, Cor eſſe officinam omnis ſanguinis, & ſi quæ aliæ loquendi formæ ſunt, quæ huc tendunt.

Cap. XIV.

HIc ſi eſt ſenſus Ariſtot., vt videtur eſſe, iam paullo aliter licebit ſtatuere de nobili illo loco, præſertimque vexatiſſimis duabus vocibus, *διαλύεται καὶ πνευματοῦται*, quæ immediatè præcedunt, 2. *Gener.* 3. Verba ſunt: *τὸ τῆς γονῆς σῶμα, ἐν ᾧ συναπέρ- E χεται τὸ σπέρμα τὸ τῆς ψυχικῆς ἀρχῆς, τὸ μὲν, χωριστὸν ὂν σώματος, ὅσοις ἐμπεριλαμβάνεται τὸ θεῖον· (. τοιοῦτος δ' ἐστὶν ὁ καλούμενος νοῦς.) τὸ δ' ἀχώριστον, τοῦτο τὸ σῶμα* (ita enim legendum eſſe cenſeo, non *σπέρμα*) *τῆς γονῆς διαλύεται καὶ πνευματοῦται, φύσιν ἔχον ὑγρὸν, καὶ ὑδατώδη, Corpus ſeminis, cum quo corpore ſimul abit principium (. ita intelligo.) animale, & quod (. relatiuum eſſe addendum docuit me Peramatus l. de F Sem., laudans Mich. Epheſium & Portium de Mente hum. cap. 17.) principium, partim ſeparabile eſt, in iis, puta, in quibus includit diuinæ particulam auræ, vt cum Flacco loquar, Mentem: partim inſeparabile eſt, in iis ſcilicet in quibus vegetatiua & ſenſitiua ſola eſt: hoc corpus ſeminis (.ita Peramatus quoque l. cit.) cum naturam habeat humidam & aqueam, διαλύεται καὶ πνευματοῦται, hoc eſt, vt Gaza vertit, diſſoluitur, verſumque in ſpiritum euaneſcit.*

Niſi fallor, maluit ille ſequi Gal. autoritatem, quàm videre, quid ſequela orationis velit. Is enim 1. *Sem.* 4. longâ oratione diſputat contra Ariſtotel., illudque *πνευματοῦται* explicat per *εἰς πνεῦμα μεταβάλλεται, in aerem mutatur*, afferens ſubinde incommoda multa, quæ ſemen, in flatum conuerſum, ſequantur. Mihi vero totum illud ſuſpectum eſt. Cur enim non attingit alterum, *διαλύεται*? cur non potius *τὸ πνευματοῦται* explicat per *τὸ διαλύεται*, quam *τὸ διαλύεται* per *τὸ πνευματοῦται*? cur verba ſola captat, contextum (. præcipuè ſimile de coagulo.) ne extremo quidem digitulo tangit?

Cui enim vel mediocriter literato compertum non eſt, vniuſcuiuſque verbi ſenſum pendere ex verbis contiguis? & poſteriora debere lucem accipere à prioribus, non contrà, niſi peculiariter ſint inſtituta *σαφηνείας ἕνεκα, D perſpicuitatis gratia?*

Quid multa? Totus locus conuincit, Galenum quidem noluiſſe intelligere Ariſtotel., vt Capiu. loquitur, Ariſtotelem autem hoc velle:

Quemadmodum coagulum *διαλύεται* in lac, *hoc eſt, in particulas minimas, & ſenſu inconſpicuas diſſoluitur*: ita corporatura ſeminis in partes fetus. Rurſus, quemadmodum coagulum in caſeo manere nemo dubitat (. verba ſunt Peramati *libro dicto*.) quia corpus terreum & denſum eſt, inidoneum, vt reſolutionem admittat; quin, ſi linguæ iudicio prorſus non caremus, non latebit nos coagulum in caſeo, cum ex maiori aut minori morſu, plus aut minus coaguli caſeo inditum eſſe, ſoleamus dicere: ita (. ſic ego ſubſumo contra Peramatum, ipſiuſque clientem, Galenum) ſemen in fœtu manet, quia, cum ſubſtantiâ illâ aqueâ, ſatis multum ſubſtantiæ terreæ habet, quæ reſolui & diſſipari nõ poteſt: quin, niſi concedam⁹ manere, originẽ Calidi natiui dare

non poterimus, & cur alii viuaciores aliis sint, causæ non erit. Heic paucis φιλοτιμίαν Gal. ob oculos ponere libet illis, qui conditione humanâ augustiorē fuisse existimant. Quantoperè enim effert explicationem suam, quā ex solo & nudo verbo πνευματοῦται sumit, explicationi illorum, qui velle Arist. dicebant, Semē maris, postquam motus principium dedit, ἐκκρίνεσθαι, *excerni*? At vident boni viri, Gal. in eâdem cum istis culpâ esse, & tam aberrare à januâ, quam illi? Quod vt clarius fiat, considerent, quæso, mecum locum alium Arist. *ex* 2. *Gen.* 1. Distinguens ibi principium ἐξ οὗ, *ex quo aliquid fit*, à principio ὑφ' οὗ, *à quo aliquid fit*, dicit, Quæstionem non esse de principio ἐξ οὗ, *de materia*, quod illa procul omni dubio immaneat, sitque pars illius, quod genitum est: sed de principio ὑφ' οὗ, *de efficiente*. Ergò. inquit, quod gignit, aut est extrinsecum quid, aut intrinsecum. Nō extrinsecum: præter enim rationem est, aut viscus vllum, aut quiduis aliud fieri ab eo, quod non omnes factæ rei particulas contingat. Intrinsecum itaque. Hoc iterum, aut est in ipso conceptu, aut abiunctum ab eo. Abiunctum esse, irrationabile est. Nam, genito animali, corrumpiturne, an immanet? Corrumpi dici non potest, siquidem intrinsecū quid est. Talia enim sunt partes rei genitæ. Sed & quod corrumpir, corrumpcre, vel omnes rei genitæ partes, vel quasdam, absurdum est. V. g. si cor fiat primò omnium, & cor faciat deinde alias partes, necessum erit, vt cor etiam, postquam egerit, corrumpatur. Et sic de cæteris. Omnes igitur tandem corrumpentur. Ergo non corrumpitur, ἀλλὰ σώζεται, *sed seruatur*. Quid heic vel illi, quos ἄχρι τοῦ ὀνόματος *nominetenus* Aristotelicos vocat Gal., aut Gal. ipse? Si enim semen maris immanet & seruatur: quomodo dici potest excerni? quomodo dici potest in flatus verti & euanescere? Immanet igitur, sed nullam partem constituit, verùm in omnes διαλύεται, *dispergitur*, & omnes animat. Quamobrem ad formā pertinet, vt dicetur, non ad materiam. Hic si sensus est τοῦ διαλύεται, quis erit τοῦ πνευματοῦται? Profectò, nisi præconcepta opinio surdos nos fecit & mutos, 8. κ. τοπ. 1. fatebimur, eruendum esse sensum ex

A contextu, non autem adferendū de nostro. Quando igitur corporatura seminis ita διαλύεται, vt dictum est: quidni dici quoque possit πνευματοῦσθαι, *hoc est, vaporis specie subire sanguinem menstruum*? Rursus, si ita διαλύεται καὶ πνευματοῦται, vt constituat Calidum natiuum; Calidum autem natiuum non nisi σχέσει differt à spiritibus: sanè πνευματοῦται dici quoque B poterit, *spiritescit, vt I. Alexandrinus loqui amat, hoc est fit spiritus, aut fundamentum spirituum illorum, qui è corde præcipue in omnes partes dimanant*. Egi hâc de re *in Com. in* 14. *Vs. part.* 3. & maneo nunc quoque in vestigio, postquam Mundino doctore 2. *Sem.* 3. ita didici argumentari, Semen excernitur, aut in flatus vertitur, vel antequam sanguinem menstruum coëgit, vel postea. Illo modo non fieret genera-C tio, quamobrem ne ipsi quidem explicatores audent hoc dicere, Ergo hoc. At cum in substantiam sanguinis ita se insinuauerit, vt coagulum in lac: quî potest id esse cuiquam verisimile? Maneo ideo quoque; quia Gal ipse 1. *Sem.* 8. de Vi plasticâ seminis loquens, ait, εἴσω τε καὶ πρὸς τὸ βάθος χωρεῖν τὸ πνεῦμα, σώζειν ἑαυτὸ γλιχόμενον, *spiritum formantem (.non solum, sed cum subiecto suo.) introrsum & in profun-D dum partiū se insinuare, studentē seipsum conseruare*, αὐτοκίνητος quippe ἀρχὴ ζώου, *ex seipso cum sit mobile principium ad animalis constitutionem, non autem instar vaporis dissolubile, vt Capiv. explicat de form. fœt.* 2.

CAP. XV.

HEic subsiliunt quidam Galenici: Si substantia seu corporatura seminis E (.dicunt.) immanet, non potest non constituere partes quasdam. Ex corpore enim non potest fieri non corpus. Dubium hoc esse vetustissimum, paret ex his Philosophi verbis 4. *Gen.* 4. τὸ σπέρματος ἄρρενος, εἴτε συμβάλλεται πρὸς τὴν ὕλην, μόριον γινόμενον τοῦ κυήματος, καὶ τῷ σπέρματι συμμιγνύμενον τοῦ θήλεος, εἴτε καὶ μὴ τοιοῦτον τὸν τρόπον, ἀλλ', ὥσπερ φαμὲν, συνάγον καὶ συνδημιουργοῦν τὴν ἐν τῷ θήλει ὕλην, F καὶ τὸ περίττωμα σπερματικὸν, καθάπερ ὀπὸς τὴν ὑγρότητα τοῦ γάλακτος, διὰ τινά ποτ' αἰτίαν, καὶ τὰ ἑξ'. *Semen igitur maris, siue id auget materiam, & fit pars* κυήματος, *misceturq; semini fœmineo: siue nō hoc modo concurrit,*

currit, sed eo, quo nos dicimus, cogens, & condens materiam fœmineã, excrementũ (inquã) illud seminale, veluti coagulum lac, quã ob causam plura facit animalia, & non potius vnum, sed maius? Vtri parti adhæserit Aristoteles, nõ tantum ex antedictis clarum est, sed & ex his, *quæ scribit* 1. *Gen.* 21. τὸ ἀπὸ τοῦ ἄῤῥενος ἀποκεκριμένον οὐ παρέχεται, ἵνα ἐκ τούτου, ὡς ἐνυπάρχοντος, τὸ γιγνόμενον ᾖ, ἀλλ' ὡς ἐκ κινήσαντος, καὶ τοῦ εἴδους, *Quod à mare tribuitur, non ideo tribuitur, vt ex illo, tanquam inexistente seu materia, fiat id, quod fit: sed vt habeat rationem mouentis & formæ.* Et post non multa: τὸ ἄῤῥεν μὴ συμβάλλεται εἰς τὸ ποσὸν, ἀλλ' εἰς τὸ ποιὸν, *Mas non dat vllam partem magnitudinis, sed tribuit partibus, vt sint tales.* Est autem vnumquodq; tale per suam formam, quam à Calido natiuo habet Hoc est, quod tot locis ait Arist., quot dici vix possunt, Marem tribuere formam, fœminam materiam. Quã ex oppositione illud liquet, licet id, quod tribuit mas, immaneat: non esse id tamen partẽ constitutionis, sed essentiæ, vt Bonamicus loquitur, 5. *Alim.* 23. & 28. Ita quoq; Auicenna 1. 1. *doct.* 5. *c.* 1. Secundùm sermonẽ eius, q. de sapientib. verificauit, de spermate masculi generatur, sicut generatur caseus de lacte. Et sicut principium coagulationis est in lacte: ita principium virtutis patiẽtis est in spermate mulieris. Quemadmodum igitur vnumquodque duorũ, coaguli & lactis, est pars substãtię casei, qui fit ex iis: ita vnumquodq; duorum spermatum est pars substantiæ embryonis. Hoc autem verbum, non parũ, imo multum est contrarium verbis Gal. &c. In quæ insurgens Auerroes *Paraphr. in* 2. *Gen.* 3., Auicennã imaginari sibi ait, semen maris esse quidem fœtus partem: veruntamen formæ, nõ materiæ, adeoq; semen maris esse propriũ (sic loquitur.) Calorem naturalẽ, vel quod transmutatur ad propriũ Calorem naturalẽ paucã transmutatione. Hãc in re errare ait Auicennam, causamq; erroris esse exemplum de coagulo & lacte. Cęterum, sum eius sententiæ, Auerroem potius errare, quod non intelligat, vel Arist., vel Auicennam. Nam quod tanti facit opinionẽ suam, quæ semẽ facit instrumentum, vereor, vt satis prudenter agat. Dum enim concedit, Instrumentum hoc naturale differre ab artificialibus, quod intrinsecus omnes partes peruadat, ornetque ex

A merito: cui verisimile fecerit, tale instrumentum separari? Si non separatur, vbi est: quid facit? Sed separetur: annon necesse est aduenire aliud, quod Calidum natiuum constituat, sedemque præbeat animæ? Hoc verò modo, annon frustrà multiplicabuntur entia? Nec quidquam me mouet, quod distinguit, & ait, Partem seminis aeriam tantum esse instrumentum: non etiam crassamentum terreum.
B Nam, estne alia natura partis aeriæ, alia terreæ, siquidem heic cõsideramus vt formam ἔνυλον? Si omnino diuersitas est, vt est: dicine potest, partem aeriam esse formam ἄυλον? Nam vel solus aer clamat materiam. Ergo, si per Auerroem pars aeria insinuat se in intimas partium particulas, quis cuneus pellit illam loco suo? Cadit ideò absurdum primum, Si esset pars fœtus, non posset separari.
C Dico enim, Non debet separari. At est instrumentum? Est, si ita vis: sed naturale, quod non necesse est separabile esse à re, quam efficit, perinde ac dolabra scriniarii à manu ipsius. Cadit & alterum, si cum parte aeriâ iret humiditas quædam, opus haberet motore aliquo extrinseco, qui impellat in partium profundum. Dico enim, Non est opus bajulo alio, cum forma sit ἔνυλος, vt to-
D ties dixi, quæ sine suâ materiâ nullibi est.

CAP. XVI.

AT tu fortassis testimonia à me exigis eorum, quæ de instrumento naturali seu intrinseco dico? Aristoteles, cum, vt supra quoque dixi, 1. *Gen.* 21. docet, Naturam vti semine, ὡς ὀργάνῳ, *tanquam instrumento*, quod motum habeat
E actu; cum mox explicat, In insectis non vti hoc instrumento, ἀλλ' αὐτὴν τοῖς αὐτῆς μορίοις θιγγάνουσαν δημιουργεῖν τὸ συνιστάμενον, *sed ipsam suis ipsius partibus agentem facere primam* σύστασιν, *de qua nobis sermo est:* hoc vult dicere, teste Accorambono *Notis in illum locum.* In hoc differunt instrumenta artis à semine, quod semen est instrumentum, quod habet motum, actu etiam separatum à mare: sed ars
F vtitur instrumentis, quæ separata ab artifice non mouentur, nisi ars illa moueat. Hanc si mentem eius esse negas, accipe hæc *ex* 2. *Gen.* 1. ἡ τέχνη, ἀρχὴ καὶ τὸ εἶδος τοῦ γινομένου, ἀλλ' ἐν ἑτέρῳ. ἡ δὲ τῆς φύσεως

σεως κίνησις ἐν αὐτῷ, ἀφ᾽ ἑτέρας οὔσα φύσεως, A τῆς ἐχούσης τὸ εἶδος ἐνεργείᾳ, *Ars est principium & quasi idea illius, quod fit, sed in alio: sed Natura motus in eo ipso est, quod mouet, ortum habens ab alia natura, quæ ideam illam habet actu secundo, vt supra isthæc exposui.* Atque hæc post elegantem illam disputationem, quibus semen in fœtu σώζεσθαι, *seruari*, docuit, explicuit per analogiam, quā habet hæc actio cum præstigiis quibusdam, aut etiam cum horologiis no- B stris. Quemadmodum n. ibi, vbi mota est prima rota, quæ cæteris dat motum, non est opus alio motore extrinseco: ita, postquam semen in vterum venit, non est opus alio, hoc est, agit vi intrinsecâ. Clarius hæc exsequitur Gal. ἡ θερμασία ἔμφυτος, inquit 1. *Caus. puls.* 4., τόσον μόνον τῶν ἄλλων διαφέρει δημιουργῶν, ὅτι τοῖς ὀργάνοις ἐνδέδεται, καὶ δι᾽ ὅλων αὐτῶν ἅπασι διελήλυθεν, οὐκ ἔξωθεν ἅπτεται, καθάπερ ἐκεῖνοι, *Hoc solo differt Calidum natiuum à sutoribus, fabris, aliisque opificibus, quod, non vt illi, extrinsecus tantum tangit instrumenta sua, partes (inquam) corporis, sed iisdem, quasi vinculis quibusdam alligata est, illasque totas peruasit.* Multò clarius 2. *Fac. natural.* 3. quem locum nuper quoque afferebam. ἡ διαπλάττουσα τὰ μόρια φύσις, καὶ κατὰ βραχὺ προσαύξουσα. πάντως δήπου καὶ δι᾽ ὅλων αὐτῶν ἐκτέταται. καὶ γὰρ ὅλα δι᾽ ὅλων, D οὐκ ἔξωθεν μόνον αὐτὰ διαπλάττει τε καὶ τρέφει, καὶ προσαύξει. Πραξιτέλης μὲν γὰρ, ἢ Φειδίας, ἢ τις ἄλλος ἀγαλματοποιὸς, ἔξωθεν μόνον ἐκόσμουν τὰς ὕλας, καθὰ καὶ ψαύειν αὐτῶν ἠδύναντο· τὸ βάθος δὲ ἀκόσμητον, καὶ ἀργὸν, καὶ ἄτεχνον, καὶ ἀπρονόητον ἀπέλιπον, ὡς ἂν μὴ δυνάμενοι κατελθεῖν εἰς αὐτὸ, καὶ καταδῦναι; καὶ θίγειν ἁπάντων τῆς ὕλης τῶν μορίων ἡ φύσις δὲ οὐχ οὕτως, καὶ τὰ ἑξ. *Quæ partes fingit, formatq; Natura, & sensim auget, per totas illas omninò extensa est. Totas enim per* E *totas, non extrinsecus tantum, & format, & nutrit, & auget. Praxiteles aut Phidias, & si quis alius statuarius, forinsecus tantum ornabant materias, quatenus scilicet attingere poterant, internam eius partem seu profundum relinquebant inornatam, otiosam, neglectam & sine curâ, tanquam qui descendere eò non possent, aut subire, seu contingere vniuersas materiæ particulas. Non ita Natura, &c.* Vis tibi explicari per simile aliquod? ἡ τοῦ ψυ- F χικοῦ θερμοῦ φύσις ἐν τοῖς ζώοις inquit Arist. 3. Gen. 4. δημιουργεῖ παραπλησίως τῇ ζύμῃ. καὶ γὰρ ἡ ζύμη ἐκ μικρᾶς μεγάλη γίνεται, τοῦ μὲν στερεωτέρου ὑγραινομένου· τοῦ δὲ ὑγροῦ πνευματουμένου, *Natura Calidi animalis agit penè vt fermentum. Hoc enim ex mole exigua fit magnum, humescente quidem parte solidiore, inflatus autem conuerso humidiore.* Quę si de auctione dicta esse causaris, accipe hoc alterum de constitutione. Gal. 14. *Vs. part. vltimis verbis* de differentiâ agens inter testes masculeos & fœmineos, de his ait, ὑπὸ τῆς ἐμφύτου θερμασίας οὐ διεμφυσήθησάν τι, καὶ (ὡς ἂν εἴποι τις) ἐζυμώθησαν, *à Calido natiuo non perinde inflati sunt, ac (veluti quis dixerit) fermentati.* Hoc autem exemplariter dictum de testibus, quidni dici possit de omnibus aliis quoque?

Cap. XVII.

HEie vt parum subsistant ii, rogo, qui de explicatione τοῦ πνευματοῦσθαι modò traditâ fortassis ampliant! Si enim C fermentū rectè dici potest πνευματοῦσθαι, quin imò διεμφυσᾶσθαι: quæ tanta iam est necessitas in expositione Galenicâ? cōtrà, quæ improbabilitas in nostrâ? Et de fermento quæ dicuntur, de coagulo quidni dicantur? Quemadmodum fermentum ita in massam panis absumitur, totam vsquequaque peruadendo, & in tumorem attollendo, vt tu dicere quidem non possis, hæc est pars quædam D fermenti, fateri aūt cogaris, statim atq; degustâsti, fermentum ibi esse: ita coagulum in caseum sese insinuat in minimarum minoribus particulis, vt coagulum quidem ipsum non possit ad oculum ostendi, vis autem in linguâ subito percipiatur. Simili prorsùs modo quia semen masculum subire dicitur semen seu sanguinem fœmineum: quidni dici possit διαλύεσθαι καὶ πνευματοῦσθαι? Rursus, E quia semen masculum non amittit quidem corpus, dirimitur autem tam diligenter, vt ad sensum ampliùs non appareat, fitque adeo sedes proxima animæ: cur non dicam, pertinere potius ad formam, quam ad materiam? Hoc mihi videtur docuisse Auerroes *in* 1. *Gen.* 20. Cum miscentur, ait, plures res, in quantitate & qualitate similes, fit corpus homogeneum, &c. Quod si ex his res vna F sit minoris quantitatis, alia vero maioris, tunc minor exhibet maiori qualitatem tantum, veluti coagulum lacti. Et post pauca: Semen maris præstat sanguini menstruo substantiam & formam,

hoc

hoc eſt, concoquit ipſum, & ſecernit excrementa, quæ non ſunt apta fieri membra, &c. Item, Coagulat ipſum, redditq; corpulentum & ſtabile. Huc etiam eunt verba autoris l. de Anat. viuorum apud Gal. *cap. de Anatomia matricis*, Quidam voluerunt ſperma viri in ſanguine menſtruo facere, quod fermentum facit in paſtâ, id eſt, ebullitionem. Item, *cap. de Humore*, Secundum Ariſtot. ſperma viri coagulo comparatur, ſperma autem mulieris lacti. Quare in ſpermate virili eſt virtus coagulationis actiuè, in muliebri, paſſiuè. Hæc ſi tibi minus Galeno digna videbuntur, accipe ex illo 3. de Fac. natur. loco, qui procul dubio legitimus eſt, tria (quibus vtitur ibi) verba, & confer cum Ariſtotelicis tribus. 1. ait τινὸς ἀλλοιώσαντος. τὸ ἀλλοιοῦν quantum abeſt ἀπὸ τοῦ μεταβάλλειν, *quod eſt* 2. *Gen.* 3? Deinde ait, τινὸς πήξαντος. πηγνύειν an non habet ipſe quoque 1. *Gen.* 20? & ab eo quantum differt τὸ συνιστάναι, 2. *Gen.* 3? τὸ συνάγειν, 4. *Gen.* 4? Tertio ait, τινὸς διαπλάσαντος. Hoc coincidit cum τῷ δημιουργεῖν, *quod eſt* 2. *Gen.* 4. aut συνδημιουργεῖν, *quod eodem ſenſu* 4. *Gen.* 4. *legitur*, aut ποιεῖν, *quod* 1. *Gen.* 21. aut κινεῖν, *quod* 1. *Gen.* 21. aut γεννᾶν, *quod* 1. *Gen.* 2. *& alibi ſæpe.* Sed deſino plura, ne inuitos quoſdam cogere velle dicar.

CAP. XVIII.

INterim, ne difficultates ſtudio vitaſſe videar, dicam, quid ſentiam de loco, *qui eſt* 4. *Gen.* 4. in quo videtur Ariſt. à ſeipſo diſſentire, cum tantum inter ſemen maſculum & coagulũ ponit diſcrimen, imò, de vtroque ſcribit, quæ cum ſuperioribus pugnare videntur. Verba ſunt. ἡ μὲν τοῦ σπέρματος θερμότης, οὐ μόνον συνίστησι ποσὸν, ἀλλὰ καὶ ποιόν τι. ἡ δὲ ἐν τῷ ὀπῷ, καὶ τῇ πυετίᾳ, τὸ ποσὸν μόνον, *Seminis calor non modo facit quantum quid, ſed & quale quid: Coaguli autem, quantum duntaxat.* Heic quis non dicat, Ariſt. concedere ex ſemine eſſe, non formam tantum, ſed & aliquid materiæ? item, coagulo negare τὸ ποιὸν, quod ſuprà illi dedit? Accorambonus rectè notat, Philoſophum agere de iis animalibus, quæ plures gignunt, eoſque vno initu, cauſamque quærere, quomodo id fiat? Niſi fallor, erat tum quidam, qui negabant, fieri conceptum multorum vno initu, volebantque tot eſſe initus, quot

A eſſent fœtus. Atque ita argumentabantur. Quemadmodum coagulum agit idem, ſiue in magna, ſiue in paruâ quantitate addatur lacti; cogit enim ſemper, modo inter ipſum & lac ſit proportio: ita, licet demus, πολύτοκα illa plus fundere ſeminis, non tamen dabimus, plures fœtus generare, ſed plus ſanguinis cogi à copioſiori ſemine, itaque animal fieri grandius. His reſpondet ille, (inquit Ac-
B corambonus) τὸ παράδειγμα λεχθὲν οὐχ ὅμοιόν ἐστι, *ſimile veſtrum eſt diſſimile.* Semen enim non ſolummodo conſtituit quantum: ſed & quale, hoc eſt, non tantum efficit corpus, quod eſt quantum, ſed & corpus animatum, quod eſt quale. At coagulum tantum facit corpus, hoc eſt, tantum reddit lac corpulentum & ſtabile, non autem transformat in aliam ſpeciem. Ego vt concedo, ſimile de coa-
C gulo non extendere ſe ad illam quæſtionem, quam agitat ibi Ariſtoteles: ita nõ ſatis video, quid ſibi velit hæc reſponſio. An hoc vult Philoſophus? Non oportet coagulum conferre cum ſemine in his. Coagulum enim quantumuis diuidas, non faciet tamen aliud, quam molem quandam informem. At ſemen diuiſum in iis, in quibus aptum eſt pluribus fœtibus, non facit tantum molem, ſed & in-
D formatipſam. Ita non erit contradictio, quæ alias videtur eſſe, de quanto, ſeu de corpore, quod ſemen det. Nam τὸ ποσὸν ibi ſignificabit corpus quantum, quale facit ſemen, cum συνίστησι, *cogit* ſanguinem menſtruum: non autem de partibus intelligetur, quæ nullæ ex ſemine fieri poſſunt. Non erit etiam difficultas de τοῦ ποιοῦ coaguli, quod ſuprà dictum eſt dare. Nam comparatio non fit eatenus,
E ſed reſpicit coactionem ipſam, ſeu molem coactam, ſolidamque, cum antè eſſet fluida. Confirmo hanc explicationem partim ex Bonamico 4. *Alim.* 4. qui ait, Magnum vas lactis cogitur à coagulo in vnum magnum caſeum, non in plures paruos: à ſemine hoc non fit, quia certa eſt cuiuſque formæ menſura, ideoque certum etiam incrementum, &c. quæ vide: partim ex Accorambono,
F qui *Notis in* 2. *Gen.* 6. oſtendit, ſemen vniuſcuiuſque animalis, non ſolum facere tale animal, ſed & tantum, &c. Ego hæc afferre volui: qui his veriſimiliora dederit, is vicerit.

CAP. XIX.

AD negotium ipsum redeo. Hoc si probabilius tibi non reddiderunt ii, quos produxi: reddat Conciliator *Diff.* 36. Alb. Magnus 16. *Animal.* 1. & Thomas, quem idem sentire Conimbricenses scribunt *in* 1. *Gen. & Cor.* 4. *qu.* 28. *arti.* 2. Si hæc triga non sufficit dettahendæ nouitatis laruæ, hem tibi Scaligerum, Argenterium, Bonamicum, trigam aliam, priori non inferiorem. Scaligeri verba contra Cardanum *Exerc.* 6. *n.* 8. hæc sunt: Spiritus non est pars corporis, quæ formatur, tametsi vnà in massâ est, veluti coagulum in lacte. Quid magis Peripateticum dicere possis? quid explicationi nostræ conformius? siquidem (quod planè necessarium esse videtur.) per spiritum intelligit purissimam seminis partem, ex λόγῳ & ὄγκῳ simul constantē, quia cum coagulo confert? Propius, si non sensu, certè verborum perspicuitate accedit Argenterius, *Com.* 2. *in Artem.* c. 8. cum Arist. hoc velle ait, Semen in minimas partes diuidi, & vna cum sanguine misceri, & ab eo animalis partes procreari. Et ne dubites, post aliquammulta docet, Eam esse seminis in generatione rationem, quæ est coaguli in confectione casei. Vt ergo (addit.) ex coagulo, non materiam (quæ capitur ex lacte.) sed vim solam suppeditari dicimus: sic ex semine nullam partem gigni, manere tamen illud in vtero, vt sanguinem mutet, & formam det, credere debemus. Id enim fieri nihil prohibet, &c. Fortassis tu hunc mihi contemnis? Ego vero nihil moror alia, qui scio, non omnia dari vni, iudiciumque faciendum esse, non ex personâ dicentis, sed ex re dictâ. Bonamicus 4. *Alim.* 23. & 25. docet, Seminis partem (dicam hâc de re lib. 3. huic enim loco non officit) quandam esse ad menstruũ, vt lac ad coagulum, ita, vt, sicut coagulum cogit, neque est pars casei: sic cogat ea pars seminis, neque sit pars fœtus, ob paruitatem, agens nihilominus per modum formæ, & per virtutem quandam disseminatam, hoc est, secundum totum, & impartibiliter, donec fœtus efformatus fuerit, in quo remanet, vt habitus, operans propriâ, non alienâ virtu-

A te, & tunc est anima. Fortassis non inuiti huc iuerint duo alii magni viri, Mercurialis *de gen. hom.* 15. & Mercatus 1. *Physiol. quæst.* 95: verùm quia illi posteà in alium, redargutionisque ineptum sensum trahunt, deserere eos præstat. Aliud enim omninò est, esse in parte cõstitutâ, quod ego volo: aliud constituere partem. Vis etiam alios? Apud me quidem argumen-
B tum ab autoritate tam nihil valet, vt consentiam magno cuidam viro, dicenti, Si testibus res agatur, se Sodomiam etiam (rem omnium teterrimam.) probaturum: at quia non probationis, sed declarationis ergò fit, quidquid fit, fortassis licebit nobis alios quoque superinducere, vt vel hoc tantum lucremur, Veritatis fulgur latiusculè se extendisse. Sit
C igitur quartus in acie Capiuaccius, qui *de form. fœt.* 2. nugari ait Gal., dum Aristoteli aduersatur: Non enim egreditur: sed simile est coagulo, (inquit) quod partes vnit, generat, cõstituit, &c. Sit quintus Mõglingus *in* ϑ. *de hoc negotio.* Partium solidarum (inquit ϑ. 66.) Calidum ἔμφυτον nequaquam materia est, sed per earundem partium substantiam diffu-
D sum quiddam, & tanquã tinctura quædam, seu balsamus vitalis, quo earum partium σύμφυτον θερμὸν à dissolutione & putredine vindicatur, cõseruatur & fouetur, &c. Item θ. *seq.* Licet simul generẽtur ex eodẽ spermate, & partes solidæ, & ἔμφυτος earum balsamus: aliam tamen crasin dicimus esse quarumlibet partiũ ὁμοιομερῶν, quoad ex secundis elementis,
E συμφύτῳ θερμῷ concreuerunt, & aliam substantiæ huius ἐμφύτου θερμοῦ, quod partium illarum substantiam tingit, & primum est animæ instrumentum, &c. Extremum agmen claudat Horstius noster, cuius 1. *Nat. hum.* 1. *quæst.* 5. de substantiâ seminis spirituosâ & tenui hæc sunt verba, Sustinere calorem, operandi instrumentum, quo partes crassiores
F tanquam materiam format & disponit, suoque munere functa, in spiritus innatos partibus abit. Et *quæst. præced.* scribit, Aristotelis & Auerrois rationes pulcerrimè demonstrare, semen maris principium motus in generatione præstare, primumque ebullitionis principium solius viri caloriac perfectioni deberi. Cũ hoc licet non in omnibus consentiam: satis tamen est id, quod huc pertinet, Se-

men esse instrumentum, vt sic dicam, internum, quod in re facta maneat quidē, sed pars materiæ non sit. Ideò addit, De parte tenuiore seminis verum esse, quod efficiens, constitutionem effecti non ingrediatur, hoc est, partes quædam ex illâ fiant. Ex crassiori enim fiunt omninò, de ipsius mente. Atq; huc, licet obscuris vestigiis, it quoque Rumbaum, *Exerc. de Gen. fœt.* 50. *& seq.*

CAP. XX.

HEic prima nobis cum Mundino velitatio instituenda fuerit. Is enim 2. *Sem.* 3. interpretationem hanc fictitiam vocat, fugamq;, quâ nemo vnus voluerit vti, præter solum Conciliatorem, in quem etiam spicula sua dirigit. Qua in re quantum fallatur, & fallat incautos, age dispiciamus paucis, vt quid ab illo exspectandum sit in aliis, cognoscat æquus lector. Colligit quinq; errores Cōciliatoris. *Primum* esse ait, quod Arist. mentem non assequatur, quippe qui semini tribuat, quod Arist. ipse corpulentiæ seminis. Hei mihi, quam plane non intelligit, neq; Arist. neq; Conciliatorē! In semine duo cōsiderati, dictum est suprà, λόγον, qui sit instar formæ, & ὄγκον, qui sit instar materiæ. De λόγῳ quis dicat διαλύεσθαι καὶ πνευματοῦσθαι? De ὄγκῳ autē dicitur vtrumq; meritissimò. Rectè igitur fecit Conciliator. At Arist. dixit de toto semine? Rectè hic quoq;. Non n. distinxit subjectum denominationis à subjecto inhæsionis. Homo dolet, est subjectū denominationis: at corpus est subjectum inhæsionis. Homo discit, est subjectum denominationis: at anima fit erudita. Idem dicendum fuerit de Gal. sicubi ille varius videtur, si (inquam) modo semini tribuit vim agendi, modo opifici in semine. At quia Conciliatori ἀβλεψίαν objicit, estne ille tam perspicax aquila? Non apparet, cum, quod Arist. toti semini tribuit, tribuit aqueæ tantum seminis parti. Cæterum, quid de pulcrâ illâ distinctione substantiæ seminis sentiēdum sit, alibi videbimus. Iam illud repeto ex superioribus, Semen est aqueū, si de actu loquaris. *Secundum* errorē esse ait, Si virt⁹ seminis debeat per menstruū diffundi, oporrere corporaturā prius in spiritum verti. Quidni, ô amice Mundine? At Cæsalpin⁹ & Auerroës, &c. Quid ad me, dicet Cōciliator, q̄d iste dicat vel

A iste? Ego nihil excerni statuo, sed omne semē absumi in Calidum natiuū. Tu verò, Mundine, quid regeres? Aut tacebis, aut ad *tertium* errorē cōuersus, inquies: Cum seminis corpulentia sit lenta, multumq; terræ habeat, impossibile est, vt tota in spiritus cōuertatur. Impossibile? Non magis, q̄ impossibile est, fermentū, q̄ longè terrestriorem habet substantiā, in spiritum conuerti, dispergiq; p massā

B farinaceam: Si argutaris, In minimas, & sensui inconspicuas particulas diuidi. *Quartus* error, Mūdini judicio, est, quod explicatio non quadret ad simile, ab Arist. datum. Vt enim coagulum est causa coagulationis: ita corporatura seminis debet esse causa generationis. At facultas, in semine residens, est causa generationis, secundū Arist. 2. *Gē.* 1. An Mundinus accepit hoc à I. Alexandrino, *Not. in*

C 1. *Sem.* 9? Sed habeat de suo: Resp. etiam heic sui similis est, dum catpit, quę nō intelligit. Arist. vult, Semē, q̄ est τόδε τι, causam esse generationis, non autē vel λόγον σπερματικὸν solum, vel ὄγκον solum. Si quādo autē λόγον solum nominat, dicit subjectū inhęsionis, vt modo distinxi. *Quinti* erroris, eiusq; apparatus prolixi, vix sine risu possum meminisse. Sin. Gaza ex duob⁹ verbis illis, διαλύεται καὶ πνευματοῦ-

D ται, fecit tria: debetne, aut potest id nocere Aristoteli? aut etiam Conciliatori? Vterq; n. *Euanescit* illud facessere jubebit vltra Garamantas & Indos. Quinq; his erroribus superaddit *sextum*, quē ait esse majorem cæteris, fortè, quia viderat, eidem Alexādrino hoc placuisse! In semine, inquit, sunt spiritus multi, qui sunt instrumentū Vis plasticæ, vt aliis nō sit o-

E pus, ex corporatura educendis. Quis nō videt, fundari hæc partim in nō intellecto Arist., partim in pulcellâ illâ distinctione, q̄ nup alio rejeci? Nec muto nūc quidquam: sed hoc tātum moneo. Quę, relictis Conciliatoris nugis, nugator ipse maximus affert ex Gal. 1. *Sem.* 4., jam à me esse refutata *in Com. in* 14. *Vs. part.* 3. vt actum agere non debeam.

CAP. XXI.

F QVando itaq; remotus est obex Galvnicus, Si semen manet in vtero, oporret ex illo fiant partes quædā, ostensumq;, certo manere, neq; tamen vllam ex eo fieri patrem, sed omnes ex sanguine: habemus jam id, quod primo loco de

συστάσει fuit propositum. Sequitur alterū, A Quid fiat? Dictum puta, vtrum partes omnes formentur simul & semel: an potius successiuè vna post aliam? Hipp. ita orditur *l. de Loc in hom.* ἀρχὴ μὲν ἐμοὶ δοκέει οὐδεμία εἶναι τοῦ σώματος· ἀλλὰ πάντα ὁμοίως ἀρχὴ, καὶ πάντα τελευτή. κύκλου γὰρ γραφέντος, ἀρχὴ οὐχ εὑρέθη, *Corporis nullum esse principium, mihi videtur: sed omnia simul & principium esse & finem: In circulo enim scripto nullum est principium.* Huc alludere videntur illa *l.* B *de Alimento.* ἀρχὴ δὲ πάντων μία, καὶ τελευτὴ πάντων μία, καὶ ἡ αὐτὴ τελευτὴ καὶ ἀρχή; *Omniū (rerum) vnum est principium, vnusque finis: principium enim finisq; sunt idem.* Non ignoro, Fracantianum & Vallesium *in Com.* de alimento ista accipere, de quo etiam ibi agitur: sine tamen violētiâ huc quoque trahi posse, Vallesius mihi tacitè cōcedit. Prorsus eadem sunt, quæ *in* 1. *de Diæta, t.* 21. leguntur. Διακρίνεται δὲ τὰ μέ- C λεα ἅμα πάντα, καὶ αὔξεται, καὶ οὔτε πρότερον οὐδὲν ἕτερον ἑτέρου, οὔθ' ὕστερον. τὰ δὲ μείζω φύσει, πρότερα φαίνεται τῶν ἐλασσόνων, ἀλλὰ τὰ μὲν θᾶσσον· τὰ δὲ βραδύτερον, ὅκως ἂν καὶ τοῦ πυρὸς ἕκαστα τύχῃ καὶ τῆς τροφῆς, *Omnes partes simul fiunt & augentur, neq; vlla vel tardius vel citius altera, licet maiora prius sese ostendant, cū prius genita non sint. Interim non vno omnes tempore perficiuntur, sed aliæ quidem cito, aliæ post tempus aliquod, prout quælibet alimētum* D *nacta fuerit, & ignem.* Sentētia igitur Hip. fuit, Omnes partes generari simul. Hāc amplexos fuisse postea Sroicos (Zeno n. huius sectæ autor, ducentis penè annis post Hip. vixit) patet ex his Cēsorini verbis *l. de die Natali*: Stoici vnà totū infantem figurari dixerunt, vt vnà nascitur, aliturq;. Et huic consentit Lipsius 3. *Phys. Stoicæ* 6. Ego verò ex Gal. *de Form. fæt.* 4. planissimè ostēdo, consensisse illos in his E Aristoteli & Peripateticis. De Gal. dubites, quid senserit. Hipp. n. adhærere videtur, cū ait 14. *Vs. part.* 3. Vno temporis momēto multa & admirabilia fieri opa circa animalis generationē. Neq; n. intelligit illa tantum, quæ mox dicit de vteri clausione, membranarū generatione, &c. sed & q̄ sequūtur, de sanguinis in vterū attractione, fœtusq; formatione. Hæc si ex hoc loco exsculpi posse neget F quis, explicationemq; eius rei petere jubeat *ex c. 7. seq.* vbi scribit, Membrum genitale alterutrius sexus (est autem cæterarum ratio eadem. Si enim vna pars fit post aliam, nō omnes fiunt simul) formari, οὐκ εὐθὺς μὲν (nam ita leg. esse visum mihi fuit ibidem) ἅμα τῷ καταβληθῆναι τὸ σπέρμα, ἀλλὰ μέχρι παμπόλλου γε χρόνου, *nō statim atq; semen in vterum coniectum est, sed lōgo tempore post*: non extendet tamen fortè vltra septimum diem, intra quē, vt Hip. scribit *l. de Carnib. t.* 20. corpus totum planè dearticulatum est. Dicetur autem in seq. quid verè senserit Gal. Cæterùm siue hæc posteriora sint Hippocratica, siue non sint, non respondent dogmati eiusdem Hipp. *l. de Nat. pu. t.* 10. vbi marem triginta diebus absolui scribit, fœminā ante quadragesimum. Quæ ipsa veritati non respondere (Gal. etiam dubitat *de form. fæt.* 1. sitne liber Hipp.) quotidiana nos docet experientia. Vide de hoc negotio non pœnitenda apud Riolanum 5. *Schol. Anat.* 17. Nisi me ipsum fallo, Arist. 2. *Gen.* 1. studio refutat illa priora, quamuis nō meminerit Hippocratis, fortè quia neq; Hipp. sunt, vt modò innui. Vt enim hoc dicam per anticipationem, quis credat, tam ineptum fuisse Hipp., qui sensibus velit imperare? Nam, si ego dicam, non credo, omnes partes fieri simul: respondet ille, Etiamsi minores partes nōdum videas, tamen genitas esse, credere debes. Verba autem Philosophi ecce tibi. ὅτι οὐχ ἅμα (πάντα μόρια γίνεται) καὶ τῷ λόγῳ, καὶ τῇ αἰσθήσει φανερόν. τὰ μὲν γὰρ φαίνονται ἐνόντα ἤδη τῶν μορίων· τὰ δ' οὔ. ὅτι δὲ οὐ διὰ μικρότητα οὐ φαίνεται, δῆλον. μείζων γὰρ τὸ μέγεθος ὢν ὁ πνεύμων τῆς καρδίας, ὕστερον φαίνεται τῆς καρδίας ἐν τῇ ἐξ ἀρχῆς γενέσει. *Q. d. Non omnes partes fieri simul, & ratio docet & sensus. Quasdam enim video iam esse factas, quasdā non video. Quod autem falsum sit, factas quidem esse omnes, propter autem exilitatem non apparere: ex hoc manifestum est. Pulmo est maior corde, & tamen post cor fieri, certum est ex prima generatione.*

Cap. XXII.

Atque hæc explicatione indigent. Sensus, ad quem Aristot. prouocat, est ille, quem ex ouis incubatis habuimus *suprà cap.* 12. Vnde sic inferre voluit, Si in auibus ita est: in homine cur ita non sit? Rationem consequentiæ dabit ipse Galenus 1. *Sem.* 2. quam exaudire volo Ronseum, *de human. vitæ primord.* 8. nō differt generatio brutorum à gene-

generatione hominis. Atque ea res tam certa est, vt Gal seipsum sępenumero increpuerit, q dubium sibi videretur. Est quin etiam sensus ille ex plantis habitus. Siue enim planta sit, siue animal, inquit Arist. 2. *Gen.* 1. ὁμοίως πᾶσιν ὑπάρχει τὸ θρεπτικόν, *atque omnibus necessaria est anima vegetatiua.* Et c. 4. *seq.* ὅταν συςῇ τὸ κύημα ἤδη, παραπλήσιον ποιεῖ τοῖς σπειρομένοις, *cum iam coniunctum est in animalibus sexu distinctis vtrumq; semen, idem fit, quod in plantarum seminibus.* Ibi enim (vult dicere) quemadmodum in semine est aliquid, quod habet rationem efficiẽdi plantam, aliquid quod τὴν ὕλην παρέχει, καὶ τὸ σῶμα τῷ σπέρματι, *materiam, corpusq; prębet semini*: ita in animalibus. Rursus, quemadmodum in plantis non simul omnia sunt, sed duo tantum ab initio, ὅ τε βλαςὸς καὶ ἡ ῥίζα, *germen & radix*, per quam alimentum capit, augeturq; : ita in animalibus &c. Hæc Gal. agnouit *de Form. fœt.* 3. Initium generationis plantarum à semine est (inquit) in terram moderatè calidam, humidãque iacto. Ex hoc semine duplex quædã germinatio ꝓdire conspicitur, deorsum in terram vna, sursum in aërem altera. Quæ cum inter initia tenues sint, temporis progressu & crassescunt, & in longitudinem porriguntur, &c. Cum igitur fœtus (addit) eandem, quam plantæ in primo ortu dispensationem habeat, non immeritò primo fæturæ tempore minimum augetur, &c. In eundem sensum Bonamic[9] loquitur. 4. *Alim.* 28. Profectò (inquit) generationis plantarum initium est è semine, in terram iacto, q moderatè humida, calidaq; sit. In eo duplex generatio se ꝓdit, vna terram versus, altera ad aërem. Quæ terram versùs agitur, radices constituit, quę ex illâ sugunt alimentum; ex alterâ parte caudex prodit. Ergò consimili modo duo sunt progressus in fœtu, &c. Hæc omnia eò faciunt, vt probetur, Quemadmodum in brutis non omnes partes simul generari, sensu constat, atq; eodem modo in plantis: ita in homine. Hâc de re ampliùs disserendi locus se dabit alius: jam n. à sensu ad rationem venire oportet, q̃ Arist. dat eodẽ 2. *Gen.* 1. οὐχ ἅμα πάντα γίγνεται, ἀλλὰ πρῶτον τι. ὅτι δὲ γίγνεσθαι ἀνάγκη πρῶτον, ὃ αὐξήσεως ἀρχὴν ἔχει. *Nõ omnes partes simul fiunt, sed vna ex illis primo fit. Necesse autem est illam fieri primo, quæ auctionis principium in se habet.* Hoc explicat *postea c.* 4. ἡ ἀρχὴ πρὸ ὁδοῦ μάλιςα ἐνυπάρχει. *Principiũ (auctionis) in promtu paratoq; esse oportet*, siquidem seipsum gubernare debet, abjunctumquippe ab animali suo. Hoc verò aut cor est, aut cordis analogũ, vt mox videbimus. Explicat verò etiam ꝑ analogiam. Quemadmodũ (vult dicere) neq; domus partes omnes, neq; mensæ, neq; lecticæ, neque cuiusdam alterius artificii fiunt simul & semel: ita neq; fœtus. Vtitur hoc simili Gal. quoq; *si modo is autor est fragmẽti, quod præscriptionem habet, An omnes animalis partes fiant simul?* Proportio (inquit) quædã est, & similitudo naturalibus ad artificialia. Sicut igitur in iis, quæ secundùm artem efficiuntur, nõ omnes partes ei[9], q fit, simul perficiuntur, sed in domo quidem fundamentum, in naui catina dat initiũ operi: ita etiã de partib. animalis oportet intelligere, non omnes fieri simul. Cum n. generatio fit ab impfecto ad pfectum, oportet in eo, q fit, h. e ab imperfecto ad pfectum ducitur, quædã pars aliis prior fit. Hæc ibi : q̃ mox com ꝓbat & sensu & ratione. In grauidis si quis velit animaduertere, inueniet quasdã partes jam esse formatas, quasdam nondum esse. Extra vterum cum videamus partes quasdam fieri, vt dentes & cornua, adeoque ordo quidam est: quidn & ordo fetuetur in vtero? At partes indigent mutuo auxilio, ideo oportet fint simul? Resp. Ita quidẽ est in pfectis, at nõ in impfectis. Hãc rationẽ latè diducit Vallesius 2. *Controu.* 6. Heic alius, Semẽ agit secundùm omnes suas partes, & agit in materiam dispositam, Ergo omnes partes simul format. Nescio, an ita sit, mi vir. Credere n. lubet, seminis partes calidissimas agere primo ad constitutionem cordis, in quo etiã caloris signa euidentissima: minùs calidas agere deinde ad cõstitutionem fortassis hepatis, vt organa facultatis vegetatricis sint in promptu: iterum minùs calidas postea, ad constitutionẽ cerebri, vt animal sit, ceu mox dicetur. Sed sit ita: Materia non subito est, q debet fieri. Vt n. in nutritione, veluti Gal. docet 1. *Fac. nat.* 10, desiderãtur alterationes, modo plures, modo pauciores: ita ꝓculdubio in generatiõe. Qua cum ita sint, miror diligentissimum Varolum 4. *Anat.* 5. nolle quenq̃ aures adhibere iis, qui dicunt, partes fieri ordine quodam prioris & posterioris! At tu, ô vir magne, in illo vestigio dixeras, abortus te vidisse,

 in

in quibus ventres, & quæ in ventribus
partes, erant omnes distinctę, brachiorũ
autem & crurum, vel nulla prorsus ap-
parebant vestigia, vel jam incipiebant
pullulare! Ergò ne tibi quidem ipsi cre-
dam? Ita quidem jubes vel iis, quæ post-
eà subdis, Quamuis omnes partes simul
fiant, inter se tamen seruant ordinem
prioris & posterioris Iam enim affirmas,
quod modo negaras: immò verò tam
absurde loqueris, vt vix credam te esse
eum, qui tam multa tam egregiè nobis
ob oculos posuisti. Sed ita sunt humana!
Vide, si isthæc tibi non satisfaciunt, Bo-
namicum 5. *Alim.* 3.

Cap. XXIII.

ET hoc est alterum, Partes fiunt οὐχ ἅ-
μα, ἀλλ' ἐφεξῆς, ὁμοίως τῇ τοῦ δικτύου πλοκῇ,
non simul, sed successiue, quomodo rete texitur,
vt Orphea in carminib. loqui, autor est
Arist. 2. *Gen.* 1. sequitur tertium, Quæ sit
illa omnium prima pars? Cor. Hoc fal-
sum est, inquit Ant. Ludouicus *l. de Cor-
de*. Nec n. in arboribus, &c. Ego verò di-
co, hoc verum est. Hoc n. perspicuo, ma-
nifestoq; (hæc duo sunt ipsius verba) ex
ouis incubatis didicere Hip., Arist. (for-
tè ex eodẽ fonte hausit id Empedocles,
de quo Censorinus *de die natali*) Plinius,
Coiter, Aldrouandus, Aquapendẽs, *lo-
cis suprà à me allatis*. Didicere verò hoc
quoq;, A corde statim generari venam
cauam, arteriamq; magnã, à quibus ex-
tra fœtum, partim in mẽbranas ambiẽ-
tes, partim in luteum oui, tandem eant
vasa, quæ vmbilicalia vocant Anatomi-
ci. Hanc diuaricationem Arist. 6. *quidem
Hist.* 3. vocat duplicem venã, quę ab vm-
bilico oriatur: 3. *autem Gen.* 2. *&* 3. mutat
in duos vmbilicos. Habet aute proper-
tionem cũ prima planrarum radicatio-
ne. Quemadmodũ enim ibi aliquid sur-
sum it, aliquid deorsum: ita, quod in mẽ-
branam absumitur, sursum dici potest,
quod in luteum, deorsum. Eodem penè
modo in viuiparis se res habet. Vasis n.,
in membranã absumtis, respõdent vasa
illa, quæ in Amnion dictam membranã
eunt, quod sursum dici potest. Vasis in
luteum euntibus, vnde aui jam factæ a-
limentum prębetur, respõdent vasa, quę
in hepar vterium absumuntur, vnde pa-
riter fœtus habet alimentũ, ꝙ deorsum
est. Nimirum, & luteum, & hepar vteri-

A nũ proportionata sunt terrę, vnde plan-
tæ aluntur. Hanc adeo ob causam fœtus
dicitur viuere vitam plantæ, quãdiu est
in vtero, aut ouo. Viuit n. adhærẽdo, nõ
secus ac plantæ, vt *ex* 3. *Gẽ.* 3. mox dicetur
vberius. His si contentus non es, accipe
hæc quoq;. In abortu infamis illius psal-
triæ, *de qua Gal. tot, locis, quot dixi suprà*, ἐρυ-
θρὸν illud, *καὶ στρογγύλον, rubrum & rotundum*,
Cor erat, sanguinea videlicet gutta Pli-
B nii, quæ in viuo animali salit, palpitatq;.
Vmbilicus etiam, & venæ in membranã
ambientem dispersæ satis erant manife-
stæ, vt verbis nõ sit op⁹. In abortu Acco-
ramboni, *cuius suprà pariter memini*, quędã
etiam erant, q̃ huc trahi possunt. Sensus
itaq; quia dicit, Cor esse primam partẽ,
quid pugnamus? Accedat verò ratio
quoq;, ab Arist. modo tacta. Id, quod est
principiũ caloris natiui, oportet statim
C ab initio adsit, At cor est illud, 2. *Gen.* 1. *&*
4. 3. *Par.* 3 *&* 4, cum quo Auicenna 21. 3. *tr.*
1. *c.* 2. Vide Valler. 1. *Loc. com.* 18. Hanc ra-
tionem vocat maximam Mercurial. *de
hom. gener.* 17. principem, Peramatus *de
proc. hom.* 4. Et potuit apud eundem Per-
amatum tantum, vt non solum fluctuet,
sed & disertè affirmet, hinc quidẽ Cor,
quoniam omnium calidissimũ, & ex soli-
da constat materiã, ante omnia formari:
D illinc autem, Hepar, post omnia radica-
lia (sic loquitur) membra formari, quod
præeuntes venas requirat. Ne tamẽ pa-
rum Galenicus videretur (puto) ad flu-
ctuationem reuersus, neq; Aristotelem,
neq; Gal. quidquam probare asserit. Nõ
hunc: q̃ fœtus nutriatur sanguine ma-
terno, q̃ cõficiatur, nõ ab hepate infan-
tis, sed matris. Hepar (vult dicere) infan-
tis si non sanguificat, quæ tanta eius ne-
E cessitas? Nõ illũ: quia ante animationẽ,
nec verũ cor est, nec facultatẽ vitalẽ ha-
bet, nec pulsũ aliquẽ, nisi fortè à matre.
Quasi diceret, si cor infantis nõ est cor,
quorsũ ita desideram⁹ illud? Sed reuera
pessimẽ, & loq̃tur, & scribit. Licet n. per
fectũ cor nondum sit: obit tamen cordis
munia, facultatẽ (inq̃) vitalẽ dictã p totũ
corpusculum distribuit, pulsatq: adeò
vi propria. Nimirum, vt semen reuera
F est animatum, quia animæ officia exse-
quitur, trahit (inquã) alimentum, vt su-
prà ostensum est: ita cor est ὥσπερ ζῶον κε-
χωρισμένον, διὰ τὴν ὑγρότητα ζωτικήν, ἣν ἔχει, vt
Arist. loq̃tur *de Com. anim. motu* 11. *est ani-
mal veluti abiunctũ, ꝑpter copiã Calidi natiui*
quam

quam habet à semine, quod Calidum facit, vt pulset, alimentumque ex matre attrahat. Hepar licet nondum sanguinem ex chylo faciat: debet tamen adesse post cor, vt vna cum corde perficiat sanguinem matris crudiusculum. Ideò enim vena vmbilicalis insertur in illud.

CAP. XXIV.

SEd quid Gal. vere sensit? Promisisti enim te dicturum. Ab initio, cùm scriberet libros de Semine, *ceu paret ex l.1.c.8.* Cordis & hepatis eandem necessitatem agnoscebat, & vtrumq; viscus statim fieri docebat, hoc quidem ex sanguine venoso: illud autem ex arterioso. Sed posteà, cum scriberet librum de formatione fœtûs, *vt fatetur c.3.* probabili° ipsi visum est, hepar ante omnia fieri, quod animaduerteret, pleroſq; Philosophos juxtà & Medicos docere, fœtũ, vsq; ad expressam eius formationem viuere vitã plantæ. Tu verò, quisquis es, dic mihi, vnde est hæc tanti viri fluctuatio? Arist. dicebat, ὃ λίαν ἐμπειρικῶς εἶχε περὶ τὰ συμβαίνοντα, *non cõsulebat sensum, sed ex sola ratione loquebatur.* Cui° criminis quia rei sunt omnes illi, quos Gal. pro se adducit, siue ob stuporem, siue ob fastidium, siue ob inuidiã ab Arist. & veritate discesserint: quid putas? Neq; enim, quod cõsensu omniũ receptum est, & tempore fidem, auctoritatemq; meruit, id cõtinuò verum est, inquit alicubi Scaliger filius. Nec injuriâ vtatur Aristoteles Zenonis dicto apud Plutarchum, ὁ μὲν Γαλήνε χορὸς μείζων· ἐμὸς δὲ συμφωνότερ☉, *Gal. quidem cœtus maior est: meus autem concinnior.* Nempè enim sensû opus est, sensû. Ad quem si jure vocauit Gal. Aristotelem 2. *Sem.* 4. in disputatione de semine fœmineo: annon jure quoq; in hoc negotio Galenum huc vocet Aristoteles? Quia igitur Arist. scripsit, quod oculis suis vidit, & fortè manibus palpauit, &, quod magis est, quia Recentiorum obseruatio id ipsum confirmauit; porrò etiam, quia ratio validissima id stabilit: quæ causa est, cur ab illo desciscamus? Fortè ratio illa bella, Quia hepar facilius fit corde? At Natura non facit primò, quod factu facilius est: sed id, quod magis necessarium est, vt mox dicam. Fortè illa non minus bella, Quia fœtus viuit vitam plantæ? At quid est viuere vitam plantæ? Fortassis, habere animam Vegetatiuam tantùm, vt plantæ? At fœtus, post 30. aut 40. diem mouetur & sentit, & tamen per te viuit vitam plantæ? Sed neque vegetatiua in animalibus consistit sine corde, manifestoque eius pulsu: qui cum sit vltra Vegetatiuam, quo tu modo Vegetatiuam appellas hanc animam? Non nutritur membtum animalis, inquit Auicenna 21.3. *tr.1.c.* 2. in quo non est sustentatio vitæ cum calore naturali. Cum ergò ita sit (addit Arabs.) necesse est, vt creetur membrum, à quo procedit calor naturalis, & spiritus vitalis, ante creationem nutrientis ipsum. Et hæc est ratio Arist. de corde, quæ attingit° celeberrimam illam disputationem, Quid cor, & arteriæ ad nutritionem conferant? de qua legere potes Conciliatorem *Diff.*31. &, si non fastidis nostra, *Com. in 6. Vs. part. passim.* Si ergò sine corde non obitur hæc functio, quomodo vocare potes animã Vegetatiuam? Debes autem vocare Sẽsitiuam, etiam antequam in lucem editus sit infans, quia est animal figurâ, licet vsu nõdum sit, vt pulcerrimè distinguit Bonamicus 4. *Alim.* 29. Vide Nonium à Costa 2. *de Quadr. hom. ortu* 6. Tamen, si propriè velis loqui, neque ipsam et sensitiua est, sed inferior quædam ejus pars, quam πλαστικὴν, ἢ διαπλαστικὴν vocauimus. Hæc enim facit sensitiuæ domicilium. Quamobrem jure videtur mihi negasse idem Auicenna, nutritionem vocari debere actionem fœtûs in vtero. Nutritio enim est repositio substantiæ similis, in locum deperditæ: at in fœtu nihil deperditur, non accidit resolutio sensibilis, sensibile faciens nocumentum, vt ille loquitur. Ideò addit idem, Necessarius est spiritus vitalis, & calor animalis, vt (fœtus) erigatur eo. Quod sic intelligo. Primùm, opus est calore seminis, qui tantum sibi attrahat sanguinis, quantum necesse sit pro συςάσει, fortassis solius cordis & vasorum: deinde, calore cordis, qui per vasa vmbilicalia subministret tantum, quantum opus habet αὔξησις. Nimirùm, calor seminis, in corde jam facto stabulans, per pulsum efficax est, trahitque sanguinis copiam necessariam, ad viscerum præcipuè constitutionem. His factis, sanguis idem antequam ad cõstitutionem & auctionem

partium amandetur, in corde & hepate fœtus (crudiuſcul⁹ quippe) præelaboratur. Et hęc eſt reſponſio ad quęſtionem, Cum fœtus vtatur ſanguine materno, quorſum illi viſcerum ſanguineorum opera? Hæc res coëgit quoſdam deſerere Galenum & dicere, ſententiam ipſius de hepatis prioritate (vt ſic dicam) non poſſe defendi ἁπλῶς, *ſalua veritate*. Hic enim eſt reſpectus ille, de quo dicunt, licet nuſpiam illum explicent, fortaſſis, quia ad cor non minus pertinet, quam ad hepar. Quo ipſo tollitur inanis illa diſtinctio, In homine genito cor eſſe primum viuens, primumq; moriens. in fœtu nondum edito non eſſe, quod fruatur ille ſanguine materno. Fruitur: at niſi cor haberet, non poſſet frui: niſi (inquã) cor fœtus attraheret, nunquam ſponte ſuâ allaberetur. Poſtquam autem attractus eſt, in corde & hepate ipſius conficitur, ceu prædixi. Quid verò illud eſt, quod quidam ex Gal. *de form. fœt.* 3. dicunt, Tũ fœtus viuit vitam animalis, cũ cor ipſius pulſat? At (inquam ego) pulſat primis ſtatim diebus, & toto geſtationis tempore. Vbi igitur eſt vita tua plãtaria? Quid illud etiã, quod *ex* 1. *Sem.* 9. alii, Fœtum, qui eſt planta quædam ſanguinea, ſeu carnea, habere & cor & cerebrum Dico enim, Quomodo planta eſt, ſi hæc habet? Quid illud tandem, Vt planta viuit ſine corde: ita fœt⁹? Dico enim 1. falſum eſt, & contra experiẽtiam, fœtum viuere ſine corde. 2. falſum eſt, plantam viuere ſine analogo cordis. at ſine analogo hepatis viuere, veriſſimum eſt. Summa, ἑωλα καὶ ψυχρὰ ſunt omnia, quæ heic cumulant aduerſarii, *pridiana & frigida fercula*, quæ peculiari foro Romæ vendebantur, vt eſt apud Plutarchum.

Cap. XXV.

REditum igitur facio ad Gal. & ajo, Rationem mutatæ ſententiæ tã eſſe friuolam, vt jure pudere debeat patronos clientis ſui! Perinde enim eſt, ac ſi diceret, Quia omnes iſti neſciunt, quid ſit viuere vitam plantæ, ego etiam neſciam. Quid igitur eſt viuere vitam plãtæ, dicis tu? Audi Ariſtotelem. 2 *Gen.* 4. Ἐπεὶ δὲ δυνάμει ἤδη ζῶον, ἀτελὲς δὲ, ἄλλοθεν ἀναγκαῖον λαμβάνειν τὴν τροφήν. διὸ χρῆται τῇ ὑστέρᾳ, καὶ τῇ ἐχούσῃ, ὥσπερ γῇ φυτὸν τοῦ λαμ-

A βάνειν τροφὴν, ἕως ἂν τελειωθῇ, πρὸς τὸ εἶναι ἤδη ζῶον δυνάμει πορευτικόν, *Cur (vult dicere) tribuimus fœtui in vtero vitam plantæ? Quia non niſi potentia eſt animal, imperfectũ quippe, ob quam imperfectionem neceſſe eſt aliunde capiat alimentum, quod alimentum ſibi ipſi conficere non poteſt. Ideo ad conciliandum ſibi alimentum vtitur vtero, & matre, quæ habet vterum, tamdiu, vſque dum ſit perfectum, hoc eſt, non iam tantum animal potentia, ſed* B *animal greſſile potentia.* Ne dubites, vide quæ amplius ſcribit 2. *Gen.* 2. ζῇ τὸ πρῶτον καὶ τὰ ἐν τοῖς ᾠοῖς, φυτοῦ βίον. τῷ προσπεφυκέναι γὰρ ἔκ τινος λαμβάνει τὴν πρώτην αὔξησιν καὶ τροφήν, *Tam viuipara, quam ouipara, vitam viuunt primum plantæ. Quæ illa verò eſt vita? Accipiunt primam auctionem ex alio, cui adhærent, ad inſtar plantæ.* Hinc duo intelliguntur valdè illuſtria. 1. An animal dici poſſit, quod vel in vtero ad- C huc eſt, vel in ouo? Affirmat id Gal. 15. *Vſ. part.* 5. Alioquin exſtat hac de re libellus inter Galenicos, qui idem dicit cũ Ariſtotele, Potentia eſt, non actu, quemadmodum ipſum quoque ſemen. De libello vt conſentio libenter iis, qui negant Gal. eſſe: ita antiquioris cuiuſdam eſſe, & quidem Stoici, planè credo. Diſtinguit enim naturam ab anima, quod Stoicorum eſſe ait ipſus 1. *Fac. nat.* 1. *& alibi,* D contrà quam Gal. 4. *Vſ. part.* 13. docet. 2. Quid ſit viuere vitam plantæ? Adhæreſcendo matri ſeu luteo accipere inde alimentum confectum, quemadmodũ plantæ quoque. Vbi igitur jam eſt anima illa Vegetatiua? vbi eſt hepatis illa emendicata prærogatiua? quæ tamdiu durat, quamdiu abeſt Cor? At adeſt illud tertio die, aut quarto, vt dixi. Sed hæc eſt lex Adraſteas. E

Cap. XXVI.

HEic à ſiniſtris audio intonare grandiloquum quendam, Vbi ab Hipp. doctrina receſſum eſt, caliginem pro ſole, vanitatem pro veritate, orcum pro luce haberi exiſtimo. Hic enim (ait, eſt vnicum iſtud Græciæ oraculum, hic ſolus de ignorantia triumphauit. F

ὣς φάθ' ὑπόδρα ἰδών.---

--ἐμοὶ δ' ἐγέλασσε φίλον κῆρ,

& dixi; Mi Domine, non eſt opus heic verbis & geſtibus oratoriis, quibus fortè Cicero vtatur pro Milone dicturus: ſenſu

ſenſu opus eſt, & ratione. Quod enim oculis ſuis vſurparunt tot grauiſſimi viri; quod ratio ſuadet maxima: vin'tu vocare caliginem, vanitatem, tenebras? Non eſt hæc Philoſophiæ noſtræ ratio; non ſumus mancipia huius vel illius, ſed Naturę; nõ ſumus vaporarii compilatores, ignaui literatores, qui ſine alis in cœlum euolant, aliorum tantum vſi remigio: ſed ſenſu & ratione agimus. Senſum quidem & tarionem tu quoque ctepas in hâc diſputatione: at, ſenſu relicto cũ tatione, laruam tantùm Hipp. prætendis. Sed tranſeat cum reliquis. Quid igitur vult? Membranas primas omniũ efformari exiſtimamus. Exiſtimamus & nos, & ſuprà profeſſi ſumus: at tu ſcire debebas, nõ agi heîc de eo, quod omniũ primò fit in genetatiõe, ſed de parte fœtûs illâ, quæ omnium prima eſt. Atmẽbranæ non ſunt pars fœtûs, certè illius, qui in lucem editus eſt. Cæterum, quia huc venimus, libet paullò explicatius de membranis loqui. Quod Arantius (ita pergit ille) docet, membranas eſſe propagines tunicarum internarum, & experientiæ & rationi aduerſatur. Locus Arantii eſt *l. de hum fœt.* 10. Huic olim *in Com. in* 14. *Vſ. part.* 1. conſenſi: nunc, poſt diligentiorem conſiderationem, partim conſentio, partim non. Non cõſentio de Amnio, cuius generationem docui *c.* 10. Nempè, de illa tantum accipienda ſunt loca autorum ibi allata. At Arantius vidit illam continuam eſſe cũ membrana carnoſa fœtus, ideò ab illâ originem habere neceſſe eſt? Non neceſſe eſt: Dum enim ſpiritus, vt Hip. docet *de Nat. pu.* 3. perrumpit membranam jam factam, ſed teneram adhuc & recẽtem, vt Gal. ferè loquitur 1. *Sem.* 7: non ſine cauſa videtur eſſe continuitas quædam, quæ reuerà non eſt. Perrumpit autem (vt hoc quoq. addam) dum vaſa vmbilicalia è corde fœtus appẽdit vteto, vt jam dicam. Conſentio Arantio de Chorio, cui innexũ eſt hepar vterinum. Hoc enim à membranis expreſſe diſtinguit Ariſt. 2. *Gen.* 7. & verò Hipp. *de Nat. pu.* 7. tam manifeſtè poſt alia fieri ait, vt dubitari non poſſit. ὅταν κολπωθῶσι (inquit, ſubintellige οἱ ὑμένες) καὶ τὸ αἷμα δέξωνται, τότε ἤδη καλέεται τὸ χορίον, *tum primum vocatur χορίον, cum ſinus quoſdam fecerit membrana, & ſanguinem intra ſe receperit.* Si argu-

A taris, Hippocratem loqui de nomine tantùm, non de re ipſa, dicam ex Naturæ libro, hepar illud non adeſſe ab initio, & quamdiu σύστασις eſt, ſed poſtea cum ἄυξησις eſt. Hęc enim obitur per vaſa vmbilicalia. Iã igitur dico. Quia, quo tempore fit χορίον, jam adſunt & cutis, & membrana carnoſa, & peritonæum: quę abſurditas eſt, fieri per continuationem quandam? Sed obtineat Laurentius,

B fiatq; fortè χορίον per explantationem ab Amnio: quid portò? His tunicis effotmatis, ſpermaticarum omnium partiũ rudimenta, & prima ſtamina ſimul & ſemel delineari volumus, quia &c. Edictum tantùm nòn prætorium! Ego Dædalo illi optarim alas, quas aliis tanta cũ facilitate applicat, Senſum & rationem. E quibus cum contrarium conſtet, non eſt, quod quidquam nos turbet hic vel

C ille.

Cap. XXVII.

PVgnant alii alio modo. Vaſa (inquiũt) debent fieri prima. Sanguis enim affluere non poteſt, niſi per vaſa, *de form. fœt.* 5. Si ſcire cupias, quæ vaſa ſint illa? dicent tibi *ex de Anat. vt.* 9. *de Form. fœt.* 2. 15. *Vſ. part.* 4. 6. *Sent. Hipp.* 6. vterina ſeu

D vmbilicalia eſſe, quæ inde explantata, ferantur cò, vbi cordis & hepatis locus eſſe debet. Ego heic nihil probabile video. Atq. vt ante omnia liberem Gal. ab inconſtantiæ ctimine, quod Accoramb. *Notis in* 2. *Gen.* 4. illi impingit, dico: Illum in de Anatom. vte. conceptis verbis docere, Praxagoræ eſſe hanc ſententiam. Quam ſi alibi ſine autotis nomine profitetur, eſtne res tam ardua? præcipuè,

E quia hepar tot locis probar gigni omniũ primum? & ampliùs, quia maiora à minoribus eſſe (non contrà) expreſsè dicit *Form. fœt.* 5. 6. *Sent. Hipp* 3? Cæterùm, confit hinc prima ratio contra Praxagoram, (Eraſiſtratum nominat Arantius *de hum. fœt.* 3. errore calami.) quæ talis eſt. Natura in formandis vaſis ſcindendo procedit. Maiora enim ſubinde κατασχίζει, *diuidit*, in minora: non contra, quod

F Praxagoras volebat. Hoc illuſtrare licet ſimilitudine, à plantarũ germinatione ducta, quam videat, qui vult, apud ipsũ Gal. Vrget hoc Bonamic᷑ quoq; 5. *Alim.* 23. Natura (inquit) diſtinguẽdo procedit.

Indiſtinctum enim eſt, quod oritur primò. Licet hoc comprobare ex ouorum hiſtoria, in quibus duo ſunt ab initio vaſa, Vena caua & Arteria magna, quæ poſteà ſcinduntur. 2. In ouiparis quod erit venarum principium, cum ouum ab vtero jam abjunctum ſit? 3. Imò, in viuiparis etiam aliud erit principium venarum in embryone, aliud in fœtu perfecto. Hoc qui ſtabilire volet duplici principio, quorum altetū ſit γενέσεως, alterum διοικήσεως: eos ego jam alibi refutaui. Si ampliùs moleſtieſſe volent Galeni illo 1. *Sem.* 13. Duplicem eſſe Vim plaſticam ab illis intelligam, Vnde venæ vterinæ habeaut viniillam? Certè I. Alexandrino *in Notis* aqua hæret. Si porrò illo quoque *Form. fœt.* 4. Alii exſtruūt nauem, alii gubernant, alii ædificāt vrbem, alii gubernant: illis dicam, Orarionem huc nō facere, partim, quia ſimile nihil probat, partim, quia ſimile non eſt in quibus eſſe debebat. Diuerſi ſunt habitus ædificare domum, & gubernare familiam, in domo illa inſtructam: at anima humana (quocunq; nomine appellare velis, quæ ædificat domum, eadem inhabitat domum, vtiturque illâ. 4. Menre concipi nō poteſt, quo modo tot vaſorum principia coëant poſteà in vnum. Vide Bonam. 4. *Alim* 28. 5. Mente pariter concipi non poteſt, quomodo vaſa ſint ſine viſceribus ſuis, quibus appenduutur, quæque vaſis ſunt, inſtar anchoræ in naui, 3. *Part.* 7. Dixi ſuper hâc re quædam in Com. *de Vſ. part. l.* 15 *c.* 4. vbi pariter expoſui Naturæ vocem de origine vaſorum. Ad rationem, quâ ſe illi tueutur, qui reſponſionem exſpectat, non meminit eorum, quæ de tractione ſeminis dicta ſunt.

C A P. XXVIII.

ET jam, niſi me vehementer decipio, & καταφαλικῶς & ἀποφαλικῶς obtinui, Cor generari primò. Neque tamen finis lirium eſt. Qui enim neſcio quam pietatem præferunt, celebrant illud Pſeudo-Galeni *in lib. An omnes partes*, Eum, qui totum corpus plaſmauit, Deum Opt. Max. euidenter ſcire, quæ pars primam in vtero ſortiatur generationem. Ille Deus, qui corda ſcrutatur & renes, nouit, me libenter, & heic, & alibi fatendo

A ignotanriam tribuere illi ſoli omniſcientiam: & verò, vbi κριτήρια infallibilia habemus, quorſum opus eſt? Auſim penè liquido jurare, iſtos homines ex eo genere eſſe, quod piſce magis mutum eſt, niſi cum conuicium veritati dicit. Quod ne porro venditet ſapientiam ſuam, ſuperbè illudendo minùs circumſpectis, age videamus conatus illorum. Cor li-B cet vltimo moriatur, (inquit quidam) nō primo tamen viuit: in primâ enim illâ imperfectione non eſt opus corde. Etalius, Reſpectu embryonis cor hanc perfectionem nondum obtinet, vt pore, cū infans in vtero, non propria, ſed maternâ vitâ viuat. Quid audio? Ergo malè dixit dux quoque veſter *2. Sent. Hipp.* 8. ἀποδεικτικὸν λῆμμα eſſe, *propoſitionem tam certam, vt ad demonſtrationes vti eâ liceat*,
C Cor primo viuit, & vltimo moritur? Ergóne falſa ſunt omnia, quæ ſuprà de animâ ſeminis dicta ſunt, quę nuper de tractione tàm ſeminis, quàm fœtûs, de ſenſu & motu eiuſdem? Reuerà, ſaxum aliquod deſcribunt iſti homines, non animal potentiâ, & quidem viciniſſimâ. Tu vero, mi Domine, quomodo effugies crimen, ſi Pyrrhonis diſcipulum te eſſe dicam? Viſum enim fuit à multis, cor in
D ouis triduanis pulſare. Si pulſat, annon viuit? Illud vero, quod de matris vitâ dicitur, pendet ex ignoratione illius, quod ſuprà ex Ariſt. docui, Quid ſit vita plantæ? Immo vero, adimit ipſi quoq; plantæ vitam. Si enim fœtus propterea non viuit, quia trahendo alimentum jam cōfectum viuit, ne ipſa quidem planta viuet. At tu dic, quid ſit functio illa, trahere? & cuius? annon animæ? Præterea, nō
E trahit tantum, ſed & conficit alimentū, quæ functio, dic iterum, qualis eſt, & cuius? annon animæ? Et quod ad tractionem, ſcribit Gal. 7. *Vſ. part.* 15. cor trahere omnibus modis, qui poſſint alicui in mentem venire. Hoc de hepate nuſpiam dixit, aut dicere potuit. Quod ad confectionem, probaui ego *in Com. dictis, præcipuè l.* 6. vt pluribus non ſit o-
F pus. Secùs enim ſi faxim, atque in vniuerſum, ſi contra hos plura dicam, boni viri me multo ineptiorem dicent illis, qui caprina eiuſmodi prælia meditantur. Alius quidam, diſertior, quam doctior, (in hac certè re) dilatat ſe inſtar pauonis. Et ſenſu & ratione (inquit) quæ

duo

duo sunt rerum omniũ κριτήρια, demonstrari potest, Cor nō generari primum. Sensu (inquit) quia tres bullę, trium partium principum rudimenta, perpetuo simul apparent, neq; vnicam solam quisquam vnquam obseruauit. Ratione, q cordis operâ nō indigeat primis diebus embryo. Sic ait ille: quid nos? Ratio q̃ sit futilis, ex antedictis cōstat. Sensus quam sit fallax, ex his didicerit aliquis! Originem habet fabula de tribus illis capellis ex l. de Anat viuorum, quem Gal. esse nemo credidit vnquam, nisi qui Gal. nunquam legit, aut, si mauis, Auicennâ *21.3.tr.1.c.2.* Hanc reuocauit Fernelius *7. Physiol.10.* Iacobus Ryff, *1. de gen. hom. 5.* Peramatus *de procr. hom 5.* & alii. Nouo vero etiam experimento confirmauit Piccollominus, qui tanti fecit, vt cramben, non bis, sed ter recoxerit, prò numero scil. trium parrium principum (*ne detineam te, l.2.c 19. qua de hepate, l.4. ca. 4. qua de corde, l.5.c.2. qua de cerebro.*) Vt fatear, quod res est, tenuit me hoc aliquã- diu. Postea quam vero & rationem consului, & sensum, in risum solutus sum. Quid enim? Hepar & Cor, viscera tam densa & opaca, possint esse ab initio candidissimo & lucidissimo, quod margaritis compares? Cerebrum, quod substantia, colore, aliis tantoperè differt à dictis duobus visceribus, possit tam vicinam habere originem? Non credam, etiam cum me crederc dixero. Planè enim me abstrahit, quod jam dicam. Vidit Coiter suprà laudatus quarto die, præter globulum pulsantem, qui Cor fuit, à latere eius tres globulos, mutuo sibi cōjunctos, colore translucidos, vitro similes. Heic igitur quia cor jam adfuit, quomodo ex vno illorum Cor potuit fieri? Sed audiamus porrò. Quinto die vidit idem Coiter globulos illos tres colore ad nigrum tetendisse, quorum vnus caput repræsentabat, alteri duo geminos oculos. Heic quid tu ampliùs? Ego illud duntaxat, Membranæ illæ tenuissimæ, & maximè perspicuæ, quibus inuolutas fuisse bullas suas Piccollominus scribit, cerebri & oculorum meninges, tunicæque esse potuerunt, Cordis (quod jam aderat) & hepatis membranę inuoluentes esse non potuerunt. Hæc ipsa si conferre volueris cum Aldrouandi historia *loco quo dixi*, videbis rem planè ita se habere.

CAP. XXIX.

Sed quoniam pergit ille, plenus fiduciâ rei benè gerendæ, comitemur age, videamusque successum vel de longinquo. Non eget (inquit) fœtus influxu caloris, ipse suo se calore & spiritu insito fouens. Cur? quia viuit vitam plantæ. Miror, ni hæc prius scripsit, quam cogitauit! Et plantas & animalia suo quodam calore viuere scimus, & plantas quidem tenui adeo, vt neque ad sensum patescat, neque se exserat, nisi à superno calore adjuuetur, animalia autem maiori, quique sensui sit obuius, & quouis anni tempore se exserat. Ergone quia fœtus viuit vitam plantæ, non habet etiam majorem calorem plantâ? Tu vide lector, quid non ausit imperitia! Nam cor fœtûs statim ab initio pulsat, quod indicium est vegeti caloris, talis omninò, qui vltra plantas est: postea vero fœtus integer sentit etiam, & mouetur. Licet igitur respiratione non indigeat: indigere tamen pulsatione, & per pulsationem influente calore, & sensus nos docuit, & ratio persuasit. Atque hic est suus ille, hoc est, animalis calor, quē vbi ademerit fœtui, vitam quoque illi ademerit. Mox Aristoteli barbam vellens, negat consequentiam argumenti, Quod vltimo moritur, primo viuit. Quæ enim in generatione prima sunt (inquit) non semper in dissolutione sunt postrema. Sic in mixti generatione materia formam præit, & tamen formæ abolitio, mixti corruptio est. Mihi sub mētem venit, quod vulgo dictitant, Simiæ, altas arbores scandendo, nihil ostendunt spectatoribus, quam nudas nates. Neque enim tam faciles explicatus habet, vt ille putat, Materia, an forma sit prior? Sed sit, vt ille vult. In mixtis animatis (de his enim sermo nobis est) abolitâ formâ non subito corrumpitur mistum. V.g. mortuo homine, & formâ amissâ, tamen manet mistum, quod post aliquot dies incipit dissolui per putredinem, ab ambiente introductam. Instantia ergò nihil virium habet, & suo stat robore Aristotelica ratio, sensu etiã stabilita, quē ille cōtingere nō audet. Ne tamē tacuisse videatur nimis cito, argumentũ format ex Piccollom. *4. præl. 6.* q, ego mirabor potiùs, q̃ confutabo, Cor (inq.t) nō

primo viuit: quia viuere, aut est ali, aut est animatum esse. Cor non alitur primo: quia sanguis affluit per venas, quæ sunt ab hepate, Ergò hepar primo viuit. Cor non animatur primo: quia omnes partes simul formantur; Ergò omnes partes simul animantur.

Ὦ πόποι, ἦ μάλα δὴ πολέμιος κλόνος αὐτοὺς ὄρωρε!

Addam tamen hæc in gratiam τῶν φιλαληθῶν: τὸ φυσικὸν θερμὸν, καὶ τὸ πρῶτον πεπτικὸν; *Calidum natiuum & primum concoctorium* B sunt idem non tantū apud Arist. *de Longæuita* 5. sed & Hipp. autore Gal. 8. *Sent. Hipp.* 7. Causa est; quia τῷ φυσικῷ θερμῷ ἐργάζεται, καὶ πέσσει πάντα τὴν τροφήν; *Calido natiuo omnia conficiunt alimentum*, inquit Arist. *de Iuuent.* 4. Si igitur in corde est Calidum natiuum; Calidum autem natiuū est causa prima coctionis: vtique cor etiam coquet alimentum, atq; adeo primò omnium aletur. Superaddam hoc quoque, C quod Gal. docet 1. *Aph.* 15. οὐκ ἄλλο διαπλάττον ἐξ ἀρχῆς τὸ ζῶον, ὥσπερ οὐδ' αὖθις αὐξῆσθαι, ἢ μέχρι τελευτῆς τρέφον, ὅτι μὴ τὸ θερμὸν τὸ ἔμφυτον, *q. d. Non est aliud, quod format, aliud quod auget, seu ad finem vitæ conseruat: sed solum Calidum natiuum hæc omnia facit.* Vnde iterum infero, Si in corde est primo Calidum hoc natiuum, vbi pulsu se prodit, & non simul in omnibus partibus: Cor etiā primo animabitur. Quod D si idem Calidum διαπλάττει, vt loquitur, quę petulantia est (ita vocat ipse *de Form. fœt.* 5.) tribuere cordi vim formatricem? Sed neq; tribuit Arist. eo modo, quo Gal. vult, putā, Quod constituto corde semē effluat, fiatq; deinde à solo corde, quidquid fit. Imò, semen manet, & omnibus partibus formandis præsto est, non sine auxilio cordis, quod sanguinē pulsu suo suppeditat, vt mox dicā fusius. Sed quid E opus est verbis? Cor primo mouetur in fœtu, Ergò primò viuit. Neq; enim cum Gal. sum, qui *de Form. fœt.* 3. cor tum primùm vocat, cum vterq; ventriculus est absolutus. Cum n. pulsum habeat ante totalem conformationem, cur Cor non dicatur? vel solà potentiâ? quomodo sc. fœtus ipse est animal? Vide supra *c.* 23. *&* 24.

CAP. XXX.

HEic cogitat animus human⁹, Si omnino ita est, vt dicis; quid gignitur post cor? Hac in re multi mirificè fallun-tur & fallunt. Mihi infallibile est docu- A mentum ex ouis, de quo jam toties. Sensus igitur debet nos heic manuducere, non neglecta interim ratione. Sensus quid doceat, oportet cum Arist discere, ἐκ τῶν ἐνδεχομένων εἶναι γιγνομένων *ex iis, quæ sunt in fieri*, vt loquitur *de Iuuen.* 3. ἐκ τῶν γενέσεων, *dum generationes sunt in via ad terminum*, 3. *Part.* 4. ἐκ τῆς ἐξ ἀρχῆς γενέσει, *ex prima animalium generatione*, 2. *Gen.* 1. Id autem cum melius cognosci non possit, B quam ex ouis (vt dixi) incubatis (interim ex abortibus etiam quoquo modo 3. *Par.* 4.) 6. *Hist.* 3.; in ouis autem triduanis, καρδία τε ἅμα καὶ ἧπαρ γίνεται ἔνδηλα, στιγμῆς ἔχοντα μέγεθος, *& cor & hepar sese produnt, puncti magnitudine*, 3. *Part.* 4. vtiq; post cor generabitur hepar. Hoc ita esse, comperit Aldrouandus *Ornithologiæ loco citato*, licet quarto demum die, differentiâ non magni momenti, si consideres varietates, C quæ in regione esse possunt, in loco particulari, in tempore anni, in ouorum bonitate simul & ætate, in matris calore & sedulitate, in aliis. Hoc ipsum ratio suadet. Cum enim statim post cor generetur & Vena & Arteria; vtrumq; autem vas trahat suum sanguinem: procul dubio, alter quidem & arteriosus ad cor feretur: alter autem & venosus ad hepar. Præterea, cum post αὔξησιν opus habeat D fœtus, & Corde & Hepate ad vtriusque sanguinis pleniorem cōfectionem, vt jā aliquoties dictum est: debent, aut simul præsto esse, aut modico interuallo alterum fieri post alterum. Tu dicis fortassis, Quia differentia hæc sanguinis in ouis non est; immò vero, quia sanguis ibi protsus non est: quid ibi fit? Quia Natura seruat analogiā in eo, quod primùm omnium crudum illum humorem, (pro- E portione respondentem crudo sanguini materno) quem Albumen vocamus, coquit in sanguinem, & ex sanguine illo posteà facit partes: verisimile est coquere ex aliis albuminis partib⁹ sanguinem, arteriosо respondentem, ex aliis alium, qui venosum referat, vt subinde ex hoc faciat hepar, ex illo cor. Quod igitur 2. *Gen.* 6. dicitur, post cor generari cerebrum, explicatione opus habet. An hac, F fieri ante alia conspicuum? Nam alioquin caput primò fieri Hippon statuit, vt est apud Censorinum & Lactantium, qui se conjungit cum Hippone. Et Arist. *ibidem* ait, decimo die pullum esse perfectum, sed caput, oculosque cæteris

esse

esse grandiores, licet posteà iterum de-
crescant ad ratam proportionem. Et de-
buit post duo illa viscera cerebrũ gigni,
vt attemperaretur caliditas viscerũ di-
ctorum, veluti scribit Mercurialis *de Gen.*
hom. 17. Hoc Arist. est 2. *Gen.* 6. διὰ τὸ τὴν
ἀρχὴν ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν αἰσθήσεων εἶναι, αὕτη γί-
νεται πρώτη. διὰ δὲ τὴν θερμότητα αὐτῆς, ᾗ τελευ-
τῶσιν αἱ φλέβες ἄνω, τὸ ψυχρὸν συνίστησιν, ἀντίστρο-
φον τῇ θερμότητι τῇ περὶ τὴν καρδίαν, τὸν ἐγκέ-
φαλον, *Cor fit primo omnium, quia sensuum*
principium ibi est: propter autem caliditatem
eius, ex aduerso constituitur ei pars frigida, Ce-
rebrum, in quod desinunt venæ superius.
Quidquid sit de trium partium princi-
pij ordine inter se, Verisimile est, quod
docet idem Philosophus *loco eodem*, ἅπαν-
τα ταῖς διαγραφαῖς διορίζονται πρότερον (in-
quit) ὕστερον δὲ λαμβάνει τὰ χρώματα, καὶ τὰς
μαλακότητας, καὶ τὰς σκληρότητας, ὥσπερ ἂν
ὑπὸ τοῦ ζωγράφου τῆς φύσεως δημιουργούσης. καὶ
γὰρ οἱ γραφεῖς ὑπογράψαντες ταῖς γραμμαῖς,
οὕτως ἐναλείφουσι τοῖς χρώμασι τὸ ζῶον, *Omnes*
partes primum lineis quibusdam describun-
tur, posteà autem vnaquæq; accipit & colorem,
quem debet, & duritiem, & mollitiem, &
alia. Natura enim pictoris in modum opera-
tur. Hi scilicet, postquam animal delinearunt,
sic deinde coloribus illustrant. Non displi-
cuit similitudo Gal., qui 1. *Sem.* 9. & 10.
agnoscit ὑπογραφήν τινα, καὶ οἷον σκιαγρα-
φίαν ἁπάντων μορίων, *descriptionem quandã,*
& quasi adumbrationem omnium partium.
Verisimile hoc quoque est, quod Arist.
scribit 1. *Gen.* 18. 2. *Part.* 1. 4. *Meteor.* 10.
& 12. partes similares priùs delineari dis-
similaribus, quæ ex illis fiunt. Verisimi-
le & illud est, quod idem scribit 2. *Gen.*
6. partes superiores priùs perfici, quip-
pe, quæ calori propinquiores sunt, im-
mò, in quibus τὸ κύριον τοῦ ζώου ἐστὶ, 4. *Gen.* 8.
vbi Dominus animalis est, vt Accorambo-
nus vertit. Heic non oportet obliuisci
pulcerrimæ quæstionis, quam agitat
Arist. 2. *Gen.* 1. & quam acerbè exagitat
Gal. *de Form. fœt.* 5. Quomodo, post ge-
nitum cor, gignantur reliquæ partes? an
ex corde, cum potentia illi inessent an-
tea? an potius post cor, quomodo post
pueritiam fit adolescentia, post no-
ctem dies? Et quia Philosophus pri-
mum modum protsus non admittit;
admittit autem secundum: videant
boni viri, an Galenus satis causæ ha-
buerit, cur adeò petulanter insulta-
A ret homini! Reuera enim hoc vult A-
ristoteles, esse successionem quandam
in generatione. Pater enim generat per
semen, h. e. pater, qui non habet vim
mouendi materiam ad generationem,
tribuit eam vim semini: semen, acceptâ
illa vià patre, agit in materiam suam,
producitq; fœtum, & omnes eius partes.
Et habet se res, vt in machinis illis, quæ
αὐτόματα, seu αὐτοκίνητα vocamus. Vt enim
B faber ibi mouet primum: ita heic pater.
Vt ibi pondus appẽsum, aut lamina per
vim intorta, dum cupit redire ad statum
suum naturalem, trahit primam rotam:
ita semen, à patre præbitum, facit cor.
Vt ibi primam rotam sequuntur rotæ
aliæ omnes: ita cor sequuntur reliquæ
partes. Verùm, vt sequuntur cæteræ
rotæ, non propter vim primæ rotæ illa-
tam, sed propter pondus, laminamue
C tractam, jamque properantem ad natu-
ram suam: ita post cor fiunt aliæ partes
propter præsentiam seminis, agentis rẽ
suam, nõ sine tamen cordis adiumento,
ceu dixi Et ita quidem intelligo locum
illum, præeunte Auerroë, *paraphr. in*
eundem. De tota autem re pronuncio,
ὡς ἐν ἀδήλοις ἀποφήνασθαι, *quantum, & quo-*
usque in rebus obscuris fieri potest, vt Galen.
loquitur *de Form. fœt.* 5.
D

CAP. XXXI.

QVartum denique sequitur, Quanto
tempore Natura indigeat ad absol-
uendam σύστασιν? Sun, (vide suprà c. 11)
qui absolutè credant autori l. de Carni-
bus apud Hip. Is n. de vi septenarii ratio-
cinans, septimo die, ait, fœtum esse per-
fectum. Atq; hoc à meretricibus se didi-
cisse affirmat. In gallinaceo genere ita
E esse, non negabit is, qui, aut Coiterum
legit, aut Aldrouandum. At verò
cum gallina absoluatur non integro
mense; homo verò vix septem integris:
quiuis videt, nullã esse proportionẽ Sed
& ipse Hipp. longè aliter docet *l. d. Nat.*
pu. 10. & 13 Mas, inquit, habet πρώτην
πῆξιν, *primam concretionem* in 30. die-
bus, cum longissimè: fœmina in 42. cum
longissimè. Quibus ex verbis statim
F apparet, Galen *de Form. fœt.* 1. rectè re-
prehendisse Medicum illum, qui post-
quam semel vidit aborrum 32. dierũ, per-
fectè delinearum, subitò affirmabat, in
omnibus ita esse, & semper. Non inquit
Gal.

Gal, oportet statim in vniuersum pronunciare de re, quam semel videris, aut bis. Non enim (addit) vnus est præfinitus terminus expressæ formationis; quemadmodum, neq; motionis, neq; absolutionis, neq; egressus ex vtero. Quo loco operę precium fuerit obseruare tria vocabula, quibus in sua lingua vtitur, διάπλασιν σὺν φῆ κίνησιν, καὶ ἀποκύησιν. Respondent n. in sensu illis, quæ sunt apud Hip. *l. de Alim.*, ex aliorum tamen sententia. Quā n. Gal. διάπλασιν vocat, appellabāt illi ἢ τύπωσιν, ἢ μορφὴν, ἢ ἰδέαν, ἢ διάκρισιν, *aut figurationem, aut formā, aut speciē, aut discretionem seu distinctionem*: quam κίνησιν, *motum*, eorum quidam etiam κίνησιν, quidā πρῶτον ἅλμα, *primum saltum*: quidam μετάβασιν, *transitum*: quam ille ἀποκύησιν, *editionem in lucem*, quidam τελειότητα, *perfectionem*, quidam ἔξοδον, *exitum*, quidam ἔκπλωσιν, *egressum*. Cæterùm, τύπωσις illa nihil aliud est, quam σύστασις nostra, quam aliàs ab Hipp. vocari πρώτην πῆξιν, jam bis monui, cum primum concreuit in certam formam seu speciem, distinctis & discretis omnibus partibus. Hanc excipit κίνησις, *tempus illud, quo primum incipit moueri infans, seu saltre, seu de loco in locum se conuertere*. Reliquæ tres voces significant perfectionem fœtus totalē, in qua nasci, seu (vt verba sonant) prodire & elabi potest vitalis. Breuiter. Intra 40. dies fœtus, siue mas sit, siue fœmina, membratur, qua voce Censorinus vtitur. Idem est autor, In Græciâ prægnantes ante 40. diem nō ingredi fanum, ante sc. perfectum fœtū. Hoc extra vrbem longiusculè dissitum esse jubet Arist. *7. Polit* 16. vt exercitium habeāt grauidæ, quod idem valdè commendat 4. *Gen*. 6.

CAP. XXXII.

ET hæc quidem de συστάσει, *constitutione*. Quod ad αὔξησιν, *auctionem*, quam τῇ συστάσει opposui, intelligitur ex iis, quę dicta sunt, diuidi illam rursus posse in duo tempora. Sed, siue vnum sit, siue duo, quamdiu durāt, & quousq; se extendūt? Determinauit id quoq; Hipp., si modo quis pro determinatione accipiat, nempe, determinari certo non posse. Cum n. attulisset super toto negotio (συστάσει καὶ αὐξήσει) quatuor diuersas sententias, ait, ἔστι, καὶ οὐκ ἔστι, *est, & non est*. Explicat verò in hunc ferè sensum: Nemo istorum, aut A simpliciter verum dixit, aut simpliciter falsum. Quod enim expertus est, id memoriæ tradidit. Tu verò si velis simpliciter asserere, hoc semper fit, hoc nunquam fit: falleris luculenter. Iam enim fit his ipsi diebus, jam paullò citius, jam paullò tardiùs. Hoc voluisse Hipp. Fracantianus quoq; docet, & Vallesius *Com. in eum librum*. A quo sensu cum non absit B Cardanus *in Com. iisdem*, miror, summū virum, Muretum 15. *Variar. lect*. 12. dicere, attulisse illum juxta cum aliis meras nugas. Pace illius dicam, parum à nugacitate abest expositio, quam meditatur ex Gellio 3. *Noct*. 16. Cum enim ἀπόδοσις illa, ἔστι, καὶ οὐκ ἔστι, referatur ad totum cōtextū: quâ fiduciâ ille retulerit tantùm ad vltimum membrum? &, quod magis est, de partu octimestri explicauerit? E- C gi hac de re quoque in Variis meis. Non discedit ab hac explicatione Auicenna 21. 3. *tr*. 1. *c*. 2. Cum enim multa dixisset de progressu formationis, & inter alia hęc quoq;, Vnumquodq; eorum non indicat, nisi per illud, super quod præteriit res, secundum experientiam eius, i. e. vt ego capio, Vnusquisq; dicit obseruationem suam: de discrimine masculi & fœminei fœtus ait, Est res, quam quædam D pars Medicorū judicat audacter & stultè. Loquitur autem de computatione, quam latè persequitur Vallesius ex loco jam allato *lib. de Alim*., 2. *Contr*. 10 & quæ ferè creditur pēdere à diuersitate sexûs. Contra illam semper fuit apud me magnum Riolani illud argumentū 5. *Schol. Anat*. 17. Si diuersitas esset hac in re, sciri facilè posset, vter sexus esset exspectandus. Nunc verò nescimus, neq; quis- E quam quidquam certi dicere potest, antequam in lucem sit editus fœtus. Mihi placet Mercurialis sententia *de gener. hom*. 8. & Peramati *de Procr. hom*. 5., nihil erit heic esse. De eadem re leges vel Costæi librum *de hum. conceptu*, vel Augetii lib. duos *de hum. partu*, vel Bonamicum 5. *Alim*. 4. *& seq*. Pulcerrima etiam habet Hieronymus Riua, Medicus Veronensis *in tract. Italico, cuius inscriptio, Giudicio,* F *intorno il parto humano*, Spigelius noster *in Epist. peculiari de hoc negotio*, Arnisæus *in Thesibus de hac re*.

***

CASPA-

CASP. HOFMANNI DE GENERATIONE HOMINIS LIBER TERTIVS.

CAP. I.



ET multa in superioribus duobus libris controuertimus, & vero, qui sequentur duo, cõtrouersiis dicabuntur toti. Vt pene dicere mihi liceat cum Gal. 2. *Caus. puls.* 1. hos ad illos eam habituros ratione, quam helleborus habet aut scammonia ad panem & carnes. Nutrire enim illa mẽtes sanas possunt: hæc resecare prauas sentẽtias, vt morbos quosdam. Quãuis autem labor hic plerosq; Galenicos attingat: agam tamen cũ solo ferè Mundino, quod se patronum constituerit reliquorum *in Disputatione, vt vocat, de Semine*. Agam autem vel ideo hanc rem diligentiùs, vt, dum errores refuto, benè superius-dictis firma fides concilietur, spe cum Gal. mihi communi. Quod vt faciliùs obtineam, non sequar filum Mundini, sed principio quidem excutiam ea, q̃ de semine maris in secũdâ parte proponit: deinde assumam, quę de semine fœminæ in ptima. Nam quæ in tertia cõtra Telesium *l.* 6. *de Nat. rer.* 1. & 40. popularemq; suum, Fabium Pacium *Com. in* 3. *Meth.* 3 tradit, non attingam, quamuis cũ Pacio acturus sim ex propriis ptincipiis. Vt ergò cominùs agamus, constat inter nos, semen maris habere rationem efficientis: sed hoc controuertitur, Vtrum, (quod ego volo) habeat tantũ rationem efficientis: an (quod ille contendit) efficientis & materiæ simul. Argumẽta Mũdini sunt duûm generum, ἀποφατικά, καὶ καταφατικά. ἀποφατικά dico, quib⁹ negat, Aristotelis, Peripateticorumq; rationes quidquam concludere; καταφατικά, quibus suam adstruit opinionẽ. Et quoniã illa quidem priori loco ponit, quanquã pleraq; satis nude & imperitè: hæc autẽ posteriori, quibus tandem subiicit malè structas ad priora responsiones: libuit mihi quoq; illa in fronte aciei ponere, A mulq; ex aliis autoribus paullò liberius explicare.

CAP. II.

PRimum argumentum Mundinus ita proponit, deductione ad absurdum. Si semen maris haberet, simul cum efficiente, rationẽ materiæ, aliquid ageret in seipsum, At nihil agit in seipsum, Ergò B neq; semen. Minorem probat. Actio est inter contraria, At nihil potest sibi ipsi contrarium esse, & nihil agit ad sui destructionem. Popularis ipsius, *quo dixi loco*, ita: Idem, secundùm idem, non potest esse agens & materia: quia, vt agens, actum dicit & pfectionem; vt materia, potentiam, imperfectionem & priuationẽ. Idem autem non potest simul esse actu & potentia, vno verbo, esse & non esse. C Atq; hęc nituntur principio Metaphysico illo, Quidlibet est, aut nõ est. Est autem, quod actu est: non est, quod potentiâ est. Ab hoc argumento, non nisi sono verborum, differt, quod Bonamicus 4. *Alim.* 20. & Scherbi⁹ olim *in tract. de form. fœtus*, ita proponebat, *ex* 8. *Phys.* 4. *t.* 30. Vnum, qua vnum, non agit in se, seu, non potest diuidi in partem agentem & patientem, Semen est vnum. Deducitur D hoc ampliùs. Alienum est à totâ rerum naturâ, vt id, quod agit, sit vnũ cum eo, in quod agit. Ita enim motus esset in mouente, 3. *Phys.* 2. *t.* 19. Nimirùm, vti dictum est, actio est inter contraria, At forma nõ est contraria materiæ, nec materia formæ, alioqui nihil posset consistere. Rursus, actio non est formæ, non materiæ, sed cõpositi ex materia & forma. Quomodo igitur forma seminis agere potest E in materiam suam, & inde formare partes quasdam? Heic, antequam vlterius eatur, oportet intelligere, quid appelletur *Aliquid, Nihil, Idem, Vnum*? Vt ex

posterioribus liquet, τόδε, *hoc aliquid, ut Interpretes loquuntur*, quod cõstat ex materia & forma, & consideratur simpliciter, ἧ αὐτὸ, *quatenus aliquid, idem, unum, sine omni relatione.* Hoc modo cõsiderarum Vnũ, aut est agens, aut patiens, & fieri nõ potest, ut, quod agit, sit in eo, quod patitur, & omnino, ut, quod mouet, sit in moto, fiatq; vnum ex agente & patiente, ex mouente & moto, 1. *Gen.* 21. At mas, quã mas, quia est agẽs, quomodo potest esse patiens? Et quia non refert, semen ne dicas, an patrem, à quo semẽ est decisum, 2. *Gen.* 1. quandoquidem semen habet rationem agentis, per te etiã, ô Mundine, quomodo, per Hygieã, potest simul habere rationem patientis? Potest, inquis, sed non ratione eiusdem. Duæ n. sunt in semine partes, altera tenuissima, aëria, spirituosa, in quã anima vegetalis, vis generandi, & principium motus est: altera crassior, & magis corporea, seu materialis, in q̃ fit actio. Hoc paucis dixit Laurẽtius 2. *Anat. q* 17. Semen agit, ratione spirituum: patitur, ratione crassamẽti. Atque hęc est distinctio illa, q̃ aliquoties iã damnaui, & in quã tantũ fiduciæ habent quidã, vt dicere ausint, Aristoteli quoq; acceptam esse, Galenoq;. Illi quidem, cũ 2. *Gen.* 2. & 3. spiritui, qui in semine est fæcunditatem tribuit: huic autem, cum 1. *Sem.* 5. Philosophum laudat, q semen dixerit esse plenum spiritu vitali. Verùm, q̃ eleganter fallantur tales, intelligetur ex iis, quæ jam dicenda sunt. V t n. ad te redeam, Mundine, fortassis quærã, Quomodo spirit⁹ seu pars tenuis agat in partem crassam seu crassamentum? respondebis cum amicis, Formare crassam tanquam materiã, ac disponere, suoq; munere functam, partim in spiritus innatos partibus abite, partim etiam exspirare. Ab hac sententia non absunt illi, qui semẽ ajunt esse ἐπαφρώδης, cui⁹ pars cõstans & pinguis, maneat, & vitæ fundamentũ sit: pars pituitosa & aquea euaporet, & tãquam inutilis ejiciatur. Sed his missis videamus, An semen rectè diuidi possit in duas partes, quarum altera agat, altera patiatur? Si recurramus ad superiora, in quibus duo considerabantur in semine, λόγος καὶ ὄγκος: videbitur fortè de λόγῳ dici posse, quod agat in ὄγκον: de ὄγκῳ, q patiatur à λόγῳ. At vero cum hæc duo constituant vnum τόδε τι, neutiquam dici hoc potest, Eadem est ratio, si dicatur,

A Agit, ratione spirituum: patitur, ratione crassamenti. Eadem, si mutatis verbis, ἐνεργητικὸν est ratione spirituum: παθητικὸν, ratione spumæ. Eadẽ, si inferatur, Corpus seminis præbet materiam fœtûs: Anima, in semine delitescẽs, efficiẽs. Quare aliò conuersi Galeni amici, diuiserũt ὄγκον *substantiã seminis* in duas partes, quarum altera agat, altera patiatur. At verò, cum semẽ sit aliquid similare, in quo totius & partis (quoad motum naturalem)
B eadem solet esse ratio, vt demõstrat Bonamicus 5. *de Motu.* 31: quomodo dici hoc potest? Pars n. crassior & terrestrior, licet differat à tenuiori & aëria in modo substantiæ, non differt tamen in essentiã ipsã. Semen n. est q constat ex λόγῳ καὶ ὄγκῳ. V nius igitur & eiusdem naturæ cũ sint: quo, quæso, modo in se inuicem agent? vnde contrarietatis ratio desumetur? Præterẽa, agens & patiens, seu mo-
C uens & motum (*vide* 7. *Phys. & ibi Simplicium*) in perfectis debent esse reuera distincta, vt docet tota rerũ natura: quod de his duabus seminis partibus ne ipse quidem dixerit Mundinus. Viderat (credo) hoc Scaliger, Mundini hac in parte dux, ideò ait. Calorem agentem à partibus, in quas agit, & ratione diuersum esse, & re separari. Per calorem si ille intel-
D ligit λόγον, vt puto: rectè dicit, diuersum esse, quaten⁹ scilicet forma differt à materia. At si eundẽ re separari credit, saluã tamen seminis essentiã: non rectè. Dissipato n. calore & spiritu seminis, non magis iam est semen, quam cadauer hominis est homo. Calor igitur quia forma est ἔνυλος, quæ extra suam materiam nusquã est, quomodo re separatur? V t ignis à luto (inquit) seu testa, quam coquit. Apage
E mihi ista, tanto viro indignissima! Constituuntne ignis & testa vnum τόδε? In corpore quoq; perfecto (subdit) spiritus agunt in humores, quorum tamen partes sunt. Placuit hoc Costæo, è quo Mũdinus ideò mutatis paululum verbis dicit Mundinus, Mirum, vel absurdum nõ est, animam in corpus agere, & illud regere, Respondeo, Spiritus, qui sunt proximum animę instrumentum, reapse (in
F Medicina certè) sunt distincti ab humoribus: ideò mirum aut absurdum nõ est, agere in humores. Anima autẽ, quæ incorporea est, quomodo agit in corpus? Sunt quidem ita vnita, vt alterum sine altero non agat: at quid hoc ad rem, quã volu-

volum⁹? Estne agere illud, siue (vt se explicat) regere corpus, idem quod mutationem substantialem moliri? Si enim conuenire debet ista, oportet anima ex corpore faciat aliquid, vt calor seminis ex corpulentiâ suâ facere dicitur? Ita n. per instantiam solutum fuerit argumentum. Sicuti artifex & materia non sunt idem (addit Mundinus) ita nec anima seminis, & seminis corpus idem statuendum est. Ex hac oratione ego planissimè colligo veteratoriam, aliud scilicet dici, aliud sub mente esse, virtute hodie plusquam satis nota. Nam quæ de parte tenui ipsis in ore sunt, de λόγῳ esse accipiēda, hæc certè conuincunt. Quis enim non potest distinguere λόγον seminis ab ὄγκῳ ipsi⁹? At λόγον illum agere sine ὄγκῳ, ausisne dicere, Mundine? Λόγον verò illum quâ fronte comparas cum artifice, his quidem terminis? Constituitne artifex cum lectica aut scamno vnum τόδε τι, vt λόγος cum ὄγκῳ seminis? Sed explicemus sanè hæc posteriora per illa priora, dicamusq; per *Animam seminis* heic intelligi *Partes seminis aerias*, quę habent rationem agentis: quid de illis fit? Mundinus consulto consilio tacet, ne maioribus se implicaret litibus. Amicus dicit, partim in spiritus innatos abire, partim exspirare. Censeo equidem, amplecti voluisse vtramq; sententiam, quia videbat, si alteram solam tuēdam susciperet, se alteri satisfacere non posse. At verò si τὸ διαλύεσθαι καὶ πνευματοῦσθαι ita exponantur, vt nos: nihil jā difficultatis superest. Alter nodum videtur mihi in scirpo quærere. Cum enim agnosceret interpretationem illam esse genuinam, cur propter adulterinam cōmentus est seminis partem quandam pituitosam? Oppositum enim in adjecto est, Semen pituitosum. Stat igitur argumentum, & reuera petit jugulum contumaciæ.

Cap. III.

Quid impedit verò, quoniam principium hoc est, ab Arist. omni machina & ingenio (sic loquitur Bonamic⁹) demōstratum; quin imò, quoniā tale principiū est, q̄ euertendę huic Medicorum assertioni solum sufficit: quò minùs lati⁹ diducam, hinc facto initio? In doctrina περὶ τοῦ ποιεῖν καὶ πάσχειν, de iis, quæ in se agere &

A *pati nata sunt*, duæ sunt disputationes nobilissimæ, admodùm sibi vicinæ, quarū altera quidē ad argumentū ipsū spectat, altera autem ad solutionem argumenti, quam isti meditantur. Prima est, Vtrum idem à semetipso pati queat, vt Nobilius proponit *Com. in* 1. *Gen. & Int.* 7. *quæst.* 12? aut, vt Bonamicus *8. de Motu* 41. Vtrum idem seipsum afficere queat, an ab alio B semper affectio nascatur? Philosophi verba 8. *illo Phys.* sunt. πῶς ἐνδέχεται, συνεχές τι καὶ συμφυὲς, αὐτὸ ἑαυτὸ κινεῖν; ᾗ γὰρ ἓν, καὶ συνεχὲς, μὴ ἁφῇ, ταύτῃ ἀπαθές. ἀλλ' ᾗ κεχώρισται, ταύτῃ τὸ μὲν πέφυκε ποιεῖν· τὸ δὲ πάσχειν. οὔτ' ἄρα τούτων οὐδὲν αὐτὸ ἑαυτὸ κινεῖ. συμφυῆ γάρ. οὔτ' ἄλλο συνεχὲς οὐδὲν, ἀλλ' ἀνάγκη διῃρῆσθαι τὸ κινοῦν ἐν ἑκάστῳ πρὸς τὸ κινούμενον. *Quæ hunc mihi pariunt sensum: Quo tandē modo fieri potest, vt, quod continuum & connatum sibi est, ipsum seipsum* C *moueat? Nam quatenus vnum, & continuū, nō contiguum, eatenus est impatibile: sed, quatenus separata sunt, eatenus, hoc quidem agere natum est: illud autem pati. Nempe elementorum nullum (ita vult Simplicius in Com.) mouet seipsum. Quare? Quia vna & connata sunt. Eodem modo nihil eorum, quæ continua sunt, mouere seipsa possunt: sed necessarium est, vt quod mouet, semper sit distinctum à moto.* Et ne tu subitò objicias animata: respon- D det, ἀλλὰ συμβαίνει καὶ ταῦτα ὑπό τινος ἀεὶ κινεῖσθαι, *sed & hæc contingit ab alio semper moueri.* Vt enim Bonamicus ait *l. c.* Anima ra non ita se ipsa mouent, vt idem prorsus sit mouens & motum. Anima enim, quæ mouet, & subjectum in quo illa primùm residet, à reliquo corpore sejuncta sunt. Hoc Auerroes quoq; docet, *Paraphr. in* 8. *Phys. t.* 40. contra Platonem agens, qui Mentem seipsam mouere vo- E lebat. Ait enim Arabs, Idem seipsum mouere, intelligendum esse de simpliciter separatis à materia, & quidem de motu metaphorico. Mentem verò nostram non mouere se, vt illa, quæ à materia separata sunt, &c. Deceptionem (addit) inde esse, quod Plato non rectè concluderet. Ita enim ille: Quod mouet seipsum, separatum est, Mens seipsā mouet, Ergo separata est. At ita de- F bebat: Quod est separatum, mouet seipsum, Mens est separata. Tum verò assumtio perspicuè falsa est. Hæc à Bonamico. A quo didiceris etiam responsionem ad Scoti potestates formales & virtuales. Sunt enim actiones metaphoricæ. Ab eodem habueris, quid sit dicēdum

dum ad actiones immanentes. Aristoteli enim sermo est de illo tantum actionũ genere, quod est *πάσχειν, h. e. immutare secundum qualitatem, quantitatem, substantiam*. Quod si nõ placet, dic cũ Nobilio *Com. in d. l.* ex autoritate Themistii *Com. in 2. de Anim. 20.* in talibus actionibus non mutari naturam, sed perfici, cum videlicet quis ab ignorantiâ ad scientiam traducitur. Ex eodem responderis ad Mercati 1. *Physiol. q. 97.* argumentum, Vt partes seipsas nutriunt & augent, & sic agũt in seipsas: ita semen in seipsum agere absurdum non est. Idem, inquit Nobilius, seipsum augere potest: alterare & generare non potest. Augere n. se, nihil aliud est, q̃ se perficere. Auctio n. non est motus, sed pfectio, accessio, absolutio, &c. q̃ vide, & disce inde alios quoq; nodos leuiculos dissoluere, quos huc attulisse, operę precium non fuerit. Sed sit auctio motus, vt est: est *ἐπίδοσις* tantum, vt Arist. definit 1. *Gen. & Int. 5. t. 31.* quæ semp fit à materiâ, forinsecus accedente. Quo igitur modo non est distinctum agens à patiente? Quare, vt partes seipsas alere nõ possunt, nisi aliũde suppetat materia: ita semen generare nõ potest, nisi extrinsecus illi accedat materia. Cõstat ergò etiamnum, Quia in totâ rerum naturâ nihil agit in seipsum, ne semẽ quidẽ agere in seipsum. Sed palpitat Mercatus *quo loco dixi*, Quæ formã habent, non agunt in se: at informia nihil necesse est. Quia n. formam non habent, non habent etiam actum: quare potentia, q̃ habent, nõ dici potest simul esse cũ actu, q non adest. O Mercate, q̃ longè fallis opinionem illam luculentam, q̃ de te, homine Hispano, conceperam! Estne semẽ prorsus informe, & caret omni actu? Quem autẽ, fodes, habet? Illum, qui est ad efficiendũ animal. Si itaq; simul habet potentiã ad animal, certè actum & potentiam habet simul. Et hac in re consistit solutio quæstionis, q̃ quibusdam perquam ardua videtur esse, Quomodo semen, q impfectum est, possit facere animal pfectum? Est imperfectum ratione actus secundi: quia animal nõdum est. At est pfectum ratione virtutis seu facultatis, vt loqtur Nonius à Costa 2. *de Quadr. hom. ort. 6.* Verum, vt ad Mercatum redeam, quid illud est, q ait, Formatiua facultas, quæ propriam materiam efformat, non agit, nisi in virtute generantis, quæ est veluti

A instrumentum? Formatiua facultas si agit in ppriam materiam, quomodo non agit in seipsum? in subjectum, inquã, seu corpus suum? Quod n. toties dictum est, est forma *ἔνυλος*. Et agit illa quidẽ in virtute generantis, h. e. vi à patre accepta: sed non ita, vt tu videris velle. Neq; n. assidet pater, vt auis ouo: sed immittit in vterum, qui præstat illi calorem, quem ouo auis incubans. At semen ipsum habet

B vim generandi, etiamsi pater eâ ipsâ horâ, quâ cõceptus est factus, interimatur. Frustra igitur heic quoq; calcitras, & audaci facto amoliri tentas, q in æternum non amolieris. Crassiores sunt illi, qui, ostenso nobis ouo quærunt, An non sit vnum *τόδε τι*? Hoc tamẽ (ajunt) in se agit. Accedẽte n. calore fit pullus. Ego, si sufficit difficultatem soluisse difficultate, ostenso itidem ouo aliquo, dicã, An non

C sit vnum *τόδε τι*? Si annuerint, supposito illo gallinę, probabo non agere in se. Nimirum, q ego pferam, *ὑπηνέμιον* erit, *sine gallo, à vento conceptum, vt illi putant*: q illi, fœcundum procul dubio erit. Ergò, vt expediam nos, veniam ad incorruptũ judicem, Aristotelem, & audiam *ex loc. sup. allato τὸ ἕν, vnum*, esse *ὁμώνυμον*, aliudq; esse *φύσει, natura*, aliud *ἁφῇ, contactu*. Prioris ordinis est ouum hypenemiũ, seu in-

D fœcundum: posterioris, fœcundũ. Probo, Ouum hypenemium habet formã, seu animam vegetatiuam, habet & materiam, Ergo est *τόδε τι, indiuiduum*. Rursus, semen galli, habet & ipsum formam suã, habet materiam, Ergò & ipsum est *τόδε τι, indiuiduum*. Quare cõcludo, Ouum fœcundum, non est *συμφυές τι, aliquid connatum*, quia potuit ouum esse, quamuis semẽ galli nõ accederet: sed *συναπτόμενόν τι, copu-*

E *latum & vnitum quid*, pportione respondens *τῷ κινήματι* (vt sæpè jam dictum est) non semini masculo, quo trahitur heic. Eadem est ratio seminum plantarũ. Faba v. g. q̃ hilum habet, est vnum *ἁφῇ*, quia abraso hilo manet tamẽ vnum. At faba, q̃ hilum non habet, est *φύσει reuera* vnũm. Ita de seminib⁹ aliis, q̃, vel habẽt, vel nõ habent illud, p quod fœcunda sunt. Tu verò fortasse, Si in seminibus coniungi

F potuit actiuum cum passiuo: cur in animalib⁹, sexu distinctis, non potuit? Non meministi superiorum, si hoc jam audire cupis. Longius n. à se distant temperamenta maris & fœminæ: vt actiuũ quoq; à passiuo longè differre necesse sit. At in plan-

plantis nulla talis est diuersitas. Interim, vt cõjungi in vno indiuiduo possunt: ita idem esse non possunt. Conjunguntur autem, ni fallor, tantum in seminibus, q̃ perfecta entia non sunt, ꝓperantia quippe semper aliò. Hoc, vt puto, innuit Gal. *principio lib. de Marasmo*, toties laudato, cũ viuentium triplicem statuit ordinẽ, Animalia, plantas, & vtrorumque semina. Cur enim semina ab iis distinguit? Quia peculiare quid habẽt, sunt (inquam) entia, non ob id instituta, vt sint, sed vt trãseant in aliud. Igitur potẽtia potius sunt, quam actu. Vide supra *l. 2. c. 3. & 4.* Constat ergò hoc deniq;, Semen masculum nõ agit in seipsum. Vt nemo jã dubitare possit, nisi quẽ piget sententiã mutare.

CAP. IV.

SEd veniamus ad alterã quoq; disputationem, de quâ Arist. verba *in de Gẽ. & Int.* sunt hæc. οἱ πλεῖστοι ὁμονοητικῶς τοῦτο λέγουσιν, ὡς, τὸ μὲν ὅμοιον ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πᾶν ἀπαθές ἐστι, διὰ τὸ μηδὲν μᾶλλον ποιητικὸν ἢ παθητικὸν εἶναι θάτερον θατέρου. πάντα γὰρ ὁμοίως ὑπάρχει ταὐτὰ τοῖς ὁμοίοις, *Multi vnanimiter dicunt, quod omne simile ab omni simili sit impatibile, quod causæ non sit, cur alterũ, vel agat, vel patiatur. In similibus enim omnia similiter se habẽt.* Et acceptat quidem hoc Philosoph⁹, sed limitat *in seq.* ita: τὸ ὅμοιον, τὸ πάντῃ πάντως ἀδιάφορον, εὔλογον μὴ πάσχειν ὑπὸ τοῦ ὁμοίου. τί γὰρ ἔσται ποιητικὸν, ἢ θάτερον; εἴτε ὑπὸ τοῦ ὁμοίου πάσχει τι δυνατὸν, καὶ αὐτὸ ὑφ' αὑτοῦ *Rationabile est, illud quidem simile, quod vndiquaq; simile est, non pati à simili. Nam quod erit actiuum, aut vtrum? Quod si à simili pati potest simile, & idẽ à se ipso patietur. Tum verò* (addit) *hoc sequetur absurdi, nihil à corruptione aut perpetuo motu defendi poterit, siquidem simile, qua simile, agere poterit. Ipsum enim seipsum corrũpet, mouebit q;.* Heic præcipuè soliciti sunt Interpretes, Quod sit illud πάντῃ πάντως ἀδιάφορον? Primum, consentio illis, qui τὸ ὅμοιον, *simile*, ad solam qualitatẽ redigũt. Licet enim in substantia quoq; sit similitudo: non est tamen in illa contrarietas. Propterea huc non facit. Deinde, distinguo cum Zimara, Toleto, Marsilio, quos Mercenarius laudat *in Dilucidationib. suis*, & dico, Similia sunt trium generũ. Quędam n. sunt similia genere tantũ, vt duo calida, duo frigida. Quædam sunt similia, non genere tantum, sed & specie, vt duo calida, quorum vtrumq; sit in secũdo gradu, Quædam sunt similia, genere,

A specie, & præterea potentia, vt Interp. loquuntur, seu modo substantiæ, vt Medici, vt duo calida, quorum vtrumq;, vel in materia crassa est, vel in tenui. Iam, q̃ cerrum est, inter similia genere & specie actionem non esse: tàm incertum est, sitne actio inter dissimilia specie, seu forma, vt loquuntur, seu gradu potius? Itẽ, sitne actio inter dissimilia, quoad potentiam seu modum substantiæ? Mercenarius *dicto loco* negat vtrumq;, idq; de mẽte Aristotelis. Et de gradu quidem benè illum ratiocinari, concedit Bonamicus, 8. *de Motu* 42. sed Arist. decipi, ait idẽ. Vt n. vulgari vtar exemplo, Cum coquus magnum ahenum, quando feruet, paulla confutat truhâ (vt vetus Poëta loquitur) quamuis calidâ: desinit feruor. Ergò calida illa aqua, non auxit calorem, sed testinxit. De potentia, seu modo substantiæ vix habeo, quod dicã: videtur ramẽ idem contingere posse. V. g. Cum Arsenico, q calidum est quarto gradu, & in crassâ substantiâ, additur piperis, q calidum & ipsum est in quarto gradu, sed in tenui substantia. æquale pondus, arsenicum minus vret, q vis ipsius sit imminuta. Dico igitur, Prorsus similia sunt illa, q̃ & genere, & specie, & potẽtia sunt similia. atq; hæc inuicem agere non possunt. At similia genere tantùm, sed dissimilia, vel specie tantùm, vel potentia tantùm, vel vtraq; agere inter se possunt. Ad rem nostram. Quemadmodum vnum, qua vnum, non agit in se, quod argumentum vult: ita simile, qua simile, non agit in se, contra quã arbitraria illa respõsio vult. Semen est ex eorum ordine, inquit Bonamicus, in quib⁹ forma extenditur per totam materiam: quâ igitur in re differt pars seminis spirituosa ab eiusdem parte terrestri & crassa? Subitò (ni fallor) potentia, seu modo substantiæ dices? Dico ego, differentia illa est inter duo subjecta, inter arsenicum v. g. & piper, non inter vnius subjecti partes. Quemadmodum itaq; omnes arsenici partes sunt causticæ: omnes contra piperis partes alimẽtariæ: ita omnes seminis partes sunt effectiuæ. Præterea, Vtræq; illæ seminis partes, quia sunt conjunctæ: quomodo possunt in se agere? Si tu dicis, disjunctas esse, dices mihi (spero) haud grauatim, quid disiunxerit illas? Ita autem argumentabor cum Arist., à majore ad min⁹, contra quam Nobilius putat. Si inter similia,

(Margin letters B, C, D, E, F stand beside the lines beginning "rius dicto loco", "tiæ vix habeo", "At similia genere", "pars seminis", "partes, quia sunt".)

milia, quæ tamē disjuncta sunt, actio nō datur, multò minus dabitur in eodem, ꝙ conjunctum est. Mox eiusdem Arist. argumento *in* 8. *Phys.* vt quidem Auerroes *in Paraphr.* concipit, ita accommodabo rei meæ: Impossibile est, vt aliquid moueat, quod est continuum, seu (vt explicat) similare. At semen est continuum & similare (vt sanguis, & alia humida in corpore animato) Gal. ipso doctore 2. *Sem.* 5. Ergo. Ego hoc lumen veritati pulcerrimæ fœnerari heic volui: quo si non caperis tu, aut ille, non magni id refert. Sunt enim homines, qui absurdis & falsis delectantur magis, quam veris. Qui, vt sua sine riuali ament, interpellandi non sunt.

C A P. V.

PErstrinxit, vt puto, hoc jubar quorūdam oculos. Ideò, deserto semine masculo, ad fœmineū veniūt. Inter hos Syluaticus est *Controu.* 79. qui simpliciter affirmat, quasi res sine vllâ controuersiâ foret. Varolius 4. *Anat.* 3. rationem addit Galenicam, quod semen, ob tenacitatē & robur, sit aptius faciendo partium stamini. Nam & in textrinâ (vult dicere) stamen est robustius subtegmine. Intricatior Capiuaccius, *de form. fœt.* semen modò vocat substantiam illā albam, de quâ nobis sermo est, modo sanguinem menstruum, sed priuatim ex semine non nisi membranas fieri ait, ex sanguine, in semē mutato, partes spermaticas, ex codē immutato sanguineas, præterea ex corporatura feminis masculi, vna cum reliquiis fœminei, Calidum natiuum. Heic quis non miretur insignem varietatem! inprimis, quia ex sanguine, in semen (à fœminâ, sic enim intelligo) mutato, facit partes spermaticas! Eius rei (quantū videre potui) causa est, ꝙ Gal. 8. *Sent. Hip.* 4. dicat, τὸ αἷμα εἶναι τῆς γενέσεως ἡμῶν ὡς ὕλην, *sanguinem esse generationis nostræ quasi materiam.* At vero debuisset vir magn⁹ explicationem τοῦ ὡς nō aliunde petere, quam ex eo ipso loco, quo ait, γινώμεθα ἐξ αὐτοῦ κατὰ τὰς μήτρας κυόμενοι, καὶ τὴν πρώτην διάπλασιν ἐκ τούτου λαμβάνομεν. ἐφεξῆς δὲ ταύτῃ τῶν διαπλασθέντων μορίων, τήν τε διάρθρωσιν, καὶ τὴν τελείωσιν, ἀποκυηθέντες, καὶ τὰ ἑξ. *In vtero concepti generamur ex sanguine, & primum quidem ex illo habemus primam delineationē, deinde autem in lucem editi delineatorū mem-*

A *brorum distinctam articulationem, perfectionemq́.* Præterquā igitur quod locus hic planè pro me est, assertio ipsa merè voluntaria est. Sed & validè concutitur ab iis, quæ infrà *lib.* 4. dicentur de incertitudine huius seminis. Verùm, nihil obstet: cur conceptio non fit nisi sanguis menstruus adsit? maximè, si prima stamina ex solo semine fœmineo fiunt? cōtra quam Gal. ipse docet. Sed audiant hi

B eorum ratiocinationem qui totum stamen ex corporaturâ masculi faciunt. Si, inquiunt, semen fœmineum est nutrimentum masculi, quo modo partes ex illo fiunt? Nutrimentum enim absumitur in substantiam nutriti. Si idem semē est factum ad oblinēdum vterum, quomodo fit pars fœtus? Si ex eodem fiunt membranæ, membranæ autē sunt extra fœtū: quomodo fœtus ipse inde fit? Sed

C hæc quidem sub finem opellæ huius discutientur accuratiùs.

C A P. V I.

AD Mundinum redeo, qui *Secundum* argumentū *ex* 1. *Gen.* 20. ita format. Opifex non est vnquam pars sui opificii, Semen est opifex, Ergò fœtus materia

D esse non potest. Respondet referendo se ad dirutam modo distinctionem, Qua parte semen est opifex, eâ non est pars fœtus: est autem alterâ parte. Locus Arist. mihi est cap. 21, seq., vbi ait, Ex semine ac sanguine mēstruo ita fieri animal, ὡς ἐκ τοῦ τέκτονος καὶ ξύλου ἡ κλίνη, ἢ ὡς ἐκ τοῦ κηροῦ καὶ τοῦ εἴδους ἡ σφαῖρα, *quemadmodum ex fabro, lignoq́ fit lectus, aut ex cera formaq́ globus.* Et Mundinus quidem facilè se ab-

E soluit, ratus adamantinā esse distinctionem suam, quæ ne plumbea quidem est. Sed istud quidem vidimus modò; heic considerandum est, quo alii traxerint illud Philosophi verbum. Mercatus 1. *Phys. quæst.* 95. hinc euincere vult, Semen, de Arist. sententia, non manere in fœtu, Calidumque natiuum constituere: sed abire, non secus ac artifex discedit ab opere suo. Verùm, si ille inspicere

F locum Arist. voluisset priùs, quàm censoriâ virgulâ notare, fortassis aliter scripsisset. Disputat ibi de semine masculo, An partem aliquam fœtus constituat? Negat autem, hac allata ratione, Quia sit efficiēs. In tota enim rerū

natura ita est(inquit) vt agens, qua agēs, nihil conferat materiæ ad rem. Vt igitur faber nullam lecti partem facit, sed totus ex ligno est: ita fœtus partem nullam dat semen masculum; dat autem omnes sanguis seu semen fœmineum. Ex his exsculpseritne aliquis, semen masculum non constituere Calidum natiuum? At pars est fœtus: Est, si de Hipp. mente distinguas tripliciter, quousq; Capiv. etiā est progressus: at si cum Gal. subdiuidas illas, quas olim solidas appellabat Hipp., & dixeris, spermaticas tibi vocatas esse ex semine, vbi iam Calidum natiuū est? Qui igitur funem hunc trahunt, Semen facit calidum natiuum, ergo facit partem quandam, non intelligunt, se à Gal. *γυμνῇ κεφαλῇ, nudo capite* desciscere. Cæterum, quatenus hæc similitudo, ab artibus sumpta, quadret actioni seminis, cognouisti ex iis, quæ dicta sunt *l.* 2. *c.* 8. quibus adde, quæ Accorābonus docet *Not. in* 1 *Gen* 22 Paucis. Quemadmodum ab artifice est forma: ita à semine. Quemadmodum artifex nullam partem materiæ constituit: ita semen.

CAP. VII.

HEic, propter negotii similitudinem, tangam vlcus, quod Gal. 1. *Semin.* 12. putabat male habere Aristotelem. Cū .n. passim doceat, Semen habere tantum rationem efficientis, cur 1. *Gen.* 18 inquir, Semen esse id, *ὃ πρὸς ἅπαν πέφυκε, quod omnes partes fieri potest, & in omnes partes trāsire natū est*? Ne dubites, Cur paucis lineis ante expresse ait, semen esse id, *ἐξ οὗ ἤδη γίνεται ἕκαστον τῶν μορίων, ex quo omnes partes fiunt*? Si ergo (inquit Gal.) *ἀπ' αὐτοῦ, à semine*, tanquam ab efficiente, fit animal,
E quomodo simul *ἐξ αὐτοῦ, ex semine*, tanquam materia, quæ materia alias Arist. est sanguis menstruus? Bonamicus 4. *Alim.* 15. facile se expedit, cum (vt Mundinus) distinguit seminis partes agentes à patientibus. Ego vero non hoc tantum, sed & illud cur supra memini, valde miror; Si enim primum pars quædam seminis pituitosa est, quam dissolui & euanescere necesse sit; si deinde pars quædam
F facessit in partes spermaticas: quantula pars relinquetur pro balsamo omnium partium, vt Paracelsistæ loqui solent? Quemadmodum igitur nulla necessitas adigit nos ad dissolutionem & euane-

A scentiam Gazæ: ita ne hi quidem loci ad vllas partes spermaticas nos compellūt. Cum .n. Arist. contra veteres dicit, Semen non esse id, quod ex partib. omnib. decesserit, sed quod in omnes partes abire natū sit an ideo vult, quod Gal. vult? Certe, hoc modo non spermaticæ tantum, sed & sanguineæ fierent ex semine, quod quam belle conuenit Galeno! Ergo se-
B men dicetur *πρὸς ἅπαντα μόρια πεφυκέναι, ad omnes partes aptum natum esse*, aut vt loquitur 4. *Gen.* 1. *πρὸς ἕκαστον μόριον προσελθεῖν, ad omnes partes properare*, adeoque potentia esse omnia, vt Valles. *in Sacr. Philos. c.* 11. scribit, quod cum vterum subiit, *κινεῖ τὸ περίττωμα τοῦ θήλεος τὴν αὐτὴν κίνησιν, ἥνπερ αὐτὸ τυγχάνει κινούμενον κἀκεῖνο*, 2. *Gen.* 3. *moueat sanguinem menstruum eo motu, quo & ipse sanguis menstruus mouetur, h. e. quemad-*
C *modum semen masculum habet potentiam ad fabricandas omnes partes, ita sanguis menstruus habeat potentiā, quod possit fieri omnes partes*: Quæ antecedunt verba, & mendosa sunt apud Gal., & Gaza amplius in mendūm coniecit. Cum enim in Græco Sylbyrgii, Casauboni, Pacii exemplari legatur, *χρησίμου ἄρα περίττωμα*, Gal. & Gaza legunt, *περιττώματος*. Tum vero sensus erit, Semen est pars aliqua excrementi v-
D tilis: quo quid ineptius? Arist. enim (vt ex contextu patet) hoc volebat probare, Semen esse excrementum, adeoq; partem alimenti non excrementi vtilis. De quo etiam ait, Vtilissimum alimentum esse vltimum, & ex quo fiant omnes partes. De sanguine igitur cum dicat Aristot., quod fiant ex illo omnes partes: vitium loci fecit vt Gal. pu:aret, Arist. de semine loqui Hac de re legeris etiam aliquid apud Accoramb. *Notis in* 1. *Gen.* 18. Quis heic vel tam ineptus Gal. fautor est, hæc vti excusare velit? vel Arist. tam durus hostis, qui acceptare hoc nolit? Sed faciat quisque, quod volet.

CAP. VIII.

TErtium Mundini argumentum, pro Arist., adeoque pro me est, ipso non diffitente: vt verbis non sit opus, nisi forte his, Cur huc allatum sit? Si enim coagulum manet in caseo, & semen in fœtu, neque tamen aut heic, aut ibi pars vlla inde fit: contra Mundinum hoc est, non contra me. An

sub

sub nube voluit latere homo? Si semen
manet, certe constituit partes quasdam.
Ego iam dixi hac de quorundam sen-
tentia, & miror, posse quosdam pto iis-
dem habere, *Esse in partibus, & esse partes*!
Hercules tuam fidem! Mundinumquo-
que huic extreme ineptæ opinioni affi-
nem esse, cognosco ex *Quarto* argumen-
to. Si enim formatrix facultas in vteto
potest coagulare semen in partes sper-
maticas: potest vtiq; hoc, quod dico. Et
quis non statim primo intuitu videt ab-
surditatem in modo loquendi? Vt enim
coagulum non coagulat se, sed lac: ita
semen non constituit partes ex se, sed ex
sanguine. Hoc ipsum oppono explica-
tioni Vallesii *in Sacra Philos. c.* 45. sentẽtię S.
Iobi, qui *c. 10. querelæ suæ* ait, sicut lac mul-
sisti me, & sicut caseum coagulasti me. Si
enim (quod Valles. vult) responsus est in-
ter mentem Iobi, Aristotelisque: non de-
bet dici, Semen se ipsũ coagulasse. Quin
immo hic debet esse sensus sancti viri.
Semen patris mei per συνδυασμὸν fuit e-
rutum, non secus ac mulier ex papillis
vaccinis eruit lac: hoc semen, cum semi-
ne seu sanguine materno cõfusum, coa-
guli vice fuit, indeque factus sum ego.
Qui si verus est, vt profecto videtur esse,
apparet inde conuenientia dogmatum
Ecclesiæ, scholæq; Peripateticæ. Quid-
quid sit ea de re, Argumentum hoc im-
pingit quoq; in scopulum illum, Vnum,
qua vnum &c. quem neque Mundinus,
neque Titanum quisquam conuulserit,
etiamsi totis annixus viribus instet.

CAP. IX.

QVintũ argumentum facit καθόλου A-
podictieum, quod quidam *ex 1. Gen.*
18. 21. & 22. insolenter vectant. Si (dicũt)
semen maris præbet materiã partib. qui-
busdam, oportet id fiat in omnibus, quæ
sexu distinguũtur. At in insectis non fit.
Ibi. n. cum mas nihil tribuat materiæ, sed
fœmina inserat tantum vterum in ma-
rem, idque satis diu duret, vt materia in
fœmina fiat fœcunda à calore maris: vn-
de fient partes illæ, quæ alias è semine fi-
eri dicuntur? Meminit huius argumenti
Gal. quoq; 1. *Sem.* 3. sed relinquit *in seq.* in-
discussum. Ego de illo adolescens etiam-
num dubitaui, cum audirem, præcepto-
res aliquid illi tribuere? Cum. n. vterus
habeat vim trahendi, quam nec Arist. illi
adimit 2. *Gen.* 4., cui non sit verisimile, p

A moram illam aliquid trahi? vel ideo, quia
qualitas sine corpore non fertur, vt Co-
stæus notat? maxime, si duratura sit, vt
durat hoc, & continuationi indiuiduo-
rum seruit? Quare, in Mundini senten-
tiam prorsus concedo, certus, de re in-
certa & dubia certi nihil pnunciari pos-
se. Et præstat alioquin telum inutile ab-
iicere potius, quam hosti deridendum se
B propinare. *Sextum ex* 1. *Gen.* 21. de auibus
& piscibus, apud me quoque parum ro-
boris habet. Quod enim ad aues, licet e-
iusdem sint magnitudinis oua fœcunda
& infœcunda: vltra tamen verisimilitu-
dinem non itur. Interim, hoc certum
est, vim prolificam necessario à mare es-
se. Quod ad pisces, equidem non intelli-
go, quomodo conciliem, quæ *l. c.* dicun-
tur, cum iis, quæ 5. *Hist.* 5. 6. *Hist.* 11. Si enim
C pisces coeunt, cur non eo tempore oua
fiunt fœcunda? Sed sint sane ista plana.
Quod dicitur, oua, quibus aspersum est
semen masculum, non differre magni-
tudine ab iis, quibus aspersum non est:
pariter non transcendit verisimilitudi-
nem. Quam enim parua sæpe sint ma-
gnarum rerum principia, exemplis non
est opus, & ego, si volet Deus, in tract. de
Calido innato ostendam contra Villa-
D nouanum. Hoc dico etiam propter ar-
gumentum *Nonum*, quod Argenterii est
2. *in Artem* 8. Prima enim delineatio fit
ex modico pigmento, quando sic quo-
que, cum illa, non ex semine tantum fit,
coaguli modo se insinuante, sed ex san-
guine, maioris apis molem non excedit,
vt supra audiuimus. Vt ne opus quidem
sit fuga Mundini, Semen fieri maius ex
additione fœminei.

E

CAP. X.

OCtauum argumentum Cæsalpino 5.
quæst. Perip. 2. trãsscribit Mundinus,
quod ita format amicus quidam noster.
Si materiam tribuit mas quoq;, non se-
cus ac fœmina, aut singulæ formæ agent
in propriam materiam, aut vtriusque in
alteram. Si singulæ formæ agunt in
F suam materiam, duo sequentur absur-
da. 1. fiet id, quod ab initio pro falso ab-
iecimus, Vnum, quod constat ex mate-
ria & forma, 8. *Metaph. cap.* 2. *t.* 15. aget
in seipsum. Hoc vero est inter impossi-
bilia, cum omnis mutatio fiat ab alio,
qua aliud, 9. *Metaph.* 1. *t.* 2. & omne
mouens

mouens sit distinctum ab eo, quod mo- A uetur, 8. *Phys.* 6. t. 50. 2. fiet, vt non vnum gignatur animal, sed duo; alterū ex forma & materia seminis masculi, alterū ex forma & materia seminis fœminei. Ergò singulæ formæ non agunt in suas materias. Hæc igitur forma aget in materiam illius, hæc in illius, v. g. Maris forma in materiā seminis fœminei, Fœminæ forma in materiam seminis masculi? Neque B hoc cōcedi vllatenus potest. Ita. n. quod imp̄fectum est (forma seminis fœminei) aget in perfectius (in materiam seminis masculi) At natura tendit semper in melius, 12. *Metaph.* & impotentiæ omnes dicuntur esse præter naturam, vt senectus, 2. *Cœlo*, c. 6. t. 37. Rectè etiam ab Arist. iuxta & Gal. fœmina dicitur imperfectior esse viro, vt ab initio operæ huius monstraui. Quid heic Vicentius noster? Re- C currit ad ζυγομαχίαν illam tædiosam, de vno effectu, à gemino tamen efficiente, & vna materia, ex duabus nihilominus cōflata, de qua dicam, si cum bono Deo illuc venero. Interim, si libet tibi videre aliquid, vide Com. in 14. Vs. part. 7. Ne tamen inanem dimittat lectorem suum, carpit aliquid in posteriori (de priori quid fit?) membro, Quod videlicet Cæsalp. minus rectè formam seminis fœmi- D nei ponat infra materiā seminis masculi: Et rectè, nisi fallor, hac in parte philosophatur. Omnis enim forma actū notat: omnis materia δύναμιν. At infima etiam forma est nobilior præstantissima materia. Quod autem propterea ait, formam seminis fœminei agere in materiam seminis masculi: minus rectè. Imo est inter illa, quib. nigrum theta merito præfigas. Quid vero, si negem, formā seminis fœ- E minei esse formam, respectu formæ seminis masculi. Non enim gignere potest, vt videbimus.

CAP. XI.

MEdicum axioma est, inquit *decimo* loco, Iisdem nos nutriri, quib. constamus Hoc Arist. est 2. *Gen.* 3. ἡ αὐτὴ ἐστιν ὕλη, ᾗ αὐξάνεται, καὶ ἐξ ἧς συνίσταται τὸ πρῶτον, *Eadem est materia, ex qua constituitur primo a-* F *nimal, & ex qua postea nutritur.* Eundem sensum faciunt Gal. illa 1. *Sem. vlt.* ἐξ ἧς τὸ πρῶτον οὐσίας ἐγένετο ἕκαστον, καὶ τρέφεται διὰ παντός. At singulæ partes nutriuntur sanguine, Ergo ex sanguine quoque generantur, non ex semine. Heic Mundinus doctore (ni fallor) Laurentio 2. *Anat. quæst.* 17. negat minorem propositionem, & ait, Partes spermaricas nutriri quidem sanguine, sed in semē mutato. Mihi subuenit Pythagoricum illud apud Stobæum, χρὴ σιγᾶν, ἢ κρείσσονα σιγῆς λέγειν, *aut tacere oportet; aut dicere, quæ silentio potiora sunt.* Talia cum sint hæc: imo illa etiam, quæ Ioubertus 2. *Paradox.* 5. & 7. pro nutritione partium solidarum ex semine declamitat; non meliora cum sint, quæ Hippius θ. 56. & *seq.*; quæ item Mundinus *heic* obiicit Accorambono, *Notis in 2. Part. f.* 529: libenter abstineo ab illorum refutatione: Pueri enim alphabetarii sciunt, Simile non esse idem. Idem dico de *vltimo* Mundini argumento, quod est de partib. quibusdam principib. Sufficiat autem hoc vnum omnibus, Σύστασις, aut vt ille loquitur, prima stamina non fiunt ex semine, sed ex sanguine. Et ita quidem finiunt τὰ ἀποφαλικὰ argumenta, de quibus hoc denique superaddo, Manifestum esse ex dictis vnicuique, non esse me, vel tam imperitum rerum, vt numero metiar talia, non ponderē; vel tam scelerate malum, vt discere nolim. Nam, si falsa videam afferri pro tutela veritatis, indigna ea censeo, quib. pulcerrimam Deam collutulem, quādo paucis illa libentissime cōtenta est. Ita, si quis mihi dicat p̄piora vero (talia sunt, quæ cum principiis bene positis bene cohærent) cedo ē vestigio. Quod qui facere nolunt, sed honorificum sibi putāt, re ablata ventum nobis pro pignore relinquere, quod prouerbii est apud Tibullum, illos ego contemno.

CAP. XII.

AGedum autem, vt veritati sua sibi constet maiestas, & Aristoteli sua dignitas: colligamus in vnum fascem argumenta omnia, quæ hūc faciunt. I. & irrefutabile est illud; Vnum, qua vnum, non agit in se. Ad omnem enim actionem mutuam duo requiruntur, non tā tum re & opera (in perfectis) distincta, sed & contraria inter se. At contraria eidem inesse nequeunt: quare neque actiuum & passiuum alicui inerunt simul. II. Quod mas est fœminæ, id semen masculum est sanguini menstruo.

ſtruo. Quemadmodũ igitur mas eſt cali- A
dior, propter hunc finem, vt ſemen eouſ-
que excoquere poſſit, vt fiat *γόνιμον*: ita
fæmina eſt frigidior, vt materiam ſuppe-
ditare poſſit, quã ſemen maſculum por-
ro concoquat. Calor ille reſpondet coa-
gulo, formamq; conſtituit: frigus hoc la-
cti, & materiã præbet. III. Natura nihil
facit fruſtra, At natura diſtinxit ſex⁹ id-
eo, vt alter præſtet formam, alter mate- B
riam. Veriſimile autem eſt, nõ defeciſſe
illam adeo in opere, vt vel mas opus ha-
beat adminiculo in cõplenda forma, vel
fœmina in ſubminiſtranda materia. IV.
Natura, vbi poteſt, ſemper agit eodem
modo, At in vniuerſum ita eſt, vt & ex a-
gente & patiente non fiat vnum. Hoc
eſt, nullibi, quod agit, eſt in eo, quod ef-
ficitur, Semen maſculum, per aduerſa-
rios quoque, eſt agens, Ergo non poteſt C
ineſſe in materia, in quam agere debet.
V. quod tamen in re non differt à priori,
Agens & patiens non coincidunt in eo-
dem numero, reſpectu eiuſdem effect⁹,
vt Mercatus deducit *ex 2. Phyſ. 1. t. 3.*
Quod .n. agit, habet actu principiũ, quo
agit: quod patitur, habet in potentia ef-
fectum. Impoſſibile autem eſt, vt, reſpe-
ctu eiuſdem, aliquid ſit ſimul in actu, ſi-
mulque habeat potentiam. Hoc dũ ad D
materiam primam reſtringere vult idẽ
Mercatus, audacior eſt, quã circumſpe-
ctior. VI. Ad generationem vnius rei cõ-
currunt duæ tantum potentię, inquit A-
uerroes *paraphr. in 1. Gen. 20.* Ergo quia ad
genetationem hominis cõcurrit, & mas,
& fœmina, oportet alter quidem ſexus
potentiam actiuam tãtum habeat, alter
paſſiuam tantum. Hoc deducitur, & fit
VII. Vna forma deſiderat vnam tantum E
materiã, Forma maris iam habet mate-
riam fœminæ, vt plurib. non ſit opus. At,
dicunt, ſanguis & ſemen ſunt cognata.
Imo vero, ſpecie differunt. *ἄλογον δὲ*, in-
quit Philoſophus *3. Phyſ. 3. t. 19. δύο, ἑτέρων τῷ
εἴδει, τὴν αὐτὴν καὶ μίαν εἶναι ἐνέργειαν, præter
rationẽ eſt, vt duo, quæ ſpecie differunt, eandem
habeant actionem.* Vide Cõciliat. 1. *diff.* 37.
VIII. Si plures formæ agunt in plures &
ſpecie differentes materias, nõ vnus, ſed F
plures ſequentur effectus. Hoc Cæſalpi-
ni eſt, vti apparet. IX. Si ſemen maſcu-
lum tribuit materiam quoque, corrum-
petur, dum in fætum tranſit, At corrum-
pi non debet, ſiquidem animam indu-

cere debet, eiuſque proximum inſtru-
mentũ eſſe, quã diu animal viuit. Quod
ſi Mercatus velit mihi loqui de partibus
ſeminis craſſis tantum, quæ corrumpan-
tur: oſtendam illi digito, quod *ex 7. Phyſ.*
affert ipſus, Idem in omnino ſimile non
agit, & maxime, ſi ſeparatum non ſit. X.
Verba Mundini, ex Cæſalp. 5. *Perip. quæſt.*
2. capta, ſunt, Si ex ſemine maſculo, tan-
quam ex materia, cõſtituerentur partes
fætus, tũc ſemen coagulari eſſet neceſſe.
At natura ſeminis neq; à calido coagu-
latur, neque à frigido. Heic ſi volet mihi
occentare Vim plaſticam in vtero, oſten-
dam illi Gorgona meum, Vnum, qua v-
num, &c. Neq; debet ille, vel quiſquam
alius, hoc faſtidire. Principia enim ſunt
late vtilia, vnumq; ſatis eſſe poteſt pro-
terendis plurimis argutiis iuxta & ine-
ptiis. XI. Si ſemen agit in ſe, eſt ſibi ipſi
cauſa, Hoc vero eſt alienum ab omni
philoſophia, *de Com. motu*, 5. XII. *Ibidem
docetur*, Primæ generationes fiunt ab a-
lio, & per alia. Fit autem hominis gene-
ratio ad iſtum modum, ſi per ſanguinem
fit, non autẽ ſi p ſemen. XIII. Si ſemen
poteſt agere in ſe, cur in teſtib., aut etiam
in paraſtatis glandulofis, qui alteri, mi-
noreſq; ſunt teſtes, nõ fit genera tio? Ad-
eſt .n. efficiens, adeſt materia, quæ duo
ſunt in loco calido, calidiore forte, quã
ſit vterus ipſe. Breuiter, Si vtrumq; habet
ſemen maſculum, iam eſt *κύημα*, vt Cæ-
ſalp. loquitur *l.c.* XIV. Si ex ſemine hoc
quidquam fit, oportet fiat ab extrinſe-
co, quod erit ſeparatum quid & aſſiſtens,
vt intelligentiæ cœleſtes ſunt apud A-
riſtotelem, vno verbo, forma *ἄϋλος*, At
nobis ſermo eſt de forma *ἔνυλῳ*, quæ ex-
tra ſuam materiam non agit. Tale quid
ex Vi plaſtica faciunt quidam, alii ex
virtute generantis. Nempe ad *ἀσύστατα*
eunt, qui cupiunt *διαφυλάττειν τὴν θέσιν,
defendere, quod propoſuerunt.* XV. Ex qui-
bus nutrimur, ex iis conſtamus. Hoc an-
tequam eripiat nobis quiſquam, mutus
erit. XVI. Quæ ex putri naſcuntur a-
nimalia, vnde illa habent partes ſper-
maticas? Fac tibi foueam, & imple aqua,
cuſtodi quam potes diligentiſſime:
modo accedere poſſit Sol, naſcentur
ranæ, forte etiam anguillæ. Quinimo
in canalibus, per quos aqua fonta-
na in vrbes ducitur ſemita vt pluri-
mum longiſſima, naſcuntur ranæ,
quam-

quamuis vndiq; sint tecti terrâ, nec aditus pateat vel femini, vel ranis. Ita in nauium sentina generantur mures, quamuis nullus ibi mus fuerit per multos mēses, imò annos. Scio, quid possit opponi; Non agi de his: Imò, dici posse, inde esse partes ipsorum spermaticas, vnde est calidum natiuum. Quare nō vrgeo, sed recta venio ad magnas Gal. rationes, vt Valleriola bis vocat *1. Loc. com. 17*. Sunt autē hæc κατασφαλικὰ Mundini argumenta.

CAP. XIII.

IS Mundinus *l. 2. c. 3.* longam orditur telam, vt pbet, Semen, si mulier sit conceptura, in vtero manere. Id verò cū nemo neget, cui bono tam prolixa oratio? Huic (puto) vt adstruere possit, ex semine masculo fieri membranas, fœtum inuoluētes. Quod vt obtineat, magno hiatu aggreditur, i. Erroneam illā verborū διαλύεσθαι καὶ πνδματοῦται explicationem, negatq; in flatus conuerti, qui vel sensibiliter vacuentur, q alii volūt, vel insensibiliter in cuius rei inuentione magnificè se effert. Cæterùm, non posse id fieri ob lentorem seminis, operosè cōtendit. 2. Vetam & q̄ ego suprà professus sum, peculiariter eâ in re suggillans Conciliatorem. Illud cum nō negē; hoc cum suprà satis refutauerim: restat, vt in arcem causę inuadam Illa est, secundum Mundinum, Semen retinetur, & nullo modo inflatus versum euanescit: sed fiunt inde membranæ fœtus. Substātia (inquit) harum ductilis est, tenax, extensibilis, crassa & alba: hæc omnia insunt semini, non autem sanguini. Is n. nullius lentoris est particeps, friabilis, minimè ductilis, qui minimè in latum, & alias dimensiones extendi potest, ruber, non albus, &c. Quia verò obiici posse sciebat ex Auerroë *2. Coll. 10. Paraphr. in 1. Gen. vlt.* Si membranæ ali possunt sanguine, quidni ex eo quoq; fieri possint? Respondet, Ita quidem esse: tamen nutritionem illam non fieri, nisi sanguine in semen mutato. In primâ autem generatione cum Natura semen jam habeat, cur inanem sumeret laborem in trāsmutando sanguine in semen? Elegans, pfectò, & Mundino dignum effugiū! Ego n. subitò increpo illud, Vnum, qua vnū, &c. Mox affirmo, sanguinem esse aptissimam materiā mēbranarum, semen ineptissimam. Hoc, qa aëriū est, & tenue, vt Accoramb. docet:

A Ille, quia terreus, lentus, tenax, ductilis, pter fibras, à quibus etiam semen habet lentorem, & absq; quo sanguis nō aleret, quiq; manifestè percipitur, si sanū sanguinem intra digitos accipias. Quod ad rubedinem, est illa tam superficiaria, vt non ignobiles homines asseruerint, rubedinē non esse de essentiâ ipsius. Nā fibræ, quamprimum in aquā descende-
B runt, fiunt albæ, etiam absq; agitatione. Hoc docuit me primus Andernacus (*loco supra dicto*) obseruare in iis, quibus, vel in manu, vel in pede secatur exilis aliqua vena, vt opus sit calidâ aquâ. Sanguinis enim fibræ albæ mox subsident, & injiciunt mulierculis vanum metū pituitæ. Vidi Medicos prouectę ætatis, qui (vt pbarent vulgo solertiam suā) imponebāt
C vasi sanguinem recepturo, tenues virgas betulaceas, & adhærentes deniq; fibras albas ostendebant p pituita. Ego, qui, p̄ ætatis reuerentia, ridere nō audebā, domi in suauem risum solut⁹ sum, cum putarem mecum, quid sit sapere apud vulgus! De hac pituita si loquitur etiā Cæsalpinus *5 Perip. q. 2.* nō ego ero cum illo. Ita autem puto, vocare illū pituitā sanguinē maternum, qui, cum in corde matris coqui non posset, coquitur in corde
D embryonis. Cęterum, rectè ita argumētatur, Cum sanguinis mutatio fiat secūdum substantiam, quidni fiat quoq; secundum accidentia? Neq; enim necesse est, alba ex albis fieri, nigra ex nigris, vt luculenter docet Lucretius *l. 2.* Hoc videmus in lacte, imò etiā in carnibus quibusdam, naturam coquendo procedere ad albedinem. Quem laborem Naturæ cum dicit Mundinus inanem & supua-
E cuum in fœtu: dicat quoq; necesse est, se nō intelligere opa Naturæ, quæ calumniatur. Quod n. Arist. & Gal. sæpè inculcant, Natura ex iis, quæ fieri possunt, facit optimum. Ex semine igitur quia mēbranas facere non potest, ex sanguine faciat oportet. Vide suprà *l. 2. c. 10.* Et somnio leuior est cōjectura illorū, q dicunt (*ex 1. Symp. caus. 7. vti credūt*) Nō posse
F fieri partes albas ex sanguine, q is nō adsit, neq; adesse possit, ob defectū vasorū, in quibus ire solet. Nam Gal. ipse (vt vidim⁹) tribuit semini vim trahendi. Quæ vis vel solo nomine tollit absurda illa, quæ Mundinus *ex 1. Sent. 4.* cumulat. Et hæc sufficiāt ad *primā* Mundini rationē,

vt

vtipſe vocat:cum qua quia prorſus eadem eſt *altera*,cui tribuit cap. 4. nihil dicam amplius,ne otio honeſtiſſimo abuti velle videar.

CAP. XIV.

CAp.5.leoninam indutus Mundinus, inceſſit duas Gal.rationes, aduerſus Ariſt. allatas. Contra *primam*, quæ eſt 1. *Sem*.5.argute,ſi Diis placet,diſputat.Nō (inquit) Ariſt. hoc vult, Semen paternū eiici ex vtero,ſed in ſpiritum verſum euaneſcere. At vero Gal. τὸ ἐκβάλλειν ſubito explicat per τὸ ἐκκρίνειν,εἰς ἀέρα λυθὲν. Ex hoc vno iudicent boni viri reliqua, præcipue genuinam Philoſophi mentē, quam nunquam ille aſſequetur, niſi recipiet ſpretam à ſe Conciliatoris explicationem. Contra *alteram*,quę eſt 1.*Sem*. 9.2. *Sem*.4.paullò melius depugnat. Reuera enim Gal. ratio (quam iniquo nomine *demonſtrationem* vocat Maſſaria 4. *Pract*.5.)tam nihil concludit,(quod à nō diſtinctis ſexu ad diſtincta non valeat argumentatio)vt etiam contra Gal.tendat,ceu Accorambonus loquitur. Hac de re actum mihi quidem eſt in veſtibulo: tamen,quia pauci volunt intelligere, iterādum fuit. Verba *Ariſt*.1.*Gen*.18. ſunt: *τὰ μὲν ἐξ ἐναντίων γίνεται, ἄῤῥενος καὶ θήλεος· τὰ δὲ ἐξ ἑνὸς μόνου, οἷον τὰ φυτὰ, καὶ τῶν ζώων ἔνια, ἐν ὅσοις μὴ ἐστι διωρισμένον τὸ ἄῤῥεν καὶ τὸ θῆλυ χωρὶς*, *Eorum, quæ generantur, alia ex contrariis fiunt, mare & fæmina: alia ex vno ſolo, vt planta, & animalia illa, in quibus mas & fæmina non eſt ſeorſim.* Et de his mox addit, σπέρμα, *ſemen*, eſſe, quod vtriuſque principii, maris & fœminæ miſcellam habet, vt ſunt ſemina plantarum, illorumque animalium, quæ ſexu diſtincta non ſunt. Quandoquidem igitur Natura ipſa hæc diſcreuit: cur nos confundere volumus? Nam, niſi ex hoc ſexu aliquid volut, ex altero aliud, & hinc adeò fit, vt neuter ſine altero generare poſſit: cur ita ſejunxit? cur ita facultatibus (ſic ſæpiſſimè Ariſt. vocat.) ſeparauit? Et quia Natura reuerà ita diſtinxit: quid eſt, quod tam facilè auſculramus Gal., argumentantem à ſeminibus plantarum ad animalia ſexu diſtincta? Longè diuerſa eſt ratio (inquit Accorambonus) quia in plantis permixtum eſt ſemen maris cum fœminæ ſemine, ideò indifferenter oritur planta ex

A toto ſemine. Hoc verumeſt cum quadā diſtinctione, vt memini nos docere incompatabilem Scherbium,& docet penè idem jam dictus Accorambonus *in* 1. *Gen*.18.20 & 23. In omnibus quidē (veluti Ariſtoteles docet 3. *Gen*. 2.) ex ſemine primùm conſtituitur planta, hoc eſt, *βλαστὸς καὶ ῥίζα, germen & radix*, quæ poſteà ex terrâ alimentum capiunt: differunt tamen in hoc. In quibuſdam, vt cucumeribus, melonibus, &c. ex ſubſtan-
B tia fiunt primùm vna cum radice duo vt plurimum foliola, quæ vocamus nos die hertzblätlein/ ex quibus deinde exſurgit tota planta, & quibus abſciſſis nihil fit. Hæc tamē foliola, vbi planta mediocriter adoleuit, decidunt, & nullam plātæ partem faciunt. Rurſus, quædā ſunt plantæ, vt triticum, hordeum, fabæ, le-
C gumina pleraque, quæ non faciunt eiuſmodi folia, verùm ſemen,ſeu potiùs germen ſeminis, agit ſurſum & deorſum, reliqua pars grani adhæret cauli tantiſper, vſque dum aliquo modo conualuerit planta. Tum verò putreſcit & euaneſcit, vt Accorambonus loquitur. Atque hinc concludit idem, plantā omnē ex terra eſſe, tribuente ſemine formam tantum. Annon ſatis cautus eſt vir ma-
D gnus? Si enim ſemen, poſtquam terra *τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως, principium motus* 1. *Sem*. 5. ab ipſo accepit diſperit:q fit, φ abſciſſo, vel ſemine, vel foliolis initialibus nihil fit? An explicari poteſt res per analogiam? Quemadmodum ſemen maris in ſexu diſtinctis conſtituit balſamum partium, abſq; quo ſi eſſet, non durarent: ita poſt *ούσωσιν* plantæ, ſubſtātia reliqua, vel ſeminis ipſius, vel leuiter mutatæ in
E foliola illa, ſenſim & ſenſim ſe inſinuat in plantam, & calidum natiuum facit? An hoc dicit ipſe Accotambonus iis verbis, Semen aſſiſtere, & conglurinatum eſſe cum plantæ germine, & illud fouere, vt ſemen maris fouet fœtum in vtero fœminæ? An hoc quoq; Rumbaū *Exerc*. 50? Hoc ni ita ſit, quomodo ratio reddi poterit æternæ illius propagationis, quæ fit per ſtirpem? Prærer-
F quam enim quod qualitas ſine ſubiecto non eſt, vt ſuprà dixi de inſectis: quomodo veriſimile eſt, taleam ab hac pyro deciſam, & alteri inditam, facere, vt ſui generis pyra ferat? Niſi enim ſubſtantiæ aliquid ſuperſit à matrice

ſua,

suâ, non poteſt mutari ſubſtantia alterius arboris, cui, inquam, talea inſeritur. Et tum rectè dixerit Ariſtot., vtrumque principium in plantis eſſe coniunctum. Hoc ita fieri, probo duplici φαινομένῳ. Cereuiſiarii, qui conficiunt nobis maltam, quam Græci recentiores βώλω appellant, in ſeminibus ſuis madefactis & leuiter ſiccatis oſtendunt gemina illa Ariſtot. βλαςὸν καὶ ῥίζαν, *germen & radicem.* Quo hęc ſcribo anno 1619. ob continuas pluuias in ipſis agris, quin in ipſis ariſtis, in culmo ſtantibus, videre erat vtraque, quæ dixi. At neutra terram contigerant! An ex aquâ dici poſſunt habere? Vix puto. Eſt enim τὸ πρῶτον γαλακτῶδες, *primum lacteum*, quod in ſeminibus plantarum eſſe primum alimentum, non extrinſecus attractum, ſed cum ſeminibus natum, ſcribit Ariſtot. 2. *Gen.* 3. Et hæc quidem pro confirmatione eorum, quæ dicta ſunt à Mundino, (. vide illum *lib. quoq. 1. c. 16. extr.*) dicta mihi ſunto. Porrò, quæ contra Coſtæum 5. *Phyſiol. f.* 383. dicir, eſſe ad guſtum quoque meum, ex ſuperioribus patet. Miror autem (. vt hoc addam.) vehementer Coſtæum, qui Teleſii 6. *Rer. nat.* 36. autoritatem ſecutus, Naturæ conſiliarium ſe voluit conſtituere, & docere, Quid in quoque animalium genere facere debeat? Quantò ſapientius Gal. 15. *Vs. part.* 1. ταῦτα ὁ δημιουργὸς ἡμῶν ἐβουλήθη γενέσθαι, *hæc conditor noſter ita fieri voluit.*

CAP. XV.

CAp. 6. Mundinus deſerto Gal. abſq; cortice natare incipit. Quaſi enim pertæſus tenuiſſimarū argumentariunculorum proprias texit rationes, quibus conatur euincere, Corpulentiam ſeminis maſculi dare partibus quibuſdā materiam. *Prima* eſt ex Laurentio 2. *Anat. q.* 17. Semen fœmineum, de omnium confeſſione, præbet materiam partibus quibuſdam, Ergò multo magis maſculum, vel ideo, quia craſſius & tenacius eſt fœmineo. Hei mihi, quid eſt καταβαυκαλισμὸς, *nenias nutricum* quaſi furcillis intrudere, ſi hoc non eſt? Adeóne pro nihili tibi ſunt, Mundine, Peripatetici, hæc vti auſis illos occentare? Qui enim ſunt illi *Omnes*, qui determinant, fœminam in generatione fœtus materiam tribuere?

A Correi ruí. Qui ſi iuxta tecum pro tribunali ſedebunt, mirum non eſt, ſi ſententia pro vobis feretur. Tota autem actio quia poſteà inſtituẽda eſt, poſſunt interim *Omnes* illi ſecedere. *Secunda* ratio eſt. Si caper ouem inierit, ouis naſcitur pilo caprino. Vnde? niſi, quia cutis ouis ex ſemine caprino eſt? Mihi quidem ex priori melodiâ aures adhuc tinniunt: ſed tamen, quantum intelligo, hoc ſibi vult
B dari Mundinus, Quidquid eſt in fœtu, hoc fuiſſe anteà in ſemine. Hinc ſequetur, & ſerpentum & ranarum, & neſcio quorum animalium ſemina in vtero humano fuiſſe, poſtquam compertum eſt, ſerpentes & ranas & fœdiora animalia alia à fœminis fuiſſe edita. Verumramen, vt ne latius digrediamur, Si ouis, edita ab vtroque parente oue, alatur ſanguine caprino, atque inde lanificium ex-
C ſiſtat caprinum, quid mihi dices, Mundine? Quid etiam, ſi oſtendam tibi hominem, caprillo lacte nutritum, moribus caprillis? Qui, inquam, non ibat, ſed ſaltabat, plantaſque rodebat, vt capellæ. Quid, ſi alium, qui ſuillo lacte nutritus, luto gaudebat, vt ſus? Quid ſi iridem alium, qui ex ſanguinis felini longo vſu mures venabatur? Vide, ſi placet, hâc de re Weinrichium *l. de Monſtris, c.* 15. & ex
D veris principiis æſtima illud Athenæi 2. *Sem.* 1. Fœtum à matre plus accipere, quam à patre. Accipit enim ſimilitudinẽ ſpeciei, vt Capiuaccius docet *de Form. fœt.* 8. quin. Gal. ipſe 2. *Sen.* 2. *Tertia* ratio eſt à morbis hæreditariis. Si enim filius habet morbum patris, quomodo ſemen patris non concurrit ad conſtitutionem partis illius, quæ ſedes eſt morbi, v. g. capitis in Epilepſiâ? Reſpondeat primò o-
E mnium Ariſt. 1. *Gen.* 18. Non fit hoc ſemper, ergò non eſt cauſa adæquata. Cum autem non fit, & tamen eſt in patre cerebrum Epilepticum, quam cauſam dabis, ô Mundine? Eſtné via quędam à priuatione ad habitum? Nec me tenent illi, qui dicunt, *A*deſſe diſpoſitionem materię, non tamen erumpere morbum, quia plura requirantur ad actum, quam ad potentiam. Morbi enim non ſunt actus,
F ſed defectus, procul dubio ἐν τῷ συνειλημμένῳ τῇ ὕλῃ, 10. *Metaph.* 9. *in coaſſumto, non materiæ, vt Gaza, ſed cum materia, aut potius in coaſſumto (. ſubintellige, ad formam.) quod eſt materia, per Appoſitionem* Grammati-

maticam. Materia autem seu subiectum vitiosum, quei non possit vitium ostendere? Respondeat deinde ipse Mundinus, Annon hæc sententia reducat veterem & damnatam penè opinionem, semen decidi ab omnibus partibus? Cætera, quæ sequuntur, non merentur punctum. Propterea heic quoque finem habent κατωφατικὰ Mundini argumenta, adeoque ea, quæ de semine maris in alterâ disputationis parte agit.

CAP. XVI.

EGo, ante quam finem faciam, tria conabor probare, quorum I. erit, Aristotelem in hoc negotio versatum fuisse, non verè tantùm, sed & constanter. II. Galenum, ne constanter quidem. III. Pacium malè se gessisse in conculcandâ seminis masculi vi efficiente. Quod attinet primum, Inconstantiæ crimen obiiciunt Philosopho illi, qui ex ipsomet probare conatur, Semen masculum tribuere fœtui materiam. Indignatur quidem hos valde I. Alexandrinus *Notis in 1. Sem. 9:* at quia non expedit omnia dubia, libuit hoc mihi negotium sumere. *Primus* locus est, (.ab Alexandrino quoque tactus, & Iouberto, *Com. in 2. Fac. nat. 3.* item ab Hippio θ. *31.*) 2. Gen. 6. Ἐκ μὲν, inquit, τῆς καθαρωτάτης ὕλης σάρκας, καὶ τῶν ἄλλων αἰσθητηρίων σώματα συνίστησιν· ἐκ δὲ τῶν περιττωμάτων ὀστᾶ καὶ νεῦρα, καὶ τρίχας. *Ex purißima materiæ parte carnes fiunt, & reliquorum sensoriorum corpora: ex excrementis autem ossa, nerui & pili.* Heic qui videt τὸ ὕλη, an non iure cogitet is de materiâ illâ, quam vbique profitetur Aristoteles? Hanc igitur quia diuidit in duas partes, puram, è quâ carnes fiunt & sensoria; impuram, ex quâ ossa, nerui, pili, & huiusmodi alia: quis cogat illum loqui de semine masculo? maximè, quia doctrinæ Galen. non fauet, cum sanguineas etiam dictas partes inde facit? An glaucoma illis obiecerunt verba, quæ sequuntur, seorsim considerata? ἡ τῶν ὀστῶν φύσις, ἐν τῇ πρώτῃ συστάσει τῶν μορίων, ἐκ τῆς σπερματικῆς περιττώσεως γίνεται, *oßium natura, in prima partium constitutione fit ex seminali excremento.* At vero debebant isti legere totũ contextum, & videre, Quid sit σπερματικὴ περίττωσις? Non (inquam) corporatura, seu pars terrestrior seminis masculi: sed

A sanguinis materni. Abutitur igitur τῷ σπέρμα, monente quoq; Accorambono. *Secundus* est 3. *Gen.* 1. τὸ μὲν οὖν ἐστιν ἐγγυτέρω αὐτῷ τῆς μορφῆς τῶν μορίων γινομένων, τὸ θερμὸν· τὸ δὲ γεωδέστερον παρέχεται σύστασιν, καὶ πορρωτέρω. Heic (concedam enim nunc, locum esse integrum.) loqui Philosophum de ovis, in propatulo est. Vult igitur hoc dicere. In ovo duæ considerantur partes, quarum altera est vicinior formæ par-
B tium, altera remotior. Illa est calida, adeoque calidum illud, ἐν ᾧ ἡ ψυχικὴ ἀρχή, *in quo principium animæ sensitiuæ*, vno verbo, semen galli, quod ad formam partium, non ad materiam pertinere, in fine lib. 1. dictum est. Hæc est frigida & terrea, è quâ partes avis fiunt. *Hæc* (pergit) *in iis, in quibus ova sunt bicolora, duplex iterum est, alba & lutea. Ex alba, in qua innatat semen galli, fit prima σύστασις, ex lutea αὔξη-*
C *σις, hoc est, nutritio pulli.* Hoc autem quid ad nos in hoc negotio? Quia, inquit adolescens, albo ovi respondet semen maris, quod πρῶτον γαλακτῶδες vocat 2. *Gen.* 4. Nimis hoc audacter, & pro ætate! Non enim album ovi respondet semini maris: sed in albo est semen maris. Hoc norunt omnes rusticæ, alioquin non tam diligenter probaturæ ova. πρῶτον vero illud γαλακτῶδες longe alium ha-
D bet sensum, vt partim dictum est, partim dicetur. Nec iuvat quidquam, quod Philosophus *iis verbis, quæ præcedunt*, sanguinis meminit. Eatenus enim id fit, quatenus, & album, & luteum ovi ex sanguine est. *Tertius* est 1. *Hist.* 13. & 3. *Hist.* 1. vbi causam reddit Philosophus, Cur cutis quibusdam locis non solidescat? Quia, inquit, cutis καθ' αὑτὸ est, *per se*, hoc est, vt Gaza explicat, sine carne. Cutis autem
E natura est terrea, 5. *Gen.* 3. Heic quid velit sibi homo vix video, nisi cum refero ad antecedentes locos, in quibus partẽ sanguinis terrestrem explicuit ille de semine masculo: violenter profectò, & præter autoris mentem! Inclinat autem hæc ratio ad Galen. illam 1. *Sem.* 11. & 13. quam Mundinus tanti nõ fecit, vt afferret, cum multo leuiores afferret, Cur
F partes spermaticæ dictæ non renascantur? Quia non adest semen. Imo adest semen per vos etiam, ô amici, quo aluntur. Ad alitionẽ igit' si suppetit materia, quidni quoq; ad restitutionẽ? Alioquin Gal. rectè obiicit Argenteri' 2. *Cõ. in Artẽ* 8. in-

8.inconstantiam, qui 1. *Sem.*13. *Meth.*7. & *alibi* scribit, se vidisse renaras & venas & arrerias quasdam. De controuersiâ ipsâ si placet legere alios, Conciliatorem adi *Diff.* 37. Accorambonum *Not. in* 1.*Gen.*21. Valles. 2. *Contr.* 8. Bonamicum 5. *Alim.* 32. Ioubertum 2. *Paradox.* 7. quæq; contra artulit Iordanus *in Examine*, atque irerum Iouberrus *in Apologia*, Laurentium 1. *Anat. quæst.* 4. & satiaberis, credo. *Quartus* est 2. *Gen.* 4. qui paulo difficiliores haber explicatus. Dubitans ibi, quo modo, si cor primum oriatur, sanguis ad eius ortum peruenerir, cum necesse sit, omnem sanguinem * extrinsecus aduenire? responder, ἢ τοῦτο οὐκ ἀληθὲς, ὡς πᾶσα τροφὴ θύραθεν; ἀλλ' εὐθὺς, ὥσπερ ἐν τοῖς τῶν φυτῶν σπέρμασιν, ἔνεστί τι τοιοῦτον, τὸ λεγόμενον. (ita Gaza) πρῶτον γαλακτῶδες· οὕτω καὶ ἐν τῇ ὕλῃ τῶν ζώων, τὸ περίττωμα τῆς συστάσεως τροφή ἐστιν. *Annon est vsquequaque verum, omne alimentum forinsecus aduenire? sed, quemadmodum in seminibus plantarum tale quid est, quod, inquam, vocant primum lacteum: ita in materia animalium, quod superest συστάσει, est alimentum.* Hæc lectio quamuis integra visa fuerit Accorambono: mihi tamen semper visa fuit hiulca. Ita autem censebam legi oportere posteriora. οὕτω καὶ ἐν τῇ ὕλῃ τῶν ζώων, τὸ κύημα τῆς συστάσεως ἀρχή ἐστι, *ita quoque in materia animalium, id, quod conceptum vocamus, principium est constitutionis.* Quid enim est τροφὴ συστάσεως? quid eriam περίττωμα hoc loci? At ἀρχὴ συστάσεως quid sit, scimus: κύημα quid sit, nouimus. Nimirum, comparauimus iam non semel inrer se semen fœcundum, & ovum fœcundum cum primâ illâ misturâ, quam κύημα vocari Aristot. scripsit in animalibus viuiparis. Vt igitur, σπέρμα μὴ μόνον ἔχει δύναμιν τοῦ ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ πάσχειν, vt cum Theophrasto loquar 4. *Caus. plant.* 1. *semen plantarum non tantum in se habet principium actiuum, sed & passiuum*: ita κύημα.

Atque vt intelligas, comparationem rectè habere, audi eundem Theophr. 1. *Caus. plant.* 7. τὰ σπέρματα πάντων ἔχει τινὰ τροφὴν ἐν αὐτοῖς, καὶ συναποτίκτεται τῇ ἀρχῇ, καθάπερ ἐν τοῖς ὠοῖς, *Omnium plantarum semina habent in se alimenti aliquid, quod vna cum principio actiuo exsistit, vt in ovis quoque contingit.* Et ne tu putes, cum

A plantarum & oviparorum seminibus comparari posse semen solum masculum, *post pauca* subdit, διὸ καὶ δύνανται διαμένειν εἰς χρόνους, οὐχ ὥσπερ τὰ τῶν ζώων εὐθὺ φθείρεται χωριζόμενα, πλὴν τὰ τῶν ᾠοτόκων, *quare semina plantarum possunt aliquandiu subsistere, etiamsi à planta sua separentur: animalium semina non possunt, præterquam oviparorum.* Quia igitur viuiparorum

B semina, postquam ab animalibus suis decesserunt, durare non possunt ob causam allatam, quia alimentum non habenr, ad instar oviparorum: rectè, opinor, coniectatus sum, de conceptu illa esse accipienda. Hoc confirmo ex Censorino, qui scribit, quod intra sex septemue dies eiicitur, *Lacteum* dici, & ἤτριον. Scribendum autem ἠτρίον esse, ex Suida patet. *Apud* quem ex hoc ipso

C loco pro ἄτρωτον lego ἔκτρωμον. Licet enim Censorinus distinguat: Suidam ramen confudisse, mirum non est. Vide H. Srephanum. Quamobrem hic iam erit sensus, *Accorambono in h. l.* non ingrarus. Vt in plantis & ovis est materia, pro formando corde, eiusve analogo: ira in concepru. Hanc explicationem stabilio *ex* 1. *Gen.* 23. vbi Aristorel. Empedoclem citat, vr Theophrastus

D quoque. Cum enim dixisset, In plantis non esse distinctum marem à fœminâ, ideo generare ipsa ex se, & vocari iure, non σπέρμα, sed κύημα, vr in ovis quoque: subiungit, τρόπον τινὰ ταῦτα συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς κεχωρισμένον ἔχουσι ζώοις τὸ θῆλυ καὶ τὸ ἄρρεν ὅταν γὰρ ἓν γένηται, καὶ γεννᾷ, ἀχώριστον γίνεται, ὥσπερ ἐν τοῖς φυτοῖς, *hæc quodammodo contingunt in sexu etiam distinctis. Postquam enim vnum factum est, & genera-*

E *tio incipit, non amplius alterum ab altero separari potest, vt in plantis quoque.* Huc quoque tendunr illa 1. *Gen.* 22. τὴν μὲν ὕλην, ἐξ ἧς συνίσταται τὸ κύημα, ἀθρόον ὑπάρχειν τὸ πρῶτον· τὴν δὲ ἐπιγίνεσθαι ἀεί, εἴπερ δύναται τὸ κυόμενον.

Vide de hâc lectione Bonam. 2. *Motu* 29. vbi Gazam reprehendit. Er clarius 2. *Gen.* 6. distinguens omne alimentum in θρεπτικὸν καὶ αὐξητικὸν, *nutritiuum & au-*

F *ctiuum*, illud quidem vocar, è quo fit animal, hoc autem quod facto animali magnirudinem præber. Er hoc tanrum non illud etiam, vocar τροφὴν ἐπίκτητον, *alimentum aduentitium*, aitque θύραθεν, *forinsecus*,

ſecus aduenire. Ergò ſi Ariſt. loquitur de conceptu, in quo iam ſanguis eſt; iſque adeò ſanguis non dicitur illi forinſecus acceſſiſſe: dici non poteſt, Ariſtot. velle partes quaſdam fieri ex ſemine maſculo. In his quo minus planè acquieſcam, licet videatur mecum eſſe Cæſalp. 5. *Peripſ. quæſt. 2. extremo*, facit Ariſt., qui 3. *Gen.* 2. τὸ γάλα, *lac* in ovis explicat, non de albumine, vt Alcmæonem feciſſe ait: ſed de luteo. Ex hoc enim, inquit, alitur factus B iam fœtus. Quo ipſo tangit controuerſiam, Ex albóne an luteo fiat pullus? Hipp. l. de Nat. pu. 41. ex luteo facit: cui contradicit Ariſt. 3. *Hiſtor.* 3. 3. *Gen.* 1. & 2. ipſaque adeo experientia, quæ docet, Pullum fieri ex albo, huic vero ſubminiſtrari deinde cibum à luteo, quod proportione reſpondet lacti viuiparorum. Vide Talentonium 1. *Recond.* 21. Aldrouandũ *in Hiſt. gallina*. Hinc obiter intel- C ligitur, tempus id, quo avis excluditur, reſpondere ætati in viuiparis illi, quę abdicato lacte cibos ſolidos vult. Vnde pariter ratio conſtat, cur ovipara præ viuiparis tam ſint breuis vitæ? Cito enim decurrunt ſpaciũ ſuum. Ego propter Hipp. duo addo. 1. Videri in de Nat. pu. incuriâ ſcribarum factum, quod ὠχρὸν legatur λευκὸν, & contra. 2. Eiuſdem verba 4. de dieta 12. ovum eſſe lac pulli, debere ex- D plicari ex his Ariſtotelicis. *Quintus* tandem locus eſt 3. *Gen.* 7. Μᾶλλον inquit, βούλεται ἡ φύσις δαπανᾶν τὸν τροφὸν πρὸς τὸ συνάγειν τὰ ὠά, ὅταν ἀποτικὴ ᾖ θήλεια, ἢ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς σύστασιν. Vbi cum expreſſe dicatur, ſemen maſculum abſumi in primam σύστασιν, cur non concedamus, eſſe materiam? Reſp. loquitur de συστάσει, non animalis, ſed ovi, ex quo animal denique fit. Nam in veſtigio addit, Et ante & modo diximus, ova E avium intus perfici, piſcium extra. His, niſi fallor, exculpaui Ariſt., & probaui, Conſtanter quoque verſatum illum fuiſſe in aſſerenda cauſa efficiente ſeminis maſculi: videamus porro, An Gal. quoque tribui poſſit hæc laus?

Cap. XVII.

QVi tanto cum feruore *in libb. de Semine* contra Ariſt. egerat: eius hęc ſunt verba 1. *San. tu.* 2. αἷμα δὲ καὶ σπέρμα τῆς γενέσεως ἡμῶν εἰσὶν ἀρχαί· τὸ μὲν (αἷμα) οἷον ὕλη τις ἄμορφος τε καὶ ἐπιτηδείος εἰς ἅπαν τῷ δημιουργῷ· τὸ σπέρ- F μα δὲ τοῦ δημιουργοῦ λόγον ἔχει, *Sanguis & ſemen ſunt generationis noſtræ principia. Et ſanguis quidem, tanquam materia eſt apta & concinna, artifici, per omnia obediens: ſemen autem rationem artificis habet.* Hæc quomodo differant ab Ariſtotelicis illis, ſcire velim. τῆς γενέσεως ἀρχὰς ἄν τις οὐχ ἥκιστα θείη τὸ ἄρρεν καὶ τὸ θῆλυ, τὸ μὲν ἄρρεν ὡς τῆς γενέσεως καὶ τῆς κινήσεως ἔχον τὴν ἀρχὴν· τὸ δὲ θῆλυ, ὡς ὕλης, 1. *Gen.* 2. τὸ μὲν ἄρρεν παρέχεται, τό τε εἶδος, καὶ τὴν ἀρχὴν τῆς κινήσεως· τὸ δὲ θῆλυ τὸ σῶμα καὶ τὴν ὕλην. *Ib.* c. 20. τὸ θῆλυ, ᾗ θῆλυ, παθητικόν· τὸ ἄρρεν, ᾗ ἄρρεν, ποιητικόν, καὶ ὅθεν ἡ ἀρχὴ τῆς κινήσεως, *Ib.* c. 21. ἀεὶ παρέχει τὸ μὲν θῆλυ τὴν ὕλην· τὸ δὲ ἄρρεν τὸ δημιουργοῦν, 2 *Gen.* 4. τὸ μὲν θῆλυ παρέχει σῶμα καὶ ὄγκον· τὸ δ' ἄρρεν, οὐκ ἀναγκαῖον, *Ib.* Et quis omnes locos afferat? At ne vnus ille locus tot aliis impar ſit veni mecum *ad* 2. *Fac. natural.* 3. Diſputans ibi contra Eraſiſtratum, naturam præfert arti, quod hæc ſuperficiem tantum extimam ornet, illa peruadat totam rem; Item, quod ars nihil producat novi, natura omnino producat: poſt alia ſic ait. Phidias ex cera efficere ebur, aurumve non potuit, ſed nec ex auro ceram. Horum enim vnumquodq; manens, quod erat à principio, foris tantum ſpeciem figuramque artis adeptum, perfecta fit ſtatua. Natura nullius materiæ veterem formam ſeruat. Quippe ita ſanguis eſſent cunctæ animalis particulæ, is ſcilicet, qui à matre confluit ad maris ſemen. Vna, & vnius formæ materia, ceræ vice artifici ſubiecta eſt: nulla vero animantis partium, pro ea ratione ex hac (materia.) rubra, humidave efficitur. Siquidem os, cartilago, arteria, vena, neruus, adeps, glandula, membrana, medulla, exſanguia quidem ſunt, ex ſanguine tamen facta. Semen eſt artifex (addit poſt pauca.) Phidiæ ad proportionem reſpondens: ſanguis vero ceræ rationem habet. Hæc ibi: in quibus tam clare eſt Peripateticus, vt mireris, qui tantum potuerit mutari in libris de Semine! Si coniecturæ locus eſt, ſcripſit illos iuuenis, quare ſubito affirmat: at cum proceſſiſſet ætate & iudicio, cœpit dubitare. Huius rei fidem acceperit aliquis *ex* 1. *Nat. hum.* 27. vbi vtitur vocabulo ἴσως, *fortaſſis*, Peripateticis familiariſſimo. Ex ſanguine, inquit, fortaſſis formari fœtum, verum eſt. Non eſt autem obſcurũ (addit.) cur τὸ *Fortaſſis* adiecerimus. Mon-

Monstratum enim est in Com. de sem. τὰ πλεῖστα μόρια τοῦ σώματος, *plerasque corporis partes* ex semine generari, cum solæ carneæ ex sanguine formẽtur. Verum, quia exiguum est id semen, quod in vterum proiicitur; alitur autem ipsum ex sanguine & augetur: propterea, parum abest, quin ex sanguine formari particulæ videãtur. Quatenus autem semen ex sanguine generationem accepit, eatenus si quis dicat fœtum ex sanguine generari, verum videatur dicere. Heic quis nõ videt, illum labascere! Duo autem proponit remedia iis, qui Arist. laudem victoriæ inuident. Dicite, inquit, quatenus semen est ex sanguine, eatenus partes omnes sunt ex sanguine. Λίαν ἁπλῶς, dicam ego *ex* 3. *Gen.* 6. & quo sine rubore vix ausit quis vti! Dicite, inquit, quatenus semen, in vterum proiectum, exiguum est, & accipit alimentum ex sanguine, eatenus partes omnes sunt ex sanguine. Λίαν ἀσκέπτως, dicam ego *ex eodem loco*! An non enim, ô Gal. aliàs libenter auges copiam seminis masculi semine fœmineo? Annõ sanguinẽ à partibus spermaticis longissimè ablegas, vt qui ineptus sit illis constituendis? Sed, annon hoc ipso facis partes spermaticas ex sanguine? Nec mirum: nam ante lineas non adeo multas (*t.18.*) partes omnes ex sanguine menstruo cõstitisse, affirmasti? Affirmas quin etiam 2. *Element.* 2. 8. *Sent.* Hipp. 4. *de Form. fœt.* 2. 3. *Vs. part.* 10. *& forte alibi.* Vos autem, ὦ φιλογάληνοι quid? Loquiturne his omnibus locis in exemplo tantum, in quo non requiritur veritas? εἰ γὰρ καλῶς, ἢ μὴ καλῶς, ἕτερος λόγος, *Nam siue verum sit, siue non, id heic non exquiritur*, dici solet de talibus ex 4. Gen. 1. Loquiturne his omnibus πρὸς ἄνθρωπον, *contra Erasistratum*, quâ in re pariter non desideratur ἀκρίβεια? Si enim cadat aduersarius, non refert, siatne propriis, an alienis rationibus. Loquiturne in his obiter tantum, & aliud agens, fortassis, vt in insomnio, ceu olim integrum stadium confecit, 2. *Mot. musc.* 4? An Linacer Interpres, & cum eo alii, de semine maris nobis dicunt, cum Gal. ipse indistinctè de vtroque loquatur? An materia, quam dat semen masculum, tam est exigua, vt mentionem non mereatur? An satis est, si sanguis sit mediata materia partium spermaticarum, semen mediatum? Hæc

A omnia fugæ sunt, tantis autoribus indignæ! An igitur reliqui loci ex vno illo *in de Nat. hum.* explicari debent? Accipio conditionem, & orationem pertexo. Gal. iunior *in lib. de Sem.* temere pronunciat: idem postea *in Com. de Nat. hum.* dubitat: idem tandẽ *in de Fac. natur. & San. tu.* (potissimum, quia ibi extra campum gloriæ erat.) prorsus ad aduersarium accedit. Nam quod aliis omnibus veritatis
B hostibus accidere ait ipsus 6. *Vs. part.* 12. vt vel inuiti cogantur illi testimonium dare: id ipsimet accidisse sæpicule, demonstraui *in Com. in d. libros.* Omnino, quidquid verum est, oportet sibi omni ex parte consentire, inquit Aristotel. 1. *Prior.* 33. Nec maior falsitatis nota est in scientiis, quam ἀσυμφωνία, *non constare sibi*, inquit Dionysius, *in principio* περὶ λόγ. ἐξετ. Nempe, accidit his, quod iis, qui
C calculum inire volunt, cum sint Arithmetices imperiti. Nunquam enim eadem dicunt de iisdem. Cicer. *in* 5. *Tusc.* Theophrastum defendit, quod constanter, (quamuis non bene) philosophetur de quibusdam. Epicurum contra reprehendit, qui multa præclare sæpe dicat, at quam constanter, conuenienterque, non laboret. Eodem modo de Athenæo Galenus 2. *Sem.* 2. verè quidem illum de
D similitudine natorum dixisse: sed parum constanter. Eodem pariter modo de Gal. liceat mihi dicere, Non esse id magni momenti, si quædam doceat falsa, modo in iis sibi consentiat. At vero si sibi contradicat, id vero tolerari non posse. Sed satis de his quidem: transeo ad tertium.

Cap. XVIII.

E Telesianum dogma (quod simul conculcat Vim plasticam.) cur rationibus sibi muniendum duxerit Pacius, nõ facilè dixero. Nã quod ille mihi de studio veritatis loquitur, non videor mihi credere posse. An pelagus litium maleferiatarum, è solo Arist. neglectu ortarũ? Ex hoc enim cum emergere non posset vir summus, aliis quippe deditus studiis, arrepta hac tabula quoquo modo ad portum contendit, nõ attigit. Hoc quia
F ostensu facilius, quam vtilius est, relictis omnibus, quę præfatur, ad rationes, quibus semini masculo vim actiuam surripere conatur, veniam. Non ignoro, illũ iisdem rationibus adimere etiam fœmi-

neo ſeminiactiuitatē: quâ in re quia me ſibi habet ὁμόψηφον, age diſpiciamus hoc tantum, quod ad ſemen maſculum pertinet. Quid igitur molitur contra illud? Si quidquā video, hoc duntaxat, vt probet, neutrum ſemen poſſe habere ſimul vim agentis & patientis: quid hoc verò rei eſt? Anne, quia ſemen maſculum (. de hoc enim ſolo ago.) non habet rationem materiæ, propterea non habet etiam rationem efficientis? Quare, ſi ita argumētari volet, Idem, ſecundum idem, non habet rationem agentis & patientis, Semen maſculum habet rationem materiæ, Ergo rationem efficientis non habet: aliter ego ſubſumam, & tantundem efficiam, Semen maſculum habet rationē efficientis, Ergò materiæ rationem non habet. Minor enim mea pro ſe habet rationes Ariſt., ipſamq; (. niſi erro.) veritatem: at minor tua ſolam & nudam Gal. autoritatem. An alíorſum it Pacius noſter? Quia enim miratur Ariſtotelem, qui principia hæc in ſexu diſtinctis diſtinxerit, cum in plantis non diſtinxerit: hoc videtur velle, Si in plantis idem, ſecundum idem, habet rationem vtriuſq;, cur in ſexu diſtinctis non habet? Cui reſpondeo, etiam in plantis diſtincta eſſe. Vt enim in fabis abraſo hilo nihil gignitur: ita in ſeminibus Cerealibus admorſa per formicas acu illa, quâ adhærebat conceptaculo ſuo, nihil fit. Propterea huc tandem redit res. In plantis ab eodem indiuiduo poterat eſſe vtrumque, quia non habent tantum organorum apparatum: in ſexu diſtinctis non poterat eſſe, quia tantus eſt apparatus. Hæc ratio diſtincti ſexus ſi non admittatur, quam aliam dabimus? Sed negat hoc quoque, in plantis quidquam eſſe, quod habeat rationem efficientis. Si enim eſſet (. vult dicere.) quid prohiberet, quo minus ex ſe, ſine calore ſolis, terræve, in germen erumperent? In plantis igitur (. concludit.) quia materia ſola eſt, eſt etiam in ſexu diſtinctis animalibus, adeoq; ſemen maſculum habet tantū rationem materiæ. Heic ego vehementer miror ſummi viri ἀκρισίαν in duobus. Alterum eſt, quod συναπτὸν, *vnitum*, & συμφυὲς *vnum* habuerit pro eodem. Vnum ſcimus dici, quod πᾶθεν ſolet vocari, quale eſt & ſemen maſculum, & ſemen fœmineum. At cum vel duo hæc, vel plura coniun-

A guntur, quis auſit appellare vnum, niſi cum vulgo loqui velit? *Vide ſuprà c. 3.* Alterum eſt, quod non diſtinxerit agens remotum à propinquo: ſine quo non, à principali. In plantis Sol eſt agens remotum, quod facit omnia germinare: at quod eſt agens propinquum, quod ex grano tritici facit triticum, non hordeū? In oviparis calor, vel auis incubantis, vel fornacis Ægyptiæ eſt agens remotum,
B quod ex omni ovo fœcundo facit animal: at quod eſt propinquum illud, quod ex ovo gallinæ facit gallinulam, licet anas aut anſer incubet? ex ovo anatis aut anſeris anaticulum aut anſerculum, licet gallina incubet? Præterea, ſi in plantis maxime ita eſſet, an in ſexu diſtinctis animalibus ita quoq; eſſe neceſſe eſt? Hoc ne Mundinus quidem admittit, ceu vidimus. An ita ſe excuſabit, Semen tritici
C eſt materia tantum tritici, ideo triticum tantum inde fit: ovum gallinæ eſt materia tantum gallinæ, ideo gallina tantum inde fit? Reſpondeo hoc ab omni philoſophiâ alienum eſſe, quæ docet, Materiam eſſe ἀόριστόν τι, *indefinitum quid & indeterminatum*, quod non niſi à formâ definiri & determinari poteſt. Et neſcio, an ipſe Pacius negaturus ſit, in ſemine tritici eſſe priuationem formæ tritici, in
D ovo gallinæ priuationem formæ gallinę, abſque quâ ſi foret, triticum aut gallina nunquam inde fieret. Priuatio autem hæc poteſtne dici idem eſſe cum materia? Cæterum, quàm firma eſt ratio, ſeu principium Phyſicum, Agens & patiens neceſſario ſunt diſtincta: tam leuis eſt reſponſio ad inſtantiam Galeniſtarum, Semen eſſe diſſimilare, & diſtingui in partem agentem & patientem. Quid e-
E nim? Si nihil eſt in grano tritici, quod facit, quæ ratio eſt, cur triticum fiat, non hordeum? Interim, ipſa inſtantia nihil habet roboris, ceu vidimus. Quomodo enim obtinebunt, ſemen eſſe diſſimilare? vbi enim & quę ſunt partes eius ſimilares? vt harum quidem ratione dici poſſit agere, illarum pati? Omninò, eſt ſimilare ad ſenſum quoque, 2. *Part. 2.* His ſi volent quidam etiamnum oblatrare,
F obiiciam illis *ex 1. Topic. 6.* hunc bolum. ταὐτὸν, *vnum & idem* tripliciter dicitur, Numero, ſpecie, genere. De partibus ſeminis quia loquimur, neminem fore arbitror, qui dicat, numero eſſe idem. Ergo vel

go vel specie vel genere. Quemadmodum igitur (.quo exemplo Arist. ibi vtitur.) duæ aquæ hydriæ, ex eodem fonte haustę, sunt idem specie: ita quoque duę vestræ seminis partes. At verò, quia hæ partes similares sunt, quarum & nomen & definitio eadem est, vt aqua, accepta de hâc aquâ, non agit in illam, à quâ accepta est: ita neque seminis pars hæc agit in seminis partem illam. Hoc ipso cadet etiam pulcella instātia de anima & corpore! Partes enim seminis non ita differunt inter se, vt anima differt à corpore. Sed neque quidquam huc facit illa actio, si modo vlla est, vt in superioribus fuit comprehensum. Licet igitur concedam (.quod tamen non facio.) partes seminis reverà esse distinctas: agere tamen in se invicem non possunt. Licet etiam concedam, quod facio libenter, in plantis coniunctum esse vtrumque principium: non concedam tamen, vtrumque habere rationem materiæ, propter eausam dictam. Multò igitur minus in sexu distinctis concedam, quod volebat Pacius.

Cap. XIX.

Sed pergit is colligere absurda, quę sequuntur sententiam de duplici semi-nis (.vt ita dicam.) potentiâ, alterâ effectiuâ, alterâ materiali. Non potest dici (.inquit.) esse efficiens, quatenus animatum; materia, quatenus corpus habet: forma enim non agit in propriam materiam, sed in aliam, vt sibi similem formam inducat. Præterea (.addit.) anima seminis hoc modo foret agens abstractum, seu (vt nos suprà locuti sumus) forma ἄϋλος. Rectissimè! at quid hoc ad rem, quam agimus? Vt enim nuper dixi, Si semen masculum materia non est, an ob id etiam efficiens non est? Tamen, videtur mihi in hoc delinquere, quod non distinguit potentiam propinquam à remotâ, actum primum à secundo, quâ de re suprà. Mox illud etiam obiicit, Si vtrumq; semen habet vtrumque, cur nec mas generat solus, nec fœmina? Et hâc in re habet me sibi consentientissimum: sed quid hoc iterum ad rem nostram? Verum enimverò quia videbat, valdè sibi obstare, quod ex Arist. 7. *Metaph.* & aliis locis dicitur, Semen esse potentiâ animatum: satagit, vt illud avertat. Dicere (.inquit.) aliquid esse in potentiâ, seu, habere formam in potentiâ, est notare materiam, nō agens. Responsio patet ex superioribus. De potentiâ materiali hoc verum est: non de formali. Quamobrem semen equi habet formam equi actu primo, qui coincidit cum potentiâ propinquâ. Actus ille primus, quia præsens est, agit & properat ad actum secundum, equum. Quam etiam ob causam simile Arist. à machinis quibusdam desumtū, valet omninò. Quemadmodum enim artifex reliquit aliquid in machinâ, quo tracto trahūtur reliqua, vt artificis præsentia non sit opus: ita equus reliquit aliquid, semen, quod materiā equinā ducit ad formam equi. Quæ vbi inducta est, non agit amplius, quia iam adest actus secundus, qui potius est materiā suā. Quid pluribus? Adeò hæc Pacii argumenta nō adimunt semini masculo vim effectiuam, vt non videam, quomodo ab ambitionis crimine illum liberem!

Cap. XX.

Interim, demonstrasse se ait, more oratorum, credo! At quia videbat, sublato hoc agente dandū sibi esse aliud, sinuosum & flexuosum orditur sermonem, quo probare nititur, In plantis quidem & imperfectis animalibus agens esse calorem solis, in perfectis autem calorem, vel animalis incubantis, vel vteri fouentis. Quā in re quia animaduertebat obstare sibi vel inprimis causam distincti in perfectis sexus, leuiter illam immutat, dum ait, Propterea naturam è duobus animalibus voluisse petere materiam illam, vt cum ex vnico (.verba ipsius sunt.) materiam vsque adeo aptam habere nō posset, duplici principio adinuento talē compingeret atque conflaret, quæ tam nobili formæ capessendæ esset idonea. Hei mihi, quid vetera castigatissima auersamur, noua ineptissima studiose sectamur! Si distincti illi sexus seruire debebant vni materiæ, cur tam distinctas habuerunt facultates? à distinctis temperamentis pendentes? per distincta instrumenta sese nobis exhibentes? Hæc res adeo ab omni seculo verberauit doctiorum aures, vt ante Telesium nemo fuerit, qui negauerit!

Sed feuerit ille ptimus glaciē: quid respondet ad difficultatem, nō ita diu ante motam, Cur ex granotritici fit triticum? cur ex ovo gallinæ gallina? Vt fucum (credo) faceret incautis, longe lateque exspaciatus, Calor, inquit, aut gallinæ cubātis, aut equæ vtero gestantis est verum agens, perficiens hanc materiam, & informans: quia actu calorem obtinet talem: quia præsens, & tangit, & in materiam se insinuat: quia simile, aut secundùm genus, aut secundùm speciem. Secundùm speciem quidem, in perfectis, qualia sunt viuipara: secundū genus autē, in imperfectis, qualia sunt ouipara, in quib. gallina sæpè excludit anatem, &c. Quid est tegere ignorantiam suam, si hoc non est? quorsum tot ambages? tot circuitiones? Sed inspiciamus leviter. Annon semen quoq; masculum actu est calidū? Certe, nisi sit, nunquā generabit. Annon semen quoq; masculum est præsens? Certè in vtero si non retineatur, cōceptio nō fit: sanguis menstruus nisi adsit, quem trahat, & in quem se insinuet, coaguli aut fermenti instar, conceptio non fit. Annon semen quoq; masculū in vnoquoq; animalium genere est simile? Certè, ob hāc causam equus in equo generat equū. Heic verò, heic, latet vlcus, quod sedulà indiget deligatione, qualē qui præstabit, hunc ego Aesculapiū pronunciabo. Si enim gallinæ excludantur, non incubitu, sed *αὐτομάτως*, *sponte*, vt in Ægypto, siue id in fimo fiat tantum, 6. *Histor.* 2.3. *Gen.* 2. siue in fornacibus, quomodo hodieq; ibi fit, vt scribit Iovius, *lib.* 18. *Hist.*, Bellonius 2. *Obs.* 31. Scaliger, *Exerc.* 23. qui præ aliis diligenter describit, vt & Helfrichius (qui vidit.) *in Itiner. suo*; si ineatur vel modus ille, quem Democritus habet 14. Γεωπ. 8. vel ille, quem Porta, 4. *Magiæ*, 26. vel ille etiam, quem potor Syracusanus habebat, 6. *Hist.* 2. (an ψίαθος ibi non est *storea*, vt Gaza vult: sed *vas quoddam*, idem fortè cum Democriti χύτρα) vel ille tandem, quem Liuia apud Plinium *l.* 10. *c.* 55: vbi tum calor ille, vel specialis, vel generalis, quem Pacius nobis offert? Sed & vbi calor ille generalis est, oportet calor quidam actualis sit, qui facit, vt ex ovo anatis fiat anas, non gallina, licet calor gallinæ sit. Quem adesse si præfractè negare mihi ausis, eadē operâ negauetis, gallinam esse, sed ana-

(A) tem: si præsentem esse, materiamq; suam tangere inficiatus fueris, eâdem voce generationem abstuleris: si similem esse, non genere tantum, sed & specie fateri erubueris, non tamen erubesces, solem hunc dicere lunam, lucem hanc vocare noctem, adeoque fiet, quod Gal. 11. *Vs. part.* 7. in prouerbio esse ait, *αἰῶ τῶν ἱερῶν πτωμῶν*. At at, si hoc esset, (inquit.) ova
(B) sine animalis cubatu generarent, non otiosa tamdiu seruarentur. Iam dixi, & aliis non esset opus, nisi Pacius in ipso vestigio se proderet, vt sorex. Si enim coagulum sine calore ambientis nō coagulat, adeoque duæ sunt causę coagulationis, altera remota & vniuersalis, altera propinqua & particularis: quidni in fœtu quoque ita sit? Semini enim respondet coagulum: calori animalis, calor am-
(C) bientis. Quod si persuadere sibi non potest ille: non propterea non est ita. Nam neq; motum persuaderi sibi patiebatur Zeno: motus tamen non ob id non est. Posthæc orditur Pacius nouam telam, in quâ texit & retexit bellum illud commentum suum de vtero, cuius calorem asserit esse proximam generationis causam. Quæ omnia tolerari quoquo modo poterant, nisi desinerent in vituperium
(D) Naturę. Quid enim, ô Paci? Estne semen masculum, iners quoddam & informe excrementum? Sed contineo me: fortassis enim in gratiam amicæ cuiusdam hęc ludere illi placuit.

Cap. XXI.

NE tamen non serio lusisse videretur, accingit se mox ad solutionem con-
(E) trariorum argumentorum. 1. cum dicitur, necessarium esse, vt in iis, in quibus distinctus est sexus, alter habeat rationē agentis, alter patientis: respondet, Nec necessarium, nec verum esse. Nō necessarium. Quia vt in plantis ab vno principio est semen: ita potest esse in sexu distinctis. Non verum. Quia calor animalis fouentis est verum agens. Dico ego, ab imperfecto ad perfectum non valet
(F) consequentia. Sed & quemadmodum in plantis duplex illud principium distingui potest: ita in sexu distinctis reuera distinctū est, vt in ovis subuentaneis cernimus. Calor aūt animalis, non est causa ꝓpinqua seu ptincipalis, sed remota seu adiu-

adiuuans tantum, aut, si ita vis, sine quâ non. 2. cum dicitur, apud omnes hoc in cõfesso esse, quod mas agat, fœmina patiatur: respondet, Actionem illam maris esse in fœminam tantum, non in fœtum. Dico ego, intolerabile hoc esse, cum omnes ita accipiãt hæc vocabula, quatenus fœtum intuentur, non autem, quatenus συνουσίαν. Quare nimis etiam ineptũ illud est, marẽ in materiam, vtero contentã, nihil agere. Semen. n. maris reuera agit, vtiam toties dictũ est. 3. cũ dicitur, similitudinem natorum cum filiis hac ratione laborare: respondet per negationẽ. Ex equo n. & equa nõ potest fieri nisi equus, tanquam ex materia, & in vtero equino, tanquam ab efficiente. Dico ego, si maxime in viuiparis ita est, quid fit de oviparis? Cur, (inquã) gallina, incubans ovo anatis, nõ facit sibi simile animal, gallinã? 4. cũ dicitur, Si omnino vtrumq; semẽ sit materia, cur natura præterea addiderit sanguinem menstruũ? respondet, in perfectioribus animalibus non potuisse õmnẽ materiã simul secerni, sed debuisse illã paulatim suggeri, vt inde tam insignis moles, tamq; affabre facta exsculperet. Dico ego iterum, si maxime in viuipais ita est, quid fit de oviparis? Illa n. omnem materiam simul dant, & quidem vltra semen masculũ albumen, q; respondet semini fœmineo apud Telesiũ: luteum ovi, è quo pullus iam factus & perfect⁹, nutritur. 5. cum dicitur, fœmina sæpe non tribuit semen, vnde igitur sufficiens & apta materia? respondet per negationẽ, semper tribuere, licet illa nõ semper sentiat. Hac de re agam lib seq. & negabo pariter, semper tribuere. Quod quantum infirmet thesin Pacii, quiuis intelligit. 6. cũ dicitur, Quomodo seruati possit ratio generationis vniuocæ, si à mare efficiens vis non fit? respondet, fieri ratione materiæ, quæ potentiã habeat passiuã, cui gallina, v. g. incubãs imprimat vim actiuã. Dico ego, heic manifesto teneri hominẽ. Vbi n. est agens propriũ, si gallina excludat anates, aut anseres? 7. de generatione æquiuocâ, quæ fit ex putri, aliquid interspergit, quod huc non facit. Hoc tamen facit, quod ait, Similitudinem generantis cum re genita ita melius seruari, cum dicitur, matrem generare sibi simile. Pater enim quomodo dici potest, cum actu non agat, imo sæpe mortuus sit? Ego vero iterum obiicio illa, quæ de incubatu alius generis auium dixi, quæ de fornacibus Ægyptiis, &c. 8. cum dicitur, Si fœmina sit efficiens, fore, vt semper gignantur fœminæ, nunquam mares: respondet, sexum esse accidentarium, & gigni, vel marem, vel fœminam pro dispositione materiæ. Dico ego, cum materia se habeat purè passiuè; calor etiam maternus sit vniformis: quomodo possit hinc peti hæc differentia? Quod autem ait, eodem se iure à matre posse petere, quo Peripatetici à patre inane est. Causa enim remota & sine qua non, non recipit tantam varietatem, quantam propinqua & principalis. Tandem cum quæritur Si semen sit materia tantum, vbi sit Vis plastica omnibus celebrata? In matre, inquit. Ego rursus, Vbi est, cum vel mater nulla adest, vel alius generis? Et in his quomodo ostendet mihi duplicem vteri actionem, quam tot verbis prædicat? præsertim, si mas incubet, 6. *H ꝟ* 4. & 8. 9. *item* 19. Plin. *l.* 10. *c.* 11. & Ælianus *l.* 4. *c.* 41. idem habent. Hæc ego contra Pacium afferre volui, non in illius reprehensionem, sed in gratiam studiosorum, quos in rebus tam seriis non oportet decipi. Sed nec illi putent, me ob id damnare totum ipsius opus, quod profecto eruditissimũ est & laboriosissimum. Sequor enim Horatianum illud,

-vbi plura nitent in carmine, non ego paucis Offendar maculis.

Idem dico de doctissimo Costæo, qui *li.* 5. *Physiol. disq.* persuadere vult, Non quasdam tantum partes fieri ex ὄγκῳ seminis, sed omnes. Reuera enim λογομαχεῖ, *sapientiã in verbis quæritat.* Omnes enim partes vocat, quas spermaticas Galenus, & quas ait esse instar staminis: sanguineas à Gal. vocatas, quas pro subtegmine habet, negat vere esse partes, cum accessoriæ tantum sint. Idem dictum esse volo de accuratissimo alias Cæsalpino, qui *loco sæpissimè tacto*, vnà cum depeculatore suo, Marescalco 1. *de Hom. perfect.* 15. nescio quas fusorum formas nobis obtrudit, quæ post conformationem iterum euanescant, &c.

CAP.

CAP. XXII.

Ἐπισώγματ☉ loco inquirā heic quoque in λαπσμαῖς (. quidni ita appellem?) Piccollomini, quâ *principio Anatom. prælect.* adimere vult femini masculo vim suam. Vtar autem eo ordine, quo affert ille, ne cui videar non percepisse mentem ipsius. Tu, lector, da mihi heic quoque voluptuosam tuam patientiam, (agnoscis Sidonii characterem) quâ in pedore huius Augiæ mecum vsus es hactenus. Ait igitur *lect. prima*, Causa nostri conformatrix, aut est particularis, aut vniuersalis, Non est particularis, Esset enim aut pater aut mater, Ergò est vniuersalis. Hæc causa vniuersalis cum non sit vniusmodi, ex ipsius quidem sententiâ: antequam illam promat ex adytis, duo agit.

Primò refutat particulares illas duas; atque ita comprobat minorem suam: Deinde vniuersales quasdam, vt ipse censet. Marem aspellit his verbis, Cum mas, vbi semen emisit in fœminæ vterū, & longè abscesserit, & os vteri sit artissime interclusū: quid cōferre potest ad conformationem, & formæ immissionem? Ausus profectò hic est insignis, non inferior illo, quo Sophoclem apud Areopagitas delirii accusabant filii. Si enim Aristot. credebat, marem absentem agere posse, à deliro parum aberat. Sed legerat forrassis, quæ dicit ille 2. *Gen.* 1. τὸ σπέρμα λέγειν, ἢ ἀφ' ὗ τὸ σπέρμα, ὐδὲν διαφέρει, ἢ ἔχει τὴν κίνησιν ἐν ἑαυτῷ, ἣν ἐκεῖνο ἐκίνει, *siue semen dicas, siue id, à quo semen, nihil refert, quatenus scilicet semen habet in se motum illum, quo id, quod semen dat, mouebat*: ideo de semine incipit dubitare, rationesque circumspicere, quibus adimat illi generationem substantialem, de quâ supra *lib.* 2. *cap.* 2. At quam pude se gerit!

Dum enim negat semini formam substantialem, dat autem vim quandam latitantem, quæ materiam informet: quid præter verba nobis porrigit? Vis enim hæc nihil aliud est, quam actus ille primus, potentia illa formalis, quam tanto studio exposuimus. Dum porro, *συνδρομὸν, concursum illum*, de quo Aristotel. 7. *Metaph.* 8. explicat de præparatione ad formam substantialem: planè indicat, aut non lectum sibi esse Aristot., aut neglectum. Quæ porro de vi imaginatrice inuergit, ad me non pertinent. At qui de illâ paullò meliora intelligere voler, si ad manus non est Fienus, fuerit fortè vel Syluaticus *Histor. Gal.* 6., vel Bonamicus 4. *Alim.* 37. & 38.

CAP. XXIII.

ET Piccollominus quidem ita confectum sibi putat, Causam conformationis nostrę particularem dari non posse: Vniuersalem igitur venatur *lect.* 2. satis prolixâ oratione. Nec semen, inquit, est causa nostri conformatrix, nec temperamentum seminis, nec calor innatus seminis, nec forma seminis, nec anima naturalis, vegetatiua dicta, nec Natura. Quid ita autem, mi Domine? Lubet enim ista articulatim inspicere. 1. Semen, inquit, non potest seipsum conformare. Ita enim vnum & idem, ratione eiusdē, esset & motor & mobile. Resp. Hoc telum me non ferit, sed Galen., eiusque asseclas, quorum rebus me non immisceo. Ego enim dico, Semen conformat, non seipsum, sed sanguinem maternū. 2. Seminis temperamentum non potest præbere conformationem: Qualitates enim nihil vltra id, quod dicunrur, præstant, caliditas, inquam, calefacit, &c. Argumentum hoc niti videtur effato illo Galenico 2. *Temp.* 6. de quo suprà *initio l.* 2. Ego verò dico cum Arist. 2. *Gen.* 3. Temperamentum seminis non est simpliciter elementate, sed ita temperatum, vt sit ἀνάλογον τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ. Quis vero hominū, Deorumue cōcedat Piccollomino, Idem rempcramentum, adeoq; eundem gtadum temperamenti esse in stirpibus, (imo in lapidibus quibusdam) qui in homine est? 3. Calor innatus seminis non potest nos fingere. Is enim, quà talis, nihil aliud potest, quam bene concoquere alimentum. Heic primum mireris, quâ fiducia τὸ ἔμφυτον θερμὸν tribuat semini, quod corporis est, à semine constituti, quatenus illi opponitur τὸ σύμφυτον! Deinde, cur illud rribuat ventriculo tanrum, aut certè hepari quoque! Sic enim seminis est, non est harum partium. Tertio, cur neget, quod nemo vnquam asseruit, Calidum natiuum videre, audire, agere illa, quæ organorū sunt corporis totius! Quarto, cur propriam refutet ὑπόληψιν, *opinionem*, vt Gal. loquitur 1. *Aph.*

1.*Aph.*14. dum negat, Calidum aliquando dici substantiam! Profectò, nisi viderem hæc dici à tanto viro, nō crederem, anum vllam tam delirã esse (sic ille modo loquebatur.) hæc vti probet. Breuiter, Calidum, quod in semine est, proportione respondens elemento stellarũ, est causa illa conformatrix, quam quærimus. 4. Forma seminis non potest nos producere: Esset enim contraria suę materiæ. *Resp.* iterum, hoc telum Galeni ferit, non me. Quamobrem si ex sanguine materno, tanquam ex cōtrario, format, quid absurdi heic est? Quę autem de formâ hominis ille infercit, intelligũtur ex iis, quæ suprà *l.* 2. *c.* 4. *ex Simplicio* sunt allata. Hæc enim forma, est actus ille, de quo ibi. 5. Anima naturalis seu vegetatiua nihil quoque heic potest: Quia, de sententiã Gal. *fine lib. de form. fœtus*, bruta est & insipiens. Respondeo, idem Gal., consentiente ipsomet Piccollomino, *in lib. de Sem. l.* 1. *c.* 10. agnoscit animam vegetatiuam pro conformatrice. Sed reuera, vt patet ex superioribus, est hæc infirmior, quam vt animal dare possit, opusque est omnimodis sensitiua. 6. Natura tandem dici non potest aliquid facere. Aut enim intelligis animam naturalem: & dixi iam sententiam Gal. Aut intelligis Naturam, quam Aristot. definiuit *in Phys.*, quod sit principiũ motus & quietis, &c. & dico, nimis illa communis est, inanimis scilicet æque atque animatis. Responderem, si quemquam putarem exspectare. Hoc autem dico, quod fortassis non omnibus notum est, Omnia hæc, quæ distinctim sunt proposita, esse rem vnam & eandem, si propius inspicias, & ad regulam Peripateticam examines. Semini enim cum tribuimus efficaciam omnem, subiectum indicamus denominationis: cum seminis temperamento, quod formam ipsius constituit, & dicitur aliquando calor, aliquando spiritus, aliquando natura, aliquando anima, subiectum volumus significare inhæsionis. Vt quiescere quoque Ronseus possit, qui *de prim. hum. vitæ* 1. tria in semine prolifico requirit, Spiritum, calorem & animam. Sunt enim hæc tria eadem. Sed ad Piccollom. redeamus.

CAP. XXIV.

EGo valde quam intelligere cupiam duo. Alterum, quomodo vlla harum causarum dici possit vniuersalis? Alterũ, quomodo effectum particularem producere possit causa vlla vniuersalis? Quod ad prius, Si mas est causa particularis, quo tandem modo semen maris potest dici causa vniuersalis? maxime, si (quod audiuimus.) semen mouet eo modo, quo mas ipse mouebat? Certè, continet in se vim illam fœcundam, quæ producit simile quid illi, à quo vis illa manauit! Certè, Socrates procreat Calliam, indiuiduum hoc, indiuiduũ illud! Quod ad posterius, præceptũ est Arist. 8. *Metaph.* 4. *δεῖ τὰ ἐγγύτατα αἴτια λέγειν, oportet causas proximas docere:* proximę autem sunt *πρῶται, primæ*, 1. *Post.* 2. 2. *Phys. t.* 27. v. g. si quærarur, Quid generat? Homo, an Socrates? Non homo, sed Socrates. Homo enim nuspiam est. Ita, quid facit, vt ex ovo gallinaceo fiat gallina? Non calor, qui causa est vniuersalis, & potest ab ansere esse, ab anate, à fornace, à sole, vt supra vidimus: sed ovum gallinaceum, quod habet in se causam particularem, quam vim latitantem, vim fœcundam vocasse Piccollominum audiuimus. Verum age, sit ita: quæ tandem est causa illa vniuersalis, nostri opifex?

Est, inquit *lect.* 3. anima naturalis, à Deo Opt. max. directa. Sola, addit, anima non potest, quia est bruta, & nihil intelligit: opus igitur habet directore Deo. Pulcrè, quod merito pulcris omnibus placeat! Quis vnquam dubitauit, Deum in censu harum causarum esse? Quis vnquam vero non agnouit illum pro causa remota? Ab hoc enim est iussio illa diuina, cuius suprà meminimus, quâ durante durant omnia ex se, & sine immediato Dei contactu. Sed quo mediate gignit Deus? Mediante semine, quod (secundũ Piccollominũ quoq;.) habet in se vim fœcundã, quæ vis nihil aliud est, quã act⁹ prim⁹ animæ, nō vegetatiuæ (vt ipse putar) sed sensitiuæ. Quomodo hæc aũt sit elemẽtis sublimior (verba sunt Piccollomini.) dignior & diuinior; neq; tamen sit trãs elemẽta, vt ipse vult: satis superque explicuimus supra ex Arist., vt neq; Platone sit opus, neq; Gal., neq; Piccolomi-

lomino, qui formas nobis è cœlo arcesſat, vt iste quidem facit *lect.*4. Cæterum, quæ deinceps *lect.* 5. affert ex Fernelio vt apparet, cuius alias studiosissimus est, 1.*Abd.rer.caus.*6.non tangam, quod falsi-

A tas illorum non posſit latere illum, qui superiora cognouit. Iam igitur nec Piccollominus labefactauit vim seminis masculi.



CASP. HOFNANNI
DE
GENERATIONE
HOMINIS
LIBER QVARTVS.
CAPVT I.

DE ſemine maris actum est hactenus: agendū nunc quoque de fœminæ. Heic autem primò omniū cum Mundino *l.* 1. *c.* 2. anquirendum est in illud, An fœmina, de Aristot.sententiâ, habeat semen? Puta, humorem talem album, qualis fere semen maris est. Nam alioquin, vt vidimus, semen fœmineum ille vocat Sanguinem menstruum dictum. Qui in arce diuinitatis collocant, & errasſe non credunt, dicunt, Illum fœminis non adimere semen: sed γόνιμον, *fæcundum* esse negare. Hoc si ostenderent sufficientibus testimoniis, crederem illis: at quia Aristoteles contrarium docet, non est, cur mentiar alterius causa. An isti intuiti sunt vnum & alterum locum, in quo non satis se explicat Philosophus? Agens enim 1. *Gen.*18. contra eos, qui semen aiebant decidi ex omnibus partibus, ait, ὐδὲν ἄλογον, τὸ μηδ᾽ ἀπὸ θήλεος ἀπέρχεσθαι, ἀλλὰ ἄλλόν τινα τρόπον αἴτιον εἶναι τῆς γενέσεως, *nihil absurdi esse, si dicatur, à fæmina non secedere semē (fæcundum) sed alio quodam modo causam esse generationis, scilicet præbito sanguine menstruo.* Et *c.19.seq.* loquens de proportione, quæ est intet semen masculum & sanguinem

B menstruum, inquit, φανερὸν, ὅτι τὸ θῆλυ ὐ συμβάλλεται σπέρμα εἰς τὴν γένεσιν. εἰ μὲν γὰρ σπέρμα ἦν, τὰ καταμήνια οὐκ ἂν ἦν. νῦν δὲ διὰ τὸ ταῦτα γίνεσθαι, ἐκεῖνο οὐκ ἐστὶ, *clarum est, quod fæmina ad generationem semen (fæcundum) non conferat. Si enim semen conferret, non conferret sanguinē menstruū. Nunc quia h.e. illud non est,* At verò si considerasſent illa etiam, quæ *iterum c.*20.*seq.* leguntur, vidissent in luce meridianâ, quod planè denegat illis semen, confectum, dico, in
C vasis spermaticis, perinde, vt in masculis, ne Argenterius, aut quis alius sit nobis molestus. Scribit enim statim ab initio, Quod quidam putant semen conferri à fœminâ, non est. Quam enim habent ὑγρὰν ἔκκρισιν, *humidum fluxum*, non est ὑγρασία σπερματικὴ, ἀλλ᾽ ἴδιος τοῦ τόπου ἑκάστοις, *humiditas seminalis, sed propria loci quibusdam tantum.* Quare ἵδρωμα τοῦ τόπου, *sudorem*
D *loci*, quique similis sit, & salivæ in ore, & lacrymis in oculo, vocat is, qui 10. Hist. scripsit, quicunque is fuerit, certe non Arist. Ex hoc habent forte Auetroes & Suessanus, quos ob id lacesſit Mundinus *l.*1.*c.*2. At Arist. ipse, non alius, *in de Gen. l.c.* addit, ἐστὶ γὰρ τῶν ὑστερῶν ἔκκρισις, καὶ ταῖς μὲν γίγνεται ταῖς δ᾽ οὔ, *est enim vteri excretio, quæ in his quidem accidit, in illis non. Accidit* (pergit) *vt plurium in candidulis quibusdam & mollibus: non accidit, in fuscis & viraginibus.*

Mox

Mox tradens duas voluptatis causas, & A explicans posteriorem, quæ à latione spirituũ tantum est, comparat fœminas cum pueris, τοῖς μήπω δυναμένοις προΐεσθαι, ἐγγὺς δὲ τῆς ἡλικίας οὖσι, *qui nondum possunt emittere semen, sunt autem prope illam ætatem, qua solent emittere.* Item, cum ἀνδράσιν ἀγόνοις, *cum viris sterilibus.* Et concludens, γυνὴ, inquit, καὶ παῖς τὴν μορφὴν ἔοικε, καὶ ἐστὶν ἡ γυνὴ ὥσπερ ἄῤῥεν ἄγονον, *mulier & puer* B *conueniunt in forma, & est mulier vt vir sterilis.* Quæ verba quo minus explicare liceat de semine quidem, sed ἀγόνῳ, faciunt præcedentia, quibus negatur, quidquam emittere, fœcundum, vel infœcundum. Atque ex his quidem constat vt puto, de Arist. mente: sed estne ita? Apud me probissima sunt Gal. verba *2. Sem.* 4. de hoc ipso negotio, Si, inquit, tollere volemus, in quibus causa proba- C bilis nos deficit, &c. Fœminam semen habere, sensibus credendum est, non autem ratione labefactanda est veritas rei, quæ exstat, &c. Non ita: sed seruata re causam inquirere oportet. Quamobrem heic quidem desero Arist., negantem in vniuersum, fœminas habere semẽ. Dico autem, *In vniuersum.* Quia neque Gal. prorsus assentior, qui in omnibus omni tempore esse asseuerat. Ita au- D tem muto sensum verborum ex *1.* Gen. 20. allatorum, Humiditatem illam, esse ὑγρασίαν σπερματικὴν, *seminalem*, ἀλλ' ἴδιον ἑκάστοις, *quæ (vt Gaza circumscribit vocem vltimam) aliis euenit, aliis non.* Nempe, Philosophus paullo post ait, ἐνίαις τῶν γυναικῶν γίνεσθαι, *quibusdam tantum mulieribus contingere.* Et quia ipse putabat, esse loci excrementum proprium, (testes enim in fœminis non agnoscit, vt docet Mundinus *lib.1.cap.5.*) recte colligebat, *vtplurimum* esse in nitidis & mollib., quæ maxime sunt fœminæ, maxime, inquam, frigidæ & humidæ: non autem in fuscis & viraginibus, quales sunt maxime calidæ & siccæ, naturæ quippe marium viciniores. Ego, quia semen esse concedo, contrarium colligo, cum Telesiol. *6. Rer. nat.* 35. vtplurimum esse in calidioribus. Eius rei argumentum est, quod in regionibus F calidis, vt in Asia, fœminæ sunt libidinosiores. At in frigidis, quales sunt plagæ Boreales, (de Scytharum mulieribus scribit id Hipp. *l. de Aere, aq. t. 48.*) minus sunt tales. Inter has, quæ fuscæ sunt, vbi vbi habitent, sunt petulciores: quæ albæ, continentiores. Eius rei ratio peti potest ex calore. Quo enim is acrior, eo magis concoquit, semenque ipsum fit mordacius. Huic rei subscribunt obseruationes Anatomicæ, quæ (autoribus Falloppio & Posthio) docent, Semen in testibus non semper reperiri. Nimirum, ita concilio hos cum illis, qui semper reperiri docent: si enim semper fieret, hi quoque vidissent. Et quia Falloppius diserte id dicit de testibus fœmineis, non est, quod quis se mihi opponat. Quia Posthius indistincte loquitur, fas est includere fœmineos quoque. Et quidem potiori ratione: duriores enim sunt, & frigidiores, vt videbimus mox.

CAP. II.

Habent ergo fœminæ quædam semen, sed ἄγονον, quod post Arist. Stoici docuerunt, vt est apud Plutarchum *in Hist. Phil.*, Laertium *in Zenone*, & Censorinum *de die natali*, qui Diogenem his iungit & Hipponem. Tu etiam Varronem, ex Lactantio *de Opif.* 12. Nam librum is inscripsit *Tubero, de origine humana*, vt idem Censorinus. Contra, vt ex eodem Plutarcho, Censorinoque colligere est, Omnes fœminas habere semẽ, & id quidem γόνιμον, Anaxagoras statuit, Pythagoras, Parmenides, Empedocles, Epicurus, Alcmæon, quamuis is definire se non scire fassus sit. Cum his Hippocratem esse, notius est, quam vt probatione opus sit. Ambidexter Gal. videtur esse. Qui enim alibi (*2. Sem. 2.*) fœminis concedit semen γόνιμον: alibi (14. *Vs. part.* E 7.) negat id duobus argumentis validissimis, de quibus nos infra. Mundinus, *li. 1. disputationis suæ*, certus de Gal. mente, vt putat, non tantum omnes habere semen, sed & γόνιμον: duplicia rerum habet argumenta, ἀποφατικὰ καὶ καταφατικά, quorum his quidem suam opinionem firmat: illis autem opponit responsiunculas quasdam, ne videatur frustra ita sensisse. Huius filum iterum sequi velle, certum constitutumque mihi est, & singula argumenta pariter aliunde fusius explicare. *Primum* argumentum *ex 1. Gen. 19.* est tale. Si fœminæ semen necessariũ esset ad generationem, omnes fœminæ conferrent, At non omnes confe-

runt. Accoramb ita format. Si fœminæ A concurrunt ad generationem, vel per se concurrunt, vel per accidens, Non per se concurrunt: quia non necessaria, & in omnibus fit, Ergo per accidens. Casu ergo si fit, ne pertinet quidem hoc ad scientiam. Probatio minoris consistit in eo, quod Auerroes scribit, *Paraph. in* 1. *Gen.* 20. & 2. *Coll.* 10. se super ea re interrogasse quasdam, quibus fidebat, vt dicerent sibi veritatem. B Quæ fassæ fuerint, quod impræ gnatæ fuerint absque spermatisatione, & etiamsi displicuisset eis. Sibi quoq; idem fassas esse quasdam, Conciliator scribit *Diff.* 37. Diligentior hâc in parte Accorambonus, locutum se ait cum multis fœminis, quæ multoties cóceperint, & sine sensu excrementi sui. Quædam (quæ viuebat, cum ista scriberet) fassa fuerat, se primis coniugii annis C aliquoties concepisse cum voluptate & sensu seminis sui, postea vero neutrum sibi accidisse, & tamen genuisse tres aut quatuor filios. Alia (addit) duos filios procreauit, antequam semen emitteret, postea vero incepit semẽ emittere cum multa voluptate, & multos genuit filios. Bonacciolus *l. 2. de cõcep. hõ.* 2. inquit, Cõplures vidimus & audiuimus, quæ sine vlla voluptate conceperunt. Imò, fuisse D olim hanc rem confessissimam, inde patet. Scribit idem Auerroes *in Parap.*, persuasum esse vulgo, masculum parituram, quæ voluptatem non senserit. Quamobrem rectè idem Auerroes *in Coll*, inquit, ex sensu petitum esse hoc argumentum. Heic duo sunt, vt apparet, Voluptas & seminis effusio, quæriturq;, An necessario sint simul Quidam enim putant, voluptatem sine seminis effusione E esse non posse: quidam contra, Necessitatem nullam esse voluptatis, & posse sine ea semen tribui. Qui coniungi putant, satis impudenter & proterue dicunt, Mentiri eas, quæcunque dicant &c. Ego de honestis honeste sentiam. Cur enim mentiantur, cum mentiendi causam non habeant? Interim vtar heic obiter tali argumento: Si quoties voluptatem habent, semen emittunt, toties F etiam concipient, At falsum posterius. Ratio consequentiæ nititur miscella vtriusq; seminis, è cuius corporatura faciunt illi stamina partium spermaticarum, Qui negant, & de seminis emissione sola loquuntur, Non sentiri aiunt ab omnibus. Eius rei causas aliquot allegat Pacius *loco supra tacto*, Seminis tenuitatem, paucitatem & frigiditatem, iter eiusdem breue, caliditatem interiorum æquabilem, sensum alibi occupatum, & si quæ sunt alia. Conatur etiam aliquid Syluaticus *in Controv.* quem videre licet. His acriter se opponit Accoramb., præter rationem hoc esse dicens, & fatuum. Cum enim in pollutione nocturna sentiant: quidni sentiant vigilantes & pugnantes penetrare in corpus corpore toto, vt Lucretii versus habet? Ego vero putarim, huic rationi non difficulter satisfieri posse. Verisimile enim non est, quod illæ, quæ pollutionibus nocturnis obnoxiæ sunt, absque voluptate semen emittant, calidiores quippe: verisimile autem est, frigidioribus hoc contingere. Quid Mundinus noster? Cũ his posterioribus est *l. 1. c.* 8. & 18. Sed causam rogatus ἀναισθησίας illius, morbosam vteri, partiumque genitalium dispositionem affert. Inconsulte profectò! Longe enim probabilior est ratio prior, cui tamen hoc oppono. Si semen muliebre tam paucum & dilutum est, vt sensum sui facere non possit: quanto minus γόνιμον erit? De itinere, quia (vt videbimus) valde impeditum est, certi nihil dici potest. De interiorum calore inanis est fuga, si tantopere calet semen fœmineum, vt illi dicunt. Mundinus in maximum incidit absurdum, Morbos esse secundum naturam! Si enim conceptio, quæ actio est naturalissima, fieri potest in dispositione partium præternaturali: quidni dicam, quod dico? Nec est, quod mihi latitudinem quandam sanitatis obiiciat. Cum enim partes genitiuæ præ aliis sint maxime sensiles, ob hanc ipsam causam, 14. *Vs. part.* 9. oportet profecto insignis sit intemperies, quæ auferat illis omnem sensum. Et possit cum hac fieri conceptio? Hoc vitium cum odorarentur, (credo) alii *ex* 14. *Vs. part.* 11. hanc fugam texuerunt. Quemadmodum vir duplex habet semen, fœcundum & infœcundum, quorum vtrumque eadem via progreditur: ita fœmina quoque duplex semen habet, quorum illud quidem sine sensu in cornua vteri fertur, hoc cum sensu in sinum pudoris. Nihil igitur impedit, quo

quo minus adsit semen fœcundum, licet fœmina non senserit. Bellum hoc esset, si verum esset? Quod.n. ad duplex semen virile, nondum vidi inter nostros homines qui patrocinium ei⁹ suscipere vellet, ꝑpter loci (puto) vitium, de quo *in Cõ.* dixi. Sed & parum refert, quia huc non facit. De duplici itinere seminis fœminei res tam est incerta, quã possit esse vlla in tota Anatomia. Certi igitur aliquid qua fronte superstruemus? Alii cum constrictos se viderent, Conceptio, inquiunt, fieri potest sine semine hoc, si cœli influentia sit vehementior, & viri semẽ copiosius. Accidit ergo, (dicet Accorãbonus) adeoq; necessitas hui⁹ seminis nulla est. Quo (dicã ego) modo defenderis tot & tantos ipsius vsus, quot & quantos ei adscribitis? Ita namq; conceptio fiet, etiamsi non augeatur corporatura seminis masculi, q̃uis vterus vniuersus non oblinatur, licet membranæ non adsint, &c. Etiamsi semel (excipiunt alii) atq; iterum id fiat, non tollit id tamen necessitatem, & vniuersalitatem Analyticam. Ego hęc sine stomacho nõ audio. Quid enim, mi Domine, est necessarium, vniuersale, Analyticum? Sed iam me pudet ineptiarum! Tu vero, lector, vel hinc cognosce, quot opus sit fucis illi, qui mendacium pingere volet! Ego enim simpliciter dico, Nec semper fœminæ dant semen, nec est illud γόνιμον.

CAP. III.

Secũdum argumentũ (quod quidã aduersariorũ Maximum vocat) ait Mundinus esse 2. *Gen.* 4. mihi quinti initio est. Quærit enim ibi Philosophus, Quei fiat, cum fœmina eandem habeat specie animam; habeat etiam materiam: quod nõ generet ex se? Quia, inquit, vbi vbi distincti sunt sexus, ibi anima sensitiua estã mare. Cum hoc argumento idem esse potestate Accorambonus indicat *in h.l.*, quod infra *l.* 3. *c.* 1. habet, Oua auium ex se fœcunda non sunt: quia opus habent calore masculo. Item illud, quod *ibid. c.* 7. Ego vero non possum non aurem vellere Mundino, & admonere, veniat mecũ *ad* 14. *Vs. part.* 7. & recognoscat hæc. Gallinæ concipiunt oua, quæ ὑπηνέμια vocãtur, sine coitu cum mare: verum, quod desit illis aliquid ad perfectionem, id in-

A dicio est, quod animal ex iis gigni non potest. Et addit: In gressilibus autẽ quid reperias, quod ouo (subuentaneo) respõdeat, nisi molæ cõceptum? Eousq; igitur si animalia gressilia progredi volunt, primo quidem parum artificiosam actionẽ Naturæ tribuunt, deinde autem mentiuntur circa ea, quæ fiunt. Neque enim vt gallinæ sine gallo oua pariunt: ita visa

B fuit fœmina sine viro molam concipere. Hæc Galenus: è quibus tale formant argumentum nostri. Si fœmina habet semen fœcundum, quid prohibet, quo minus illa generet ex se? Adest enim causa efficiens, semen: adest materia. sanguis menstruus? Vidit Gal. ipse difficultatem huius rei: ideo 2. *Sem.* 4. hypothesin facit, quæ manifeste incurrit εἰς τὴν τῶν γιγνομένων ἱστορίαν, vt *in de Vs. part.* loquitur. Non

C est impossibile, inquit, talem inuenire animalis temperaturam, quæ absque alterius congressu sobolem imperfectam gignere possit: difficilimũ vero imo impossibile fortassis est, vt perfectam. Multo enim tempore ali huiusmodi fœtus debet. Id vero fieri non potest, nisi multus supersit fœminæ humor excrementitius. Hoc autem non fiet, nisi multo frigidior & humidior fit. Si hoc, semen

D suum nullo modo excoquere poterit, &c. Atque hæc est illa ratio, quam vnicam ait esse Vallesius 2. *Controv.* 7. & redargutione carere, Fœmina, inquit, sola sæpe ex se vtero concipere solet: fœtus tamen ad perfectionem nunquam perducitur. Inuenit tamen redargutionem Pacius, *quo loco sæpe dixi*, Docere nimirum hanc rationem, cur fœtus non adolescat: at non docere, cur non con-

E cipiatur. Reuera enim Valles. οὐκ ἀληθεύει περὶ τὴν τῶν γιγνομένων ἱστορίαν, *dicit, quod nunquam contigit.* In quibus autem contigisse forte dicit ipsus, de illis dici poterit, quod Fallop. *l. de Morbo Gallic. c.* 13 de quibusdam monialibus, quę absque consuetudine virorum dicebantur laborare hoc morbo. Quamuis, inquit, quidam summæ autoritatis viri voluerint defendere mattonas moniales, dicen-

F tes, quod Aqua benedicta fuetint infectæ: sciatis tamen, infectionem illam habuisse originem à quodam Asperges, quod ego scio. Vide de hac re Arnisæum *θ.* 6. & 27. Nescio, annon populatem suum pungere voluerit Peramatus *in App.*

ad lib. de Procr. hom. Propoſita enim Galen. ratione, quam Valleſ. ſibi transſcribit, concludit, Galen hypotheſin de viraginibus eſſe: & bene. Hæ, vult dicere, ſi poſſunt concipere ſine viro: quid obſtat, quo minus perficiant? etiam ſuo cum detrimento aliquo? extreme, inquam, emaciatæ? Cum enim præſtent tales calido natiuo: cum bene fetant etiam largas ſanguinis profuſiones; cum grauidæ aliquando factæ, & bene ſe habeât toto geſtationis tempore, & feliciter pariant vitales infantes: cur fœtum, ex ſe conceptum, non perficiant? Sed & præſupponit Galen., quod non eſt, Viragines ſcil facile imprægnari: at contrarium eſt, quippe, quæ menſibus deſtituuntur. Sit vero ita: Virago poſſit ſemen efficax dare, non poſſit ſufficiens dare alimentum: quidni dari poſſit temperamentum aliquod, quod medio modo ſe habeat, quod, inquam, & ſemen habeat fœcundum, & ſanguinem ſufficientem? Neq; tamen vnquam viſa fuit talis concipere, aut parere. Hæc fere Peramatus. Quid Mundinus noſter? Decurrit cum Laurentio ſuo 2. *Anat.* 2. ad duplex principium, quorum alterum ſit principale, alterum minus principale. Quod quia infra, vbi Mundinus eo nos comitatus fuerit, refutabitur, non eſt quod heic moremur.

Cap. IV.

Tertium argumentum petit *ex eodem* 2. *Gen.* 4. & Auerroe 2. *Collig.* 10. Si ſemen fœminæ eſſet neceſſarium, vterus non proiiceret foras, ſed attraheret, quomodo ſemen maris attrahit Nunc autem proiicit. Verba Philoſophi ſunt, E ἡ ἄφεσις οὐκ ἐντὸς γίγνεται, καθάπερ οἴονταί τινες. στενὸν γὰρ τὸ στόμα τῶν ὑστερῶν, ἀλλ' εἰς τὸ πρόσθεν. ὅπερ γὰρ (ita enim lego) τὸ θῆλυ προΐεται τὴν ἐνίαις αὐτῶν γινομένην ἰκμάδα, ἐνταῦθα καὶ τὸ ἄρρεν προΐεται, *Seminis maſculi eiaculatio, non fit, vt quidam putant, intro in vterum (os enim ipſius anguſtius eſt) ſed ante. Quo enim fœmina deponit humorem illum, qui in quibuſdam eſt, eo etiam mas, ſi contingat illum effundere.* Heic ſtatim apparet, agi F de controuerſia illa, Quo ſemen emiſſum veniat? Maſculum quidem, an ſtatim in vterum eat? Fœmineum autem, A vtrum per cornua vteri dicta illabatur, an potius ad os vteri deponatur, indeque trahatur in ipſum ſinum? De vtroque quid ſentiat Ariſt. in medio eſt. Quod ad maſculum, cum dicat expreſſe verbis productis, deponi ad os, trahi autem intro, ἂν τύχῃ συμμέτρως ἔχουσα, καὶ θερμὴ διὰ τὴν κάθαρσιν ἡ ὑστέρα, *ſi vterus bene ſe habeat, quod eſt, caleat à recens procedentibus menſibus*: miror, qui poſſit in tio cap. B improbare ſententiam illorum, οἵ τινες ἔφασκον, ἕλκειν τὰ αἰδοῖα, ὥσπερ τὰς σικύας, *qui dicebant, vterum (ita enim interpretor) trahere ſemen, ad inſtar cucurbitularum*, quarum ſimilitudinem habet quoque apud Soranum & Oribaſium 24. *Collect.* 31? Videtur autem tangere Hipp., cuius ſententiam 1. *Sem.* 4. Galen refert, qui eandem habet *cap.* 2. *præced.* vbi comparat cum gula famelici. Idem tamen 14. C *Vs. part.* 3. recta in vterum ferri docet. Quod ſi non repente id fiat, (mox addit) ſed in itinere aliquantulum moretur, exinanitur ſtatim, &c Et hoc eſt, quod 7. *Meth.* 6. ſcribit idem, Semen extra ſua vaſa non poſſe durare vel minimum temporis ſpacium, ſi modo ſemen manere debet, &c. An conciliari poteſt vtraque, ſi dicatur, Deponi quidem ad os, ſed ſubito trahi ab D vtero? Quod ad fœmineum, plerique omnes tam certi ſunt de ipſius in vterum immiſſione, quam qui certiſſimi eſſe poſſunt: at ſi de via interroges, tam ſibi conſentiunt, quam olim turris Babylonicæ architecti. Cum enim vaſa deferentia, partim ad cornua vteri eant, partim ad os, qua ſunt minutuli illi proſtatæ glandulosi: quidam perpetuo per cornua vteri intrare dicunt, quidam perpetuo ad os vteri deponi, atque inde vna cum virili intro aſſumi. Sunt & qui vtroque itinere proficiſci dicunt, ſed fœcundum eſſe illud tantum, quod per cornua it; infœcundum alterum, quod ad os vteri venit: ideo illa quidem ferri iis, quæ cōcipere debent, hac autem iis, quæ iam conceperunt. De his inprimis miror, cur quoddam ſemen fœmineum dicant eſſe infæcundum? & præcipue illud, q; ad proſtatas glandulosos peruenit? Eſtne Natura ſuæ ſapientiæ & prouidentiæ adeo imemor, vt ſemē perfecte coctum, nā ſic fere

fere solent ornare isti) effundat sine v- A
su? Estne tam negligens analogiæ, vt, si-
quidem in prostatis virilibus est semen
elaboratissimum, in prostatis mulie-
bribus non sit, quod proportione illi re-
spondeat? Certe Varolius docet 4. *A-
nat. 1.* prostatas hos esse alterum par te-
stium, in quibus semen vltimam suam
perfectionem nanciscatur, quippe in
quibus (etiam ad sensum) crassius est & B
densius, quam in ipsis testibus, vt Piccol-
lominus docet 3. *Anat. 1.* & sit hoc infœ-
cundum, illud fœcundum? Interim,
Galen. ipse hoc docet 14. *Vs. part. 11.* cum
ait, Fœmina, cum masculo frigidior sit,
inconcoctum adeo, tenuemque in
prostatis glandulosis humorem habet,
vt nihil ad prolis generationem confe-
rat, sed effundatur ad viæ vrinatiæ hu-
mectationem & lubricationem. Sed sit C
hoc ita vel ideo, quia prodest rebus me-
is. Si enim analogia quidquam potest,
vt certe potest plurimum: omne semen
fœmineum deueniet ad prostatas glan-
dulosos. Quod quia Galen. ipso autore)
infœcundum est, quorsum in vterum at-
trahetur? Sed sit sane hoc quoque, sit, in-
quam, fœcundum: possuntne scire, ex-
cerni illud semen eo momento, quo vi-
rile? Si enim post excernatur, iam vterus D
erit clausus, modo verum est, quod ipsi-
met dicunt. Si ante, refrigerabitur, atq;
ita erit inutile. Scio, quid dicant, Si non
fiat eodem momento, non fieri etiam
conceptionem, autoritate Pseudo Arist.
10. *Hist.* 5. Hac in re consentiunt illi quo-
que, qui semen per cornua vteri ingredi
volunt, inter quos Mundinus noster.
Huic oppono Fallop., cuius hæc sunt
verba *in Obs.* Meatus iste seminarius (i- E
pse appellat *Tubam vteri*) oritur gracilis
admodum, & angustus, neruens ac can-
didus, à cornu ipsius vteri, cumque pa-
rum recesserit ab eo, latior sensim reddi-
tur, & capreoli (vitis) modo crispat se,
donec veniat prope finem: Tunc dimis-
sis capreolaribus rugis, valdeque latus
redditus, finit in extremum quoddam,
quod foramen amplum habet, &c. Et *in
Inst.* Vteri vasorum historiam dum accu- F
ratius examinamus, inuenimus, vasa illa,
quæ semen ferre opinati sunt, nullam
prorsus communicantiam cum testibus
habere. Et *mox*: Cauitas hæc osculum
habet, quod apertum semper reperitur,
ita vt ab eo specillum in vteri cauitatem
peruenire possit, nulla interim in parte
læsis aut laceratis ipsis vasis, &c. Hanc
descriptionem cum refutare nō possint
nostri, miror valde, persistere tamen in
vsu vulgato! Nam & amici eorum com-
munionem cum testibus negant in pi-
cturis suis. Sed sit communio: quæ causa
est tantæ diuersitatis in structura inter
vas deferens virile & muliebre? Quæ
causa est, cur, præter hoc vas, aliud à te-
stibus vas ad cornua vteri proficiscatur?
imo ad ceruicem vsq; (qua sunt prostatæ
glandulosi) pergat? Quæ causa est, cur
vasis huius initio adstructi sint vteri κρε-
μαστῆρες dicti, qui ipsi caui sunt, & ad cli-
toridem desinunt? Ego ex his omnib pla-
ne hoc colligo, censeoque has esse ratio-
nes illas euidentissimas, quarum Tau-
rellus meminit in Alpibus-nondum-cæ-
sis *lib. 5. c. 2. nu. 6.* quibus probare volebat
idem, Semen fœmineum non ingredi v-
terum per cornua, sed ad ceruicem de-
poni, vel (quod ego addo) per clitori-
dem eūci. Si hoc, habeo, quod volo, abs-
que ambagibus. Si illud, tot erit opus
cautionibus, vt semen illud vna cum vi-
rili in vterum recipiatur, quot qui doce-
re vellet, eadem opera, docuerit, quo-
modo quis cum ratione insaniat.

CAP. V.

QVartum texit *ex 1. Gen. 19.* ita. Simu-
lieres, præter sanguinem menstru-
um, conferunt etiam semen, iam duo,
& inter se contraria conferunt, At ve-
rum prius, per vos, Ergo & posterius.
Quod contraria sint, deducit ita, Semen
est coctum quid, sanguis incōcoctus. At
cum constet, mulieres abundare san-
guine inconcocto, quomodo possunt
habere simul semen coctum? Hæc ra-
tio dicitur valida Accorambono: apud
me plane etiam demonstrat. Nam quod
Mundinus ait, fœminam posse habe-
re, & sanguinem inconcoctum, ob ha-
bitus frigiditatem, & semen coctum,
ob concursum caloris ad vasa sperma-
tica: insulsum est commentum. Vnde
enim est concursus ille spirituum? Quin
immo, vt supra audiuimus, fœminæ
sunt πολύαιμοι, præcipue partibus gi-
gnitiuis. Quare, si multus sanguis cru-
dus huc it, quomodo simul multus ca-

lor ibi est? Nec subleuat, quod ait, non requiri tam intensum calorem, qualis in semine masculo est: si enim hoc adimit semini suo, simul adimit illi fœcunditatem, qua de re infra latius. Nec vllo modo effugere potest incommodum illud, Ita erit, vt fœmina simul sit calidi, simulque frigidi temperamenti! Quod cum animaduerteret (credo) ad instantiam conuersus, Immo, inquit, in ouiparis sunt geminæ eiusmodi excretiones. Albumen enim semini respondet: vitellus sanguini crudo. Quid audio? Ergo albumen est calidius vitello? ita enim necesse est, si stare debet cōparatio. Ego vero nego tibi, has duas ouorum partes esse analogas semini & sanguini fœmineo, ex quibus scilicet constituatur animal ex tua sententia. Albumen enim respōdet sanguini, quippe ex quo fit pullus, post quam in sanguinem mutatum est: at vitellus respondet lacti, quo extra vterum nutritur animal, *vt ex 3. Gen. 2.* memini me dicere superius. Cæterum, alii ita formant argumētum, & principaliter contra semē (quod illi γόνιμον esse volunt) ita inferunt. Vbi calor est debilior, quam qui sanguinem suum bene possit excoquere, ibi multo minus ex sanguine excoquet semen γόνιμον, At in fœmina tam debilis est calor, &c. Alii ita. Vbi gradus caloris sunt, maior quidem faciet semen, minor autem aliquid infra semen, In mare & fœmina sunt eiusmodi gradus. Quid autem est infra semen, quam sanguis? Sanguis igitur in fæmina est semen illud, quod queritur, vel ideo, quia inelaboratior est, vt à semine masculo, fœtuque amplius elaborari possit. Heic excipiunt quidam, O, solus calor non facit semen! Non exspectassem hoc à tanti nominis viris. Sed sit: quid est alterum illud, quod seminis masculi confectionem promouet? Quia taceris, iure dico, vos nescire: & miror, vos alrerum quoque non tacuisse. Cum autem dicitis, Defectū caloris impedire quodammodo generationem seminis, non penitus tollere: recte dicitis, modo recte intelligatis. Non tollit: facit enim sanguinem menstruum, qui longe est infra semen Sed aiunt, Non hoc volumus: sed facit semen debilius, quale concedit Gal. quoque esse in fœmina.

A Resp., ita: facit tale, quale pueri, vt Arist. comparat, quod prorsus sterile est. Sed habet hoc tamen calorem aliquem? Ita: qualem puerorum semen. Hoc autem quemadmodum nullius efficaciæ est: ita etiam illud. Intelligitur hinc, sermonem esse Arist. de pueris, τοῖς ἔτι σπειρομένοις ἄγονον, vt loquitur 2. *Gen.* 4 *qui semen habent, sed infœcundum*, ab anno forte 14.
B ad 21. vt definit 5. *Hist.* 14. non de infantibus, quib. absumitur sanguis in corporis incrementum. Et hęc quoque responsio est ad *Sextum* argumentum, vt plutibus non sit opus. Eadem ptemit illos, qui facta longa analysi, concludunt tandem, Id, quod fœminæ excernunt, esse elaboratum quid & excoctum, colote albo, crassitie substantiæ, copia spirituum semē omnino referens, in mitabili quippe
C vasorum pręparantiū & plexuū structura factum, &c. Quibus omnibus tantum proficiunt, quantum ipsi volunt: Semen refert, non est. Quid autem, si tegeram illis ve ba propria? Numero differunt genitalia virorum à fœminarum, quia vesiculas illas, quas primus deprehendit Herophilus & παραστάτας κιρσοειδεῖς vocauit, non habent, nec etiam παραστάτας ἀδενοειδεῖς, &c Quarto enim, quomo-
D do in plexibus illis, qui non adsunt, potest elaborari & excoqui semen: Ego autem, licet concedam, adesse plexum aliquem: concedent tamen & illi mihi, non esse tam tortuosum, quam in viris est. Ideo, nolent, volent, concedent mihi, semen esse minus coctum, & ideo ἄγονον. Iam ergo tale formabo argumentum. Semen hoc, vel simile est semini masculo, vel contrarium. Si primum, est
E superfluum: sin secundum, est impedimento masculo. Quid heic illi, qui nuspiam tacere solent? Est partim simile, partim contrarium. Et, sicut ex elementis, partim similibus, parrim contrariis ad inuicem, constituuntur mista, & ex humoribus vnum alimentum: ita ex duobus seminibus, maris & fœminæ, fit fœtus productio. Ego, qui intelligo, quātum hæc seminis confusio demat de so-
F lertia naturæ, vt mox dicam: miror heic, Cur non dicant, simile esse, si tanta est in colore, substantia, spirituum copia similitudo, At sciunt, se debilius & frigidius constituisse. Quamobrem accipio confes-

confeſſionem non obſcuram, Contrarium eſſe,& ſic infero. Cum minus calidum ſit maſculo, quomodo non infringet majorem calorem maſculi? Fuga autem illa de elementis, humoribuſque (præterquam, quod ſimile nihil probat) tam eſt à propoſito hoc aliena, quam quod alieniſſimum.

CAP. VI.

Quintum ex Auerroe, *Paraphr. in* 1. *Gen.* 20 ita infert. Vnius effectus naturalis vnica eſt materia, & vnicum agens, At ſi fœminæ ſemen concurreret ad generationem, non minùs, quàm maris, partim vt materia, partim vt agens, jam vnius effectus naturalis duo eſſent principia actiua, & duo paſſiua. Fundamentum aſſertionis in eo conſiſtit, quod Ariſtot. 2. *Gen.* 4. docet, ἡ φύσις οὐδὲν ποιεῖ περίεργον, *Natura nihil facit ambitioſum & ſuperfluum.* Eſt enim idem cum eo, quod μάτην, *fruſtra* eſt, 4. *Part.* 11. quin imò, quod παρὰ φύσιν, *præter naturam*, 2. *Gen.* 6. 4. *Part.* 13. Quemadmodum autem ὑπερβολὴν non admittit: ita neque ἔλλειψιν τῶν ἀναγκαίων, 5. *Gen. vlt.* 3. *Anima* 9. *t.* 45. Hæc autem neceſſaria ἀεὶ τῶν ἐνδεχομένων τῇ οὐσίᾳ περὶ ἕκαστον γένος τοῦ ζώου τὰ ἄριστα ἐστίν, *ſemper ſunt optima, inter illa, quæ vnicuique animalium generi propria ſunt*, vt loquitur, *de Animal. ingr.* 2. Hoc eſt, quod Galen. *1. Vſ. part.* 23. *item l. 6. cap.* 1. *Item l.* 8. *cap. vlt. & alibi ſæpè* ait, Natura non deficit in neceſſariis, neque abundat in ſuperfluis. Et jam ita inducitur. Si Natura ſemini maſculo dedit vim actiuam; eamque rurſus dedit ſemini fœmineo: aut in defectu peccauit, aut in exceſſu. Si enim ſemen maſculum non eſt ſatis operi, ad quod factum eſt, fecit Natura aliquid imperfectum, vno verbo, ἔλλειψιν, *defectum.* Cur igitur non meliùs aliquid fecit? Si ſatis eſt, quorſum fecit fœmineum? ὑπερβολὴν enim fecit, dum fecit, quo carere poterat. Hac de re pulcrè philoſophatur Bonamicus 4. *Alim.* 20. Poſito enim principio illo irrefutabili, Vnum, qua vnū, &c Si in mare, inquit, eſt vis agendi: non erit ſimul patiendi. Si in fœmina vis patiendi eſt: non erit etiam agendi. Sed in mare eſt vis agendi, in fœmina patiendi, Ergò. Et poſt pauca ita vult argumentari. Si maris perfectio in eo eſt, vt poſſit generare in alio; ſanguis autem menſtruus eſt idoneus ad ſuſcipiendam generationem, hoc eſt, ſi fœminæ perfectio in eo eſt, vt poſſit generare in ſe, & ob id adeò facta eſt frigidior & humidior, ad ſuppeditãdam materiam: profectò illa duo ſufficient, vt pluribus non ſit opus. Cum his planè genuina ſunt, quæ Hippius ſcribit θ. 85. Valde puto, manaſſe hæc ex Auerroe 2. *Coll.* 10. vbi ita fermè loquitur. Si quis dicat iſta duo ſemina non facere, ad quod nata ſunt, vſque dum mixta ſunt inter ſe, & aliam formam adepta, non ſecùs atque acetum, & mel ſeorſim, non ſunt oxymel, niſi poſtquam mixta ſunt: illum fateri neceſſe eſt, vtrumq; hoc ſemen habere certum temperamentum, quod conſtituat formam ipſius. Hæc forma ſi non poteſt agere, certè eſt imperfecta. Quod ſi vtrumque habet locum materiæ, vbi eſt forma? Hæc cum non ſit alia, quam vis generatrix; illa autem pendeat à parte, in quâ ſit ſemen: ſiquidem fœmineum etiam habet vim hanc, oportet habeat ab vtero. Quidquid ſit, equidem valdè ſcire velim (ait) quæ ſit neceſſitas huius miſtionis ſeminum! Sanguis enim quia ſufficit formandis omnibus partibus (omnes enim illo nutriuntur) quid opus eſt aliâ materiâ? Semē quia ſufficit pro agēte, quid opus eſt alio? Omninò, quia impoſſibilis eſt actio illa vtriuſque ſeminis confuſanea; & quia mulier certò habet actionem in generatione: quæ erit illa? De viro eadem eſt ratio. Oportet profectò alterius actio ſit ſine actione alterius; ita tamen, vt conſpirent ad vnum finem, qui eſt fœtus. Ergò vtrumque dat fœtui partem, per quam eſt. Iſtæ duę partes ſunt materia & forma, quarum alterutram dat, vel mas, vel fœmina. Quemadmodum autem impoſſibile eſt, vt fœmina det formam, mas materiam: ita poſſibile eſt, adeoque ex rei natura, vt mas det formam, fœmina materiam. Quare? quia quod dat alimentum, dat materiam: at fœmina dat. Quia enim omnes partes aluntur ſanguine, veriſimile eſt, omnes etiam fieri ex ſanguine, &c. quæ vide, & diſpice, an poſſis commodio-

tem sensum exsculpere. Mihi enim in maligna ista luce, quam Interptes affert, aliter non licuit. Fortassis autem non erit abs re, si pauca alia subjungam. Quid coegit Galenum, vt ex ὄγκῳ seminis masculi fabricaret partes quasdam? Dicam. Non intelligebat Aristotelem, neque quid ille faceret de ὄγκῳ. Hinc factum est, vt in partes spermaticas ipsi dictas transformaret. Aristotelem cum intelligere inciperent quidam; neque tamen deserere vellent Galenum: diuiserunt ὄγκον, & ex meliori quidem eius parte fecerunt Calidum natiuum, ex deteriori autem partes spermaticas. Quod ipsum quia per rerum naturam fieri non posse vidimus suprà: quid imaginamur? quin laudem concedimus Aristoteli, immò potiùs Deo opt. max., qui tam mirabilis est in operibus suis? Rursus, Quid coëgit Galen. de semine fœmineo tanta fingere miracula? Præsentia ipsius in quibusdam. At si considerasset mille alias difficultates, de quibus partim dictum est, partim dicetur, suspendisset fortè judicium, neque sanguinem maternum de possessione suâ tàm proteruè pepulisset, non sine etiam proprio dedecore, ceu patet ex supradictis. Pro hoc sanguine jam ita arguo cũ Auerroe: Vni formæ vna subordinatur materia, At semen masculum, quod habet rationem formæ, jam habet materiam, sanguinem menstruum, Ergò non opus habet altera, semine illo fœmineo. Quod ad majorem, certum est, formam v. g. humanam non posse consistere nisi in materia humana. Quod ad minorem, materia humana (qua scilic. nutritur) quia est sanguis, satisque ille est omnibus & singulis partibus nutriẽdis; quidni satis quoque sit constituendis? Heic subitò excipiunt, Et semen illud humanũ potest esse humana materia: & requiritur alia materia pro partib. spermaticis, alia pro sanguineis. Respõdeo, posterius hoc est postulatũ Galenicum, ꝙ suprà (licet paucis) refutaui: pri⁹ illud non subitò admittet, qui ista in considerationem vocarit, Non esse semen in omnibus fœminis, Non adesse in omni conceptu in iis etiam, in quibus est, Non esse certam viam, per quam certò affluat. Vt enim de hoc solo dicã, triplex cum sit iter, vt nuper ostendi,

A quis pro certo mihi dicat, iuisse ea via, & quidem eo momento exiuisse, vt cum masculo misceretur? Sed sint hæc omnia protenus expedita: Non est materia commoda, quia est excoctum quid, quod ampliùs in partes coqui non potest, vt sanguis. Vt intelligas, Sanguis habet potentiam & ad semen, & ad partes. Alterutrum actum cum jam habet, non potest superesse spes

B alia. Quare rectè dicit Conciliator *Diff.* 37. semen hoc mulieris plus differre à semine maris, quam sanguis. Vide Bonamicum 4. *Alim.* 22. Quidam ita insurgunt, Opus est vtraque hac materia, altera quidem pro stamine partium, altera pro subtegmine. Et quia semen quidem adest, sanguis autem non nisi diu post, cum subtegmen ducendum est: absurdum etiam non est,

C fœminam habere geminam excretionem, tempore distinctam. Quidam paulò aliter, opus est vtraque hac excretione, altera quidem ad constitutionẽ fœtus in vtero, altera autem ad alimoniam ipsius extra vterum. Quidam iterum aliter, Non est absurdum, geminam adesse excretionem, siquidem altera tantũ illarum, quæ seminis est, perfecta est, altera imperfecta, quæ sanguinis. Qui-

D dam, in prima ebullitione semen masculum, tanquam efficiens, habet vnam materiam, sanguinẽ: at in secunda, habet socium semẽ fœmineum. Voluntaria omnia! inania omnia! nudæ quippe theses, quæ mole ruunt sua. Quidam etiam seminis fœminei vsus illos multiplices heic inculcant. Verùm his satisfiet, cum Deo, infrà. Sed quid Mundinus? Tantùm non prædicat Naturæ inertiã,

E quæ non potuerit facere perfectum sexum vtrumque. Si enim neuter sufficit, vel pro forma dãda, vel ꝑ materia: quid sequitur aliud, quam id, quod dico? Mihi sub manus venit modò elegantissim⁹ locus, *fine* 1. *Gen.* 20. Ἐν τοῖς κεχωρισμένας ἔχουσι δυνάμεις, καὶ τὰ σώματα, καὶ τὴν φύσιν ἑτέραν εἶναι τοῦ τε ποιοῦντος, καὶ τοῦ πάσχοντος. εἰ οὖν τὸ ἄρρεν, ᾗ ἄρρεν, ἐστὶν ὡς κινοῦν καὶ ποιοῦν· τὸ δὲ θῆλυ, ᾗ θῆλυ, ὡς παθητικόν, εἰς τὴν τοῦ ἄρρενος γονὴν

F τὸ θῆλυ συμβάλλοιτο, οὐ γονήν, ἀλλ' ὕλην, ὥσπερ καὶ φαίνεται συμβαίνειν. κατὰ γὰρ τὴν πρώτην ὕλην ἐστὶν ἡ τῶν καταμηνίων φύσις, *In quibus distinctæ sunt facultates, necesse est, & corpora, & naturas, tam agentis, quam patientis esse distinctas.*

ctas. Quamobrem, si mas, qua mas, est agens, seu mouens, necesse est, vt fœmina, qua fœmina, ad generationem conferat, non genituram, seu actiuum quid, sed materiam, quod ita etiam fieri constat. Natura enim menstruorum est loco primæ materiæ. Hinc cum aliis formabo tale argumentum. In omni natura agens correspondet patienti suo, quorum illud dat, hoc recipit, At in distinctis sexu mas dat, fœmina recipit, Ergò. Si tu dicere voles, non sufficere alterutrum sexum, vel pro agente, vel pro patiente: iam te poscam eius tei probationem. Nam neq; ignorantia tua de ὄγκῳ seminis masculi, neque præsentia seminis fœminei, vllam mihi affert necessitatem. Dicis. Ar, per te etiam, fœmina habet duo excrementa, Ergò alterutrum non sufficit? Imò, vnum habet tantum, si formam & substantiam spectes, qua de te Bonamicus tibi loquetur *loco iam dicto*, & Nonius à Costâ *2. de Quad. hom. ortu c. 6.*

CAP. VII.

AD *Sextum* Mundini argumentum modò respondi. *Septimum* planè demonstrat contra Mundinum. Cum enim fœmina sit mas quidam imperfectus, quomodo cudere potest semen tale, quale mas? fœcundum, inquã? Quod autem ille addit *sub finem* de imperfecto semine fœminæ, pertinet ad opprobriũ illud Naturæ, quod toties tamen celebrant isti, Marem in suo genere esse imperfectum, sed opus habere fœmina. Nimirum, imperfectum potest supplere defectum perfecti! Hei mihi, quam non vident esse etiam oppositum in adjecto! Si enim perfectus est mas, non potest dici, habere defectum. *Octauum* etiam demõstrat, ceu vidimus. Cum enim eo tempore fœmina habeat mẽses, quo mas semen: digito certè ostendit Natura menstruum sanguinem esse semen fœminæ. Quod autem Mundinus cum suis consecraneis objiciunt, Eo tempore, quo menses nondum adsunt, nõn adesse etiam semen: est de censu eorum, quæ pro certissimis habentur, cum incertissima sint. Quam autem certitudinem venatur Mercurialis *de Gen. hom. 3.* ex libidinosis illis, de quibus *ex 7. Hist. 2.* egi supra *l. 1. c. 4.*, nulla est. A sanguinis enim motu cur titillatio illa non fiat? At est purus sanguis, expers spiritus, inquit. Oppositum in adjecto iterum. Purus enim & laudabilis sanguis, qui possit esse sine spiritibus? Sed sit ita: vrgent tamen dubia, quæ de itinere seminis dicta sunt. Sed & hoc nihil sit: non propterea in tuto sunt res ipsorum. Neque enim necessarium est, vt, si possit responderi ad omnes objectiones, propterea benè sit res definita. Heraclitus (qui statuebat vnũ esse omnia) poterat respondere aliorum objectionibus: interim non benè stabiliebat rem suam. At si res benè sit definita, & deducta ex veris fundamentis, per se dissiliunt contraria arma. Et hoc est signum veritatis, non illud. De Galeno mirum est, quod nullibi cogitauerit de responsionibus ad argumenta Philosophi! Tantone opere fidebat causę suę; vt tanquam sophismata contemneret (verba sunt Peramati *l. de Facult. c. 3.*) quęque tenebras potius & caliginem oculis offundant, quàm naturæ leges declarent? Interim vexauit solas conclusiones, quod profectò indignum est, quamuis artificium hoc profiteantur hodiè quidam Systematici. Quid verò præstiterunt ii, qui succenturiati ipsius esse voluerunt, inter quos Mundinus noster? Prodiderunt nuditatem suam, ceu vidimus. Agedum autem, vt in viam redeamus, quoniam in redarguendo Arist. infelix fuit noster: estne in defendendo Galeno felicior? Videamus. Et hæc erunt κατεφαλικὰ ipsius argumenta.

CAP. VIII.

PRimum Gal. (ita enim loquor) argumentum est *2. Sem. 5. 14. Vs. part. 6.* Fœmina easdem habet partes gignitiuas, solo situ à masculis differentes, Ergo vnum habent vsum. Hoc ita deducitur. Quod in fœminis est vterus, sed intus: id in maribus est scrotum, sed extus. Quod in fœminis est sinus pudoris; id in maribus est penis. Quod in fœminis sunt labia duo extima dicti jam sinus: id in maribus est præputium. Qui in maribus sunt testes, in scroto conjuncti intus: in fœminis sunt disjuncti vtrinq; ad latera vteri extus. Quæ in maribus sunt vasa præparantia & deferentia: sunt in fœ-

in fœminis quoque. At quæ est causa diuersitatis? Calor, ait Galen., in maribus quidem fortior, qui protrudere potest: in fœminis autem debilior, qui intus relinquit. Hinc (dicunt quidam) fit, vt aliquando ex fœmina fiat mas. Inualescente enim calore

Vota puer soluit, quæ fœmina vouerat Iphis,

Vt Ouidius habet 9. *Metamorph.* Sed reuera hæc multiplicem incurrunt reprehensionem. Prima & antiquissima Arist. est 4. *Gen.* 1., vbi Empedoclem (huius enim sententia est, quam Gal. profitetur) falsè ridet, quod caliditatem & frigiditatem solam constituat causas sexuum Si enim ita est (inquit) vterus erit instar fornacis, in quam, si animal, iam partibus suis omnibus perfectum, ponatur, id quidem, quod vterum iam habet si contingat incidere in calidum vterum, mas erit; id autem, quod penem iam habet, si in vterum frigidum venerit, fœmina erit. Præterea, cum cõstet ex Anatomiis (inquit) in eadem vteri parte genitos fuisse gemellos; quorum alter mas erat, alter fœmina: quomodo dici poterit, vel caliditatem fuisse in causa, vel frigiditatem? Quandoquidē igitur mas à fœmina differt non tantum ὅλοις τοῖς μορίοις, τοῖς μεγάλην ἔχουσι διαφορὰν, *totis partibus, quæ magnopere inter se differunt*, pene & vtero; sed & σύνολον τὸ σῶμα μεταβάλλεται, *totius corporis habitus cum sexu mutatur*: quam causam dicemus esse eius rei? Naturam, quæ & instrumenta cuique actioni commoda fabricatur, & facultates ipsis indit conuenientes, manui v.g. sic factæ, facultatem apprehendendi, oculo sic facto facultatem videndi. Ergo cũ facere vellet animal tale, quod semen excoctum in aliud inderet, dedit etiam illi talia instrumenta. Hæc sunt duplicia. Si enim mas debet excoquere tale semen, oportet etiã habeat tale cor. Ideo cor primo (tu vide, an nõ cõsentiat Gal. 4. *in* 6. *Epi.* 2.4.) omniũ gignitur tale, si mas debet ꝓduci. Vt autē semē hoc in fœminam possit deponi, oportet iterum habeat tale instrumentũ, qualis est penis. Et hic posterius gignitur. Hoc est, q; ex Gal. dixi supra *l.* 2. *c.* 21. Genitale vtriusq; sexus sero generari. Ita de fœmina. Dicis, Ergone caliditas & frigiditas seminis heic nihil possunt? Possũt omnino, inquit Philosophus: sed sunt causæ remotæ. Oportet autem in vnoquoq; negotio ad primas ꝓficisci. Altera & recentior est Th. à Veiga, *Com. in* 6. *Loc. aff.* 5. vbi figmentum vocat hanc intus creatorum genitalium rationem. Quandoquidem (inquit) nullum aliorũ, quæ membrorum exstant, intus prius ad perfectionem & integritatem formatum est, non manus, non pedes, non nares, non aliud: quid iubet nos de genitalibus hoc cogitare? Reuocemus illi (Galeno) in memoriam, quæ ipse ex Anatomia docet, de differentia vasorum seminalium, & positu testium, quoniam muliebre semen intus manere debebat, in mare ad glandem ferri. Consideremus vteri ceruicem (potius, sinum pudoris) siquidem deber esse colis, sed præ frigore latens, quam parum inter se conueniant? Distenditur n. in incredibilem magnitudinem, ꝓ mole fœtus exituri, &c. quæ vide, præsertim illud, quod de grano tritici. Si.n. hoc, vbi ob soli vitium non potest imprimere vim suam, degenerat in lolium, tritico simile, non in quamuis plãtam: quidni, vbi semen maris marem facere perfectum non potest, faciet imperfectum? Hæc Hispanus: cui consentit ꝑ omnia discipulus, Peramatus, *l. de Temp.* *c.* 13. itemque Argenterius 2. *in Artem* 45. Quod admutatos sexus, Riolanus 5. *Schol. Anat.* 1. conatur causam dare. Veruntamen, μάντις, *vates* potius (vt ex Arist. *l.c.* loqui licet) est, quam doctor. Vt enim verum sit, testes intus gigni, ceu vidimus supra *lib.* 1. scrotum tamen, & penem quoque intus primo fieri, deinde propelli, credam, vbi ei⁹ rei experimenta talia habuero, qualia de testibus dicta fuere. Quamobrem ita puto, nisi vtriusque sexus genitalia adsint, non posse fieri mutationem, vel maris in fœminam, vel fœminæ in marem. Tum autem dicetur fieri mutatio, cum alterutrum fieri cœperit conspectius, quam antea erat.

CAP. IX.

SVbolfecerat Mundinus vitium, & à Laurentio erudite confutatum (sic loquitur *lib.* 1. *c.* 19) agnouerat. Quamobrem caurius agit. Ipsius oratio *l.* 1. *c.* 4. habet hunc prosyllogismum. Natura nihil facit frustra, At Natura in fœminis fecit instrumenta, qualia in viris

viris, Ergo fecit alicui vsui. Hunc deinde
excipit *c.* 7. iste syllogismus. Paria instru-
menta pares habent vsus, At instrumen-
ta illa in viris seruiunt coquendo semi-
ni, Ergo in fœminis quoq;. Ego heic pa-
riter video duplicem reprehẽsionem, &
quidem vtramque veterem. Prima est
Athenæi (fuit is ex vrbe Attalia, siue
Pamphiliæ ca fuerit, siue Acolidis, &
meminit Gal. eius sæpe) 2. *Sem.* 1., quam
Auerroes quoque profitetur 2. *Coll.* 10.
& Paraphr. in 1. Gen. 20. nec ingrata est
Cæsalpino *in quæst. Peripat.* Vasa sperma-
tica mulierum vna cum testibus sunt e-
ius dignitatis, cuius mammæ in viris.
Hoc ita induco. Quemadmodum mam-
mæ apud Galen. 7. *Vs. part.* 12. & Arist. 3.
Part. 10. duplicem habent vsum, quorum
alter communis est vtrique sexui, alter
proprius fœminæ tantum: ita vasorum
spermaticorum vna cum testibus. Vti-
gitur mammarum vsus primus & com-
munis conuenit illi, qua homo, non dif-
fitente ipsomet Galen. *l. c.*, σκεπάζεσθαι
τὰ περὶ τὴν καρδίαν, *tegere cor, & quæ ipsi adia-
cent*; secundus & proprius, qua talis, pu-
ta, qua fœmina est, quæ alimentum de-
bet præbere fœtui: ita vasorum sperma-
ticorum, testiumque, primus & com-
munis vsus est, qua homo generare si-
bi vult simile, ἐπεγείρειν πρὸς τὰ ἀφροδίσια,
excitare ad Venerem; secundus & pro-
prius, qua talis, puta, qua mas est, qui
debet fœtui præstare ἀρχὴν κινητικὴν,
principium motus ad generationem, vt cum
Aristotel. Galenus loquitur. Hoc de-
claro ex Galen. ipso 14. *Vs. part* 11. *extr.*
vbi admiratur naturam in eo quoque,
quod vasa spermatica fœminarum fece-
rit minora, non maiora scilicet quam v-
sus volebat. Amplius ex Costæo *lib.* 5.
Disq. Phys. ita deduco, Similitudinem,
quæ est inter vtriusque sexus genitalia,
plane persuadere, non esse eorum plane
eundem vsum. Cur enim in maribus te-
stes sunt adeo magni, molles, spongiosi?
cum in fœminis parui sint, duri, minus
spongiosi? Cur humor, quem vtriq; con-
tinent, tam diuersus? Cur vasa fœmina-
rum tam breuia sunt, extra quippe ab-
domen non protensa? Cur vel nihil, vel
parum intorta? &c. quæ vide, & adde,
quæ alibi doceo *Com. in* 14. *Vs part.* 6.
quod genitalia vtriusque sexus diffe-
A rant τοῖς σχήμασι, *conformatione*, videbis,
opinor, me non hoc agere, vt te decipiã,
qui mos est quorundam. Ni graue est,
cogita illud quoque, quod Galen. ipse
docet 2. *Sent. Hipp.* 8. Instrumenta eadem
sint, an diuersa; functionibus & vsibus
debet iudicari. Instrumenta igitur gi-
gnitiua quia contrarias habent functio-
nes, hæc quidem dandi, illa autem ac-
cipiendi: quis, quæso, tam facile cre-
B diderit, eundem habere vsum? Et hoc
est, quod Auerroes ait *in* 1. *Gen.* 2. Ope-
rationibus, non figura, distingui partes.
Quia igitur manifestum est, non tan-
tum in genere, sed in specie quoque,
non esse vtrorumque idem officium:
quid frustra laboramus? In genere, in-
quam: quia hæc dant, illa capiunt. In
specie: quia dici non potest, actionem
scroti esse actionem vteri, actionem pe-
C nis esse actionem sinus pudoris. Quin
imo, Galen. 5. *Vs. part.* 8. fatetur, viros
pro fœminis habere partem peculia-
rem, καυλὸν, *colem*: idem *de Anat. vt.* 9.
scribit, testes fœminarum, & forma, &
habitu multum differre à virilibus: i-
dem 1. *Sem.* 15 concedit, vasa spermatica
in fœminis longe breuiora esse, quam in
viris. Si itaque Natura nihil facit frustra,
cur fecit hanc diuersitatem? Altera re-
D prehensio est Aristot., ipsiusque adeo
Galen. Si enim fœmina differt à mare
ἀδυναμίᾳ, *impotentia*; impotentia autem
illa consistit in debili calore: quomodo
is tantum potest, quantum validus?
Nimirum, vt Suessanus docet *in* 1. *Gen.*,
conformatio (ita enim intelligo figu-
ram) partium non agit. Sed si organa in
fœmina essent eiusdem caloris, cuius
sunt in maribus, tunc sequeretur, quod
E essent eiusdem operationis. Calor enim
est causa seminis, non figura. Quid
Mundinus noster? Leui opera defungi-
tur omni molestia. Primo negat, Mam-
mas habere eandem rationem cum te-
stibus, quod in mammis virorum non
sint glandosa corpora, atq; ideo lac ge-
nerare non possint. Deinde addit, Ca-
lorem non nisi commune esse instru-
mentum. Quod ad primam fugam,
F est illa Galen. 2. *Sem.* 1. τοῖς ἄῤῥεσι, πλὴν ὀλί-
γων ἤδη τινῶν, οὐκ ἔστι τὰ περὶ τοὺς τιτθοὺς ἀδε-
νώδη σώματα, *mares, præter paucos quosdam,
non habent in mammis glãdulosa corpora*: sed
est

est Gal. pugnantis pro gloria. Quid enim est atramento sparso fugere, si hoc A non est? præsertim, quia fatetur, quosdam habere? Ergone variant hæc secundum indiuidua? Quin omnibus maribus esse, fine vi exsculpseris *ex 7. Vs. p. extremo.* Cum enim, ceu dixi, duplicem illis assignet vsum, quomodo possunt alteri & communi satis esse, si glandibus destituuntur? Sed sit ita: quorsum illa papil- B larum conformatio adeo similis, vt mares non pauci lactauerint, quod historiæ testantur? Quare, si maxime calumniam à Natura auerteris in glandulis: quo tandem modo auertes in papillis? Bene igitur habet similitudo Athenæi. Intelligebat hoc (credo) Syluaticus, *Controv. 79.* vbi vtitur illa pro se, & docet, Quemadmodum mammę virorum generant lac: ita vasa spermatica fœminarum semen. C At, ô vir magne, generantne mammæ viriles lac secundum naturam? Non dices, vt spero, nisi forte fabulis, ex nouo orbe allatis, delectaris. Quamobrem, quod inter mille millenos vni forte accidit, non tribues omnibus. Ita autem oportet, siquidem responsus mutuus esse debet, inter mammas viriles, & vasa spermatica fœminea. Quomodo vero cum assertione hac cohærent, quæ postea D subiicis? Deest mammis virilibus cõsensus cum vtero: deest quoque congressus mammillarium descendentium cum epigastricis ascendentibus. Si enim propter has duas causas mammæ viriles non generant lac: quei falsum dici potest id, quod dicitur? Quia etiam per te adsunt glandulosa corpora, adest conformatio papillæ, vt lac effluere possit: quei dici potest, argumentum non concludere? E Ego enim dico, Quemadmodum hæc adsunt, non tamen propter lac: ita illa adesse possunt, non tamen propter semen γόνιμον. At congressum vasorum in abdomine quâ fronte negas? Memini me quærere à CL. Bauhino, præceptore meo, causam eius rei, illum vero respondere mihi. Vasa illa geminum habere vsum, alterum faciendi consensum, F de quo loquimur: alterum nutriendi partes, per quas eunt, & hunc vltimum in viris quoque esse. Ita ego dicam, Vasa spermatica in viris duo faciunt, semen gignunt, & partes, quas contingunt, nutriunt: In fœminis forte quibusdam vtrunque faciunt, licet semen γόνιμον non sit, in aliis omnibus nutriunt partes illas. Hâc autem de re mox iterum. Quod ad alteram fugam, est quidem ita, Calor est commune instrumentum: sed nisi id bene se habeat, profecto actio non fit. Oculus senis cur tam maligne videt? estne causa in instrumento proprio, an communi? In vtroque. Oculus enim (præsertim tunicæ & humores) est siccior & densior: calor vero etiam debilior est. De oculo verba sunt Philosophi *1. de Anima 4. t. 65.* ὁ πρεσβύτης εἰ λάβοι ὄμμα τοιονδὶ, βλέποι ἂν ὥσπερ καὶ ὁ νέος, *Si senex acciperet oculum talem, qualem iuuenis habet, videret vtique vt iuuenis.* Ratio est, Quia animæ nihil decedit. De calore eadem est ratio. Vegetus enim ille iuuenum calor, labente tempore ita debilitatur, frangiturque, vt denique prorsus concidat, & emoriatur. Quo loco si interfari voluerit Mundinus, Concedere se, semen fœmineum esse minus coctum: rogabo illum, An velit quoque concedere, propterea non esse γόνιμον? Sed hoc quidem postea videbimus.

CAP. X.

AT Natura nihil facit frustra! Hoc vero adeo certum est, vt principiũ sit Physicum, ceu docet Bonamicus 4. *Motus* 26. Mihi duæ patent elabendi viæ, quarum altera est. Iam antea *Com. in 5. Vs. p. 3.* docui, multa fieri propter necessitatem materiæ, quarum quædam finem habent, quædam non habent. *V. g.* Eclipsis propter quem finem fit? Propter nullum, vt docet Philosophus 8. *Metaph. 4. t. 12.* Pluuia cur cadit? Tu lege apud ipsum 2. *Phys. 8. t. 76. 2. Part. 7.* Ita, quærere finem morborum est par insania cum illa, quæ quærit, Cur solœcismi fiant in Grammatica? Sed hæc quidem alio pertinent: huc vero faciunt, quæ modo laudatus Bonamicus in eiusdem magni operis vestibulo pene (*f. 23.*) docet Naturæ opera æstimari debere, non ex fine solo sed ex materiâ quoque. *V. g.* Cur cornuta animalia carent superiori dentium ordine? Quia materia abiit in cornua. Interim ita fieri præstabat, vt alibi docetur. Cõtra, cur facti sunt sex digiti? cur duo, tres ue lienes? cur totidem renes?

nes? cur vtriusque sexus genitale? Quia Natura est studiosa analogiæ, impediunturque efficientium progressus superante materia, vt loquitur ille. Vide Arist. 4. *Gen. 4. circa finem.* Cum igitur plus adesset materiæ, quam quinque digitis faciendis opus esset, potius quam faceret informem quãdam molem, fecit sextum digitum. Ita de lienibus, de renibus, de genitalibus, de aliis. De talpæ oculis paulò aliter ex Arist. philosophabimur, eodem tamen scopo. Cum Natura sit studiosa analogiæ, & semper faciat animal perfectum, nisi materia obstet; quid faceret de illâ materiâ, quæ oculis destinata erat? Potius, quam locum inanem relinqueret, fecit oculos, sed palpebras non discidit, quia vsus videndi non aderat in hoc animali. Ita de mulæ genitalibus. Ita ego de re nostrâ: Cum vellet Natura vtrumque sexum quam simillimum esse, in viris quidem fecit mammas: in fœminis autem testes & vasa spermatica. Cum enim adesset materia, quorsum illâ vteretur, nisi horsum? Neque tamen carent illa omni vsu. Nam, vt dixi, mammæ quidem in viris obeunt alterum vsum, tegunt cor: vasa autem earundem nutriunt partes vicinas, ideoq; dici non potest, esse frustrà. Ita testes quidem in fœminis faciunt semen, sed quod alteri tantùm seruit vsui, vt partim dictum est, partim dicetur, vasa autem spermatica nutriunt simul vterum, partesq; vicinas. Quâ in re consensum habeo Bonamici 4. *Alim.* 22. Sed etsi hoc non esset: non debet tamen accusari Natura, quod frustra aliquid fecerit, siquidem analogiæ, seu vnitatis conseruandæ causâ fecit. Hoc ostendo. Talpa(.vtitur hoc exemplo, non Arist. tantum 3. *Anima* 1. *1. Hist.* 19. 4. *Hist.* 8. sed & Gal. in hoc ipso negotio 14. *Vs. p.* 6. 2. *Sem.* 5.) habet oculos, & bene conformatos: cui bono? Nullo alio, quam quo dixi. Quamobrem Philosophus quoque ait, Modo quodam habet oculos, omnino vero non habet. Non enim videt prorsus. Quid si ego heic quoque tale quid ausim? Quemadmodũ talpæ oculi non sunt oculi, quia non vident: ita partes istæ fœminarum non possunt, aut debent dici genitiuæ, quia semen γόνιμον non faciunt. οὐ γὰρ πάντως τοῦ ἀνθρώπου μέρος ἡ χεὶρ, ἀλλ' ἡ δυναμένη τὸ ἔργον ἀποτελεῖν, ὥστε

A ἔμψυχος οὖσα· μὴ ἔμψυχος δὲ, οὐ μέρος, inquit 7. *Metaph.* 11. *non omnino manus est pars hominis, sed tum demum est, cum facere potest id, ad quod facta est, si scil. animata sit, sin, ne pars quidem est.* Eodem sensu 2. *Gen.* 1. docet, partem inanimam, & quæ non agat rem, ὁμωνύμως esse partem, non secus atque illa, quæ ex lapide, lignoue facta est. Neque à proposito me auertat Syluaticus, qui *in Controu. suis* disparita-
B tem vult ostendere. Oculi, inquit, talpæ non vident, quia carent præcipua eorundem parte, scil. tela aranea: at partibus genitalibus mulierum nihil deest. Nam ne repetam superiora, veniat tantum Laurentius, & *ex* 2. *Anat. quæst.* 7. afferat pauca verba, numero etiam differre vtriusque sexûs genitalia. Hoc, inquam, quid si dicam? Verùm, non vtar heic tam violento remedio: quin hoc dicam tan-
C tum, quod modò attigi, & est altera via, per quam exeo. Partes genitales istæ fœminarum non sunt frustra, quia habent vsum dictum. Hunc explico. Quid differt ouum subuentaneum, vt vulgò loquimur, à fœcundo? Non alio, quàm quod fœcundum non sit. Quemadmodum igitur absurdum non est, gallinam parere ouum infœcundum: ita absurdũ non est fœminam habere semen ἄγονον.
D Hoc pulcrè stabilit ratiocinium Costæi, de quo nuper. Quod dum *cap. peculiari* lacessit Mundinus, & tamen concedit discrimen inter vtrumque semen: ostendit, se imparem esse huic negotio. Hoc enim vult Costæus, quia tanta est inter partes differentia, oportet sit differentia in ipso semine quoque. Quod autem differentiam illam accidentalem tantùm esse vult Mundinus, non essentia-
E lem, perinde est, ac si dicerem, Oculum eburneum à viuo differre, non essentiâ, sed accidente. Quid enim? Frigiditas seminis fœminei, quæ facit illud ἄγονον, possitne dici accidens? Certe, propter illud, vix semen dici potest, quia, quod semen masculum facit, facere ipsum nõ potest. Quare etiam non debet ægrè ferre Mundinus, si qui sint, qui nolint, aut prorsus semen appellare, sed appellent,
F vel virus, vel serosum & crudum humorem, (.est enim ipsomet fatente, serosius & aquosius masculo) aut ὁμωνύμως tantùm, inter quos Albertus M. 9. *Animal.* 1. & Conciliator *Diff.* 37. Formaliter e-

nim ſemen non eſt, vt ſolet loqui Bonamicus. At forma, ſicut dat eſſe ita nomen quoque dare debet. Quæ de teſtiũ vſu *cap.* 5. & 6. Mundinus diſputat, nos non tangunt, ne dicam aliò pertinere.

Cap. XI.

Secundum Mundini argumentum conſiſtit in eo, vt probet, Fœminas habere ſemen. Hanc in rem inſtituit, non triplicem, ſed ſextuplicem Geryona, qui totidem gladiis animoſe ferit. 1. eſt, fœminæ habent teſtes, quorum alius vſus eſſe non poteſt, quam gignendi ſemen. 2. fœminæ ſine dubio emittunt ſemen. 3. fœminæ non minùs reſoluuntur, quam viri. 4. fœminæ non minorem (imò maiorem) voluptatem percipiunt. 5. fœminæ, ad Anatomiam paratæ, habent ſemen in teſtibus, niſi morbo extinctæ ſint. 6. fœminæ ſtimulantur ad Venerem, id verò non fit abſque ſemine. In huius rei probatione inſumit penè ſex integra cap., ex Laurentio, ni fallor, 2. *Anat. quæſt.* 16. vbi conciſius & elegantius proponuntur. Vis argumenti conſiſtit in eo, quod *ἀῤῥωστία τις διανοίας, ſtultitia ſit quædam* negare, quæ in ſenſus incurrunt, 8. *Phyſ.* 3. *t.* 22. Hoc ipſum in ſeq. dicitur *λίαν ἀμφισβητεῖν καὶ μάχεσθαι τοῖς φανεροῖς, latè dubitare, & pugnare contra ea, quæ fieri ita omnes vident & intelligunt.* Quid nos dicemus? Qui initium huius libri legit, iam ſcit, me cum Gal. 2. *Sem.* 4. nolle eſſe ſocium temeritatis illorum, qui negant in fœminis ſemen eſſe qualecunque. Credo enim ſenſibus, neque cogito labefactare veritatem rei, quæ in medio omnibus propoſita eſt, ratiunculis, vt Gal. *l. c.* loquitur. Quid ergò ampliùs à me vultis? Volumus, inquiunt, vt hoc ipſum ſemen credas eſſe *γόνιμον*. Non poſſum, inquam ego, etiam per ea, quæ Gal. ipſe docet *loco iam citato*. Fœmina, ait, non abundabit excrementis, niſi temperamento multò frigidior & humidior ſit. Si ita fuerit, ſemen neque ita copioſum (*habet id quoque l.* 1. *c.* 9.) vt opus eſt, neque calidum, neque craſſum (frigidius & humidius vocat 6. *Loc. aff.* 5.) atque ecciccò neque fœcundum gignet. Tale enim (addit) oportere ſemen fœcundum eſſe *lib. ſup.* oſtendimus. Et ſuprà audiuiſtis,

A Gal. 14. *Vſ. p.* 7. ex hâc ſententiâ hoc deducere abſurdi, Si fœmina habet ſemen *γόνιμον*, poterit ex ſeipſâ & in ſeipſâ generare. Et hæc quidem duo Gal. argumenta contra vim actiuam ſeminis fœminei Mundinus habeat in anteceſſum.

Cap. XII.

B Tempus enim poſtulat, vt veniam ad vſus ſeminis fœminei, quos illi non minori ſolicitudine numerant, quam Cyclops olim oues ſuas. Horum primus & præcipuus eſt, Quod habeat quoque vim actiuam, vt maſculum. Ego in fronte aciei ponam *illud* Mundini *argumentum*, quod ex Gal. deſcribit 2. *Sem.* 1. *extr.*, aitque tantæ eſſe efficaciæ, vt maximâ ex parte impulerit ſe in hanc ſenten-
C tiam. Effectus communis, inquit *l.* 1. *c.* 10. & 16., communem deſiderat cauſam, Similitudo natorum eſt effectus communis, Ergò. Declarat autem hoc modo. Nati modò ſunt ſimiles patri, modò matri: ideò dici non poteſt, quod ſimilitudo illa ſit, vel à patre ſolo, vel à matre ſolâ. Oportet igitur ſit à cauſâ, quæ & patri & matri eſt communis. Cauſæ autem cum non niſi duæ ſint,
D ſemen & ſanguis menſtruus; ſanguis verò proprius ſit fœminæ: à ſemine erit ſimilitudo, quippe, quod & à matre & à patre eſt. Ego illud annoto, Mundinum non ſine cauſâ prædicare vim huius argumenti. Nam & Gal. *cap.* 2. *ſeq.* coegit dicere, Fœminam *σπερμαίνειν γόνιμον, ſemen fœcundum habere*: qui *in de Vſ. p. l. c.* refutat eos, qui volebant, fœminam *σπερμαίνειν γόνιμον*. Quod verò culpam ipſius
E clariorem reddit, eſt. Cum *ab initio cap.* fœcunditatem tribuiſſet ſemini: *in progreſſu* tribuit ſanguini menſtruo. Reddit & hoc clariorem. Cum de ſeminis fœcunditate agitur, non quæritur de aptitudine materiæ, in quâ animam vegetatiuam eſſe, non negatur: ſed de animâ ſenſitiuâ, quam à ſolo mare eſſe dicimus. Cæterùm, argumento ipſi oppoſuit Auerroës, (ex 2. Phyſ. 2. t. 29. vt apparet.)
F *Paraph. in* 1. *Gen.* 20. ingenioſam (vt Mundinus ipſe fatetur.) reſponſionem. Propoſitio, inquit, maior non eſt vniuerſalis: quare dicere poſſum, ex puris particularibus nihil ſequitur.

Sed

Sed cur non est vniuersalis? Quia valet tantum, cum de vno causarum genere sermo est, non autem, quando de diuersis. *V.g.* Calceus est effectus communis, & Titii sutoris, & Caii sutoris: quia vterque est efficiens calcei. Calceus idem est effectus communis & Titii sutoris, & Caii coriarii: quia ille quidem efficit, hic autem materiam præbet. Ibi rectè dico, Effectus communis habet communem causam: quia vtrobique est habitus calceolarii. Heic non rectè dico: quia alius habitus facit calceū, alius præparat corium. Ita heic non rectè dixero, Similitudinem esse effectum communem: quia pater & mater non habent se ad inuicem, vt sutor se habet ad sutorem; sed pater, vt sutor: mater, vt coriarius. Mundinus cum speraret (sic loquitur.) se falsitatem huius ingeniosæ obiectionis patefacturum, accipit tanquam probatum id, de quo controuertitur. Nam hoc tantùm dicit, Semen fœminæ concurrere etiam effectiuè, ideóque eandem specie causam esse, efficientem vtrobique. Hoc verò ille nondum probauit, neque in æternum probabit, licet alterum tantum olei, operæque insumat. Ne tamen quid inausum relinquat, quinque facit cap., quib. folia tribuit quindecim, vt vel in vitis Peripateticis vim illam effectiuam sibi extundat, tandemque *cap. 16.* longissima oratione, per vndecim quippe folia, vnum illud Auetrois argumentum vellicat. Bone Deus, quid est facere, vt papyrus carò væneat, si hoc non est? Ego Achilléum illud argumentum ita muto *ex l. 1. c. 12.* Similitudo est communis effectus, non patri tantùm & matri, sed fratribus, sororibus, imò auis, abauis, atauis, 1. *Gen.* 18. 4. *Gen.* 3. Ergo dari debet causa quædam communis. Illa quomodo semen erit, quoniam isti nihil seminis tribuunt? Dedit aliquam Aristot. 4. *Gen.* 3. quam Stoici receperunt posteà. Vt enim est apud Gal. *in Def. Med.*, Zeno Cittiéus definiebat semen *σύμμιγμα τῶ τῶν προγόνων γένυς, misturam gentis auitæ.* Vide supra *l. 1. c. 12.* Argenterium 2. *Com. in Art.* 44. *sub finem*, Valleriolam 1. *Loc. com.* 17. Atque hæc longè verisimilior est tuâ, ô Mundine, in quâ tamen hactenus conquiescere non potui. Verùm, vt de tuâ

A loquar, cognosce, quæso, verba Gal. 2. *Sem.* 5. Si, (inquit,) ex semine, quod præualet, similitudo exsistit, omnes nati partes alteri tantùm parenti, cuius semen præualuerit, similes erunt; quod tamen nequaquam euenire conspicitur. Ibidem causam quærit trium similitudinum, itaque concludit. Similitudo generalis (vt sic dicam) puta, quòd homo generat hominem; equus equum,
B pendet ex substantiâ seu essentiâ principiorum. Ex semine enim & sanguine humano fit homo, ex equino equus. Similitudo sexûs pendet à materiæ conditione, vt si calidior sit, frigidiorvè. Ex illâ enim mas fit, ex hâc fœmina. Similitudo formæ, de quâ nos agimus, pendet à facultate formatrice. At facultatem formatricem tribuit Gal. (vt vidimus) soli semini masculo. Tu verò, Mundine,
C cum tribuis fœmineo quoque, annon incurris reprehensionem illam, *de qua* 14. *Vs. p.* 7. quæ vetat constituere ἀρχὰς ἀλλήλαις μαχομένας, *principia in se inuicem pugnantia*? Si enim vis formatrix maris vult facere marem; vis formatrix fœminæ fœminam: quid fit? Si vis formatrix maris vult sibi facere similem; fœminæ item similem: quid fit? Et hoc est, quod Stratonico Physico obiicit Gal.
D *l. c.* & ex Aristot. 4. *Gen.* 3. *princ.* pulcrè deducit Bassus 2. *Decret. Hipp.* 8. Si similitudo est ex victoriâ alterutrius seminis, cur modò fœtus patri est similis, modò matri? Ego in adolescentiâ meâ tam fui similis matri meæ, vt qui hinc proficiscerentur GOTHAM, visâ tantùm illâ dicerent, Hæc est mater Hofmanni. Vicit ergò semen patris mei: quia natus sum mas. Vicit quo-
E que semen matris: quia facie similis sum matri. Sed nihil dicamus de sexu. In pugnâ illâ, cum vis formatrix seminis paterni, volebat sibi fœtum similem facere; vis formatrix seminis materni sibi similem: qui factum est, vt illa vinceretur, hæc vinceret? Scio quid Empedocles dicat apud Censorinum, cui consonat Mundinus *c.* 19. Varolus 4. *Anat.* 5. Si par vtriusque seminis calor sit, marem fieri similem patri; si in pari frigiditatis gradu, fœminam matri
F similem; si patris calidius sit, matris frigidius, marem similem matri. Cui non dissimilis oratio cum legatur apud

Lactantium, *l. de Opif. Dei* 12. fuerit fortè & illa Empedoclis, nisi si differentia in eo est, quod non ad qualitatem seminis refert, sed ad copiam. Quidquid sit, addit ibidem, Si contingat, semen, quod masculi autor futurum erat, incidere in læuam vteri partem, fieri quidem marem, sed qui aliquid fœminei habeat: si in dextram, quod aptum erat gignendæ fœminæ, fieri fœminam, sed virilem. Scio, inquam hæc: sed vereor, vt de illis rectissimè è superioribus repeti possit illud Aristotel. 4. *Gen.* 1. *λίαν πόρρωθεν εἶναι τοῦ ἀπτεσθαι τῆς αἰτίας, nimis longè abesse, quò minus attingant veram causam.* Idem dicam, de impressione similitudinis in semen, vel paternum, vel maternum. Nisi enim ex omnibus partibus decisum est, quomodo potest vestigia partium habere? Nec subleuat quidquam, quod dici potest, ratione spirituum semen esse ex toto. Non magis enim his aliquid imprimas, quam Ouidius in vento & rapidâ scribat aquâ. Dicis, Quam ergò dabis causam similitudinis? Materiam fortè? Non ego: qui consentio Mundino, quinimò Gal. 2. *Sem.* 1. & 5. à vi plasticâ esse hanc similitudnem. Reuerà ita accidit, vt quis, vel huic, vel illi ex consanguineis fiat similis, quia & rarissimè fit, & sæpe aliis extra sanguinem quoquo modo similes sumus. Contingentium autem rerum scientiam nullam esse nouimus. Cæterùm, quia Mundinus rogat studiosos, vt videant, quæ ad argumentum Auerrois dicat Syluaticus, *Controu.* 79. nolui ego quoque mihi deesse, si quid, vel tandem discere possem. Inueni autem hæc verba: Responderet Gal. & diceret, Si à materiali causâ, vt materialis est, nulla prouenit actio, ergò fœmina concurret cum viro in eodem genere causæ ad producendam similitudinem. Quasi hoc vellet, Certum est, matrem dare similitudinẽ, ergò dat, vel quatenùs semen prolificũ confert, vel quatenùs materiam. Non hoc vltimo modo, quod materia, quâ materia, nihil agat, Ergò illo priori. Heic quid noui est, ô Mundine, præter id, quod à te audiuimus? Quæram enim iterum, Si alterutrum semen facit similitudinem omnem, vnde est illa, quæ ad a-

A uum tendit, ad auiam? A Syluatico autem (nisi is ab alio accepit, non inspectò loco) cupiam intelligere, vbi sint illa verba 14. *Vs. part.* 7. fœmineum semen habere aliquam vim efformandi? Nam quod de conceptione ouorum subuentaneorum Gal. scribit, longè aliò tendit, vt contextus docebit illum, qui cum attentione legere volet. Omninò autem respicieunt illa, quæ 2. *Gen.* 5. docet Phi-

B losophus, *ὅτι δύναται μεχρί τινος τὸ θῆλυ γεννᾷν, quod fœmina aliquo modo possit intra se generare.* Quo autem? Præbitâ materiâ, quæ ipsa quidem animam vegetatiuam habeat, possit autem capere animam sensitiuam. Et hæc est actio fœminæ in generatione, non dissimilis ei, quam coriarius præstat ad confectionem calcei. Sed iam deseramus oportet similitudinem, quæ ruit illo solo, Si est à

C seminis vi actiua, quomodo potest quis similis esse auo, auiæué? fratri, sororiuè? Nam neque Cardanus cum 2. *Contrad.* 2. *tr.* 6. *cap.* 18. multa pro similitudine dixisset, quidquam ad hoc respondet. Vide amplius Th. à Veigâ, *Com. in Art. cap.* 48. Bonamicum 5. *Alim.* 34. Vallesium 2. *Contr.* 8.

D

CAP. XIII.

ALterum argumentum pro vi actiuâ seminis est *cap.* 11. vbi, enumeratis seminis boni & laudabilis conditionibus, concludit, Semen fœmineum esse *γόνιμον*. Harum 1. est. Semen est aliquid ex sanguine excoctum, Tale est fœmineum. 2. Semen est spirituosum, Tale est fœmineum. 3. Semen est crassum ex coctione, Tale est fœmineum. 4.

E Semen est album ex admistione spirituum, Tale est fœmineum. 5. Semen fit tale in plexibus labyrintheis vasorum spermaticorum, testiumque, Idem accidit in fœmineo. 6. Semen cum voluptate excernitur, Idem fit in fœmineo. Si ergò (vult dicere) habet requisita veri seminis: quidni verum semen sit? quidni fœcundum? Quid nos? Id quod Hippius θ.88. Vis *ἐνεργητικὴ*

F male colligitur ex iis, quæ semini etiam non fœcundo (quale puerorum & senũ, inquam ego) & ouis subuentaneis insunt, &c. cum rectius à fine, cuius gratiâ

mas

mas à Natura instituitur, & à fœminâ A discernitur. Ab hoc enim pendet membrorum definitio, 4. *Meteor.* 12. 7. *Metaph.* 11. Et hoc est ipsissimum, quod toties iam dictum est, Semen fœmineum omninò est semen, sed ἄγονον, *infœcundum*, quia ἄτονον, ὀλίγον καὶ ὑδατῶδες, *infirmum*, *paucum & aquosum*, vt Stoici loquuntur apud Laërtium, quibus astipulari Galenum exsuperioribus patet, vbi duæ ipsius proferuntur rationes, vim B actiuam huius seminis impugnantes. Has stabilio iam tripliciter ex ipso Mundino *cap.* 14. 1. Vesalius docet 5. *Anat.* 15. testes fœminarum sunt minores, At minora sunt frigidiora. Idem docet ibidem, Vasorum spermaticorum mediam tantùm partem ad testes ire, Ergò dimidium tantùm spiritûs quoque eò it. 2. Causa finalis est omnium principalissima & nobilissima, At propter calidita- C tem testes masculi sunt extùs, & quidem multis tunicis inuoluti, contrà quã fœminei. 3. Omne agens assimilat sibi passum, At testes fœminarum sunt frigidi, Ergò semen quoque. Licet autem hæc principaliter sint directa contra Vallesium 1. *Contr.* 9: seruire tamen huic quoque negotio, ne Mundinus quidem negabit, spero. Responsionem enim parans ad argumentum, distinguit inter D agens principale seu perfectum, & minus principale seu imperfectum: illud quidem tribuit mari, hoc autem fœminæ, tandemque concludit, Semen fœminæ est agens minus principale ob calorem debiliorem. Hoc alii breuiùs & concisiùs efferunt, Nos cum Gal. dicimus, Semen fœmineum esse quidem fœcundum, sed non eousque; vt per se absq; viri semine possit generare. Quid E heic nos ampliùs? Ne ipse quidem Mundinus tàm est rerum imperitus, vt credat, responsionem hanc exhaurire omnes difficultates! *Primò* enim obuersatur illi dubium ex Vallesii *l. c.*, quod porrò respicit illud 2. *Controu.* 7. de quo ille *cap.* 15. Cur non quædam fœmina generet ex se? Quo de quia actum est nuper, non est cur repetam. Reuerà enim nihil solidi contra argumentum Gal. afferri F potest, nedum φλυαρία illa Mundini *c.* 12. & 13. quà contendit, vegetatiuam esse eandem cum generatiuâ. Quare *secundo* loco dubitat, Cur natura in fœminâ instituerit semen fœcundum, cum in mare etiam anteà instituisset? Et declinat responsionem; cùm affert vsus seminis fœminei reliquos, de quibus seorsim agendum erit. *Tertio* loco quærit, siquidem semen fœmineum dicitur augere molem masculi, cur Natura masculum non fecerit in eâ quantitate, quæ sola sufficere poterat? Et respondet, Naturam hoc cauisse, ne mas nimiùm debiliterur, quando sic quoque valdè officit viribus. Valeat hæc ratio, quantùm valere potest, vt ipse alicubi loquitur. *Quarto* argumentum Costæi affert *ex* 5. *Phys. disq.* Semen fœmineum, aut est paris cum masculo efficaciæ, aut imparis. Non paris: ita enim futurum erat, vt fœmina longè sit præstantior mare, quippe, quæ & agendi & patiendi principium in se habeat. Non imparis: scire enim volo, quo, aut quâ facultate adiuuet actionem masculi? Siue enim calorem, siue viuificam vim suggerere illi dixeris, ipsa res id redarguet. Calor enim minor non potest intendere calorem maiorem. Eadem ratio est facultatis debilis ad validam. Imò verò (addit Costæus.) si semen fœmineum debet masculo esse adiumento, oportet simul & semel excernantur, quod nõ semper fit. Quid heic Mundinus audet? Remittit nos primò ad Fernelium 7. *Physiol.* 8. & Laurent. 2. *Anat. quæst.* 23. qui miscellam vtriusq; seminis mirificè prædicant. Deinde addit, Semen fœmineum, neq; calorem, neq; vim viuificam semini maris suggerere: sed seminis maris actionem ab illo adiuuari, quatenùs auget copiam ipsius, vt sufficiat delineandis omnibus partibus. Deûm atque hominum fidem, quid audio! Si non auget, aut calorem, aut vim actiuam seminis masculi, quorsũ dicebas esse agens minùs principale, & absque quo principale non possit prodire in actum? Quorsum etiam, cum sermo nobis sit de primo seminis vsu, tu deducis nos ad alterum? Quid isthuc verò est? Si semen fœmineum nihil horum facit, cur in vestigio dicis, rationi consentaneum esse, Virtutem efficientem seminis maris corroborationem aliquam accipere ex accessione virtutis seminis fœminæ? Mundinus ergò hâc in parte planè nudus est. Nudior verò etiam in *Quinto* est, quod patet ex Costæo est *l. c.* Si Vis for-

matrix est in semine maris, & est prætereà in semine fœminæ, ad vnius fœtûs formationem concurrent duæ formatrices. Quam enim instantiam dat de Vegetatiuâ sanguinis mēstrui, nulla est. Est enim mera materia sensitiuæ, vt alibi docetur. Quod verò addit, Ex commistione vtriusque seminis fieri vnam formam, vnamque facultatem operantem: monstrum est in Philosophia, de quo mox plura. Iam enim rationes illas in vnum fascem colligo, vt videnti & loquenti Mundino adimam vim actiuam seminis fœminei. 1. Si habet semen fœmineum hanc vim: cur fœmina ex se nō generat? 2. Si semen masculum accepit vim actiuam: cur eandem accepit fœmineum? 3. Si masculum non habebat satis virium: cur natura non auxit illas? 4. Si fœmineum habet minores vires: quomodo potest augere masculi vires maiores? 5. Si concurrunt distinctæ vires efficientes: annon dici potest, Vnum effectum esse à duabus efficientibus non in se coordinaris? Quem enim quidam à Creatore in naturâ sancitum ordinem mihi dicunt: illum ego nondum vel probabiliter assertum vidi. Neque enim sufficit dixisse.

CAP. XIV.

HOc posterius quia est monstrum illud, de quo dicebam; illi autem vnicè in eo se firmant: age videamus, quale sit? Primum ebullitionis principium solius viri calori ac perfectioni debetur, inquit quidam: vbi verò secundus labor succedit, quo partes dispositæ efformantur, à virilis seminis calore actuatum, simul quoque actione propriâ concurrit, & opus generationis vnà cum semine paterno continuare nititur. Et mox: Quatenùs primum generationis tempus consideramus, principium effectiuum solum penes virile semen statuitur. Qui meminit superiorum; immò verò, qui intuetur verba ipsa: non obscurè agnoscat in illis οὐσιώσιν καὶ αὔξησιν, de quibus tam multa diximus. Quod si ita est, cui verisimile fiat, ex corporaturâ seminis masculi fieri quidem partes omnes: ex semine autem fœmineo denuò fieri? Sed & repugnat hoc propriæ sententiæ, quæ partium augmentationem,

A non à semine, sed à sanguine petit. Verùm, non repugnet: Quomodo imaginabile est, vbi semel per ebullitionem partes factæ sunt, & perfectæ, illas iterum fieri, seu, vt loquitur ille, efformari? Quomodo imaginabile est, semen fœmineum tam diu quiescere, vsque dū partes sint perfectæ? vbi interim spiritus ipsius viuifici, quos tantoperè prædi-
B cant? quos actionem propriam habere dicunt? Quomodo imaginabile est, si semen masculum in partes abiit, posse illud tamen actuare fœmineum? maximè, si fœmineum anteà purè passiuè se habebat, quod est, in partes absumebatur? Ego hinc nihil aliud exsculpere possum, quam bis generari partes spermaticas, quin, secundam generationem fieri ex semine fœmineo rediuiuo. Vbi enim
C passum fuit, tum (. si Dijs placet.) resumtis viribus insurgit, & agit. Necesse igitur est, resolui iterum in semen, &c. Sed sint hæc omnia nihil: Quid fit de duplici efficiente, quē Philosophia (. his quidē terminis.) non admittit? Si enim semen masculum potest agere *perfectè*, & *solum* sine auxilio alterius: quorsum opus est succenturiato? & quidem post opus absolutum se moliente? postquam vim omnem
D amisit non tam propter motam tot dierum, quam quia in partes abiit? Quantò prudentius Gal. 14. *Vs. p.* 7. post refutationem eorum, qui vim actiuam semini fœmineo dabant, Satiùs est, inquit, semen maris motûs principium supponere: fœminæ verò ad animalis generationem *aliquid* conferre. Tu puta non actiuum quid. Iam enim id ablegauerat. Videbat, vt puto, hoc alius: ideò addit, A-
E ctus, qui in semine fœmineo insidet, est veluti potentia, si ad semen viri conferatur. Quo modo autem, mi vir? Quemadmodum calor, partibus insitus, nihil agit, nisi ab influente cordis illustretur: ita semen fœminæ nihil potest, nisi à masculo quasi animetur. Quid dicam heic aliud, quam vulgatum illud, Simile nihil probat? Quid verò obstet huic actuationi, dicetur in secundo vsu. Si vis, abi ad
F Bonamicum 4. *Alim.* 21. & cognosce vanum quotundam laborem, quem sumunt in coniungendo cum hoc agmine Aristotele.

Cap. XV.

AVdacior, quam doctior alius, Maſculum, inquir, ſemen ex ſe nihil poteſt, ſed opus habet auxilio fœminei. Pariter, fœmineum omnino imperfectum eſt, & perfectionem ſuſcipir, vbi mixtum fuerit cum maſculo. Nihil igitur abſurdi eſt, ex duobus entibus imperfectis fieri vnum perfectum, & duas imperfectas ſpecies miſceri, duoq; imperfecta principia fieri vnum perfectum, inconveniẽs non eſt, nec impoſſibile. Huic ſuccinit alter, paullò modeſtior, Duæ partiales cauſæ, ait, quarum vrraque eſt imperfecta, concurrunt heic ad vnius rei generationem. Heic iterum miror iſtos homines, dum Galenum defenſum eunt, ram procul ab ipſo diſcedere! imo, ram craſſam ignorantiam illi obiicere! Profecto, ſi Galenus potuiſſer, conſtanter excluſiſſet ſemen fœminæ à vi activa: at vero quia obſtabant illi duo illa, quæ *cap.* 11. *proximo* dixi, nutauit. Quę dum declinare ſtudent iſti, & impii ſunr in Deum, & iniqui in Naturam. Quid enim? Semen maſculum eſt imperfectum? vnde id didiciſti? Quæſo, noli nobis quoque inuidere ſapientiam illam? An quia ſemen fœmineum eſt imperfectum (.ne ſpiritus ipſius ſint otioſi.) maſculum quoque eſſe oportet? Quin ita potius argumenraris, Quia ſemẽ maſculum eſt perfectũ, ideo nõ opus eſt ſemine fœmineo? Cur igitur (dicis) factum eſt ſemen fœmineum? cur ſpiriruoſum? cur in plexib⁹ labyrintheis elaboratum? Dicetur id infra: modo examinabo id, quod alii dicunt, Quæ gradibus differunt, non differunt ſpecie, Ar ſemen fœminæ gradu tantum differr à maris, Ergo. Reſpondeo, non eſt nobis ſermo de eſſentia, ſed de proporrione agentis ad pariens. Quemadmodũ igirur (verba ſunt Gal. 3. *Temp.* 4.) centeſima vnius ſcintillæ pars, eſt quidẽ omnino genere ignis, adeo ramen non vrit aur calefacit, vr corpori incidens ne ſenſum quidem ſui faciat; quemadmodum frigidæ aſperginis centeſima pars, non modo nihil refrigerat, aut offendit, ſed nec ſenſum ſui præbet ita ſemen fœmineum eſt

A quidem ſemen, at fœcundum non eſt
quia ad illum caloris gradum non aſcen-
dir, qui generar. Hoc probo. Ariſt. 2. *Gen.*
4. ſcribir, Semen adoleſcenrum eſſe *ἄγο-*
νον, *infœcundum*, quare? *ὅτι ἔχει ἐλάττω θερμό-*
τητα ψυχικήν, δι' ἀπεψίαν, *quia habet minorem*
calorem animalem, ob inconcoctionem. Er 4.
Gen. 2. Nouella ætas, ſeneſcẽſq; fœminas
potius generar, quã mares, quare? *ὅτι τοῖς*
μὲν οὔπω τέλειον τὸ θερμὸν· τοῖς δὲ ἀπολείπει. πάντα
B *γὰρ ταῦτα γίνεται δι' ἔνδειαν θερμότητος φυσικῆς*,
quia adoleſcentes quidem nondum habent ca-
lorem perfectum, ſenes autem deſierũt habere.
Nimirum, omnia hæc fiunt ob defectum caloris
naturalis. Vnde ſic infero, Si ſemẽ maſcu-
lum requirir certum caloris gradum, vt
vel omnino generet, vel marem gene-
ret: quanro magis ſemen fœmineum re-
quiret? Eſt enim, vt *ex* 1. *Gen.* 20. dictum
fuir ſupra, forma pueri eadem, quæ fœ-
C minæ, *καὶ ἔστιν ἡ γυνή, ὥσπερ ἄρρεν ἄγονον*, *& eſt*
fœmina, vt mas ſterilis. Differunr autem,
quod quemadmodum mens fęminæ eſt
ἄκυρος, *irrita & imbecillis*, *& quæ perfici non*
poteſt, (ideo, Hipp. autore *in Epiſt. ad Diony-*
ſium, *ἀεὶ χρῄζει σωφρονίζοντος*, *ſemper indiget*
duce ad meliora.) pueri *ἀτελής*, *imperfecta, ſed*
quæ perfici poteſt, 1. *Polit.* 9. *ſeu* 13: ira vis ge-
nerans in fœmina nunquã fit ralis, qualis
randem in puero. Eiuſdem verba ſunt
D 2. *Gen.* 6. *ἐν τῷ σπερματικῷ περιττώματι θερμό-*
της ἐνυπάρχει τοσαύτη, καὶ τοιαύτην ἔχουσα τὴν κί-
νησιν καὶ τὴν ἐνέργειαν, ὅση σύμμετρος εἰς ἕκαστον
τῶν μορίων, *in ſemine eſt tantus calor, talem-*
que habet motum & vim, qualis vnicuique
membro conuenient eſt. *Nam* (addir) *quan-*
tum vel deficit ille, vel ſuperat, tantum deeſt
parti factæ, non ſecus ac in iis fit, quæ foris ad
cibum parantur, alioſque vſus. Sed in his qui-
dem ipſi moderamur caloris modum, motum-
E *que: in illis Natura eius indiuidui, quod ſemen*
confert. Idem plane docet 4. *Gen.* 2. cum
air, ſemina opus habere *συμμετρίας πρὸς*
ἄλληλα, *proportione ad inuicem.* Nam quæ-
cunque (inquit) vel à narura, vel ab ar-
te fiunt, *λόγῳ τινί ἐστιν*, *certam inter ſe com-*
menſurationem deſiderant. Secus enim ſi fiat,
nimius quidem calor exſiccat: minor au-
tem cruditatem facit, *ἀλλὰ δεῖ πρὸς τὸ δη-*
μιουργούμενον ἔχειν τὸν τοῦ μέσου λόγον, *ſed*
F *oportet, vt calor faciens habeat ſe ad rem fa-*
ciendam proportionaliter.

Et *c.* 7. *ſeq.* *τὸ κύημα πάσχει ταὐτὸν ἐν τῇ*

 μήτρᾳ,

μήτρα, ὅπερ ἐν τοῖς ἑψομένοις τὰ μολυνόμενα, οὐ διὰ θερμότητα, ἀλλὰ μᾶλλον δι' ἀσθένειαν τῆς θερμότητος, Conceptui in vtero id accidit, quod cibis quibusdam ad ignem corruptis, non ob incendium, sed ob ignis defectum. Quando igitur ad seminis masculi fœcunditatem requiritur certus quidam caloris gradus; illum autem gradum semen fœmineum, de propriâ confessione, non admittit: non potest etiam fieri fęcundum, seu (quod idem est) non potest acquirere vim actiuam.

Cap. XVI.

Alius quidam, verborum studiosior, quam rerum, Semen, inquit, duplex est, quidquid garriant Peripatetici, &c: sed maris semē *τὸ πρῶτον ἔχον ἀρχὴν γενέσεως*, fœminæ verò *ὑστέραν*. Maris semen maiorem efficiendi vim habet, quam fœminæ: vtrumque tamen fœcundum, & ad generandum præpotens. Videtur autē id mihi dicere, quod alius quidā concisius, Mas mouet principaliter, non omnibus modis. A quo cupiā ego intelligere, Quibus tandem? Quos quia non explicat, numero cum illis, qui nihil docēt, & ad alterum conuersus, Illustris Scaligeri verba; *Exerc.* 268. illi oggero. Sicuti forma non potest esse, nisi vna vnius rei: ita principium, continens ipsam formā, non potest esse nisi vnum. Vnum igitur semen. Forma enim cū sit simplex & indiuisibilis, ex duobus componi non potest. At componeretur, si ex mare prodiret ac fœmina. Hac ratione coactus est Arist. secludere fœmineū semen, nactus & aliud argumentum à plantarum similitudine, &c: quæ pertractata sibi esse ait vberrimè atq; accuratissimè in libris de semine genitali. Fuerunt autem septem, (ponit argumenta penè singulorum *in calce Comm. in* 10. *Hist.*) forte ad imitationē, quin potius refutationē Athenæi, quem totidem libros pro Aristot. scripsisse, doceas ex Gal. 2. *Sem.* 1. Ex quibus hęc quoque affert, huius omninò loci atque ordinis. Nota est (inquit) in Philosophia propositio, Species non miscentur. Et probatur à primo Philosopho. Si miscerentur, fieret, vt essentiæ intenderentur ac remitterentur, At essentia omnis impartibilis. Item illud effatum ab omnibus receptū est: Ex duobus entibus per se non potest vnū ens per se fieri. Et mox: Ex duabus formis, tanquam ex partibus, non potest vna forma fieri, &c: quę vide, & cognosce inde causam, Cur Arist. negarit semen fœmineū esse semen? Hanc notam fuisse Gal. quoque, contrà quam putat vir illustris, ausim contendere ex iis, quæ *ex* 2. *Sem.* 4. 14. *Vs. part.* 7. iam bis attigi. Quidquid sit: legerat ista noster, & conatus est respondere. Semina (inquit) non sunt animata, nec ipsa per se speciē animalis cōstituunt, suntq; adeo, ex Philosophi decretis, entia imperfecta: misceri ideo necessario oportet, &c. Hoc autem videtur dicere, Cum formę seminum non sint actu, sed potentia, misceri nihil prohibet. Quin imo (inquam ego.) prohibet illud, quod actum habeant quendam, non nudam potentiam. Exactu autem primo illo seminis, qui organis nōdum instructus est, cum fiat actus secundus, qui habet iam organa expressa: an-non, siquidem duo actus primi sunt, duo quoque erunt actus secundi? duæ formæ? duæ animæ? Atque hoc sibi quoq; dictum putent illi, qui negāt, esse formatum seu specierum mistionē, quod mas & fœmina non differant specie. An in semine masculo non est species humana actu primo, vt dixi: Quare si in fęmineo quoque sit, incommoda, quæ dico, præ foribus erunt. Licet autem actus illi sint imperfecti: non consistit tamen imperfectio in eo, quod opus habeant adminiculis externis: sed in eo tantum, quod nondum sint, quod fieri debent. Species enim humana; quæ in semine masculo, desiderat tantum expressionē organorum. Iidem agnoscere possunt facilitatem suam in mistione trium palmarum *ex Scalig. Exerc.* 106. *num.* 6. Licet enim tres illæ arbores coaluerint: tamen vnum actu dici non possunt. Reuera *συνάπτα* potius sunt, quam *συμφυῆ*, vt supra distinxi cum Arist. Sed sint sane *συμφυῆ* quoque: audebitne quis profiteri, in animalibus sexu distinctis fieri tale, quale in plantis fit? Vt clarius dicam, Quemadmodum talea, ab hac pyro decisa, & alteri inoculata, fert pyra sui generis: ita pars huius animalis coalescit cum altero animali in vnam essentiam? Omnino, ab imperfectis istis ad hęc perfecta progressus nullus est. Hæc si diligenter considerarit & detracto velo, ille, qui claram & faci-

facilem esse ait responsionem ad argumenta Scaligeri: fortean mutabit sententiam. Et cur responsionem illam non attulit? Desiderabat, credo, hanc quoque ille, qui semen maris ait habere πρῶτον principium, fœminæ δεύτερον: ideo negat, semen fœminæ habere vim efficiendi. Habere autem tantum rationem fomitis, cum maris rationem scintillæ habeat. Indignissima viro bono fuga! Quanto melior erat erroris seu ignorantiæ confessio!

Cap. XVII.

Modestior hac in parte Mundinus reliquis, transit ad *tertium* argumetum, quod ex obseruationibus (.vt vocat.) farcit. Est autem vno verbo ab imaginatione desumptū. Quæ res quia tam intricata est, vt opus habuerit integro libro, quē de Virib⁹ imaginationis cōfecit magna cura Th. Fienus: non reprehendar, credo, à lectoribus, si omnia illa heic intrudere nolim, & vero, si rem incertam pro certa non acceptem. Nisi fallor, vidit Mundinus debilitatem illius quoque, quod pro *quarto* habere possis, & dicitur à Syluatico non leuis momenti esse: ideo ptimo quidem *c. 16.* instantias quasdam affert; deinde autem *c. 19.* ad aliam causam, eamque Aristotelicam (.modo per semen fœmineum intelligas sanguinem maternum.) refert. Argumentum est. Nisi fœmina conferret semen actiuum, quę causa reddi possit generatæ fœminæ? Habet hoc & Scaliger, *quo loco dixi*, vbi respōsiones quoq; parat, quas videant, qui volent. Mihi satis est illa, quæ modo fuit tacta *ex 2. Sem. 2. & 5.* quamque agnoscit Philosophus quoque *10. Metaph. 9.* Materia facit alterutrum sexum. Eius generis sunt nonnulla alia argumenta, forte eandem ob causam à Mundino prætermissa, quę afferā, propter illos, qui palmarium in iis ponunt. I. Relatio maternitatis, vt loquuntur, aut consequitur actionem matris circa prolem, aut passionem, siue, Relatio inter matrem & prolem, aut est activa aut passiua, Sed non est passiua, Mater enim, quà mater, non generatur, Ergo est actiua. Resp. Est actiua, quatenus generat. Vt enim Turrisanus *2. in Artem 52.* ait, Virtus generatiua quodammodo est in vtroque, magis autem proprie in masculo, quam in fœmella, sicut in agente est. Est enim generare magis agere, quam pati. Concedo itaque totum argumentum, non quatenus mater semen confert, quod vim habet actiuam: sed quatenus sanguinem facit, qui est capax animæ sensitiuæ, quam pater dat. Hoc docent Conimbricenses, *Com. in 1. Gen. & Cor. 4. quæst. 27. art. 1.* Matrem quidem agere in generatione, sed non proximè, hoc est, organisando materiam per vim formatricem: sed remotè, & suo quodam modo, eoque accidentario, quem intelligo cum Auerroe, Quo coriarius agit in confectione calcei. Si ergo maximè tibi concedam, Matrem agere; quatenus dat animam vegetatiuam: non concedam tamen, dare etiam animam sensitiuam, de quâ heic litigamus. II. Quidquid per se conuenit formæ alicui, conuenit omnibus, quæ sunt sub eadem specie, Sed potentia generativa actiua conuenit patri, Ergo matri quoque. Resp. Ita est, si actiuum matris intelligas, vt modo explicui. Cæterum, est fallacia dictionis. Ita enim subsumere oportet, Sed potentia generatiua conuenit patri. Tum vero iterum concedi potest totum. Potentiam enim generatiuam esse duplicem, patet ex superioribus, alteram, quæ generare potest in alio: alteram, quæ in se, idque ob diuersitatem, non tantum temperamenti, sed & partium genitalium. Tribus verbis: Satis est, si virtus generandi sit in specie; in sexu nihil necesse est, vt ferè Bonam. loquitur *4. Alim. 22.* III. Potentia generatiua patris & matris sunt eiusdem speciei, Sed patris potentia est actiua. Quis heic non videt, esse idem cum superioribus? Tamen, explicatioris doctrinæ gratia aio, Sunt eiusdem speciei, puta, ad generationem hominis. Homo autem quia sexu distinctus est, aliud affert mas, aliud fœmina. Quid si negem, si maximè mas & fœmina sint idem specie animal, *1. Gen. 23.* propterea actus quoque in generatione eiusdem speciei esse? Vt enim Auerroes docet, *Paraph. in 1. Gener. 20.* in iis, quæ generantur ex duobus, alterum dat formam, alterum materiam. Impossibile igitur est, vt actus maris & fœ-

& fœminæ ſint iidem ſpecie: quin oppoſiti ſunt, adeoq; ob id mas dicitur fœminæ ἀντικείμενος, *oppoſitus*, *4. Gen.* 3. quin ἐναντίος, *cõtrarius*, 10. *Metaph.* 9. 1. *Gen.* 18. 4. *Gen.* 1. IV. Contraria ſunt in eodem genere, Mas & fœmina ſunt contraria. At maris eſt agere, Ergo fœminæ quoque. Reſp. eſt argumentum Logicum ſeu commune, de quo vide Bonamicum *loco iam dicto*. Sed & demonſtratum eſt, quomodo fœmina agar. V. Proprium viuentis eſt propagare ſibi ſimile, At ſi fœmina nihil agit, ne propagabit quidem. Alii ita formant. Generate eſt agere, At fœmina generat, Ergo agit. Iam toties dixi, quatenus agat, generetque, vt pudeat. Vtar modo Bonamici verbis 4. *Alim.* 20. Non quæritur, an fœmina ſimpliciter deſtituatur vi agente, ſed an hanc habeat, ſenſitiuam? Et hoc eſt, quod ex Ariſt. 2. *Gen.* 3. dixi ſupra, Naturam in quibuſdam fœminis generare μέχρι τινὸς, *vſque ad aliquid*, quomodo Cæſalpinus quoque claudit nobilem illam quæſtionem Peripatericam, multoties citatam. Hoc *aliquid* eſt materia commoda, quæ δεῖται ἀρχῆς, *opus habet principio* κινησούσης καὶ διορισούσης, *quod materiam illam ad motum cieat, adſtringatque ad certam formam*, vt Philoſophus loquitur *1. Gen.* 20. In quem locum ſi incidiſſet Cardanus *in Contrad.* non opus fuiſſet illa in Ariſtot. & Auerr. quæſtione, Vnde ovum hypenemium habeat formã? Vide Accorambonum *in* 2. *Gen.* 5. Et ita quidem abſoluimus nos à *primo* ſeminis fœminei vſu, qui eſt, Non minus vim effectiuam habere, quam maſculum.

Cap. XVIII.

Secundus vſus eſt, Alimentum præbere maſculo. De hoc ſi quætas quale ſit, ſtatim oritur difficultas, quæ ſuſpectum reddit negotium. Si enim ſcite cupiam, Qualis nutritio ſit? in promtu erunt loca duo Galen., quorum alter 14. *Vs. p.* 11. loquitur de vera nutritione: alter 2. *Sem.* 4. de analogâ. Quâ in re quantum ſudet Laurentius 2. *Anat. quæſt.* 17. videant, qui volent. Mihi iſtæ vacillationes valdè quam alienæ videntur à veritate, cuius ſermo ſimplex duntaxat & vnus eſt. Quo enim modo de vna & eadem re dici poteſt diuerſa nutri-

A rionis ratio? Si vere nutritur, non nutritur quodammodo: ſi quodammodo, nõ vere. Vt non temere dixent Cardanus *iterum in Contrad.*, Galenum totum hoc ſub erroris timore inuoluere. Sed &, per Hygieam, nutritio quomodo competit ſemini? Cum enim non ſit compoſitum tale, quod vult perennare, ſed ſubito feſtinet alio: quorſum obiicimus illi fruſtraneam moram? Quamobrem nõ tam

B inepta eſt obiectio Argenterii 2. *Com. in Artem* 8. Nihil nutritur, quod non viuit, at ſemen non viuit: vt Laurentius exiſtimat. Nutritio enim eorum eſt, quæ actu ſecundo ſunt animata, hoc eſt, organis ſuis iam expreſſa, vt durare poſſint. Et recte obiicit Syluaticus *Controv.* 79. Semen, qua ſemen, non indiget alimento: at vbi generationem inchoauit, tum indiget ad auctionem. Quo tandem

C modo cohærer vſus hic ſecundus cum primo? Si enim agit, & format partes, quomodo ſimul paritur? Alimenti enim notio apud omnes eſt, pari. Ergone vincere poteſt ſimul, & vinci? vt alibi locutus ſum. Sed habeat æternam illam poteſtatem, quæ extendat ſe ad contraria quoque: quæ tanta eſt eius ſimilitudo cũ maſculo, ſi accidens illud ſolum, colorem, demas? At vero cũ ſimilitudo ſpe-

D ctati debeat in qualitatibus; ſemen autem fœmineum ſit tam longe diſſitum à ſemine maſculo, quantum diſſidet temperamenta vtriuſque ſexus à ſe inuicem: quei rãta inter vtrumq; poteſt eſſe amicitia? Dixi hac de re *Com. in* 14. *Vs. p.* 11. & ex φαινομένοις, ab omnium hominum conſenſu acceptis, concluſi, Tantum abeſſe, vt ſperari poſſit à coniunctione duorum ſeminum quidquam bo-

E ni, vt metuendum quoque ſit, ne vis maſculi corrumparur. Viderat Mundinus noſter lumẽ hoc. Ideo *l.* 1. *c.* 14. explicat Gal. mentem de materia, fœtui ſubminiſtranda. Cum enim (.vult dicere.) ſeminis maſculi corporatura non ſufficiat omnibus formandis partibus, debuit aggregari ſemen fœmineum. Hanc aggregationem dici poſſe nutritionem autumat, quod quemadmodum in nu-

F rritione partes fiunt ſeipſis maiores: ita heic quoque ſemen fiat auctius. At, ô bone, ſic quoque tritici acervus dici poterit nutriri, cũ adiicitur illi alius acervus, ſic pecunia cum additur illi alia ſum-

ſumma, & ſic de cæteris, quæ per iuxtapoſitionem fiunt maiora. Hæc ſi faſtidit palarum ruum, vide, quæ de hoc ipſo negorio ſcribit Galen. 2. *Fac. natur. 3. extr.* Sed ſit nutritio, & dici poſſit. recurram ad prius illud, Semen ita erit paſſiuum quid, non actiuum. Vidit hoc Iouberrus *in Apol. 2. Parad. 7.* monitus à Iordano *in Exam. illius* argumento inæqualitatis remperamenti vtriuſque ſcxus: ideo ait, Non eſt nutrimentum, ſed comes & conſors ad omnia, &c. Ego in verbis differentiam video, in rebus nullam. An ſatis eſt huic loco etiam iuxtapoſitio illa? Nam Gal. *in de Fac. nat. l. c.* ita loquitur, imitatione (credo) Ariſtot. 2. *Gen. 6.* quin Hipp. *de Nat. pu.* 4. Semen maſculum nutriri à ſanguine materno: cum dicere deberet, Semen maſculum cum ſanguine materno κύημα conſtituere. Hoc ramen differt (ni fallor) quod Galenus non audet dicere, Iſta duo ſemina coniunctione ſua facere κύημα. Prætereà, locutio eſt valde impropria, vt ſupra quoque indicaui. Prætereà, ru tibi heic ſumis, quod nunquam tibi dabo, Semen maſculum eſſe materiam. Tu tibi tanquam certum ſeponis, quod incertiſſimum eſſe ſupra docui, Semen fœmineum ſemper concurrere. Vide ſupra *lib. 2. cap. 10.* quantus ſit fœtus in prima συςάσει, vt cognoſcas, ſi omnino illa ſit ex ὄγκῳ ſeminis maſculi, an vlla ſit neceſſitas ὄγκȣ ſeminis fœminei? Quin reſpice *ad c. 9. præcedens*, vt videas, ſiquidem ſemen maſculum ſubito attrahit ſibi ſanguinem ad nutritionem, quomodo Gal. quoq; loqui audiuimus, an ſit porro quoque vlla ſeminis fœminei neceſſitas?

CAP. XIX.

TErtius vſus eſt, Oblinere omnes vteti partes. Cum enim, vt docet Galen. 1. *Sem. 7. 2. Sem. 1. & 4.* ſemen virile non ſit in tanta copia, vt id præſtare poſſit, neceſſe fuiſſe, vt adiiceretur ſemen muliebre. Heic primum fecerit aliquem dubium imaginarius ille Galen. vterus in homine? De hoc enim præcipue agimus. Qui enim in hoc vidit ἀποφύσεις ἑκατέρωσε, ὥσπερ τινὰ κέρατα, *proceſsus vtrinque, quaſi cornua quædam*, vt 1. *Sem. 7.* deſcribit? Ne excuſationem aliquam in-

A venias, quis in hoc animaduertit τὰ πλάγια μόρια, *obliquas partes*, in quæ ſemen non poſſit ἀποστρέφεσθαι, *verti*, quippe, quod recta fundum perat, vt 2. *Sem.* 4. loquitur? Certe, vt ut alias iniurius fuerit in Galen. Veſalius, heic non fuit! Verba cnim hæc nimis quam manifeſta ſunt, de vtero bouillo, ouillo, ſimiliue agere illum, non de humano. Vt recte

B Argenrerius dixerit, Semen non in omnibus fœminis ingredi per cornua, quod illa non ſint in omnibus. Quo dum Laurentius 2. *Anat. quæſt. 17.* ad latera detorquer, vocatque commentitium & anicularum figmentis proximum: non fungitur officium boni viri, niſi memoriæ lapſus eſt.

Quando igitur in homine, vt Bauhinus docet *in Theatro*, vix vnquam in lati-

C rudine duos tranſuerſos digitos, in longitudine tres æquat; ſi vis in exemplo, quando in virgine vix nucem nuglandem, in ea, quæ ter, ſępiuſve peperit, vix ouum gallinaceum (quod ipſemet ab eodem audiui Bauhino.) ſuperat: cur non poſſit illum omnibus ſuis partibus oblinere ſemen maſculum? maximè, cum homoproportione ſui corporis plurimum ſeminis habeat, 3. *Hiſt. vlt.*?

D Sed deſcripſerit Gal. vterum humanum; ſitque adeo tantæ capacitatis, quantæ ipſum eſſe conuenit, vt vſus hic locum habeat: cur deinde opus eſt totali hac oblitione? Credo, vt ratio reddi poſſit tractionis ſanguinis, quam ſemen obire intelleximus ad conſtituendum κύημα. Niſi enim toti vtero adhæreat, non poſſit ex toto vtero trahere. Ego vero huius rei nullam eſſe neceſſitatem doceo, par-

E tim ex veteri & noua Anatomia, partim ex analogia. Vetus Anatomia eſt apud Hipp., qui 2. *Epid. 3. t. 27.* ait, Poſt menſtrua, aliquando dextra, aliquando ſiniſtra hiant. Veriſimile autem eſt, ſemen ſe applicare illi parti, cuius acetabula hiant. Noua eſt apud Fallop. *in Obſ.* vbi iſthæc legeris verba.

In omnibus, quas ſecui, fœminis, aut in partu, aut ſtatim poſt partum mor-

F ruis, obſeruaui, carnem illam, quæ *Placenta* à me dicitur, ſemper occupare vel hærere alteri tantum vteri parti. Eſt & apud alios. Arantius *de hum. fœt. 6.* ait, Ei tantum vteri partiad-

ti adnascitur, in quam vasa coeunt. Roussetus *l. de partu cæs. sect. 6. c.* 8. disputans de pessario suo, ad prohibendam vteri procidentiam facto, Si (inquit) semen vni solum vteri parti adhæreat, & ab eâ alimentum accipiat, satis est, modo sufficientia adsint acetabula. Non enim magis omnibus opus habet, quam infans (editus) duabus mammillis, si vna sufficiens alimentũ subministret. Idem Roussetus *ibidem* explicat *Aph.* 48. *sect.* 5. de adhæsione. Idem *Aph. 38. eiusdem sectionis* de distincta gemellorum adhæsione (quod cõfirmarit aliquis ex Hipp. *l. de Nat. pu. t.* 44.) quamuis id perpetuum non sit, vt nôrunt obstetrices. Idem videtur dicendũ esse de superfœtatione: puta, quod distinctæ tum sint adhæsiones. Vide Valles. *l. c. 6. item in 2. Epid. 21.* Heurnium *in 5. Aph.* 48. Ex his omnibus ita infero. Si Galeno propterea visum fuit necessarium semen muliebre, quod vterum putaret esse bovillo aut ovillo similem, adeoque totum illum oportere contingi à semine: nobis licebit dicere, Non esse hoc necessarium, quia vterus humanus est tantillus, mediaque eius pars contingitur tantum. An hoc posterius Gal. quoque nouit? Id enim persuadent mihi verba *vltima 1. Sem.* 4. Chorion (continet illa Placentam Falloppii, vt alibi docetur) ea tantum parte vtero copulari, qua aspera est. Eodem me ducunt illa *de Form. fœt.* 2. Quandam chorii partem dũtaxat adhærere vtero per vasa, reliquam tangere tantum, sine vlla coniunctione. Et hæc, non minus quàm illa, tuentur quoque autoritatem veteris Anatomiæ. Analogia pendet ex his. Quemadmodum in ouiparis ovum adhæret vtero parte tantum quadam, quà scilicet semen maris est, 3. *Gen. 2. & 3;* quemadmodum in plantis semen adhæret tantum particula quadam, quà scilicet id est, quod respondet semini maris, 3. *Gen.* 3. quod ἀρχὴν καὶ μέσον, *principium & medium* dicitur *de Iuv.* 3: ita in viviparis parti tantum debet adhærescere. Immò, quemadmodum vmbilicus avis adhæret tantum aliqua parte luteo; quemadmodum semen illa tantum parte contingit terram, quà βλαστὸς & ῥίζα est, vt suprà vidimus: ita heic quoque debet esse.

CAP. XX.

QVartus vsus est, Præbere materiam membranis, fœtum inuoluentibus. Hac de re quid dicat Arantius *de hum. fœt.* 10; quatenus etiam illi consentiam, aut non consentiam: dictum est *l. 2. c. 26.* Nunc illud addo *ex eiusdem lib. c.* 10. Amnion (illam, inquam, membranam, quæ fœtum immediatè ambit) apud Arist. 2. *Gen.* 4. fieri, quamprimum κύημα est. Vt tu certò dicere non ausis, ex semine, an ex sanguine fiat? Vtrumque enim adest. Fortassis autem Aristoteles non pugnauerit valdè, si quis ex semine fieri dixerit, si modò vniuersalis est regula, quam tradit, καὶ θερμαινομένων καὶ ψυχομένων ξηραίνεσθαι τὰ ἔσχατα, *tam eorum, quæ calefiũt, quam quæ frigesiunt, extremam superficiem siccari & densari in cutem quasi quandam.* Et quia heic loci de frigiditate cogitare nobis nõ licet, Gal. 1. *Sem.* 4. comparat hanc Naturæ operam cum dulciariorum opere, quo placẽtas, & eiusmodi alia bellaria faciunt, inducta pulte liquida super lamina calida. Quemadmodum enim ibi calor indurat massam: ita heic vult dicere. At ex vtro semine hoc fit? Galen. ipse non satis sibi constat, si modo codices carent vitio. Nam modo (*14. Vs. p.* 11.) ex masculo facit: modo (*1. Sem.* 7.) ex fœmineo. Quo loco illud mireris, quod dicit, Semen fœmineum, per cornua vteri ingressum, diffluere per totum vterum, complectique masculum, non secus (si licet mihi per similitudinem explicare.) ac album ovi cõplectitur luteum. Quasi enim vidisset, ita loquitur. Rursus, quod de omnibus membranis dixerat *locis citatis*: id *eod. de Vs. part. & 2. Sem.* 4. de sola ἀλλαντοειδεῖ, *farciminali* asserit, quippe, quæ in Anatomiis prægnantium animalium manifestè visa sit pendere ex cornibus vteri. Quo loco iterum cogitet aliquis, Si vterus humanus non habet illa cornua; adeoque in fœtu humano diligentiores Anatomici nondum videtunt farciminalem: an non suspectus fiat vsus hic? Rursus, quod de vtroq; semine tam certo asseuerauerat, illum 2. *Fac. natur.* 3. cũ Arist. ad semen & sanguinem (tum videlicet, cum κύημα iam est.) traducere, fortassis ne id quidem æquo animo tulerint quidam, quantumvis ipsi amicissimè,

ximè, quia à Vi plasticâ fieri ait? In hoc toto negotio quomodo honori Galen. consulere velit Laurentius 2. *Anat. quæstion.* 27. videat, qui fabulis delectatur, aut, si hoc mavis, fucis. Idem cognoscat, quam pulcrè se gerat Mundinus in asserenda allantoide sua!

Cap. XXI.

QVintus est, Aperire in *συνουσίᾳ* os vteri. Hunc ex Galen. 14. *Vs. p.* 10. & 11. exsculpunt Laurentius & Syluaticus. Nisi fallor, petitus est ex Aristot. 2. *Gen.* 4. vbi de fœminarum profusione agens, *ὁδοῦσθαι οὕτω τῷ τοῦ ἄῤῥενος σπέρματι, viam ita sterni ait semini masculo.* Si hoc ita est, tum refutauerit hunc vsum satis superque Mundinus *lib.* 1. *cap.* 9. Mihi officium hoc nimis serum videtur, credoque Galeno, qui 1. *Sem.* 4. comparat vterum cum gula famelici. Vt enim illa quasi rapit ex ore masticantis cibum, adeoque signum male habiti ventriculi est, quasi per vim detrudere cibum: ita de vtero. Hinc Pseudo-Aristot. 10. *Histor.* 1. ex Hipp. *de sterilibus*, vt Scaliger censet *in Com.*; docet, Sterilitatis causam esse, si vterus non prodeat ad semen capiendum. Et hoc esse arrigere in fœminis, putat idem Scaliger *in iisdem Com.* Vide supra *cap.* 4. *Sextum* fortassis fecerit aliquis illum, quem Argenterius vnus & solus proponit 2. *Com. in Art. cap.* 12. Dare locum masculo.

Cum enim vasa fœminea distendit, nisi vacuetur, non possunt appetere masculum. Heic non iniuria miteris, cum tantoperè elevarit omnes Gal. vsus, vt mente concipi non posse, dicat: illum porro tam humiliter de hoc semine sentire! Nam neque hoc mente concipere possum, quomodo vsus alicuius rei in eo consistere possit, vt abeat, locumque det meliori. Nescio, quid *ex* 2. *Physs.* 2. *t.* 30. dici possit: Sed profectò, nisi plane cæcutio, neque illud huc facit, & hoc est idem ac si dicas, Semen fœmineum est inutile. Ab hoc autem pronunciato quot parasangis abest alterum, quod dubitabundus subiicit, Semen hoc habere vim efficientis, non materiæ, propter similitudinem filiorum cum matre?

A Vnusquisque videt, Argenterium in vado hærere.

Cæterùm, qui vsus hos omnes introduxerunt, videntur mihi paria fecisse cum imperitis quibusdam Politicis, qui vni & inepto plura demandant officia, cum vix satis sit vni; Er muß Schulmeister/Küster/Schulteiß/Stadtschreiber mit einander seyn/ dicebat Scherbius. Si enim vnum illum vsum excipias, de quo mihi B dicendum restat; reliqua omnia sunt eius dignitatis, cuius solent esse eorum, qui constituunt aliquid, & postea conquirunt rationes, ne malè fecisse putentur.

Hoc Plutarchus *in Moralibus* diceret, esse saxum ponere iuxta perpendiculum, Germani Den Fuß nach dem Leist richten/ cum contra deberet fieri. Sed & hoc ipsis deest, quod non possit ostendi C vlla eorum necessitas. *V. g.* Semen masculum habet vim actiuam: quorsum ergo fœmineum habet? E corporatura seminis masculi (de sententia illorum) fiunt partes spermaticæ: cur ergo subrogatur fœmineum? maximè, quia in *συστάσει* est tantilla moles, quantilla fuit dicta? Vterus humanus est tantillus, vt, si omnino opus sit totali eius oblitione, semen masculum facile possit: quid igitur D quærimus fœmineum? Ex semine masculo possunt fieri membranæ: cur igitur surrogamus fœmineum? Si non admittis, Ex sanguine, quem subitò attrahit semen masculum, possunt fieri membranæ: quorsum itaque attrahimus semen fœmineum? Voluptas sufficit aperiendo vtero: quid ergo cōminiscimur aliud? Hinc sunt voces quorundam è patronis istis fœmineis: Non respicere E hos vsus generationem, qua generatio est, sed conservate & faciliorem reddere, & esse in se coordinatos; &c. Nugæ sunt, & *κρησφύγετα* illorum, qui veritatis iubar nobis inuident. Vide heic *lib.* 3. *cap.* 5.

Cap. XXII.

QVando igitur ista sunt frustranea, F cui bono est semen fœmineum? Iam dixi id non semel, fusius vero alibi (*Com. in* 14. *Vs. p.* 11.) *ἐπεγείρειν πρὸς τὰ ἀφροδίσια, excitare ad Venerem*, vt Galen. ipse loquitur.

tur. Id verò quomodo probabimus? Galen. 1. *Sem.* 4. ἐπιστημονικὴν καὶ ἀποδεικτικὴν *scientificam & demonstrativam* vocat rationem illam, quæ petitur ex exsectis animalibus fœminis. Sues enim fœminæ post castrationem non appetunt marem.

An hoc non est satis? Nam vt Eunuchi non carent voluptate ad ista talia, vt docet Galen. *l. c. de Vs. p.*; & illa apud Terentium accusat eos ex publica fama, quod sint amatores maximi; & de Ærumnula suo quid scribat Bonamicus, neminem latere potest, qui legere velit: ita fieri potest, vt fœmina quædam intestabilis (vt sic dicam) feratur tamen ad illa insana.

Sed loquimur nos de eo, quod vt plurimum fit. Nam vt nihil derogat assertioni, Eunuchos esse effœminatos, licet Narses sub Iustiniano Imp., & Haly quidam Bassa sub Solymanno pro quarta furia haberi possit: ita heic nihil mutant illa. Idem 2. *Sem.* 1. *&* 6. *Loc. aff.* 5. exemplum habet viduæ, quæ semen multum & crassum cum voluptate excreuerat.

Huic quoque licet ex superioribus possit aliquid opponi: contentus tamen sum iis, quæ ab initio huius libri docui, & iterum induco hunc vsum hac oratione.

Quemadmodum mammarum duplex est vsus, alter vniuersalis, alter particularis: ita vasorum spermaticorum, testiumque.

Quemadmodum rursus mammæ in maribus quidem alterum tantum vsum explent; in fœminis autem vtrumque: ita vasa spermatica, testesque. Quemadmodum igitur mammæ in fœminis & cor tegunt, & lac præbent infanti; in maribus prius illud solum agunt: ita vasa spermatica testesque in vtroque sexu conficiunt quidem semen, sed quod in fœminis vniuersalem tantum conficit vsum, qua scilicet homo est, (potius animal, quod studet se propagare) in maribus conficit etiam particularem, qua mas est.

Vt enim Galen. docet *principio* 14. *Vs. p.*, cum Natura voti sui (quod est æternitas) particeps esse non posset in indiuiduo, voluit esse in specie. Quam-

A obrem vtrique sexui duo dedit, hinc quidem illicias ad propagationem: illinc autem instrumenta cuique commoda. Instrumenta (si modo licet ista propius trahere ad sensum Aristotelicum) in maribus quidem talia sunt, vt dare possint fœcundum semen: in fœminis autem, vt recipere, intraque se formare fœtum, perpetuitati seruiturum. Et hæc

B illis propria sunt, quatenus vel mas, vel fœmina sunt.

Mas enim habet talem calorem, qui conficit tale excrementum, & talia organa, quæ semen subito, & antequam exspiret, in vterum, tanquam agrum suum, collocent. Fœmina habet talem calorem, qui conficit tale excrementum, & talia organa, quæ semini recepto alimoniam præstare possint, non se-

C cus ac bonus ager bonæ frugi. Per singula hæc, vt dixi, aut mas est, aut fœmina, & in his consistit reduplicatio Aristotelica, ἡ αὐτὸ, quam toties inculcat, ἄῤῥεν, ἡ ἄῤῥεν, θῆλυ, ἡ θῆλυ, *mas, qua mas, fœmina, qua fœmina.* Illiciæ constituunt θαυμαστὴν illam καὶ ἄῤῥητον ἐπιθυμίαν, vt Gal. appellat, *admirabilem illam & indicibilem cupiditatem*, qua sexus vterque ad continuationem speciei fertur, vt *in Com. in*

D *d. l.* ostendi. Communes igitur sunt vtrique sexui, quia & forma appetit materiam, & materia formam. Et habent duas causas, quarum altera iterum vniuersalis est, altera particularis. Ita enim Aristot. 1. *Gen.* 20. Voluptas, quæ in συνουσίᾳ sentitur, non solum semine exeunte fit, sed etiam spiritu, ex quo consistente semen emittitur. Quod patet, tum in adolescentulis, qui nondum e-

E mittere queunt, sed prope illam ætatem sunt, qua solent emittere, tum in viris, genituræ expertibus.

Hæc ita intelligo. Duæ sunt causæ voluptatis. Altera vniuersalis, quæ conuenit omnibus, siue mares sint, siue fœminæ, siue emittant semen, siue non emittant. Altera particularis, quæ illis tantum, qui emittunt. Ibi enim spiritus calidus solus titillationem facit: heic

F spiritus cum semine pergens. Ab illa voluptatem habent Eunuchi, pueri, fœminæ, tam illæ, quæ Messalinæ instar, lassantur, non satiantur Venere, quàm illæ, quæ semen non habent: ab hac omnes,

omnes, quæ semen habent Oportet autem per semen in fœminis intelligere; non id tantum, de quo agimus sed & sanguinem menstruum. Cum enim incipiunt ire menses; *μάλιστα φυλακῆς δέονται, magna diligentiâ custodiendæ sunt filiæ, 7. Hist.* 1. *μάλιστα γὰρ ὁρμῶσι πρὸς τὴν τῶν ἀφροδισίων χρῆσιν ἀρχομένων αὐτῶν; incipientibus enim mensibus maxime omnium cientur ad talia, ibidem.* Fit verò id in aliis etiam; *vt c. seq. habet*, in quibus *τὰ γυναικεῖα γίνεται πολλάκις τρὶς τοῦ μηνὸς, sanguis ille sæpe ter in mense se ostendit.* Accidit hoc ferè iis, quæ in luxu viuunt, & imaginationibus Venereis. Intemperantia enim intemperantiam trahit. Et Philosophus 3. *Gen.* 1. ait; *τὸ πλησιάζειν τοῖς ἄρρεσι κατασπᾷ τὴν τῶν γυναικῶν ἀπόκρισιν, Veneris vsus attrahit sanguinem ad vterum.* Vt igitur concludam. Si fœmineum semen habet hunc vsum, qui dici potest, aut vasa ei dicata esse frustra; aut semen ipsum? Quin adeo cum augeatur hic vsus à sanguine menstruo, qui dici potest, exiguam esse fœminæ symbolam; quam ad fœtum confert? Certè, absque hac voluptate si foret; quando tot sunt labores in gestando, pariendo, educando fœtu, animal ad generandum non accederet. Quin imò, cum sine hoc semine, sine hac voluptate ex semine, animal tamen & appetat Venerem, & concipiat, pariatque: cur adeò soliciti sumus de illo? Nam, vt suprà dixi, In quibus semen non est, seruiunt vasa spermatica nutriendis partibus, vt in hoc vestigio iterum dicetur.

Cap. XXIII.

PRæter hunc vsum quia reliqui *ἄτοποι καὶ πλασματώδεις, absurdi & fictitii*, ceu alibi locutus sum ex Aristotele, 2 *Gen.* 1. illi verò tantum non triumphant in illorum inuentione: age videamus, epidorpidis loco, quam firmis nitantur hypothesibus! Protestor autem, me malle ignorare; quæ ciuilis pudor aut fateri, aut indagare non permittit. Tamen, quia veritati sacramentum dedimus, pudor sit potiùs illam deserere, aut tacendo difficultatibus inuoluere. Vetustissima est controuersia inter eos, qui semen fœmineum ad constitutionem fœtus necessarium esse volunt,

A Qua via in vterum eat? Vt enim de masculo dubitatur, subitone irruat in vterum? an verò deponatur ad os, atque inde ab vtero sorbeatur, non secùs ac bucca, naribusque (hac similitudine vtitur Pseudo Aristot. 10. *Historic.* 3.) aliquid trahimus: ità de fœmineo dubium est, Ingrediaturne per cornua vteri dicta? an deponatur eodem, atque
B eodem modo attrahatur? Iter per cornua quam amicum est Galen. multis locis: tam aduersatur illi, partim analogia, quæ est inter vtriusque sexus vasa, partim structurâ Tubæ vteri, quam illi vas deferens vocant.

Tuba enim cur habet hanc structuram tam mirabilem? cur cum testibus continua non est? Cur in fœminis non minùs sunt prostratæ glandu-
C losi, quam in viris? Verisimile est, quemadmodum in viris perfectissimum continent semen; ita in fœminis quoque continere. Quamobrem 14. *Vs. part.* 11. distinctionem parat, & ait, Vtraque quidem viâ ire semen muliebre, sed, quod per cornua it; fœcundum esse, quod per prostatas glandulosos infœcundum. Quid minùs exspectes, quam hoc, siquidem analogia bene se habet?
D Adde, cum constet, semen confrictione elici, quis credat, cornua vteri confricari posse? Nec persuadet mihi Varolus, sensum illum à nympha vsque ad testes pertingere. Has (credo) ob causas quidam Pseudo Aristotelem sequũtur, qui 10. *Hist.* 2. *dist.* 3. *& c.* 3. *dist.* 28. *apud Scaligerum*, scribit, fœminarum semen semper deponi ad os vteri, & inde trahi intrò vi spiritûs, eo modo, quo naribus
E quoque fit. Heic mireris, vnde sit illa vis spiritus in vtero? Neq; enim aërem trahit, vt thorax. Sed neq; instrumenta adsunt, vt in naribus. Quę ratio validè prosternit similitudinem à ceruo sumtam, serpentem ex antro prolectante. Nisi enim dici potest, vterum habere instrumenta talia, quibus trahat, quo modo stat similitudo? Quo magis miror eosdem, cum naturalem dicunt es-
F se motum illum vteri! Quod enim simile exemplum in toto corpore dare possunt? Fortassis cerebrum dabunt? Quibus dicam, Incertum probari per æque incertũ. Quâ de re qui velit cognos-

 se

se quædam, adeat Digressionē de motu A cerebri, quæ est Com. in 8. de Vs.p. Amplius miror illos, qui tribuunt aliquid similitudini vteri cum cucurbitis Medicis! Dico enim iterum, Trahuntne cucurbitæ sola structura, seu figura? Eadem est ratio vasorum angusti oris, quibus tonsores nostri vtuntur. Vtrobique enim fit tractio ratione vacui. Ibi, postquam aer ab igne loco suo pulsus est: heic, postquam aer suctu extractus est. B Valeat itaque violenta hæc tractio. Si quo igitur modo vterus trahit, calore trahit, vt docet Arist. 2. *Gen.* 4. præcipue, cum calor vteri quasi ignefactus est à præterito mensium fluxu, vt ferè loquitur. At hæc tractio nullatenus satisfacit quæstioni. Non obstantibus difficultatibus, quidam vtramque sententiam amplectuntur, & per cornua quidem introire tunc dicunt, cùm fit conceptio: C per prostatas glandulosos exire in gravidis. Pulcrè profectò! Sed sit Hespero etiam & Lucifero pulcrius: qui sciunt, Effusionem illam seminum fieri simul & semel: O, dicunt, si non fiat, non fit conceptio! Et huc trahunt illud,

Odi cócubitus, qui non vtrinque resolvunt.

Sealiger *in Com. sæpe dictis*, cum idem met crepet *dist.* 30. 36. & 37. tamen *dist.* 24. ait, Non esse opus, vt semen simul emit- D tatur. Corpus enim benè habitum citò emittit (inquit) & id semen servatur integrum ad mistionem. Nempe prius illud volebat thesis, quam defendendam susceperat vir magnus: posterius hoc expressit illi veritas. Quam bellum autem est, quod illi opponit! Seruari ad mistionem! Quamobrem duo sunt heic, istis inexplicabilia. Alterum, Quod iter ex duobus illis sit certum? Oportet au- E tem constituere aliquid certum, vt certi sint de seminis illius præsentiâ. Alterum, An effusio seminis illius coincidat in idem tempus cum effusione seminis masculi? Oportet autem heic quoque certi aliquid esse, si modo mistura fieri debet.

Cap. XXIV.

Verum, age, restituamus illos in integrum, primumque dicamus, Vasa deferentia in cornibus vteri finem habere, neque protendi ad os seu cervicem ipsius, vt hac ratione tollatur dubium illud iter. Hoc fecerimus autoritate Galen. 2. *Sem.* 1., vbi Herophilo id ipsum expressis verbis negat. Non defuerit etiam nobis autoritas recentiorum, inter quos Vesalius est. Amplius hoc quoque addamus, Prostatas glandulosos in fœminis non esse. Hoc ipsum fecerimus non tantum non refragante Gal. sed & volente. Si enim in cornibus desinunt vasa, neque ad os vteri eunt, quorsum ibi sint prostatæ? Sed & si sint, semini tamen illos non servire, demonstratione (sic vocat) conficit 2. *Sem.* 6. Quin imò inter Recentiores disertè id affirmat Columbus *l.* 11. *cap.* 10. & 13. Atque vt excusemus Galenum, qui *in de Vs.p.* & prostatas illos admiserit, & semen in illis infœcundum esse docuerit: asseramus, vitium esse in Codicibus Latinis. In Græcis enim nostris vestigium harum rerum non est. Vt dici possit, accrevisse ex marginalibus, quæ allevetit fortè Peripateticus aliquis. Hæc omnia illis demus, inquam, & videamus, Qualia sint vasa deferentia seu eiaculatoria in fœminis? In viris qualia sint, omnes novimus, quod scilicet tota absumantur in parastatas primò variciformes, deinde in prostatas glandulosos: in fœminis bipartito diuiduntur, primò quidem, antequam ad parastatas variciformes perueniant, deinde autem, vbi testes superarunt. Prioris diuisionis pars altera constituit parastatas dictos, altera ad vteri fundum abit, pro eius nutritione, vt ipsimet scribunt. Posterioris altera facit Tubam Falloppio dictam, quæ in vteri cornua aperitur, altera ambit (hac voce vtitur Bauhinus 1. *Theat.* 2. & *tab.* 25.) tubam, fertur q; cum tuba quidem ad cornua, mox autem per latera vteri ad prostatas glandulosos. Heic *primò* omnium scire volo ab iis, quibus valde curæ est illud, Natura nihil facit frustrà, cur vasa hæc ab initio fuerint diuisa? Mihi in promtu responsio est, quia alter vsus, qui ad semen pertinet, est exiguus, ideò altéri, qui ad nutritionem partium, magis F prospectum fuit. Vide supra *cap.* 9. & 10. *Secundo* ab iisdem scire desidero, cur (quod modo etiam innui) Natura vas deferens, (nam ita appellant) ita amplia-

verit?

veniturin extremo foramen ei dederit tam insigne? cur à restibus abruperit? Vide Bauhinum 2. *Thea. tab. 26. fig.* 1. & 2. Mihi iterum parata est responsio, non seruit semini ferendo; adeoque vas deferens non est, quamuis ita dicatur ab iis, quorum rebus interest ita esse. Sed quem habet vsum? Fortè illum, quem Falloppius docet *in Inst. & Obs*; vt sit vtero spiraculi instar. Reuera enim ex vtero oriri potius videtur, quam in vterum inseri. Sed & mea non refert, quem reuera vsum habeat, si modo non habet illum, quem impugno. *Tertiò* amplius scire aueo; cur hoc vas deferens iterum diuiserit Natura, siue statim post restes; vt iam dixi, siue in ipsis vteri cornibus, vt quidam parum constanter docent? Est autem posterior hæc diuisio quam Laurentius 2. *Anat.* 7. suam obseruationē esse dicit; & peculiarem tribuit figuram; *in frontispicio quorundam exemplarium*. Hęc apud Bauhinum est *l. c. fig.* 3. Eius loco aliam habet Laurentius *in maiori editione f.* 197. *fig.* 5. quâ melior & perfectior est Bauhini *loco iterum citato fig.* 2. Anne neque prioris illius diuisionis pars illa, quæ ad testes it, neque posterioris, quæ ad vterum, simplex est? Verba enim Riolani 5. *Schola Anatom*: 2. contra Falloppium hęc sunt: Semper obseruaui quatuor vel quinque surculos, inter duas membranas, ad testiculos perreptantes, qui materiam seminificam deferunt, & iam elaboratam ad eiaculantia deferunt. Et ita peritiores Anatomici sentiunt. Quid quid sit; mihi parata est responsio ad quæsitum; Voluit natura satisfacere pluribus scopis. Quamobrem cum altera pars (si modo pars eius est) quæ *Tubam* constituit, destinata esset alii vsui, altera pars debuit iterum satis esse duobus scopis; semini ferendo, nutritionique. Quare iam ita statuo, Natura, analogiæ studiosa; quemadmodum in viris omne semen deducit ad parastatas (si ita vis, prostatas) glandulosos: ita in fœminis quoque facit. Et hac in re habeo fautorem Laurentium; qui *Tubam* omittit. Idipsum autē excludit semini iter ad cornua vteri, in quo istis tanta spes est.

C A P. XXV.

PORRO, quia siue ligamenta, siue tendines, siue musculi, siue processus, quos

A exercitatissimus Bauhinus *in dicta fig.* 2. pingit, in ortu suo cōtingunt vasa deferentia, vt idem loquitur, iure merito dubites, de vtra parte diuisionis sit intelligendum? De Tuba quò minus accipiam, facit, quòd ipsa in vterum aperitur: Quod si igitur Cremasteres quoque (nam sic etiam vocantur) eò aperirentur, quandoquidem caui ipsi sunt; & in

B clitoridem vsque desinunt, hoc incommodi accideret, quod vterus ab externo aere refrigeraretur. Sed & sensus hanc litem dirimit, vt pluribus non sit opus. Contingunt igitur alteram partem, quæ ad ceruicem vteri tendit. Vnde sic infero, Quia (ceu dixi, & diligenter monet Columbus *lib.* 11. *cap.* 16.) caui sunt, euntque ad clitorida vsque; ex cuius confrictione fit; vt sæpe semen exeat: quis mihi spondeat, semen illac po-

C tius iturum, quam hac? Et hoc est artificium illud, quod impuri quidam (vtinam non inter hos sint magni nominis viri) publice prædicant, se posse cogere fœminam, vt semen emittat. Tale quid fortè accidit τῶς κλειτοριζομέναις ad syncopim vsque, de quibus Concil. *Diff.* 37. Tale quid contigisse viduæ, cuius Galenum meminisse *duobus locis* dixi, penè certus sum. Idem accidere grauidis, cre-

D diderim. Atque hinc est voluptas, quæ sentitur, contrectata illa regione, qua alias ramex mulieribus fit, vt profitentur quidam. Quidquid harum rerum sit, ego hinc ita infero. Si quædā foras excernūt semen, absque viri congressu: quomodo quis persuadebit mihi reliquis non contingere idem, etiam in congressu. Si grauidæ excernunt semen extra: quis coget me credere; reliquis aliud quid contin-

E gere? Et hæc erit Herophili sententia, quam Galen: 2. *Sem:* 1: affert (fuit verò etiam Hipponis, vt est apud eundem Gal. *in Hist: phil.*) Semen fœminæ semper excerni foras. Nec sat erit; mendacii arguisse summum Anatomicum; & quem aliis omnibus, etiam futuris; præfert alicubi Falloppius: sed opus erit responsione, quæ eximat mihi scrupulum. Si dixe-

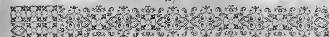
F rit quis, *aliquid* excerni, & *aliquid* retineri: volam mihi ostendi φαινομένῳ aliquo. Sine enim hoc non posse me subitò credere, haud molestè feret, spero. Sed quid pluribus? Vox hæc Naturæ est. Vltra

quam qui sapere volet, illum præstaret mutum esse. Quam enim proclive sit in his talibus immorantem vlterius ire, quam pietas permittit, notum est satis. Hæc, in superioribus etiam tacta, volui heic fusius repetere, vt tandem agnoscant illi, qui aquilas se esse putant, vix talpas esse. Iam a. vno pugno comprehensa illis do. 1. Semen non habent omnes fœminæ. In his enim seruiunt vasa alendis tantum partibus seminalib. 2. Quę habent, non semper emittunt, cum concipiunt. 3. Quæ emittunt, non in vterum, sed foras proiiciunt. Hæc igitur sunt fundamenta quibus ruentibus, totum ædificium ruere necesse est. Ego heic finio, & illis, quibus fastidium pro telo est, pertinacia pro muro, duntaxat hoc commendo,

Commune est ignorantiæ vitium, quæ nescias, nequidquam esse profiteri.

F I N I S.





INDEX:

LITERÆ GRÆCÆ LIBROS: NVMERI CAPITA: LATINÆ MAIORES PARTEM CAPITIS, MINORES COLUMNAS SIGNANT.



cum

FINIS.



CASP. HOFMANNI

DE

FORMARVM ORIGINE

SECVNDVM ARISTOTELEM

SENTENTIA,

Pertinens ad libros de Generatione hominis.

AD DD.

ADRIANVM SPIGELIUM, V. CL.





EXCELLENTISSIMO ET CLARISSIMO VIRO,

D. ADRIANO SPIGELIO, ANATOMIÆ ET CHIRURGIÆ IN ARCHIGYMNASIO

PATAVINO Professori primario, Domino & amico meo veteri, S. D.

CASP. HOFMAN.



Rgone dignus tibi visus sum repudio, mi SPIGELI? & in re tam leui, vt mihi persuadeo! Equidem spe iam deuoraram Obseruationes illas, videbarque mihi videre te stolatum, & more Anatomico cinctutum, stare ad cadauer Struthiocameli, animalis tam insolentis, ordirique longum sermonem de rebus iis, quarum non nisi gustum præbuerat mihi SÜSSENBACHIUS *noster: cum tu me reiicis in annum fortè Platonicum. Hei mihi, quid spes sunt? Reuera, somnia vigilantiũ. Sed facessant ioci. Laudo ego & dilaudo institutũ tuũ, qui cupias nobis seorsim dare, quæcunque sedulitas tua tibi parit quotidiè. Macte isto animo, qui tantum præstat nostrorum hominum vulgarem* περιπέτειαν, *quo longius abest à studio niderulentæ illius crambes, quã toties illi reddunt igni. Scilicet charta, quamuis sæpè sceleratissima, miserè magnam partem peritura erat, nisi sic periret. Mihi aliud studium est, ab hoc tamen non valdè diuersum, si finem spectes. Quia enim Veteres, tam in Philosophia, quam in Medicina plurima nobis reliquerunt, quæ vulgo non intelligimus, non aliam ob causam, quam quia vno duntaxat oculo oblique aspicimus: statui ego quædam horum in lucem protrahere. Ex vtraq; copia, quæ in me perquam exigua est (vt aliqua tamen esset, fateor me à puero elaborasse) sunt illa, quæ hactenus dedi. E Philosophia est, quod heic ostendo. In qua licet sat sciam esse me infra quoque mediocritatem: tamen quia hæc materia ita sub manus venit, volui esse* ἐπιφορὰν *ad libros de Generatione homi-*

 nis.

nis. Atque vt diffiteri non debeo, superesse quasdam difficultates, ad quas non ita prompta sit responsio: ita mecum constitui, non satis causa esse, cur relictis studiis aliis huic vni incumberem. Ita enim censeo, Vera nihilominus esse hæc, ex veris quippe deducta principiis. Vt igitur Zenonem improbant magni viri, quod motum negaret, cum ad obiectiones quasdam respondere non posset: ita improbandus sim ego, si, postquam res constituta est, plus quam decet, occuper in iis, quæ ad solum nudumque eruditiorum contactum dissultura sunt. Huius rei experimentum capere iubeo lectorem, qui liber sit animo. Sed nec illum repudio, qui sectæ sit deditus, si bonum afferat animum. Sat enim scio, inueniet, quæ ῥοπὴν illi dabunt in alteram partem, occasionemq; suggerent detexendi dubia potius, quæ occurrunt, quam principia subuertendi. Præsuppono autem rectè institutum esse, & nosse, in re probabili probabilem sufficere rationem, quando Mathematica certitudo in naturalibus locum non habet: quin hominem se esse iuxta mecum, vt, si non omnino falsa afferantur, iudicium peragatur ex æquo & bono. Sed neque prohibeo, quominus totum negotium sub incudem reuocetur. Fortaßis enim, vt cum Galen. loquar, vera sunt, quæ attuli: fortaßis non ita, vt veriùs quid inueniri poßit. Te autem, Excellentißime Vir, quem eximia eruditio, coniuncta cum incredibili rerum experientia, ad id honoris fastigium euexit, ad quod Germanorum nemo, à tot retro seculis, quibus Gymnasium Patauinum floret, peruenit, nominatim compello, & rogo, Dicas sincere, quid rei esse putes? Si enim spongia dignum iudicaueris, causa non est, cur id non fiat. Benè vale, vir magne, & veterem amorem tuum mihi perenna. 25. Januar. 1620.

CASP.

CASP. HOFMANNI
DE
FORMARVM
ORIGINE
SECVNDVM ARISTOTELEM SENTENTIA.



NAscenti mihi sub manu opella de Generatione hominis, perquam sæpè objiciebat se difficultas illa, Qua ratione, modoque formæ substantiales (si modo propria hæc est locutio) fierent? Noueram equidem, quid vulgo sentiant Philosophi penè omnes: veruntamen, tam non sinebant me id credere illa, quæ tractabã, vt potius ad alia omnia me raperent. Quamuis autẽ negligere poteram totũ negotium, nimis quippe semotum à rebus meis: adeo tamen me vrgebat, tantumq; non propellebat naturale illud sciendi desiderium, vt cogerer πολυπραγμονεῖν. Ad Philosophos ergo cum ventum esset, neq; tamen inuenirẽ, vbi pedẽ figerem: cœpi cogitata mea in chartam conjicere, & cum quibusdam cõmunicare, si (quæ tarditas ingenii mei est) vel tãdem possem reperire portum, vbi sisterem nauiculam meam. Iactatus autem hinc inde, conclusi tandem, Formas nõ educi è potentia materiæ, quod vulgo Aristotel. creditur voluisse: sed in materiam induci, quod ipsum statuisse Philosophum, mox probabo. Ecce tibi autem, dũ puto, mẽ à tempestatibus securum esse, noua insurgit procella, quæ me in pelagus rejicit longè turbulentiꝰ. Sin, ita est, an non necessarium est, aliquid formæ præexistere? Et erat id quidẽ procliue ex Aristotele deducere: sed ram graues subito oriebãtur difficultates, vt multo incertior essem, quã antea. De quibus cum consulerem primi subsellii Philosophos: visi sunt apertè manꝰ dedere. Interim, ꝙ dissimulare nou de-

A beo, imperitis luctatoribus non dissimiles, qui ne scitè quidẽ cadere didicerũt. Si enim ita est, vt dicis: cur dicis hoc, ꝙ è diametro pugnat cũ thesi tua? Sed hæc quidem posteà videbimus: nunc illa videntur resumenda, quæ formarum inductionem suadere mihi visa sunt.

I. ratio pro formarum inductione.

Initio igitur, si rectè jubent Philosophi, ex iis petendã esse cuiusq; rei explicationem, q̃ in eo genere sunt distinctis-
B sima: vtiq; rectè fecerimus, si formarum originem ex iis venati fuerimus, q̃ sexu distincta sunt. Id autẽ quamobrẽ à Natura factum est; Hactenus aliam causam nõ inueni, q̃ eam, q̃ Aristoteles tradidit, Vtà mare quidem esset principium actiuum, à fœmina passiuum. Hinc sunt illæ voces, toties jactatæ, Mas, qua mas, præbet initiũ motus, adeoq; formæ, Fœmi-
C na, qua fœmina, materiam. Si itaq; mas ideo est distinctus à fœmina, vt formã in fœminã inferat: sequet̃, formã ante generationẽ esse distinctũ q̃d à materia, & formam inferri potius in materiam, q̃ ex illa efferri. Vt clariꝰ dicam, Cum homo non generetur, nisi vir semen suum conjungat cum sanguine fœmineo: à semine autem sit forma: profectò forma nõ debet dici præstari à materia. Cum ouum
D non fiat fœcundum, nisi gallina à mare aliquid accipiat: dici etiam non debet, formam gallinę esse in materiã gallinæ. Si ibi non est: qui potest educi: Hoc tangit argumentum illud inuictum de vi efficiente seminis masculi: Si sanguis maternus habet formam, cur visa nõ est vlla mulier cõcepisse absq; viro? Scio, quid de mola dici possit: sed scio etiam, Gal. ipsum negare. Neq; n. viuipara eò progredi possunt, vt μεχρί τινὸς pariant sine mare:

mare: quo ouipara progrediuntur. Quæ A igitur ratio est, cur ex semine humano & sanguine humano in vtero humano fiat homo? ex semine & sanguine in vtero equino, canino, asinino, leonino, equus, canis, asinis, leo? Vter⁹ cuiusq; animalis, dicet Fabius Pacius. Quē ego subsequar, Quæ igitur ratio est, si ouū gallinæ supponatur anati, aut anseri, vt exeat tamē gallina? Imò, si ne aui quidē subjiciatur, sed in sinu Liuię foueatur, in fornace Aegyptia excoquatur? Oportet igitur, mi B Paci, vniuersalis effectus vniuersalē des causā. Illa autē est, secundū Arist., semē masculū. Mas igitur q a sola & vnica causa est, cur ex hāc materiā gignatur hæc forma: non possum etiam credere, Materiam in suo sinu habere formam.

II. Secundo loco cōfirmauit me principiū illud omnib. concessissimū, Omne, q mouet, est actu, At semē masculū mo- C uet. Hinc Aristot. semini toties tribuit actū, vt hominis sit valdè imperiti, vrgere tātum loca illa, quib⁹ δυνάμει ait esse. Nimirum, vt explicui negotium *2. Gen. hom. 3. & seq.* ἐνέργεια illa, aut si mauis, ἐντελέχεια seminis est actus primus, non existentię, vt Scholastici loquuntur, sed essentiæ, q actus cū potētia formali est vn⁹ & idem. Habet igitur semen actum quendā, quo aptum est mouere materiā suā ad formā D illam, à qua fluxit. Habet, inquam, ouū gallinaceum aliquid formæ gallinaceæ: ideò pertinacissimè properat ad gallinā, quamuis gallina nō incubet. Hic actus, hæc forma constituunt decantatissimū illum λόγον σπερματικὸν, sine quo semen est semen, vt oculus pictus est oculus. Hic actus est μόριον τῆς ζωῆς, ὃ εὐθὺς ἐν τῷ σπέρματι ἐνυπάρχει, *2. Gen. 1.* Hic actus est φύσις illa ἀνάλογος τῷ τῶν ἄστρων στοιχείῳ, *2. Gen 3.* Hic E actus est τὸ σπέρμα τῆς ψυχικῆς ἀρχῆς, ibidē. Hic actus est θερμότης ψυχική, *3. Gen. 1.* Hic actus est ἀρχὴ γενέσεως καὶ κινήσεως, *1. Gen. 2. & 21.* Hic actus est ἀρχὴ τοῦ εἴδους, ἧς ἄγει τὰ καταμήνια εἰς τὸ ἴδιον εἶδος αὐτοῦ, *1. Gen. 20. 4. Gen. 1.* Quia igitur semen masculum habet in se formam, quā sanguini mēstruo tribuit: cur de Aristotelis quoque sensu forma nō potius inducitur in materiam, q è materia educitur? Hoc nō dicūt, sed F clamant illa, q dixi, Semen agere sanguinē in ppriam formam: item, q sequuntur, Principium, q in semine est, posse in fœmina mouere, & concoquere vltimū alimentum, quod sanguis est: item illa *2. Gen. 1. & 3.* Semē maris, in vtero receptū, mouere sanguinem eo motu, quo mouetur ipsum. Quod cum ita se habeat, quidni rectè dictum sit ab eodem *1. Part. 1.* τὸ ποιῆσαν πρότερον ὑπάρχειν, οὐ μόνον τῷ λόγῳ, ἀλλὰ καὶ χρόνῳ. Et ne tu dubites, subitò dicit, In semine esse ἀρχὴν, esse τὸ ποιητικὸν τοῦ ἐξ αὐτοῦ. Quę si alieno loco dicta esse causaris, accipe illa ex *4. Gen. 1.* τὴν ἀρχὴν κινοῦσαν ἀεὶ πρότερον εἶναι ἀναγκαῖον, καὶ τῆς γενέσεως ἀρχήν. Quare si id de tempore nō dicit expresse *1. Gen. 21.*, debet subintelligi. ἡ ἐν τῷ σπέρματι δύναμίς ἐστιν ἡ ποιοῦσα. τὸ δὲ συνιστάμενον, καὶ λαμβάνον τὴν ἀρχὴν, τὸ δ' ἐν θήλει περιττώματος λοιπόν. Eodem penè modo loquitur *2. Phys. 1. t. 11.* cum ait, Carnem & os, non esse carnem & os, πρὶν λάβοι τὸ εἶδος, τὸ κατὰ τὸν λόγον. A mare igitur quia est principium hoc; & actu est: quidni tribuamus illi suā? Et materię cur demus, cui⁹ est λαμβάνειν? quæ perpetuo vocatur ὑποκείμενον?

Tertio loco stabiliuit me analogia, q III. q Aristot. tā libenter docet. Quemadmodum (vult dicere) artifex in se habet formā, q inducit operibus suis: ita semen masculū. Ἐκ τῆς ὕλης πολλὰ ποιοῦσιν, inquit *1. Metap. 6. t. 44.* τὸ δ' εἶδος ἅπαξ γεννᾷ μόνον. φαίνεται δὲ ἐκ μιᾶς ὕλης μία τράπεζα. ὁ δὲ τὸ εἶδος ἐπιφέρων, εἷς ὢν, πολλὰς ποιεῖ. ὁμοίως δ' ἔχει τὸ ἄρρεν πρὸς τὸ θῆλυ. τὸ μὲν γὰρ ὑπὸ μιᾶς πληροῦται ὀχείας, τὸ δὲ ἄρρεν πολλὰ πληροῖ. καὶ ταῦτα μιμήματα τῶν ἀρχῶν ἐκείνων ἐστί. *In his (ait) duo illa principia, ars & natura, se inuicem imitantur. Quemadmodum mensarius multas quidē facere potest mensas, sed ex vno asere non nisi vnam: ita mas multas quidem fœminas implere potest, at vnā vno initu implet.* Quibus ego addo, Quemadmodū mensarius infert formam mensæ: ita mas fœtui. Huc faciunt loca illa, quibus probat, Semē masculum nō præbere materiam vllis partibus: sed habere se ad sanguinem menstruum, vt artifex ad opus suum, hac tamen differentia, quam tradit Gal. ipse *2. Fac. nat. 3. ex 1. Gen. 22.*

IV. Quarto loco mouit me cōsensus plerorumq; Theologorum & Philosophorum, qui animas dicunt esse ex traduce, vt loquūtur. Quomodo n. anima huius indiuidui possit cōmunicari illi indiuiduo, nisi aliq d ex anima decerpat? Hinc veteres semen vocabant ἀπόρροιαν ἢ ἀπόσπασμα τῆς ψυχῆς, *particulā animæ paternæ.* Hinc sunt illa, quæ dudum scripsi, de ἀρ-

χῆ

χῇ ψυχικῇ, de εἴδει, *de principio animali*, *de forma*, de aliis, quæ Aristoteles à generante in generatum transferri ait. Omnium autem clarissime id ostendunt verba de Resp. 18. vbi generationem definit *μέθεξιν τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς*, qua de re mox pluta. Licet autem de homine dubitet, mentemq; *θύραθεν ἐπεισιέναι* dicat: ego tamen sum eius sententiæ cum Præceptoribus, hominem non debere esse deterioris conditionis, quam vel equus sit, vel canis, vel alia bruta. Omnibus enim conceditur substantialis generatio: & adimatur illa soli homini? Et cum in paradiso largitetur Deus opt. max brutis id, vt, sine noua creatione, posset multiplicare genus suum: largitio illa nō attingat hominem quoq;? Scio, quid possit obiici, & fateor, me vix parē esse soluendis difficultatib.: scio tamen & hoc, creationi non minores obstare difficultates, apud Theologos quoq; Qua de te alibi.

V. Huic cōtiguum fuit illud, ab omnib. Philosophis hactenus datum Aristoteli, Cōpositū fieri ex Materia & Priuatione. Quod ita intelligunt, Materia & forma nō habēt se ad inuicem contingenter, vt Plato volebat: sed est inter illa nex⁹ quidam essentialis, vt huius materiæ non sit alia forma, quā hęc, huius formæ nō alia materia, quam hæc. Cum autem alia sit conditio rerum factarum, alia fientium, qua de re iterum dicetur infra: quandoquidem materia nō potest prorsus destitui sua forma, sed semper retinet aliquid fotmale, in fientib. rationem formæ habet Priuatio. Hæc.n. facit, vt ex ouo gallinaceo nō nisi gallina fiat. Priuatio hæc, cum non sit (vt omnes fatentur) in pura negatione, seu potentia: sed præsupponat actū quendam, fortassis inchoatum, cui à Natuta hoc inest, vt absque adiumento alio tendat ad suā pfectionē: planum fit, ab actu hoc inchoato esse actū perfectum, adeoq; formas induci in materiam, quia à materia reuera diuersum quid sunt.

VI. Tandem nō leue momentū mihi dabant illi met eductionis patroni, quando neq; obiectionib. satisfaciebāt, neq; rem suā sine præsentia formæ turari poterāt, illudentes interim nobis verbis. Quod ipsum videbim⁹ sub finem particulatim.

VII. Quod si hoc quoq; valet quidquā, habebam pro me summum Philosophū, stipatum magno numero testiū, Bonamicum, 2. Motu 29. quem consulere licet.

Et hæc quidē digna mihi visa sunt, quæ psuaderent, Formas educi: cū subito increpuit quidā, Ergo formæ sunt, anteq̃ fiāt? Nodus vere Gordius, siquidē ita pponas! Quæ causa est (nisi me decipio) cur, quē modo dixi, Bonamic⁹, inductionem quidē formarū pbet, formarū præexsistentiam improbet, vt videre est l. 6. magni operis c. 26. Ego vero docebo, partim ex Bonamico, partim ex Aristotele, necessario cōcędendū esse aliquid in reb. fiētib. præesse formę. Ita loquor, qui scio, edoct⁹ ab Bonamico iuxta & Aristotele, aliud esse loqui de principiis rerū factarū, quę sunt Materia & Forma: aliud de principiis rerū fientiū, quæ sunt Materia & Priuatio. Quāobrem clara voce dico, Nisi in reb. fientibus, præter materiæ propriæ dispositionē & aptitudinē, sit aliquid, quod adstringat materiam ad hāc formam, nunquam fore hanc formam. Quid illud vero est?

Heic si quis dubitare vellet, Sitne id, q̄ præ requiritur, potētia, an actus? ille mihi nescire videbitur, Materiā ab omnibus dici, & esse potentiā. Si igitur, quidquid fit, fit ē potentia & actu: nō (credo) dubitabitur, vel actū esse, vel actu, (iā .n. nō distinguo) quod materię iūgitur ꝑ altero principio. Rursus, non esse id actum queuis, sed hunc, nō, inq̄, formę cuiuscūque absentiā, sed huius: qui actus, vt Pendasi⁹ alicubi loquitur, cōuenit in essētia ꝑpriā, in genere ꝑximo, cū forma futura, tanq̄ iā aliquo modo præsente. Quo autē, dicis? Quaten⁹ efficiēs est idē specie cū forma, 2. Phys. t. 70. In ouo v. g. gallinaceo (vtemur autē hoc exēplo sæpi⁹) quid est, q̄ facit, vt gallina fiat, q̄ uis gallina nō incubet? Possibilitas materiæ, dicūt. Ex alia.n. materia q̄ gallinacea, gallina nō fit. Recte: sed non satis. Cur.n. ex ouo subuentaneo pullus non fit? cur fœmina nō gignit ex se sine copula viri? Ex quib. palā fit, consistere naturā priuationis, non in materia, sed in alia re. In qua autē? In actu illo, qui facit, vt ex materia gallinacea fiat gallinaceū quid, breuiter, in semine galli. Hoc igitur semē est priuatio formę gallinaceę, quo pręsēte, fit gallina, quo absēte, nihil fit: Sed cur fit gallina? Quia priuatio est *εἶδος πως*, *quodāmodo forma*, 2. Phys. 1. t. 15. quia degenerar in formam. Nempe hæc priuatio est nōgallina: ideo fit gallina. Si esset non-

Arist. doctrina de formæ præexistentia.

anser, nõ anas, fieret anser, fieret anas. A Quare priuatio tendit ad suam formã, quamuis causa communis sit alius generis, vt prædixi. Hinc 1. Phys. 7. t. 69. priuatio dicitur contraria τῷ λόγῳ, *formæ, quæ per definitionem essentialem exprimitur.* Sed cur hoc? οὐδὲν ἁπλῶς γίγνεται ἐκ μὴ ὄντος, inquit Philosophus cap. 8 seq. t. 75. ὅμως μέντοι γίγνεται ἐκ μὴ ὄντος κατὰ συμβεβηκός. ἐκ γὰρ τῆς στερήσεως, ὅ ἐστι καθ᾽ αὑτὸ B μὴ ὄν, οὐκ ἐνυπάρχοντος, γίγνεταί τι. *Quod est: Nihil fit ex simpliciter non ente; fieret enim ex nihilo: interim fit vnumquodque ex non ente per accidens. Ex priuatione enim, quæ est non ens (hoc) per se, non tamen vt ex materia, fit aliquid.* Priuatio v. g. formæ gallinaceæ in ouo, est simpliciter nõ ens, h. e. illud, quod natura intendit (quis. n. simpliciter nõ ens diceret, nisi qui simul principiũ vim illi adimere vellet?) fit autẽ C ex illo ens hoc gallina, non tanquam ex materia, à qua differt eo modo, quo potentia & actus. Et iterum c. seq. t. 79. ἡ ὕλη ἐστὶν οὐκ ὄν, κατὰ συμβεβηκός. ἡ δὲ στέρησις, καθ᾽ αὑτήν. Καὶ ἡ ὕλη μὲν ἐγγὺς καὶ οὐσία πως· ἡ δὲ στέρησις οὐδαμῶς, *Materia est non ens per accidens: priuatio per se. Materia. n. quodammodo est substantia, priuatio nullatenus.* Materia v. g. gallinę est non gallina p accidens: priuatio gallinę est non ens p se. Materia. n. oui quodamodo est substãtia, quia manet, & fit D pars essẽtialis gallinæ: priuatio (respectu gallinæ factæ) nullo modo dici potest substãtia, quia accepta noua οὐσίᾳ quasi perit, succeditque ei forma, quæ vere est substãtia. Et hoc sensu iã antea dixit, priuationem esse quodamodo formã. Cæterũ, perit priuatio fientiũ, quatenus in factis nõ constituit partem essentialem. Duæ. n. tantũ sunt, materia & forma. At E quatenus in factis constituit calidũ natiuũ, vt alibi docui: tam non perit, vt non solũ fit fundamentum vnicum vitæ, sed & pmat ex se priuationem ad alterũ indiuiduum. Et hoc est, q Aristoteles dicit de Resp, 18. vt nuper indicaui. γένεσίς ἐστιν ἡ πρώτη μέθεξις σὺν τῷ θερμῷ τῆς θρεπτικῆς ψυχῆς. *Generatio est prima cõmunicatio animæ nutritiuæ vna cũ calido natiuo.* Et hinc in seq. sumetur ratio, quomodo cõcedi possit, ali- F quid formæ decedere, & manere tamen formã indiuidui integrã. Hinc intelligitur lis illa, Quo ptineat priuatio? ad terminum à quo, an ad quem? Si cõsideres ipsã mutationem seu generationem successiuam, quia à priuatione, tanquam à meta seu carceribus initium habet: pertinet ad terminum à quo. Sin generationem iam factam & completam: ad terminum ad quem. Nempe enim semen dicitur dupliciter, 1. Part. 1., & illius, cuius est, Socratis patris, & illius, quod fit, Sophronisci filii: quare alio respectu huc, alio illuc referri potest. Nisi fallor, potiori ratione ad terminum ad quem refertur. Cum enim, vt ibidem docetur, semen, quod facit, sit φύσει ταὐτὸν, *natura idem*, cum eo, quod fit: manifestum est, quod dico.

Ausim asserere, Bonamicum ὑπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀληθείας ἀναγκαζόμενον, vt Arist. loquitur 1. Metaph. 3. t. 29. & ex eo Gal. 5. Sent. Hipp. 4. idemmet docuisse. Causæ, vult dicere 3. Motu 38. cõsiderantur, aut simpliciter, aut in indiuiduo. Cum simpliciter, forma præcedit potentiam. Formæ enim appetitu ducta materia cõtendit p priuationem in formam. Materia hoc agit, vt p accessum formæ consumatione assequatur. Vltima forma est, quæ finis erat, antequã res esset: sed est postea terminus omnis transmutationis. Ea enim præsente cessat motus. Vbi adest cũ materia, simul dat esse indiuiduo, simul est causa functionum, non illarum tantum, quæ ad indiuiduum pertinent, sed & illarum, quæ ad speciem. Quare in indiuiduo contra se habet, potentia præcedit formã. Cum. n. indiuiduum iam omnib. suis numeris est absolutum; nõ possit autem perennare eo modo, quo vult: cupit de se pducere aliud indiuiduũ. Hoc fit, comunicando materiæ suã bonitatem, h. e. suã formã, vt altera simili forma, in illa materia pducta, expleat desiderium suũ. Ita fit, vt forma in altero sit eius finis, à quo mouetur primo, eo scilicet modo, qui fini ipsi est pprius. Eo ipso quia facit sibi simile, degenerat forma in efficiens. Hæc ille ad sensum: in quib. longe aliter illum accipere potẽtiã, q̃ alias in hoc discursu accipimus, apertum est. Potentiã. n. vocat, cum cõpositum potest hoc vel hoc. Quãdo igitur potest generare indiuiduũ (docet) fertur in materiã, cui cõmunicat seipsã, vt expleat desideriũ illud, omnib. reb. infixum & natiuum, quo tendunt ad pfectionẽ suã, vt alibi loquitur. Vt in exẽplo psistamus. Gallus, dum vult sibi similẽ gallũ, pperat ad gallinã, eiq; dat aliquid de forma sua. Hoc in gallina conceptum, dicitur in ouo priuatio, vsque

Bonamicus de eadem doctrina.

vsque dum gallus vel gallina prodeat. Si A hoc non est docere, formas esse, antequã sint, adeoq; formas esse partibiles, vt cum aduersariis loquar: nescio equidem, quẽ alium sensum verba faciant? Sed pergamus. Lib. 4. eiusdem operis c. 27. hæc tradit. Duplex est genus appetitus naturalis. Alterum actuosum, quod est in efficiente ad communicandam illam formam, quã habet, non minus, quam in ꝓdigo ad ero- B gandas pecunias. Alterum passiuũ, quod est in materia. Cui ego occurro sic. Tam mas, quam fœmina cupit propagare speciem suam. Et confert ad eam rem, mas quidem formam, fœmina autem materiam. Gallina v. g. confert ouum, quod subventaneum solemus dicere, si absque galli semine exeat: Gallus confert album illud, abs quo nihil ex ouo fit. Sed & fit inde non alia auis, quam gallus vel gallina, C q̃uis alia auis incubet. Qui hoc docet, quomodo non docet, formas præesse? Qui fit autem, inquis, quod modo efficientem, modo formam dicit? Quia (ait l. 2. c. 29.) efficiens cum forma est idem numero, sed differt specie. Degenerat (inquit alibi) forma aliquando in finem, aliquando in efficientem. Forma est & dicitur, cum præsto est suę materiæ, suo indiuiduo. E quo cum promit aliquid, q̃ ad a- D liud indiuiduum cudendum aptum sit, efficiens dicitur, quia materiam ducit ad formam. Cum fertur ad ꝓpagandam speciem, finis dicitur. Nam vt formæ, communicantis seipsam, officium est, ordinandi & explicandi: ita finis quoq;. Intelligitur ex his, Quomodo, quod ex Arist. dixi efficiens sit idem specie cum forma: & tamen secundum Bonamicum differant specie? Reuera & in essentia est v- E num quid, eiusdemque speciei, quia efficiens v. g. hominis est etiam forma hominis, at in ratione causalitatis videntur differre specie, quia causę ipsę differunt specie. Tu dicis, Quomodo fit communicatio illa? Per essentiamne, an per cõtactum seu materialiter? Hos enim duos modos nunc tantum considero. Bonamicus applicat se posteriori. Ipsa enim forma, inquit, non diuiditur, sed habet rationem F totius: dicitur autem diuidi secundum materiam seu gradus, quia seruatur eadẽ species. Vide l. 2. c. 14. 27. & 40. Hanc materialem diuisionem, ipsomet interprete, intelligere oportet de successiua partium generatione, quæ est generatio, improprie dicta. Cum enim proprie dicta sit, quę fit in momento illo, in quo Natura imponit operi vltimam manum, seu, vt Philosophice loquar, cum est in termino ad quem: improprie est illa, quæ incipit ab ea hora, in qua semen in vterum coniectum est, & durat vsque ad tempus dictum, complectitur (inquam) totum illud spatium, quo natura est in opere. Atque hoc est, quod Arist. docuit 2. Gen. 3. Animal primum viuere vitam plantæ, deinde animalis, tandem hominis. Ergone forma hominis est triplex, vt Gal. vult? Non est. Ab initio statim adest tota anima, sed format sibi primo aggressu ea tantum instrumenta, quibus alimentum trahit, conficitque, q̃ officium est plãtarum. His succedunt sensus instrumenta. Tandem rationis. Quare dici potest, formam humanam esse quidem diuiduam: sed secundum materiam seu subiectum, in quo operatur. Tam enim operosa moles simul & semel fieri non potest. Sed & Natura non facit saltum: quin potius in indiuiduis perfectioribus statuat eum instrumentorum ordinem, qui in vniuerso est. Quamobrem dici quoq; potest, formam accedere per gradus, sed eo sensu, quo dixi. Hoc modo (inquam) Bonamicus se absoluit: ego vero cupiam intelligere, Quomodo hæc quadrent ad superiora? Non enim quærebatur de productione indiuidui, quomodo formæ partium sibi inuicem succedant, vsque dum forma sit perfecta: sed de propagatione indiuidui, quomodo ab indiuiduo seratur indiuiduum. Hoc autem cum dixerit fieri per communicationem essentię: cur iam aliorsũ it? Sed & non intelligo, quomodo agens naturale dici possit communicasse alteri suam formam, si id non fiat per essentiam? Vt in exemplo maneam. Cupio scire, quid sit illud, quod in ouo gallinaceo orditur motus naturales (sic alicubi loquitur Gal.) ad gallinam, licet gallina non incubet? Exspecto enim, vt dicas mihi, quomodo supra, aliquid essentiale galli. Tu vero dicis, formam gallinæ quodammodo esse diuiduam, ratione instrumentorum, quibus forma illa operatura est. Dic mihi, inquam ego, Quid instituit & ꝑficit ordinẽ illũ partiũ, adeoq; formã gallinæ cõplet? Profecto, ô bone amice, si priora bene se habent, non potes

potes

potes aliter dicere, quam gallum cōmunicaſſe gallinæ aliquid formæ ſuæ, & cōmunicaſſe p̄ eſſentiā. Niſi.n.fit, q̄ materiā gallinaceam adſtringat ad gallinā, gallina nō erit, ſi anas incubet, vt non ſemel dixi.

Bonami ci reſpóſionum examen. Et hæc quidē fluctuatio eſt Bonamici, manifeſtior futura, ſi hæc quoq; in cōſideratione vocauerimus. I. Legimus, inquit, multos veniſſe in eiuſmodi ſententiā, aut pperuo, aut p ratione nouę formæ, aliquid ipſius reſidere in materia, verētes, ne forte acceſſio formæ nō ſit genetatio, ſed creatio. Argumentum tale eſt, Si nihil formæ præeſt, non generabitur, ſed creabitur, Sed hoc abſurdū eſt, Ergo oportet aliquid formæ præfuiſſe. Hoc apud me plane demonſtrat. Eſt enim id, q̄ toties iā vrſi, Cur ex ouo ſubuentaneo nihil fit? Cur, niſi gallus inierit gallinā, gallina nō fit? Cur gallina fit, etiamſi alia auis incubet? Dico enim, requiritur aliquid formæ gallinaceæ. O, dicunt alii, non requiritur forma, ſed efficiēs. Dicite mihi, ô vos, loquiminine de efficiente p̄ximo, an remoto? De remoto nō puto vos audete, ne ſubito confundamini. Proximum autem illud, q̄ eſt? Proculdubio dicetis, ſemē galli. Nam à gallo in gallinam trāſlatum, nō niſi gallinā facit. Eſt igitur efficiens, quatenus facit, ſimpliciter: at quatenus gallinā facit, eſt forma. Et hoc eſt, quod pridē dictum eſt, Efficiens & formam eſſe numero idem, differre ſpecie. Quādo igitur efficiens, q̄ vos dicitis, non aliter differt à forma, q̄ ego vrgeo, quā homo ab homine, equus ab equo 1. Top. 6: iam lis noſtra deuenit ad quæſtionem, Quid nominis? Sed quid Bonamicus reſpondet? Formæ ſupponi materiam, in qua ſit, tanquam in potentia patibili: eamque efficientis actu conſiſtere. Aut non intelligo, aut repugnantia loquitur. Si enim materia ſimul eſt in potentia, & ſimul in actu, materia & potentia eſt & actu. Quod ſi p τὸ Eam intelligit, non materiam, ſed formam: ſeipſū cædit. Iam.n. ex ipſomet audiuimus, Formam & efficientem eſſe idem numero. Si itaque propterea creatio non eſt, quia efficiens materiam ducit in actum; efficiens autem & forma non differunt: concludere licet ex ipſomet Bonamico

II. contra Bonamicum. II. Niſi generatio fiat à principio interno, non poterit dici naturalis, Hoc principium, aut forma eſt, aut materia. Non materia, quia paſſio tātum ei competit, Ergo forma. Hoc iterum apud me plane demonſtrat, ſiquidē per formam intelligunt priuationem formæ. Hæc. n. niſi poſitiuum quid eſt, qua fronte habetur inter principia naturalia? Quid igitur Bonamicus? Niſi fallor, duplicem molitur reſponſionem. 1. Ait, nullam argumēti neceſſitatem eſſe, quod ad cōſtitutionem motus naturalis ſufficiat, ſi principium tantum paſſiuū ſit naturale. Miror, ſi ex animo loquitur! Sed poſſit dici: quid fit de re ipſa, per motum genita? Niſi. n. forma eius ſit æque naturalis, naturalis ipſa non erit. 2. Ait, nullam neceſſitatem eſſe, quādoquidem Ariſt. ſemper docuerit, nihil poſſe generare ſeipſum, ne idem ſimul actu ſit & potentia. Si recte iudico, tangit principium illud, Vnum, qua vnum, non poteſt ſimul agere & pati, qua de aliquam multa dixi 3. Gen. hom. 3. fere C ex hoc noſtro l. 8. Motu c. 4. & 42. Id vero quomodo facit huc? Illi (ſi mentem, nō verba ſequaris) aiebant, Nihil fit, niſi ex ſubiecto & priuatione conſiſtat, quæ priuatio eſt præſens forma illius, quod alio tendit, v.g. oui, cum vult fieri gallina. Tu dicis, Vnum, qua vnum, non agit in ſe, niſi ſuperueniat illi extrinſecum. Ergone, dicam ego, ſemen galli ſuperueniens materiæ gallinaceæ, eſt extrinſecum quid? à D natura eius alienum? Hoc enim vult heic loci τὸ Extrinſecum. Sed dic age prius, Extrinſecum illud, eſtne remotum, an proximum? De remoto facile tibi dabo, eſſe extrinſecum: at de eo heic non agitur. De proximo non dabo: ſed volam ſcire, Ouum eſtne vnum reuera? συμφυές τι? Nō puto, niſi negare voles, quod ruſticæ dicunt, & in quod ſolicite inquirunt. Omnino conſtat ex duobus, adeoque eſt E συναπτόν τι, ceu docui loco citato, vt poſſit in ſe agere, ſi efficiens extrinſecum illi ſuperuenerit. Ergo priuatio ſeu ſemen galli eſt principium illud internum, quod neceſſario præcedit. Quid illud vero eſt, quod ait Bonamicus, Patibilis principii propenſionem non eſſe ſine certa forma, eaque contraria, in qua ſit priuatio formæ futuræ? Quid, quod ait, ſe libentiſſime concedere, hoc F futurę formę in materia pręcedere? Hoc .n. planiſſime ad ſenſū meū eſt, ſi hoc ſolū demas, q̄ priuationē facit partē materiæ. Priuatio.n., vt dixi, actus eſt, materia priuatio. Quod niſi eſſet, nihil fieret. III. Ariſt. hæc ſententia eſt 7. Metaph. 9. t. 31. III. cum ait, τὸ σπέρμα δυνάμει ἔχειν εἶδος, καὶ ἀφ'

ἀφ' ὃ τὸ σπέρμα εἶναι πως ὁμώνυμον, *Semen potentia habere in se formam, quæ quodammodo idem habeat nomē cum illa, à qua decisa fuerat.* τὸ μὲν γὰρ σπέρμα λέγειν, καὶ ἀφ' ὃ τὸ σπέρμα, οὐδὲν διαφέρει, *Nihil refert, semen dicas, an id, à quo semen*, 2. Gen. 1. Quia, vt parer actu concurrit, ira semen. Nimirum, vt alibi docui, Potentia illa, de qua in Metaph. loquitur, formalis est, & non differt ab actu primo, de quo in de Gen. Et possent nō pauci loci alii addi, nisi superuacuum esset in re tam clara diu versari. Quid igitur Bonamicus ad locum illū in Metaph.? Forma ibi nullo pacto intelligitur essentia, aut essentiæ pars, sed vis ab efficiente impressa, quâ mouetur, ac si præsens esset efficiens ipsum. At tibi quidem, ô Bonamice, cum hoc efficiens dixeris esse idem numero cum forma; forma autem sit essentiæ pars: licet conclusionem facere, quam voles.

Bonami obiectionum examen. Restat, vt videamus, Quomodo Bonamicus stabiliat sententiam suam. Mihi ea quoq; res suspecta est, quod rem tantùm ad absurda ducit! Si admiserimus, vult dicere, formā præesse, duo maxima sequētur absurda, quorum alterum erit, Plura erunt principia rerum naturalium, quam tria, à Peripateticis approbata: alterum, Forma erit partibilis. Primum

I. incurrit in distinctionem, ab ipso Bonamico traditam, alia esse principia rei fientis, alia factæ. Forma enim, quæ in re fiente dicitur esse, nam tam est forma, quam priuatio: erit autem forma in re facta. In ouo v. g. priuatio ad gallinam est forma futuræ gallinæ. Hâc de re operæ precium fuerit audire ipsum, l. 2. c. 27. ita differentem. Illud, quod dicitur fiens (est enim illud, quod constat ex subiecto & priuatione) aut est compositum per accidens, si præsentem formam respicias, aut si, vt est compositum per se, huiusmodi solum est secundum rationem, non autem secundum rem, nihil in materia ponente priuatione, ex qua constar, prærer alicuius formę notam, hoc est, habitudinem ad formam absentem. Vt in trito exemplo persistamus. Ouum, quia est fiens aliquid, non est compositum verè, seu secundum rem, quia non constar ex materia & forma. Ouum igitur est compositum per accidens, si præsentem formam (nota) respicias. Quando igitur per Bonamicum quoque priuatio in ouo est forma, sed per accidens, quia forma fieri potest; priuatio autē præest: vbi jam est absurdum tuum? Nec quidquam obest, quod postea dicit, esse notam formæ, esse habitudinem ad formam absentem: nisi enim sit aliquid actu formale, forma gallinæ nunquam erit. Nihil enim mouet, quod non sit actu, 9. Metaph. 8. t. 13. 1. Gen. 22. 2. Gen. 1. Alterum est formidabile illud, quod apud plerosq; tantū potest, quantum Achilles ad Trojam. Si enim (dicunt) cōmunicatio est essētialis, quomodo possumus effugere, ne dicam, Formas esse partibiles? Hoc verò iterū maxima sequentur absurda, 1. Vltimā materiā nō esse eandē cum vltima forma, h. e. esse aliquam formæ partem extra suam materiam, seu, aliquam maretiæ partem esse informē. Illa enim formæ pars, quæ abscessit, deseruit materiam suam. 2. Formas in vno & eodem indiuiduo recipere magis & minus. Ante enim seminis emissionem magis erat forma: post emissionem est minus, quia decessit illi aliquid. 3. Formas esse in perpetuo fluxu, opusque habere perpetua surrogatione, ne randem materia deseratur prorsus à forma. Hæc & alia coegerunt Bonamicum, vt communicationem raurum materialem concederet, ceu vidimus supra, & videre est amplius apud ipsum l. 2. c. 40.

II.

Ego vero, non tam propriam o.is confessionem vrgeo, quam rem ipsam, Vnde haber ouum, v. g. gallinaceum, vt non nisi in gallinam tendat? A forma gallinacea, dico ego. Illi vero: Non à forma, sed à materia. Quibus ego rursum, Ergo materia simul est & actus & potentia. Atque hoc fortassis est maius absurdum, quam formas esse partibiles, si rectè intelligas. Intellectus autem est, ne tu putes, aliquid abradi à forma galli, cum semen profundit, sed à calido ipsius natiuo, quod proxima est sedes formæ, vt iam supra ostendi ex Aristotele. Hanc rem, quia magni momenti est, ita porro deduco. Natura, æternitatis studiosa, cum per materiæ malitiam perpetuare ipsum indiuiduum non posset, voluit per cōtinuationem indiuiduorū facere. Excogitauit igitur varios perēnationis modos, inter quos communior, pfectiorq; est, qui fit per semē. Hoc semē, vt ostendi in vestibulo lib. de Gen. hō., in plantis quidem coniunctum habet vtrūque

que principium, actiuum, dico, & passiuū, adeoq; est ab vno & solo indiuiduo: in animalib. autem, sexu distinctis, disiuncta sunt, & alterū quidem, (actiuum) est à mare, alterū autē (passiuum) à fęmina. Quare postquā cōiuncta fuerint, v. g. in ouo gallinaceo, dici poterit, & dicit Theop. 1. Caus. 7. semina plantarū similia esse ouo. Rursꝰ, quia ouum reuera est πρῶτον μῖγμα ἐκ τοῦ ἄῤῥενος καὶ θήλεος; huic autē ꝓportione respōdet, ꝙ κύημα solet vocare Aristoteles: iam licet hęc tria inter se cōponere, semē plantarum, ouum ouiparorū, κύημα viuiparorum. De his vniuersum quæro, Quid sint, & quomodo considerentur? Si Bonamicū consulas, negabit is, dici posse composita ꝑ se, quod non constēt ex materia & forma: dicet autē composita dici per accidens quod constent ex materia & priuatione. Mihi dicendum videtur, esse mediū quid inter simplicia & cōposita corpora. Cum simplicib. n. conueniunt in eo, ꝙ non sint organica: cum cōpositis, quod proximam potentiam habeant ad corpus organicum. At quia viuunt, cōpositis viciniora sunt. Quæ causa videtur esse, cur Gal. l. de Marasmo c. 2. triplicem viuentium ordinem cōstituat, Plantarum, animalium, & vtrorumq; semina. Cur. n. seorsim ponit semina? Quia viuunt: sed suo quodā modo, actu ꝑtimo, seu potentia formali, vt iā toties dixi. Sed cur Natura medium hoc instituit? Quia non facit saltum, sed semꝑ ab imperfecto tendit ad perfectū. Fortassis alia nō pauca obstabant illi, de quib. hoc loco dicendū non est. Sed quando hoc facit? Profecto, non omni plantæ, animalisue ætate, sed rum tantum, cum in ἀκμῇ est. Quo ergo nomine appellabitur, Pars, an opus seu effectus plantæ, animalisue? Non nescio, partem dici posse ex Arist. 2. Gen. 1. vt supra innui: sed non nisi imꝓprie, quatenus est eiusdem naturæ cum eo, à quo venit. At ꝓprie partem dici, non credo fore qui dicturus sit. Sequetur. n., plantas eo tēpore, quo fructus non ferunt, destitui parte quadam, adeoque formas illarum esse mutilas. Sequetur etiam, illas, quæ semina non ferunt, destitui parte quadam, cū potius in illis sit tantum, quod fœminæ respondet, vt erudite Scaliger Com. in 1. de Plātis. Ita in animalib. multa sunt sterilia, quæ carere parte quadā nemo dicit, imꝑfecta esse omnes cōcedūt. Sunt igitur semina plātarū, oua ouiparorum, κύημα

A viuiparorum opus quoddam, quod indicat summam illorum ꝑfectionem, q̄ est, generare sibi simile. Quando igitur mas eò perfectionis venit, vt semen habeat γόνιμον; fœmina, vt sanguinem, cōstitutioni fœtus aptum: visne dicere, accreuisse illis partem quandam? visne arguere, decedere aliquid formę illorum, cum ꝑfectionis suæ specimen edunt? visne contende-

B re, materiam vltimam jam nō esse eandē cum forma? materię vltimę partē quandam consistere sine forma? formam recipere magis & minus? formam esse in perpetuo fluxu? Profecto, nisi me omnia decipiunt, nata sunt hæc absurda iis, qui rē non satis diligenter pensitarunt. Quod si mea qualicunq; diligentia nihil assecutus sum, satis mihi sit, sudasse, vt in re plerisq; obscura verisimile quid afferrē, nec alio-

C rum more vacuis manibus cederem difficultatibus. Nam, ne etres, nihil ego determino, sed, quod ajebat ille, γνώμην εἰς βουλὴν εἰσφέρω. Interim, dum aliquid certius determinetur ab eruditorum concilio, si in hac opinione stem, propter illa, q̄ superius jacta sunt fundamenta, p̄cipuè, propter autoritatem sacræ paginæ, quam solam ferè in hac disputatione vrget Erastus l. de Occult. prop. c. 15. & qui eum se-

D quitur in θ. de formatum origine Petræus: non ægre id ferent boni spero. Vtenim dum in his, quæ ex veris fundamentis vere deducta sunt, libenter permaneo, nec molestus sum cuiquam consulendo, quæ persuadere non possim: ita sperem mecum actum iri. Sed accidat etiam sequius, vt accidit fere semper hoc seculo, & accidit etiam prioribus: non ob id digitū porrexerim, quæ Chrysippi

E parœmia fuit. Quemadmodum (pergo) quod ex Arato ait D. Paulus, τοῦτο γένος ἐσμέν, *sumus aliquid Dei*, sed ita, vt ex Deo nihil sit sumtum, in quem modum Scaliger l. c. loquitur: ita forma illa, ouo gallinaceo communicata, est aliquid formæ gallinaceæ. Nō est tamen ita, vt gallꝰ iam sit minus gallus, aut etiam ꝓrsus non sit gallus: sed est ἐπιγεννηματικόν τι, *aliquid posterum seu consequens*, *vt cum Cic. 3. de Fin.*

F *loquar*. Hoc declarat Rumbaumius Exerc. 30. de Gen. fætus. Quēadmodū (vult dicere) homo viuit beneficio spiritus, quē Deus insufflauit in faciē τοῦ πρωτοπλάστου, à quo tota Eua fuit desumta, constans (inquam) ex anima & corpore, vt non opus habeter noua insufflatione: ita homo

totus

totus generat totum hominem, desumtâ animæ particulâ, tanquam igne ab igne, & lumine à lumine. Quò pulcrè facit simile, quo idem vtitur Ex. 18. si modò per semen fœmineum intelligas sanguinem menstruum, Masculum semen esse simile scintillæ, fœmineum fomiti; quod ignem suscipit. Nam & Bonamicum in li. de Gen. hom. audiuimus comparare τὸν συνδυασμὸν cum actione illâ, quâ ignis excitatur. In hoc quæ præstant animalia? Consensus omnium est; tantò libidinosiora esse animalia; quò melius est Calidum natiuum. Quare non sine causa suprà dixi, Semen esse particulam Calidi natiui. Vt enim plantæ feraciores citò emoriunrur, Theoph. 1. Caus. 1. & 15: ita animalia lasciuiora breuioris esse vitæ, quotidiana docet experientia. Quare vt pyrastro insita pyrus facit, vt pyra iam non sint austera & ingrata, sed mitia, & ea quidem eius generis, cuius insita pyrus erat, idque ob calidum proprium: ita semen masculum, additum semini fœmineo, facit, vt fœtus sit talis Nempè enim, materia ex se & suâ naturâ est ἀόριστος, *incircumscripta*: ideo opus habet formâ, quæ alliget illam huic rei. Cur enim cum gallina initur à columbo (vidit hoc Aldrouandus) non fit gallina? Cur canis fœmina inita à vulpe, non dat vulpem? Non adest id, quod determinat. Id verò forma est, aut certè formale quid, vt Pēdasius mauult loqui. Hæc cum doceo; videbor quibusdam noua dicere, cum ea sint pervetera. Vt enim non dicam de tergemino Aristotele, cuius mens ex superioribus satis clara est; huc eunt Alcmæonis Crotoniatæ illa apud Aristotelem, Mensium in fœminis apparitionem esse florem, sanguinem ipsum fructum. Iam enim natura quasi digito ostendit, quòd apta sit ferendis frugibus. Hoc ad mares quoque transferri posse, nescio an quis negaturus sit. Et ducunt nos eò illi, qui, vt supra ex lib. de Gen. hom. notaui, semen masculum vocant ἀπόσπασμα ἢ ἀποσπαγμα τῆς ψυχῆς: Dici a. ab Hipp. quoq; Calidum natiuum ψυχὴν, tam facile est probatu, quam facile vulpes pyrum cōest, vt cum Comico loquar. Hoc ex recentioribus docuit illustris Scaliger, Exerc. 6. s. 11. Canis enim (.quo exemplo ibi vtitur.) multas producit animas caninas, non quod plenus sit animarum, sed

A quod habeat vnam, quæ sufficit plurium generarioni. Anima quippe, forma ἔνυλος, proximè in Calido natiuo stabulans, cur ad materiæ suæ diuisionem non quodammodo diuidatur? Neq; enim (.quod Pendasius modò laudatus vrget.) formæ ἔνυλοι sunt actus prorsus puri, defæcatiq;, quales ἄϋλοι: sed redolēt multam fæcem, cui, tanquam domus fundamento, insident. Ideò Ægyptii materiam vocabant

B ὑποδέκτην. Cum materiâ igitur aliquid formæ abire, eòque vti naturam ad æternitatem speciei: estne res tā aliena à sensu communi? fortassis, à penetralib. quoque Philosophiæ? Certè, Scholastici quoque DD. admittunt, cùm formas à materiâ pendere dicunt, non in esse tantùm & operari, sed & in fieri. Si in fieri pendent à materia: vtique aliquid illarū de indiuiduo in indiuiduū transferetur,

C quod sit principium generationis successiuę. Quid n. est, quod fingit cor gallinaceum? hepar? cerebrum? alias partes consequenter, vsque ad illud νῦν, in quo forma gallinæ est integra? Nihil profectò aliud, quam particula formæ gallinaceę. Ea res fit mihi verisimilior ex dogmate D. Thomæ, aliorumq;, quod est, Formā in indiuiduis esse communicabilem. Dū

D enim loco materiæ dissipatæ reponit aliam, eamq; induit suâ perfectione, communicat certè seipsam. In auctione res est manifestior. Dum n. plus alimenti capit, quàm opus erat pro conseruatione, cōmunicat certè alimento seipsam. Quę causa est, cur & nutritionem & auctionē quidam appellent generationem particularem. Quid igitur obstat, quominus forma v. g. humana communicari possit materiæ humanæ? ex mare, inquam, in

E fœminam influere? Quidquid sit in re ipsâ, hæc est sententia mea, quam explicui occasione responsionum & obiectionum Bonamici. Vnde clarum fit, non tātùm nihil profecisse illum contra veritatem; sed & victum ab eâ, vt prædixi, inuitum dedisse illi testimonium. Quòd ipsum cum facilimū sit demonstratu de omnibus, vt puto, qui eductionem quidem formarum docent; diuisionem à.

F earundem superciliosè negant; & verò putidum sit omnes refutare: sumam mihi eius sententiæ patronos principes tātū, ostendamq; quā verè sit dictū à veterib., ἡ ἀλήθεια πανδαμάτωρ: Vt initium faciā à

N Conim-

Conimbricensium rationes.

Conimbricensibus, qui hodiè magnæ sunt autoritatis apud plerosq;, videntur illi mihi rē tanti momenti valdè frigidè egisse. Locus est Com. in 1. Phys. 9. qu. 12. Nā ne dicā, eos multa miscere non Physica, distinctiones comminiscuntur tantū non ineptas, conditiones pōnūt alieno loco, difficultates maximas ne extremoquidē digitulo attingunt, breuiter, rē implicant, non explicant. Nam quomodo eductioni formarum conueniunt voces illæ, *Induci? Inferri? Inuehi?* Quomodo verò illa, *Rectè & propriè materia censerè educi illas formas, quarum priuatio cum dispositionib. in materia præfuerit?* Qua n. fronte materiam cum priuatione miscent? cum priuatio sit actu, materia potentiā? Quâ distinctione habitâ, dicam, In materiam benè dispositam induci à priuatione formam illam, cuius priuatio erat. Si in exēplo vis, Semen galli inducere in materiā gallinaceam formam gallinæ. Hæc verò an non vis est veritatis, quam Adrasteas legem à Gal. vocari dixi in Com. de Vs. part.? An ab hâc victi iidē Com. in 1. Gen. & Cor. q. 13. docent, In homine quoq; (quem aliàs excipiunt) dari actionē generātis, qua forma in materiā inducitur, & q̄ forma inducta re idem sit cū animâ?

Petri Fonsecæ.

Fonseca, Com. in 5. Metaph. 2. q. 4. non multò felicior est. V t n. de aliis non dicam, Cum formas de potentiâ materiæ educi, asserit idem esse, ac si dicam, Eas fieri dependēter à materiā, seu subiecto; cum posteà explicat, Formas educi, nihil aliud esse, quam factum esse, vt ea forma, quæ prius non erat actu in materiâ, sed potentiâ tantùm, iam sit actu in illâ: quâ in re differt à nobis, nisi sono verborum? Hoc n. dicimus, Tum formas esse completas, cum id formæ, quod prius erat in potentiâ formali, iam actu est. Nimirum, nisi concedat, Esse essentiæ seu aptitudinale, esse potentiam formalem: nunquā illud mutabitur in esse existentiæ, seu actuale. Ex nihilo n. nihil fit. Si restitare volet, & dicere, Formas in materiâ præesse in potentiâ tantū passibili, vt loquuntur: dicam iterum; Vnde ergò actus ille, si nihil actûs præcessit? Nam, vt modò dixi, Ex nihilo nihil fit. Quid obstat verò, quò minus ex superiorib. hoc repetatur? Vt forma certa educatur (iam n. ita loqui me nihil prohibet.) è certâ materiâ, opus est certo & limitato efficiente. Remotum n. & non limitatum nihil huc facere, ostendit (vt toties dixi) quod idem calor eiusdem animalis, aut etiam quiuis alius moderatus, eodem actu, simul & semel ex ouo gallinaceo extrundit gallinā, ex anserino anserē, ex serpētino serpētē. Hoc efficiens proximū nisi actu sit, nihil faciet. Nihil n. mouet, nisi sit actu, quod principium est indubitatum. Actu igitur quia est, quomodo non realiter à materia differt? Ex quo conuincitur, præter materiæ dispositionem passiuam, requiri priuationem, quæ alliget dispositiones illas certæ formæ, vt cum Conimbricensib. loquar. Et hanc priuationem Fonseca heic vocat *Potentiam*. Quam nisi patietur adstringi ad actiuam, quæq; differat reapsè à passiua materiæ, nihil ille extundet. Quod n. iam suprà quoq; dixi, comprobatq; res ipsa, Ex ouo subuentaneo, quamuis sit materia disposita ad gallinā, nihil fit. Ex sanguine humano, quamuis sit materia disposita ad hominē, nihil fit, ne mola quidem, vt ex Gal. ostēdi alibi. Differre hanc Fonsecæ potentiā à potētia materię, pbo ex eo: Concedit, formas ἐνύλους etiam in fieri pendere à materia: ergò antequam forma perfecta esset, aliquid formæ præerat. Quod validè stringit illos, qui dicunt, formæ vbi vbi sunt, perfectæ sunt. Nego enim id ita esse in fientibus. In his autē esse aliquid formæ, satis (ni fallor) probaui. At hoc modo forma erit alibi, q̄ in materia sua? Iam suprà id explicui; & nunc dico, In sexu distinctis, ante cōstitutionem oui, seu κυήματος, forma est alibi, quam in materia sua, si illam ad nouum indiuiduū referas. Alioquin forma galli semper est in gallo, non in alio animali: at verò, cum vult cudere alium gallicululum, profert eius aliquid, & dat materiæ gallinaceæ, vt duobus his iunctis fiat gallina. Ergò ad minimū, antequam ouum fiat fœcūdum, forma est per se sola, & extra materiam suam? Est: sed eo sensu, quo dixi, Reuera autē nunquam est sola. Quia in gallo est, ante συνδυασμὸν: in gallina post συνδυασμὸν. Quod si contingat aberrare à ianua, disperit, & fit illud, quod in Ponticum iocatur Martialis. Sed & sic forma & materia aliquando sunt res diuersæ: Eo sensu, quo dixi, in reb. inquam, fientibus, & quidem ante constitutionem oui, seu κυήματος, non in factis. Quo interuallo mas à fœmina distat, eo forma matis futuri distat à materia matis futuri. Mas

enim

enim dat hoc, fœmina illud. Vtroq; con iuncto, seu, postquam priuatio congressa est cum subiecto suo, tũ incipit fieri com. positũ, in quo materia & forma non dissociantur, quãdiu cõpositum est. Et quid formæ solitudinem tã odiosè vrgemus, cum de materiâ sit eadem ratio? Sanguinem n. menstruũ quis vnquam negauit esse materiam humanam? Hanc tamen sine formâ humanâ cõsiderari posse, quis omnium non concedit: respectu, inquã, indiuidui futuri? Quemadmodum igitur fœminam communicare aliquid de suâ materiâ, vt tamen materia non deserat formã suam, absurdũ non est: ita absurdũ non est, marem aliquid erogare de formâ sua, saluâ interim formâ humanâ. Vt n. planta dat fructum sine damno suo: ita animal semen. Sed huc quidem orationis sequela me duxit; quod vnicũ in Fonsecâ miror, est. Vult persuadere, Aristotelem quoq; 1. Phys. 4. t. 33. ita esse locutũ, Formas educi de potestate materiæ. At verò Philosophus agit ibi contra πανσπερμίαν Anaxagoræ, quæ quantum abest à sententiâ nostra, quæ eadẽ Aristotelis fuit: Non omnia esse in omnib., neq; quiduis fieri ex quouis, sed certum ex certo. Quamobrem illi esse poterunt æquiores in postetum, qui huic formarum præexistentiæ nescio quot entitates, quas formarũ pugnas, &c. obiiciũt. Qui post hos scripsit

Francisci Suarez · Suarez, 12. Meta. disp. sect. 1. & 2. postquam probauit dari formas substãtiales, tale proponit dilemna. Forma substantialis cum sit reuerà à materia distincta, aut fuit ante generationem aliquid, aut nihil fuit. Si aliquid fuit, tota (est n. impartibilis) fuit. Hoc v. tollit generationem substantialem. Si nihil fuit, pariter tollitur generatio. Ex nihilo n. nihil fit. Erit igitur creatio. Qui vidit superiora, intelligit posterius quidem cornu esse argumentum illud, quod Bonamicus primo loco refutare volebat: posterius a. esse alterum eiusdem argumentum. Idem igitur quia intelligit, Quid sit respondendum? fortassis supersedere possim labori. Videtur tamen aliquid dicendum esse & propter viri autoritatẽ, & verò quia videri vult parâsse noua fulcra. Creationem (quæ est altera pars argumenti) auertit, cum ait, Non dici debere formas eas de nouo creari, quæ ex potentia præiacentis materiæ educuntur. Sed quia dici po-

A terat, manere tamen hoc, Si nihil formæ præfuit, ergò creata iam est: distinguit, & ait, Ex nihilo fieri, habere duplicem sensum. Propriè enim & pressè illa dicuntur ex nihilo fieri, quæ absolutè & simpliciter fiunt. Hoc v. modo formæ non fiunt: quia confiunt potius, seu comproducũtur, h. e. idem est progressus materiæ, qui & formæ, fitque adeò compositum ex
B materia & forma, non a. vel forma, vel materia. Verùm, quia, ipsomet iudice, responsio hæc in verbis & modo loquẽdi consistit, ad impropriam & latam significationem conuersus, inquit, Duo requiri, vt aliquid dicatur ex nihilo fieri, alterum, vt materia, ad compositum cõcurrens, nullam habeat habitudinem componendi: alterum, vt eadem materia nullam habeat habitudinem causandi.
C Iam v. materiam, de qua heic agimus, habere habitudinem causandi formam: ideoque ex nihilo non esse formam. Hæc ille: quæ eiusmodi esse, vt iis relictis meliora & veriora inquirenda sint, fatebitur is, qui stimuli, iam toties proiecti, meminit. Quid enim? si sufficit materiæ habitudo, quid causæ est, cur fœmina, ex se non gignat? cur ouum subuentaneum fit sterile? la, deest efficiens? Sed illud effi-
D ciens numero est idem cum forma, quia non nisi hoc facit. Quoniam igitur prætermateriæ humanæ habitudinem, præter materiæ gallinaceæ habitudinem, vt fiat homo, gallus, aliquid aliud, & à materia distinctum, idque actu agens requiritur: quamdiu illud non datur, tamdiu creationem potius esse dicam, quam generationem. Sed ita (. hæc iam est altera pars argumenti.) non tantùm tolletur
E generatio, sed & formæ in materia repugnantes erunt. Responsum ad hoc quoque abundè est. Ad repugnantiam quidem formarum, Anaxagoræ esse illam metuendam, non Aristoteli: ad præexistentiam autem, esse id potius formale quid, si sapientiam in verbis quæris, quam formam. Cum enim sermo nobis sit de rebus fientibus: quid aliud in illis desideres, quam priuationem, quæ quodammodo est forma, quia forma erit?
F Quamobrem nõn iniuria fortè dixeris, Suarez petuertisse statum controuersię, cum sermonem ait esse, de esse seu entitate actuali extra causas suas. Sermo nobis est de rebus fientibus; quæ pendent

à ſuis cauſis. Quare etiam abſurdum
non eſt, ſi dicam, formam hanc, de quâ
quæritur, eſſe in eſſe imperfecto, inchoa-
to, confuſo, & ſi qui ſunt ſimiles loquen-
di modi. Vnde nihil virium habet, quod
infert. Quod in materiâ præcedit, diſtin-
ctum à materiâ, aut accidens eſt, aut ſub-
ſtantia. Non eſt accidens: nam neq; ipſi
tam inepti ſunt. Ergò ſubſtantia eſt. Si
ſubſtantia eſt, aut eſt forma; aut eſt ma-
teria, aut eſt compoſitum. Præter enim
hæc tria nihil datur. At nihil horum eſt,
Ergò fruſtrà de illo ſoliciti ſumus. Hoc,
inquam, nihil virium habet: quia dico, eſt
forma imperfecta; ſeu potius priuatio
formæ, quam ens reale eſſe, ſuprà oſten-
di ex Pendaſio, non autem rationis, vt
Suarez contendit diſp. 50. Et hæc priua-
tio, ò vir reuerende, eſt illa forma, quam
tu ipſe diſp. 12. dixeras eſſe principium
generationis. Quod ſi igitur per re forma
alio modo eſt principium generationis;
alio rei genitæ: quæ tanta abſurditas eſt,
dicere, formæ aliquid ad generationem
requiri? Parum igitur virium habebit il-
lud quoq;, Forma imperfecta, aut per in-
tenſionem perficitur, aut per tranſmu-
tationem vnius in aliud. Non per inten-
ſionem: 1. quia forma non recipit magis
& minus, 2. quia in vnâ materia non niſi
vna eſt forma, 3. quia non poteſt dari ra-
tio, quæ imperfectioni illi finē imponat.
Non per tranſmutationem vnius formæ
in aliam: 1. quia pariter ſequeretur, in vnâ
materiâ plures eſſe formas, ſeu entitates,
2. quia ſequeretur abſurdum de forma-
rum creatione, quod vitare ſtuduimus;
3. quia fruſtrà introducerentur formæ,
quę ſubitò iterum deleri deberent. Heic
quis non modeſtè rideat congeriem tot
impertinentium rerum! Dico enim, For-
ma illa imperfecta, ſeu organis ſuis deſti-
tuta, perficitur ſucceſſiuè generatis tot
organis, quot opus habet. Quib. omni-
bus abſolutis, eo ipſo momento dicitur
eſſe perfecta, & eſt, vt iam nō ſemel dixi.
Forma igitur in re factâ non recipit ma-
gis & minus: at dum fit; iam quidem eſt
planta, iam animal, iam homo. Forma in
re fiente eſt vna tantùm, quemadmodū
in facta quoque. Forma in re fiente ter-
minū ſibi habet ab opifice præſcriptum,
quem non egreditur. Forma in re fiente
ſucceſſiuè inducitur, ſuperadditis ſēper
aliis atq; aliis partib., non a. deletis prio-
rib. Quare etiam nulla repugnantia eſt,

A quin ſuauis omnium in eundem finem
conſpiratio Huc faciunt Pendaſii verba,
Aliæ formæ inſunt (inquit) non tanquam
termini, materiam prorſus continentes
& determinantes: ſed cùm indetermina-
tione quadam, tanquā materiam ipſam
ſolutam adhuc relinquentes; diſponen-
teſque ipſam verius, quam terminantes.
Et tunc materia poteſt ex potentia va-
riis modis actu fieri, & in his magis & mi-
B nus nihil aliud eſt, quam expletio, actua-
tio, laxior aut arctior potentiæ cohibitio
ac determinatio, poſita in meliori formę
ad materiā habitudinē, ex meliori modo,
quo ſeſe ad materiam forma habet, pro-
ueniente. Quibus ex verbis interpretari
fas eſt illa; quæ Bonamicus habet l. 2. c.
23. In generatione ſubſtantiali inſumi tē-
pus, propter repugnantiā, non diuerſarū
formarū, ſed materiæ quæ nō ſubitò eſt,
C quod eſſe debet. Hæc enim beneficio al-
terationis ſemper proficit magis & mi-
nus in actu, tā diu, vſq; dū amittit omnē
potentiam ſuam, & tota conuertitur in
actum Hoc fit acceſſu formæ, quo ipſo
acceſſu generatio completur. Sic ergò
explicare oportet, quod inexplicabile
eſt Suarez, Quomodo forma imperfecta
tendat ad perfectionē? Per intermedias
transmutationes, inquā, quas Fonſeca ēt
D admittit, & de quib. ſuprà in generatione
impropriè dictâ: Iā illud mihi ſub mentē
venit, q̄ dicebatur, Tolli generationem
ſubſtantialem, procul dubio, propter de-
finitionē generationis 1: Gen. & Cor. 4. t.
23. Generatio eſt mutatio totius, nullo re-
manente ſenſili, vt ſubiecto eodē. Ego v.
dico 1. cū Bonamico l. 6. c. 27. definitio-
nem illam pertinere ad corpora ſimpli-
cia tantùm. 2. nego definitionem eſſe, ſed
E deſcriptionem tantùm, oppoſitam alte-
rationi. 3. Sed pertineat huc, ſitq; adeò
optima definitio: quod ſenſile remanet,
ſi ex ouo generetur gallina? Ex ſubiecto
igitur gallinaceo & priuatione formæ
gallinaceæ quia fit gallina; ex nō-gallinâ
gallina: quomodo non eſt generatio po-
tius, quam manifeſtatio latentis formæ?
propterea ne tolletur generatio? Hoc n.
modo explicata manifeſtatio verè eſt ge-
F neratio ſubſtātialis, quia, ceu dixi, ex nō
gallinâ prodit in mediū gallina. Eadē ra-
tio eſt inchoatæ formæ. Licet n. dicam,
illam eſſe in ouo: tamen per generationē
fit aliquid ex ouo prorſus nouum; quod
anteà non fuit. Hoc vt ſpecie differat ab
ouo

ouo quis postulet? Ouum enim est semẽ quoddam. At semen dicas, an id à quo semen nihil refert, 2. Gen. 1. Numero igitur differunt, 7. Metaph. 8. t. 28. Sed ita erit alteratio tantùm? Res non absurda. Vide Nobiliũ in 1. Gen. & Cor. 1. quæst. 3. Fortassis autem falsa? Non putem, si bene intelligantur superiora, quibus dictum est, alteratis aliis, & successiuè inductis formis per tempus benè longum, fieri vt præstò sit forma in instanti. Tandem, quia videbat Suarez obstare sibi locum Aristotelis, quem suprà quoque cum Bonamico expendimus, ex 7. Metaph., conatur ibi quoq; elabi, dum ait, Philosophum ipsam aptitudinem materiæ ad formam vocare partem rei efficiendæ. Sed cadit causa, dum hanc ipsam partem cum Thoma & Scoto virtutem vocat, quæ aliquando est in materiâ ad inchoandam actionem, quin virtutem seminalem actiuam, quæ est quasi pars materiæ, vt patet in semine, inquit, & grano tritici. Cum enim virtutem hanc ait esse in materiâ, profectò distinguit à materiâ. Cum eandem vocat actiuam, profectò segregat à potentiâ passiuâ materiæ. Cum explicat exemplo seminis & grani tritici, ostendit se nôsse, quod tanto studio dissimulat. Quod si quis dicere volet, illum virtutem hanc seminalem facere partẽ materiæ: illum cogam dicere, inconsultò fecisse, confundendo actiuum cum passiuo. A crimine tamen hoc absoluunt illum sequẽtia, quibus distinguit partem potentiæ passiuæ à parte potentiæ actiuæ: item, quib. potentiæ passiuæ naturali ait semper respondere potentiam actiuam naturalem: item, quibus formam in materiâ contineri ait in potentiâ, & in causa, posteà actu, & extra causam: item, quib. causalitatem seu vim causandi ait continere materiam in suâ potentiâ: item, quibus materiam ait importare formam in suo genere, &c. quibus omnib. veritati nescius suã tribuit laudem. Post Suarez

Antonii Ruuio. Ruuio scripsisse, non ipsus tantùm dicit, sed & ex modo tractandi apparet. Locus est Com. in 1. Phys. tract. 2. qu. 7. Vbi cum pariter probâsset, dari formam substantialẽ; postq̃ definitionẽ, diuisionẽ, & varia ipsius nomina proposuisset: controuersiæ difficultatem eodem dilemmate significat. Forma substantialis, quæ

A est distinctum quid à materiâ, aut fuit aliquid ante generationem, aut nihil fuit. Vtrum accipias, vapulabis absurditatib. Si fuit, tollitur generatio. Per hanc enim fit forma substantialis. Si non fuit, tollitur pariter generatio, & statuitur creatio. Quid igitur conatur Ruuio? Si rectè video, diuidit negotium in tres partes. In primâ refutat eos, qui volebant, ali-

B quid formæ præesse. In alterâ illos, qui admittebant creationem. In tertiâ amplectitur mediam, &, vt ipse putat, Aristotelis sententiam, quam ait esse, Neq; esse formas, antequã fiunt, neque induci per creationem: sed educi è potentiâ materiæ. Qui meminit superiorum, pariter meminit responsionum ad singula: sed age resumamus quædam. Quocunq; modo, inquit formæ dicantur præexsi-

C stere, tollitur substantialis generatio. Quod enim ante generationem actu est, non potest per generationem actu fieri. O Ruui, nimis tu præceps es in iudicando! Omnes enim præexistendi modos vocas varios illos loquendi modos, qui reuerà vnum duntaxat modum respiciunt, & quem tu non attingis. Qui enim occulta formarum semina in materia desiderabant; qui confusum formarum

D habitum in materia ponebant; qui formas in materia esse secundum esse potentiale, habituale, confusum dicebant; qui formas præesse secundùm inchoationem quandam aiebant; qui formas latere in materia; fieri a. per generationem manifestas, asserebant; qui formas præexsistere secundum esse imperfectum, constitui autem in esse perfecto per generationem asseuerabant; qui for-

E mas adesse secundùm partem, perfici autem seu complete produci per generationem contendebant; qui formas in materiâ esse secundum quasdam possibilitates aut potẽtionalitates, aut inchoationes non manentes, è quib. possibilitatib. mox emergerent, volebãt: qui formas præsupponi secundum esse essentiæ, fieri autem in esse exsistẽtiæ, docebant: qui formas præesse secundum essentiã pos-

F sibilem, quam etiam potentiam obiectiuam vocant, vrgebant: hi omnes, inquã, quia distinctum quid à materia quærebant, omninò tale, quod materiam seu subiectum adstringeret ad hanc formã, siquidem Philosophicè loqui tibi placet,

quid aliud voluisse putas, quam Priuationem? Hæc autem cum sit, vt toties iã dictum est, quodammodo forma, cur tã ægrè fers, illos vocâsse formam? Hanc formam quia considerabant in ouo, in re fiente: cur tu illos adigere vis ad formam gallinæ? Præest igitur hæc forma gallinæ in ouo, sed actu primo, illo, inquam, qui idem est cum potentiâ formali: ab hoc actu essentiæ, vt cum Scholasticis loquar, proficiscitur ad actum existentiæ, h.e. ex non-gallinâ fit gallina. Atque hoc volebant illi, quâ in re consensum habent, non Aristotelis tantùm, sed ipsius Veritatis, nisi omnia me fallunt. Non autem volebant, quod tu illis imponis, Aliquid gallinę, seu formæ gallinæ factæ adesse, quod deinde perficiatur, fiatque gallina integra. Multò minus defendebant Anaxagoræ opinionē, de quâ pridem egi contra Fonsecam. Sed non voluerint, quod ego puto illos voluisse: de propriâ sententiâ dico, Non tollitur generatio, si formale quid præfuisse dicam, v.g. non-gallina. Hæc n. necessariò est in ouo, & hâc pereunte fit gallina. Ouum igitur quia nō est gallina simpliciter: si ex illo fiat gallina, cur generatio substātialis dici non possit? Quod n. heic dicendum est, Priuatio non est simpliciter non ens, h.e. pura puta negatio: sed est non-hoc-ens, v. g. non-gallina, è quâ fit gallina, non alia quæcunque auis. Dicis. Sed & ita concedere cogeris, formam alicubi extra suam materiam esse, eamq; non totam, seu perfectam, quod absurdum est. Respondeo. In rebus factis ita est, non autem in fientibus. Gallina v.g. aut gallinæ forma, vbi vbi est, integra est, & differt hæc ab illâ numero, vt nuper dixi: at ouum à gallinâ gradu tantùm differt, quia in gallinam ordinatum est. Sed ita generatio (eadem est ratio formæ) fiet per partes? Nihil absurdi, si modò de generatione impropriè dictâ loquaris, vt toties distinxi. In hâc enim esse medium inter contradictoria, hoc est, vt aliquid partim fit, partim non fit: absurdum non est. Quod si apud Philosophos generatio seu forma nō dicitur fieri successiuè, seu per partes, h.e. vt aliquid sit partim in termino à quo, partim in termino ad quē, sed tota dicitur esse, & tota dicitur nō esse, vt omnia impartibilia: est id ex eorum censu, quæ indigent expli-

A catione. Aliud n. est docere, quando forma perfectè sit absoluta, & Natura in termino suo constituta: aliud est exponere, quid fiat in illo itinere ad perfectionem, dum Natura ad terminum properat, seu, vt Simplicius alicubi loquitur, dum materia paullatim οὐσιοῦται, *substantiatur, vt sic dicam.* Licet igitur cū Natura fecit punctum illud saliens, vt Plinius vocat, quod cor est, cum superaddidit illi hepar, cum
B alia atq; alia per nouem illos menses aggessit, quæ ad integrum ornatum statuæ illius Polycleti pertinēt, non dicatur propriè generatio esse: non est id tamen ita strictè intelligendum, quin imò cum Naturâ retrogrediendum est ad principia, considerandumq; quomodo illa se habeant. Quod si inuenerimus, illam ex ouo facere gallinā, non subitò, sed spacio 24. dierum: non debemus etiam exclamare,
C Ergò forma & essentia gallinæ est partibilis! Hoc enim effatum de rebus factis est, non de fientibus. Ibi res in puncto est, neque potest illi vel tantillum adimi: heic non est, sed erit, si nihil impediat. Quamobrem concedendum est Philosophis, vt præuias illas dispositiones omnes referant ad materiam, vt certum quid, definitumque doceri posit de formâ: si modò non negent, teuerà esse for-
D mas quasdam & rationes, vt ferè loquitur Pendasius. Huc, ni fallor, tendunt illa Piccolhominei, Com. in 2. Phys. t. 15. Formam esse duplicem, principalem, & ei oppositam. Per principalem enim intelligo, quæ simpliciter dicitur forma: per ei oppositam, omnes formas antecedentes, ipsam etiam priuationem, omnia, in quā, illa, quæ præcedunt formā perfectam in materiâ. Et hoc sensu, pri-
E uatio relata ad generationem, est principium per se, vt idem Piccolhomineus docet, cum relata ad rem genitam sit principium per accidens. Est enim, vt toties dixi, rei fientis, non factæ. Et sic quidem ostendi Ruuio, Quomodo aliquid formæ præesse possit, ita tamen, vt generatio non tollatur. Sequitur alterum, An, si Ruuio nihil formæ præmittat, possit vllo modo effugere crea-
F tionem? Et principio quidem non leuiter exsultat, ignorantiam obiiciens illis, qui in his formis quærant creationem. Sed quia priores duæ rationes verbis tantùm differunt à duobus signi-

significatibus ꝗ *Fieri*, de quo cũ Suarez; tertia vero nihil novi dicit: possumus forrè quieti esse. Nimirum cum deberet homo rationem dicere, Cur creatio non sit, si nihil formæ præsit? illc alio conuersus, tres rationes cõminiscitur, Cur formæ ἔνυλοι non possint per creationem esse? Sed tamen hæc res non pessimè cecidit. Si enim non possunt creationi subiici: restat vt generationi subiiciantur. In generatione autem cum semper aliquid sit, ex quo generatio perficitur (ex nihilo enim nihil fit) dicendum fuerit, Aliquid formæ præfuisse. Hanc in rem tria parat argumenta, quorum primum & vltimum sunt illa duo, quibus Bonamicus satisfacere conabatur, tertium ille addit. Prius munit bene longo prosyllogismo quo probat, & rectè, Materiam non habere aliam vim, quam subiectiuam, seu passiuam: quibus addit, Si ita se res habet, sequitur formam fieri ex nihilo sui, atque adeo creari, admiscebiturque creatio cunctis naturæ operibus, quod est incidere in secundum extremũ iam impugnatum. Hoc quomodo declinare velit, quæso videamus. Oportet, inquit, distinguere esse formæ reale, à virtuali: illud est distinctum à materia, hoc nõ est. Materia enim est forma ipsa, in quantum in suo genere causę concurrere potest cum agente ad formam educendam, & quasi producendam in esse reale & actuale. Quid videtur vobis, viri Philosophi? Estne materia forma? Estne potentia actus? Materia certe apud omnes dicit potentiam: quomodo ergo simul actum? Et actus seu forma quomodo nõ realiter potest esse distincta à potentia seu materia. Sed, inquit, quatenus in suo genere causari potest. Inquam ego, Hoc ipsum tollit prius. Materia enim, qua materia, habet tantum potentiam ad hoc, ad illud, sicut asser ad mensam, scamnum, lecticam. Quo igitur modo potest simul habere actum mensæ, scamni, lecticæ? Vt necessarium planè sit, siquidem Ruvio velit expedire se è laqueo, quem sibi ipsi nexuit, vt concedat actum quendam, licet imperfectum, è quo Natura pergat ad perfectũ. Et concedit, cum potentiæ passiuæ materiæ, adiungit vim actiuam agentis, cui nobiliorem agendi modum tribuit, quã materiæ. Quod vero est illud agẽs? Nihil

A formido, Priuatio, seu semen galli. Sed cur non agenti potius tribuitur vis actiua? Quia (inquit) agens, propter perfectiorem modum causandi, potius dicitur per virtutem suam educere effectũ de potentia ad actum. Miror, si quisquã bonus probare potest tales affanias! Agens enim seu efficiens non nisi numero differt à forma, vt sæpicule iam dictum est. Alterum argumentum est, Si sufficit

B sola materię habilitas, mens quoque humana educetur ex illa. Hoc vero Scholasticorum nemo admittit. Respondet per distinctionem, Aliud est fieri in materia, aliud ex materia. Reliquæ quidem formæ seu animæ brutorũ fiunt ex materia: at humana in materia. Et quemadmodum illæ habent dependentiam à materia: ita hæc non habet. Hac ratione an vim conclusionis eneruarit iudicent

C illi, ad quos propius ea res spectat. Tertium est, Nisi ab intrinseco aliquo fiat generatio, fiet ab extrinseco, seu violenta, quod absurdum est. Intrinsecum autem nihil aliud esse potest, quam forma. Respondet cum Conimbricẽsibus, Stricto quidem loquendi modo generationem seu quemcunq; alium motum velle & actiuum & passiuum principium: sed extensiori, satis esse passiuum. Pulcrè!

D Pulcrius vero, quod ad explicationem loci Aristotelici ex 7. Metaph., de quo iam tertia vice ago, Philosophũ per partem intelligere virtutem, in subiecto residentem! Pulcerrime omnium, quod ad rationes seminarias Augustini, aut potius Platonis! Fuit enim Augustinus Platonicus. Quare fortassis iam credere incipiemus, Ruvio bene (si Diis placet) se gessisse in refutandis aduersariis! sed

E qualem se gerit in stabilienda sententia propria? Ego ab initio scire perquam velim duo. Alterum, Vbi Aristoteles hoc docuerit, quod ipse de eductione formarum ex materia nuda profitetur? Alterum, Cur mediam (fortean autoritate Conimbricensium) esse velit inter duas dictas? Quid enim interiacet inter Aliquid & Nihil? Sed sit sane: de re ipsa quæro, Quomodo, si educitur forma de

F potentia materiæ, non præfuit aliquid formæ: & quidem distinctum à materia? Potentia enim & actus nunquam coincidunt, his quidem terminis. Et rursus, Si nihil præfuit, quomodo non dicendũ

 fuerit,

fuerit, per creationem eductam fuisse? A
Viderat fortassis difficultatem: ideo pręrequiri ait agens naturale & proximum.
Et rectè quidem ille proximum desiderat, vt causam dare possit, cur ex ovo
gallinaceo fiat gallina, quamuis gallina non incubet. Sed quod est illud? Postquam multa dixit de potentiis, quæ Delio natatore opus habent, tandem explicat modum eductionis formarum, &
quidem verbis D. Thomæ, dicentis, A- B
ctum extrahi de potentia materiæ, nihil est aliud, quam fieri aliquid actu, quod prius erat potentia. Quę ipsa cum explicuit latiusculè, ait, Formas substantiales præexsistere in potentia materiæ, & de ea extrahi, & per generationem suo modo fieri. Et post alia: Formas non præcedere actu in materia, nec ex nihilo fieri, sed ante generationem esse in potentia
materiæ, à qua intrinsece dependent, & C
per eandem generationem, qua fit compositum, educi de potentia eius. Heic ego

Quo teneam, vultus mutantẽ, Protea nodo?

Non ita pridẽ peculiari syllogismo probauit, Materiæ potentiam non nisi passiuam esse. Vnde irrefragabiliter infertur, si actiuum quid illi accedit, esse id vltra materiæ naturam. Formas autem
cum dicat heic esse in materia; ex vero D
proculdubio actum quendam dicant: habeo, quod volo. Quid autem? Negat formas præexsistere actu, sed potentia. Dico ego quoq; vtrumque, sed alio sensu. Ille negat, actu esse perfecto, quo sunt in composito. Hoc quis somniauit autem? Ego enim dico, Actu primò esse, eo scilicet, quo priuatio est, quo forma principali opposita, vt cum Piccollomi-
neo loquar. Ille ait, Potentia esse, sed E
passiua: nam de actiua modo non est sermo, inquit. Ego quęro, quomodo forma, quæ est actus, dici possit potentia? eo, inquam, sensu, quo ipse se explicat? Reuera, est potentia, sed formalis, vt loquuntur, quam priuationem dicunt Philosophi. Et hæc potentia formalis est agens illud proximum, quod Ruvio ipse quærit. Sed satis de hoc quoque.

Benedicti Pererii. Perérius, qui est vetustior omnibus F
iam dictis, l. 5. Communium princip. c. 21. multum profecisse se putat, si distinguat duplicem materię potentiam, quarum altera conuenit primæ, & indistincta est, indefinita, indeterminata, vniuersalis, confusa, remota, &c. altera secundæ, & distincta est, definita, determinata, particularis, propinqua, &c. Licet enim verum sit, nos agere de materia secunda, quæ iam adstricta est certæ formæ: tamen & hoc verum est, illam non agere, nisi præsente efficiente proximo, quod ipsum formale quid in se habet. Ovum gallinaceũ est determinata materia ad gallinam: sed tamen gallina inde non fit, nisi accesserit semen galli. Neq; hilum proficit triplicis potentiæ declaratione. Materia enim non habet aliam potentiam, quam subiectiuam, & in ea consistit formalitas ipsius, non in alio. Tantundem facit distinctio inter potẽtiam, & possibilitatem. Nam & possibilitas materiæ nihil aliud est, quam posse fieri hoc & hoc. Quin, prodit totum negotium, ad instar omnium consecraneorum, cum potentiam quidem subiectiuam materiæ dicit esse essentialem, formalem, accidentalẽ. Ita enim planè docet, quod ego, Opus, inquam, esse pręter materiæ dispositionem alio, à quo res in actum deducatur. Hoc si vis ipsiusmet etiam verbis, cape, quæ dicit cap. seq. cum exponit, Quid sit educi de potentia materiæ? Ait enim, Tales formas non posse gigni, nisi intra materiam, eiq; penitus copulatas esse, verumtamen non gigni in materia per se, sed extrinsecus aduenite, & adiungi materię. Quandoquidem igitur ex Hispania nihil nobis subsidii est, vnde vel maximè sperabamus: age lustremus obiter Italiam quoque, permissuri aliis, vt Galliam addant, Germaniam, totam adeo Europam.

Vicomercatus 2. Princip. Natural. 9. Francisci Vicomercati.
cum proposuisset sententiam, quam heic sequimur, Leuem & parum consideratam vocat, qua nihil insulsius, nihil à vero alienius dici possit. Quare asseclas ipsius leves, parumque consideratos vocat. Poterat quidem, & debebat negligi, ob conuicia, q̃ dicit immerentibus, quippe, quos nunquã intellexit: tamen ne triũphet de quisquiliis, libet parumper inspicere. Vnumquodq; (inquit) ex actu primo dicitur, quo vnumquodlibet est, quidquid est, At si semen canis iã est canis, quorsum dicitur gigni canis? Gignitur enim, quod non est. Risum tenete, amici! Ne vero diutius, quam par est, insultet

insultet nobis, porrigatur illi Simplicii locus, Com. in 2. de Anima, c.1.t.6., vbi docetur, Animam dici corporis organici actum dupliciter. Altero, quatenus tale organum fit, quo anima postea vtetur. Altero, quatenus iam vtitur organo illo. Hinc ita infero, Si semen canis habet animam caninam, adeoque est canis, quatenus fabricat sibi corpus, caninis moribus aptum: quæ tanta absurditas est, si semen canis dicam canem? Dico enim, non pingui illo modo quo illè capit: sed actu primo illo, qui idem est cum potentia formali, quo actu; & quâ potentia semen esse animatum, tot locis dixit Aristoteles; quot nesciri possunt. Hic actus primus est illud *aliquid formarum*, quod ad generationem requiri, dicebat ipsemet paucis antè lineis, quandoquidem formæ hæ ἔνυλοι sine sua materia consistere non possunt. Hic actus primus est necessitas particularis agentis, absque quo nihil gignitur, vt iterum loquitur. Nempe enim hoc agens non forma, differt à specie, sed numero. Quin tu fateris, ô vir magne, cum ais, Semen masculum habere in se potentiam actiuam, qua potest formam è materia educere. Tenebræ igitur in te sunt, qui actum primum, de quo nos loquimur, alio trahis. Non loquimur, ô bone, de actu illo, quo vnumquodque est in suâ perfectione, adeoque tale, vt operari possit; quod iam dicitur actus secundus: sed loquimur de eo actu primo, qui supponitur, vt aliquid ad perfectionẽ suam peruenire possit. Hunc tu (vt ostendi) vocas agens particulare, potentiam actiuam, aliquid formale. Non loquimur de eo actu primo, quo canis est canis: sed de illo, qui (te non diffitente) est in semine canis ad canem. Quamobrem dici etiã non potest, gigni id, quod genitum iam est: imò, quod est in actu primo, in potentia formali, fit in actu simpliciter, quod, inquam, organis suis destitutum est, instruitur illis, vt operari possit. Et hoc est, quod supra toties docui, Aliud est, loqui de rebus factis, aliud de fientibus. Ibi, actus primus est ipsa essentia: secundus operationes, quæ inde fluunt. Et hi duo actus nõ magis inter se differunt, quam homo otiosus à laborante. Heic actus primus est potentia proxima ad actum, ad exsistentiam: secundus est ipsa

A exsistentia. Hi ergo duo actus maximè inter se differunt, ita tamen, vt actui primo conueniat quoque definitio illa, quę actus secundi est. Cum enim actu primo adsit ὁ λόγος τοῦ τί ἦν εἶναι: semen canis dici potest canis. Hinc tamen non sequitur, fieri id, quod anteà erat. Cur enim definitio canis cōpetir semini canino? Quia facere potest tale corpus; diceret Simplicius, quale sibi aptum est. Quare etiam cadunt absurda, quæ de semine canino porro colligit Vicomercatus, vel

B ideo; quia Aristoteles planissime hoc docuit, Semen esse animatum potentia formali, quæ longissime differt à potentia materiæ passiua. Et hæc potentia formalis est vis seminis efficiens, quam Vicomercatus appellat, absque qua si esset, materia poterat quiesse in æternũ. Quare composito præfuit forma quædam,

C sed non præfuit in materia; (tantum enim differunt, quantum actus & potentia, quantum esse & non esse) verum ab agente causa extrinsecus inducta, à cane v. g. masculo in sanguinem caninum, à gallo in ovum, quale gallina facere ex se potest. Hanc adeo ob causam dicere mihi fas est, formas induci, non educi.

Pendasius, cuius supra quoq; memini, in Examine princip. Aristotelicorum, *Friderici Pendasii.*

D part. 20: Certum est, inquit, Aristotelis dogma hoc esse, generationem fieri per eductionem formæ ex materia, non per inductionem imaginum, à formis separatis proficiscentem, sicut docuit Plato. Quibus in verbis hoc primum noto, Eductionem dici Aristotelicam, quatenus opponitur inductioni Platonicæ, quę fit per ideas. At vero, sicut certum est, inductionem hanc alienissimã esse à schola

E la Peripatetica: ita eductionem hanc ex Aristotele nondum probatam esse, certum apud me est. Nulla enim sequela est, Non fit per inductionem illam, ergo fit per eductionem hanc. Tanto minus, quod formas in materia latere Aristoteles nuspiam docuit. Quin si veram causam attulit distinctĩ sexus in animalibus, debent formę in materiam inferri, adeoque extrinsecus superuenire materiæ.

F Vnde alterum quoq; obseruandum venit, Quæ sit differentia inter sententiam Aristotelicam & Platonicam, cum vterque dicit, formas exrrinsecus esse? Plato enim ab ideis capiebat eas: Aristoteles ex ipsa

ex ipsa natura. Plato non nisi contingenter sociabat materiæ formam: Aristoteles inter materiam & formam affinitatẽ & familiaritatem quandam essentialem ponebat. Hæc affinitas & familiaritas consistit in priuatione cuiusque rei, quæ non est in mera negatione formæ: immò priuatio est actus quidam, vt supra Pendasius nos docuit, est forma substantialis, vt Zabarella vocat l. de Mat. primâ 7. Quamobrem dici non potest, generationem esse congregationem tantum, & advocationem, vt contra Platonẽ docet Pendasi⁹ noster ex Auerroe. 8. Metaph. 15. 12. Met. 18. Hinc elicietur verus sensus verborũ Aristotelis 7. Metaph. t. 15. Quæ causa est, inquit, quæ id, quod potentia est, producit in actum, præter id, quod agit seu efficit in iis, in quibus generatio est? Nulla. Nimirum, paulò antè dixerat, Materiam esse potentia, formam actu. Vnde sic infero. Si materia est potentia, non est simul actus. Hæc enim contradictoria sunt. At materia est potentia, secundum Aristotelem: quomodo igitur simul potest esse actus? Vt igitur fiat cõpositum, quandoquidem necessariò aliquid actu præsupponitur: quod est illud? τὸ ποιῆσαν, inquit. Quo quid manifestius dici possit, quam actum, qui postea fit forma compositi, non esse quærendum in materia, atque ideo ex illa non educi: sed præstari ab efficiente, quem cum forma esse numero eundem, toties dixi, vt penè pigeat. Hinc lucem accipient illa quoque, quæ t. 16. seq. dicuntur. Vltima materia & forma idem sunt, & hæc quidem potentia, illa actu. Quare nulla alia vnionis causa est, quam τὸ κινῆσαν. Heic quia τὸ κινῆσαν proculdubio est idem cum illo ποιῆσαν: quomodo defendemus eductionem formæ ex materia, in qua nunquam fuit? nec per rerum naturam esse potest? Ita igitur ex materiâ & formâ fit vnum, cum efficiens, materiæ idoneæ superueniens, mouet illam eo motu, quo ipsum mouetur, vt ex 2. Gen. 4. loqui licet. Peracto hoc motu, efficiens mutat habitũ, & iam dicitur forma: quia quod corpus anteà fabricabat, id iã informat, cui dabat actũ primũ, vt esset, illi modò dat actum secundũ, vt operari possit. Et hoc voluit Auerroes, cum in Com. dixit, Est vnũ in generatione, quod primò est in potentiâ, & pòst transfertur de potẽ-

A tia in actum. Materia enim est illud vnũ, quod in merâ potentiâ est, è qua transfertur in actum: à quo? ἀπὸ τοῦ ποιήσαντος ἢ κινήσαντος. Puta, non secus ac artifex ex cupro, quod meram habet potentiam ad sphęram, facit sphæram actu. Hoc tamen interest. Causam efficientem non opus est, vt cum Platone aduocemus è longinquo, quemadmodum aliquando artificem ad faciendam sphæram: sed est

B illa in mundo hoc inferiori, & suapte sponte fertur ad materiam, ob desideriũ illud nativum, ob familiaritatem illam essentialem, quæ cum materia ei intercedit. Vnde clariora fient, quæ in seq. dicuntur ab Auerroe: Quod nonnulli circa vnitatem decepti sunt, &c. Intelligit enim Platonem, qui formam seu actum alius generis esse volebat. Quod autem subiicit, Exitum formæ de potentiâ ma-

C teriæ, &c. id iam non ab Aristotele habet, sed à seipso. Vt prorsus consentiam Bonamico & aliis, qui eductionem formarũ de materia Auertoi transscribunt, non Aristoteli. Qua in rẽ confirmant me Philoponus & Alexander, qui docent: Quærere, quomodo ex materia & forma fiat vnum, esse idem, ac si quæras, quomodo ex ære & rotundo fiat poculum? Vt enim artifex mouet æs, quo fiat

D rotundum: ita efficiens in natura mouet materiam, vt fiat v.g. homo. Et heic eductionis οὐδ' ὄναρ. Nec alium sensum habent illa Auerrois 12. Metaph. 18. Agens, non est congregans inter duo diuersa (tu intellige, vt Plato volebat) sed extrahẽs de potentia in actum, hoc est, faciens, vt materia, quæ habebat potentiam (passiuam) ad hominem, accipiat formam hominis. Hoc ex eodem Auerroe in 7. Me-

E taph. t. 31. tam clarum evadit, quam clarum hoc est mane. Cum enim, ceu supra vidimus, comparet Aristoteles ibi artificialia cum naturalibus, & de semine, quod est efficiens, dicat, quod faciat: ait Auerroes, Semen generat per potentiã, quam habet similẽ artifici. Quia (addit) forma generati est in semine in potentia, & id, ex quo est semen, conuenit nomine & ratione cum eo, quod fit ex se-

F mine quoquomodo. Et mox. In rerum generatarum materia est potentia, vt ex eis generetur aliquod simile per potentiam, quæ est in semine. Quo quid clarius dici possit (de mente Aristotelis, quam

quam exponit Arabs) causam efficientē generationis esse formam in semine cōtentam: Requiri verò ad generarionem etiam amplius aliquid, quam potentiam materiæ? Hinc igitur lucem accipere debet illud 2. Phys. 2. t. 26. Alius materiæ alia forma. Cum enim, vt nuper dixi, materia & forma non habeant se ad invicem, vt contingentia, sed vt illa, inter quæ est essentialis nexus: non quævis forma ex quâvis materiâ facit hoc, sed necesse est, vt iungatur hęc materia huic formæ. Propterea subiicit, *ἄνθρωπος ἄνθρωπον γεννᾷ ἐν ὕλῃ εἶδος, homo generat hominem, formam hanc in hac materia.* Vide Accoramb. in d. l. si quid novi videtur tibi afferre hæc lectio. Hoc p[illegible]issimè sonant illa 2. de Anima 2. t. 26. [illegible] ἡ ἐντελέχεια ἐν τῷ δυνάμει ὑπάρχοντι, καὶ ἐν τῇ οἰκείᾳ ὕλῃ πέφυκε γίνεσθαι. Non enim (inquit Themistius in Paraphr.) omnis anima est forma omnis corporis, sed illius, quod benè ad illam organisatum est, & commode se habet ad animæ illius facultates. Ex quibus qui non vult intelligere, & Aristotelem & Interp. eius, præter materiæ dispositionem, requirere formale aliquid:

A cum illo amplius mihi res non est. Porrò, cum Pendasius loco nobis proposito validè demonstrasset, Materiam nunquam esse sine aliqua forma, sed semper cum aliqua communicante: explicans vnitatem hanc Aristotelicam sic παραφράζει. Si cupis cernere veram rationem vnitatis, cōsidera, quid sibi velint, quidve significent hi duo modi, secundum
B quos dicimus aliquid esse vel potentiâ vel actu. Nil enim aliud dicimus, quam eandem rem, vt primum quidem nondum verè & propriè est, deinde verò, vt iam propriè & simpliciter est. Et quia materia & forma sunt ipsamet rerum substantialis potentia & actus: erunt vna substantia, primum quidem vt inchoata tantum, non simpliciter exsistens, deinde autem, vt propriè perfecteq; iam exsi-
C stens, omninoque se habens, vt interminatum quid ad proprium & essentialem terminum, &c. quæ vide, simulque dispice, An hæc vnitatis ratio quidquam concludat pro eductione formarum? & videbis, An eductio illa tam certa sit, quam certam purabat esse Pendasius?

FINIS.

